

Оперативна програма "Регионално развитие" 2007-2013

www.bgregio.eu

Инвестираме във Вашето бъдеще!

Проектът се финансира от Европейския фонд за регионално развитие и от държавния бюджет на Република България

РЕГИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО И ИНОВАЦИИ-ВАРНА
ВИСОКОТЕХНОЛОГИЧЕН БИЗНЕС ИНКУБАТОР

---

www.rapiv.org; телефон: 052 383 700; факс: 052 383 701; e-mail: office@rapiv.org

КОНЦЕПЦИЯ ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНИТЕ, ПРЕДЛОЖЕНИ ЗА ВКЛЮЧВАНЕ В РЕГИОНАЛНАТА УСТРОЙСТВЕНА СХЕМА

град Варна, август 2010 г.

„Този документ е създаден в рамките на проект „Установяване на дългосрочно междурегионално сътрудничество и пренасяне на съвременни добри практики в сферата на регионалното управление“ № BG161PO001/4.2-01/2008/042, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Институт за екологична модернизация“ и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.“

КОНЦЕПЦИЯ ЗА ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ
НА ОБЩИНТЕ, ПРЕДЛОЖЕНИ
ЗА ВКЛЮЧВАНЕ В
РЕГИОНАЛНАТА УСТРОЙСТВЕНА СХЕМА

град Варна, август 2010 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

	ВЪВЕДЕНИЕ	5
1.	ОСНОВНИ НАЦИОНАЛНИ ДОКУМЕНТИ И СТРАТЕГИИ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ	7
2.	РЕГИОНАЛНИ И ОБЛАСТНИ ДОКУМЕНТИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ОБЛАСТ ВАРНА. НОРМАТИВНИ ПОСТАНОВКИ В СФЕРАТА НА МЕЖДУОБЩИНСКОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО И УСТРОЙСТВЕНОТО ПЛАНИРАНЕ	17
2.1.	Регионални и областни документи за развитието на област Варна.....	17
2.2.	Трудности възпрепятстващи обединяването на общини, с цел съвместно устройване на тяхната територия.....	26
2.3.	Нормативни постановки в сферата на междуобщинското сътрудничество и устройственото планиране.....	28
3.	АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА ОБЩЕСТВЕНО-ИКОНОМИЧЕСКАТА СИТУАЦИЯ НА АГЛОМЕРАЦИОННИЯ АРЕАЛ НА ВАРНА – ОСНОВНИ ФАКТОРИ	36
3.1.	Обща характеристика.....	36
3.2.	Икономическо развитие.....	44
3.2.1.	<i>Промисленост</i>	44
3.2.2.	<i>Строителство</i>	57
3.2.3.	<i>Селско стопанство</i>	65
3.2.4.	<i>Услуги</i>	70
3.2.5.	<i>Туризъм</i>	79
3.2.6.	<i>Транспорт, съобщения, складова дейност</i>	86
3.3.	Трасета и обекти на инженерна инфраструктура.....	93
3.3.1.	<i>Трасета и позициониране на агломерацията около град Варна</i>	93
3.3.2.	<i>Инженерна инфраструктура</i>	96
3.4.	Третичен сектор (здравеопазване, образование, наука, култура и др.).....	104
3.4.1.	<i>Здравеопазване</i>	104
3.4.2.	<i>Образование и наука</i>	107
3.4.3.	<i>Култура</i>	109
3.4.4.	<i>Спорт, лов и риболов</i>	110
3.4.5.	<i>Социални дейности</i>	111
3.5.	Околна среда и екологични рискове.....	112
3.5.1.	<i>Качество на атмосферния въздух</i>	112
3.5.2.	<i>Недостатъчни водни ресурси за битови, стопански, комунални и стопански цели</i>	114
3.5.3.	<i>Замърсяване на водите за къпане от точкови и дифузни източници</i>	121

3.5.4.	<i>Промени в климата (пожари, наводнения, свлачища и срутища, влажни зони).....</i>	122
3.5.5.	<i>Отпадъци.....</i>	125
3.5.6.	<i>Шум (от железопътен, воден и въздушен транспорт) и радиационен фон</i>	127
3.5.7.	<i>Биоразнообразие и защитени територии.....</i>	128
3.5.8.	<i>Състояние на зелената система.....</i>	130
3.5.9.	<i>Силни и слаби страни, възможности в ареала във връзка с околната среда. ....</i>	132
3.5.10.	<i>Екологични рискове.....</i>	134
4.	АНАЛИЗ НА ОБЩИТЕ ПОКАЗАТЕЛИ НА ОБЩИНСКИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНТЕ ВАРНА, АВРЕН, АКСАКОВО, БЕЛОСЛАВ, ДЕВНЯ, ДОЛНИ ЧИФЛИК И ПРОВАДИЯ ЗА ПЕРИОДА 2007 – 2013. СЪЗДАВАНЕ НА СЕКТОРНО-ОБЩИНСКА МАТРИЦА.....	136
5.	ОСНОВНИ ПРОГНОЗНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНТЕ ОТ АГЛОМЕРАЦИОННИЯ АРЕАЛ НА ВАРНА.....	147
5.1.	Прогноза за териториално-пространственото и комуникационното развитие на агломерационния ареал.	147
5.2.	Предложения на общините от ареала на Варна за развитие си.	152
5.2.1.	<i>Производства и занаяти.....</i>	153
5.2.2.	<i>Туристическа инфраструктура.....</i>	153
5.2.3.	<i>Културни и етнографски традиции.....</i>	154
5.2.4.	<i>Историческо и археологическо наследство.....</i>	155
5.2.5.	<i>Лов, риболов и спорт.....</i>	158
5.2.6.	<i>Биоразнообразие.....</i>	159
5.2.7.	<i>Природни феномени.....</i>	160
5.2.8.	<i>Здравеопазване.....</i>	160
5.3.	Прогноза за социално-икономическото развитие на агломерационния ареал.	161
6.	НЕОБХОДИМИ УСТРОЙСТВЕНИ МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНТЕ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ТЯХНАТА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ.	172
6.1.	Икономическо развитие.	172
6.1.1.	<i>Промисленост.....</i>	172
6.1.2.	<i>Строителство. ....</i>	175
6.1.3.	<i>Селско стопанство. ....</i>	177
6.1.4.	<i>Услуги. ....</i>	179
6.1.5.	<i>Туризм. ....</i>	181
6.1.6.	<i>Транспорт, съобщения, складова дейност. ....</i>	182

6.2.	Инженерна инфраструктура.....	186
6.3.	Третичен сектор (здравеопазване, образование, наука, култура и др.)	191
6.4.	Околна среда.	194
7.	РАЗРАБОТВАНЕ НА ПРОЕКТИ, ФИНАНСИРАНИ ОТ СТРУКТУРНИТЕ И КОХЕЗИОННИЯ ФОНД ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПЛАНОВОТО РАЗВИТИЕ НА АГЛОМЕРАЦИОННИЯ АРЕАЛ.	201
7.1.	Икономическо развитие.	201
7.1.1.	<i>Промисленост. ....</i>	201
7.1.2.	<i>Строителство. ....</i>	202
7.1.3.	<i>Селско стопанство. ....</i>	205
7.1.4.	<i>Услуги.....</i>	207
7.1.5.	<i>Туризм. ....</i>	210
7.1.6.	<i>Транспорт, съобщения, складова дейност. ....</i>	213
7.2.	Инженерна инфраструктура.	216
7.3.	Третичен сектор (здравеопазване, образование, наука, култура и др.)	219
7.4.	Околна среда.	223
	ЛИТЕРАТУРА.....	227
	<i>Приложение 1.1. ....</i>	A-1
	<i>Приложение 1.2. ....</i>	A-4
	<i>Приложение 2.1. ....</i>	A-12
	<i>Приложение 2.2. ....</i>	A-20
	<i>Приложение 3.1. ....</i>	A-27
	<i>Приложение 3.2. ....</i>	A-42

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият документ е разработен от административния състав на сдружение "Регионална агенция за предприемачество и иновации - Варна"(РАПИВ), в изпълнение на договор BG161PO001/4.2-01/2008/042-U-45 от 15.07.2010 г. с Фондация „Институт за екологична модернизация“, в резултат на проведена обществена поръчка.

Представени са националните документи и стратегии за регионално развитие на България, както и регионалните и областни документи за развитието на област Варна и нормативните постановки в сферата на междуобщинското сътрудничество и устройственото планиране.

Изследвано е актуалното състояние на икономическото развитие, инфраструктурата, третичния сектор и околната среда на общините Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Девня, Долни чифлик и Провадия.

Извършен е анализ на Областната стратегия и Общинските планове за развитие. Съставена е секторно-общинска матрица по общини и общо за агломерацията и е направен анализ на общите показатели за развитие в общинските планове и тяхната концентрация в агломерационния ареал на Варна.

Направена е прогноза за териториално-пространственото и комуникационното развитие на агломерационния ареал. Изведени са основните дадености и възможности за развитие на общините в предложени от тях направления. Представена е прогноза за икономическо развитие на ареала.

На основата на еднопосочността на резултатите от „Актуалното състояние и обществено-икономическата ситуация на аглоагломерационния ареал“, представени в т.3, „Анализа на общите показатели на общинските планове за развитие на общините Варна, Аврен, Белослав, Девня, Долни чифлик и Провадия за периода 2007-2013 г.“ (т.4), проведените кръгли маси по проекта по ОПРР „Установяване на дългосрочно междурегионално сътрудничество и пренасяне на съвременни добри практики в сферата на регионалното управление“, на предвижданията на Проекта на ОУП на община Варна и направените прогнози във връзка с тях **се налага безспорният извод, че съществуват връзки и взаимозависимости между седемте общини Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Девня, Долни чифлик и Провадия. Като най-интензивни връзки и в най-много на брой обществено-икономически сектори съществуват между общините Варна, Аврен, Аксаково, Белослав и Девня.**

Тези 5 общини Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Девня естествено формират агломерационния ареал на Варна, независимо от техния разнообразен облик и самобитен характер. На следващ етап към тази група общини могат да се включат и общините Провадия и Долни чифлик.

С разработването на бъдещата Районна устройствена схема, на ареала около Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Девня ще се допринесе за реализиране не само на приоритета, посочен от всички общини в агломерацията - постигане на привлекателна среда и добро качество на живот, но и на останалите заложи в общинските планове за развитие приоритети, за осъществяване на интеграция, чрез която да се постигне устойчивост и ефективност на всички дейности, извършвани в отделните общини и в агломерационния ареал.

Групирани са основните дейности, формулирани са специфичните цели и

мерки за стимулиране на икономическото развитие на агломерацията по отделни сектори.

Представени са данни за одобрени проекти на общините от агломерацията. Указани са възможности за публично-частно партниране по различните Оперативни програми за кандидатстване за национално и европейско финансиране.

Разработената „Концепция за икономическо развитие на общините, предложени за включване в Районната устройствена схема” е в съответствие на изискванията на Техническото задание

Разработката е предназначена основно за общинските администрации на общините, предложени за включване в Районната устройствена схема, както и Областна администрация Варна, като на следващ етап ще се ползва за разработване на Районната устройствена схема на агломерационния ариал на Варна.

Документът съдържа 63 фигури, 72 таблици, 229 страници и 6 Приложения на 48 страници.

1. ОСНОВНИ НАЦИОНАЛНИ ДОКУМЕНТИ И СТРАТЕГИИ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРИНЦИПИТЕ НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Едно от широко разпространените определения за „Устойчиво развитие“ е „начин на използване на природните ресурси, който цели да задоволи човешките нужди като същевременно запазва естествения баланс в околната среда, така че тези потребности да могат да бъдат задоволявани както в текущия момент, така и в далечното бъдеще“. Устойчивото развитие обединява два основни стремежа на обществото - постигане на икономическо развитие, осигуряващо нарастващ жизнен стандарт и опазване и подобряване на околната среда и за в бъдеще.

Устойчивото планиране е мащабна инициатива, която засяга територията на цяла държава (национална комплексна устройствена схема), град (общини устройствени планове) или зона (подробни устройствени планове) от град и е необходима, за да се гарантира икономическо развитие и постигане на висок жизнен стандарт при опазване и подобряване на околната среда. В Европейския съюз (ЕС) е налична политика за постигане на устойчивост в градската среда.

Член 5 от Допълнителните разпоредби на Закона за регионалното развитие от 2008г. дава определение за "Устойчиво интегрирано регионално и местно развитие", което е „съхраняване, развитие и извършване на целенасочени промени в условията за живот и труд в районите чрез взаимносвързани действия в икономическата и социалната сфера в съответствие с изискванията за опазване на околната среда и защитата срещу всички форми на дискриминация“.

В документите, свързани с териториалното устройство, като основна задача на пространственото планиране се определя поддържането на дългосрочно социално-икономическо развитие и едновременно с това предотвратяване на вредното му въздействие върху околната среда. Цели на планирането са осигуряването на ефективно използване на наличното пространство, икономическото равновесие между регионите, и запазването и разумното използване на природните и културни ресурси.

През октомври. 1997 г. в Кипър Европейската конференция на министрите за териториално развитие взема решение за разработване на общоевропейска стратегия за пространствено развитие ("Ръководни линии за перспективно пространствено развитие на европейския континент"), с което се стимулират континенталните измерения на териториалното развитие на ЕС, търсят се модели за финансиране на проекти за териториално развитие.

През май 1999 г. в Потсдам Съветът на министрите по организация на територията на страните членки (СЕМАТ) приема "Европейската концепция за пространствено развитие" (ЕКПР). **Главната цел на Европейската концепция за пространствено развитие (ЕКПР)** е създаване на устойчиво и балансирано развитие на територията/пространството на ЕС особено чрез засилване на икономическото и социалното сближаване. Частните цели на ЕКПР са:

- премахване на по-големите регионални диспропорции в ЕС;
- да се даде образец за националните политики за териториално развитие.

В целта на "устойчиво развитие" се съдържат секторните аспекти на организацията на територията: устойчиво социално, икономическо, екологично развитие. Така ЕС постепенно трябва да се превърне от икономически съюз в екологичен и социален съюз (European Spatial Development Perspectives 1999, p. 10).

В целта *“балансирано развитие”* е заложен стремежът за изграждане на балансирана пространствена система, за намаляване на регионалните диспропорции в националните пространствени системи на ЕС. С включването на националните пространствени системи на страните от Източна Европа ще се внесе нов дисбаланс в пространствената система на ЕС, от което произтичат различни аспекти в регионалната политика. На национално равнище създаването на балансирано развитие означава също намаляване на пространствените/регионалните диспропорции на нейните подсистеми чрез социално-икономическо сближаване. Това предполага и определен пространствен мащаб в прилагането на политиката за пространствено развитие на по-ниските равнища.

От “Европейската концепция за пространствено развитие” произтичат и основните принципи за регионалното развитие **„Ръководни принципи за устойчиво териториално развитие на Европейския континент” (СЕМАТ, 2000)**, приети на 7-8 септември 2000 г. в гр. Хановер, Германия. В тях за пръв път са систематизирани териториалните измерения на европейско равнище, които от своя страна се основават на Европейската харта за териториално-устройственото планиране (хартата от Торемолинос, 1983 г.). В “Ръководните принципи за устойчиво териториално развитие на европейския континент” се посочват следните *основни цели на териториално-устройственото планиране*:

- Валоризация на регионалната идентичност и регионалното разнообразие;
- Насърчаване на балансирано социално-икономическо развитие на регионите и намаляване стремежа към миграция на големи разстояния;
- Насърчаване на качествено развитие на територията и подобряване качеството на живот;
- Създаването на дългосрочна финансова ефективност чрез съответното териториално устройствено планиране;
- Координация на секторните политики със значими въздействия върху територията.”

Документът подпомага изработването на Стратегия за социално сближаване на Съвета на Европа. Той отчита *“новите предизвикателства и перспективи на континентално ниво”* в териториално-устройствената политика в Европа - междуконтиненталните връзки като стратегически елемент на териториалното планиране в Европа; културното многообразие; големите Европейски пространства – основа на солидарността и сътрудничеството и интеграцията между старите и новите държави-членки на ЕС.

В част V на стратегическия документ „Ръководни принципи” се предлагат и някои подробни устройствени мерки, свързани с европейския културен ландшафт: културни ландшафти, градски райони, селски райони, планински райони, крайбрежни и островни райони, речни басейни и алувиални долини, гранични райони.

Предложените ръководни принципи, считани като общ документ за изпълнение от Съвета на Европа и страните членки на ЕС, визират постановки, някои от които трябва да бъдат заложи в документите от по-ниско йерархично равнище, а именно:

- Насърчаване и развитие на регионалната идентичност и разнообразие;
- Генериране на дълговременни (устойчиви от гледна точка на растежа) икономики чрез подходящо териториално развитие;
- Поддържане и усилване на равновесието на градските системи;

- Поддържане на икономическата жизненост и социалната кохезия в селските райони;
- Развитие на достъпност, особено в отдалечените райони;
- Развитие на достъп до информация;
- Ограничаване и намаляване на екологичните увреждания.

През март 2000 г. Европейският Съвет в Лисабон поставя пред ЕС целта до 2010 г. той да се превърне в “най-динамичната и конкурентноспособна икономика в света, основана на знанието, способна да поддържа устойчив икономически растеж с повече и по-добри работни места, по-голямо социално сближаване и опазване на околната среда”. Общите политически цели в съставената стратегия за социално и икономическо обновяване на Европа са: създаване на динамична икономика на познанието, даваща възможности за всекиго; осигуряване на ускорен и устойчив икономически растеж; възстановяване на пълната заетост като ключова цел на икономическата и социалната политика; модернизация на системите за социална защита. За цялостния успех на **Лисабонската стратегия** е необходимо да бъде реализиран всеки неин елемент. В контекста на Лисабонската стратегия това предполага съгласуваност между краткосрочните и дългосрочните цели, с оглед да се постигне баланс между политиката за ускоряване на растежа и увеличаване на заетостта, от една страна, и целите, свързани с опазването на околната среда, от друга. Приоритетите на *обновената през 2005 г. Лисабонска програма за действие* са: превръщането на ЕС в по-привлекателно място за инвестиции и труд, с акцент върху знанията и иновациите за растеж и създаване на повече и по-добри работни места. Това може да се постигне чрез разширяване и задълбочаване на вътрешния пазар, чрез усъвършенстване на регулирането на европейско и национално равнище, чрез осигуряване на свободни и конкурентни пазари в Европа и отвъд нейните граници и чрез разрастване и усъвършенстване на европейската инфраструктура. Знанията и иновациите за растеж се очаква да бъдат постигнати чрез увеличаване и усъвършенстване на капиталовложенията в изследователската и развойна дейност, като чрез устойчиво оползотворяване на ресурсите се стимулират иновациите и усвояването на информационните и комуникационните технологии и се подпомогне създаването на солидна европейска промишлена база. Създаването на повече и по-добри работни места ще се осъществи след като се привлекат повече хора към трудова заетост и се модернизират системите за социална защита, след като се повиши способността за адаптация на ресурсите (трудещите се и предприятията) и се осигури гъвкавост на трудовите пазари.

Приоритетите, целите, програмните мерки и свързаните инструменти на регионалното развитие следва да подпомагат постигане на **целите на стратегиите от Лисабон и Гьотеборг, а именно: икономически растеж, екологично качество, социално развитие**. В този смисъл, стратегията за бъдещото представлява интеграция на принципите на устойчиво развитие при усвояване на Структурните фондове на ЕС, чрез включване на устойчивото развитие в регионалната политика.

Основна задача на **регионалната политика на ЕС** е пренасочването на приходите в бюджета, реализирани от богатите страни или региони в съюза към по-бедните и изостанали райони. Този подход в регионалната политика дава възможност за преодоляване на различията между регионите и постигане на единен пазар, и повишава конкурентноспособността на ЕС като цяло.

Фондовете на ЕС осигуряват помощ, която допълва националните, регионални и местни мерки, като интегрира в тях приоритетите на Общността.

Средствата от структурните и Кохезионния фонд не заместват финансирането от националния бюджет, а представляват само един от източниците за финансиране на икономическите политики. За новите страни членки, вкл. България, тези средства са доминиращият и почти единствен източник за финансиране на националната политика за развитие и основен инструмент за активизиране на икономиката. Помощта от фондовете съответства на дейностите, политиките и приоритетите на Общността, като това съответствие е отразено в стратегическите насоки на Общността, в Националната стратегическа референтна рамка и оперативните програми.

Приетата през 2006 г. от ЕС **Тематична стратегия за градска околна среда** е свързана с урбанистичното развитие и има за цел да подпомогне превръщането на градовете в по-добро място за живеене, работа, инвестиции и развлечения *“чрез интегриран подход, за подобряване благосъстоянието на градските жители и за намаляване на вредните въздействия върху човешкото здраве и околната среда”*.

Тази стратегия е адресирана до местните органи на управление, които следва да използват пълноценно възможностите, които предлага ЕС със своите политики и законова уредба, инструменти и фондове. За постигане на формулираните цели се предлагат различни инициативи, като например:

- Въвеждане на процедури за мониторинг на развитието чрез публични консултации, одит и прилагане на мерки за подобряване качеството на живот
- Въвеждане на системи за управление на околната среда (EMAS) или ISO 14001
- Провеждане на информационни кампании (например: Европейска седмица на мобилността)
- Промяна на законодателството и въвеждане на изисквания за интегрирано планиране и управление на териториите;

Значителна част от заложените цели и действия в тази тематична стратегия се отнасят директно до опазването на околната среда и подобряването на екологичната обстановка в урбанизираните територии, за развитието на капацитета на общината в областта на устройственото планиране, за промяната на отношението към този вид дейност. Въвеждането на принципите на интегрираното планиране на това равнище, развитието на знанието в областта на устойчивото развитие и интегрирането на различните програми на ЕС относно опазването на околната среда, човешкото здраве и биоразнообразието ще има положителен синергичен ефект. Това разкрива и възможности за финансиране на пилотни програми, придружаващи дадена районна устройствена схема

Съгласно **Териториалната програма на Европейския съюз: Към по-конкурентоспособна и устойчива Европа с различни региони (Лайпциг, 2007)**, *„От една страна в политическия процес в ЕС трябва да се обръща повече внимание на местния, регионален и национален потенциал и на мотивацията на заинтересованите страни чрез прилагане на стратегически и интегриран подход към териториалното развитие. Важно е регионалните, националните и местните проблеми да са в тясна връзка с политиките на ЕС.”* Лайпцигската харта за устойчиви европейски градове допълва идеите, изразени в Териториалната програма, тъй като превръща политиката за интегрирано развитие на градовете в задача с европейско измерение. **Лайпцигската харта за устойчиви европейски градове (2007 г.)** призовава към увеличаване на взаимодействието между архитектура, планиране на инфраструктурата и градоустройство (устройствено планиране), за да се създадат привлекателни градски пространства, които предлагат висок стандарт на

жизнената среда, постигнати в резултат от синергията от всички културни, икономически, технологически, социални и екологични аспекти, които въздействат върху качеството и процеса на планиране и строителство.

В дългосрочен план, за да могат градовете да изпълняват своята роля на двигатели на социалния напредък и на икономическия растеж, следва да се приложат мерки за запазване на социалното равновесие вътре в тях, да се гарантира културното им многообразие и да се създаде висококачествена градска среда, архитектура и дизайн. За целта е необходимо прилагането на подобрена координация между секторните политики. **Основните задачи пред урбанисти, архитекти, градоначалници и администратори, свързани с планирането не само на градовете, но и на териториите извън тях са:**

- да предлагат ефективни мерки за разрешаване на демографските проблеми, социалното неравенство, социалното изключване на конкретни групи от населението, липсата на адекватен подслон и екологичните проблеми;
- да съдействат за модернизиране на инфраструктурните мрежи и подобряване на енергийната ефективност
- да създават условия за провеждане на активна политика за образование и новаторство.

В тясна връзка с тези цели и задачи е **Зелената книга – към нова култура за градска мобилност (2007)**, която отваря дебата за нова култура на обществения транспорт, съсредоточена върху съвместното усилие да се направят малките и големите градове по-„зелени“ и по-малко замърсени, както и по-сигурни и достъпни за всички граждани.

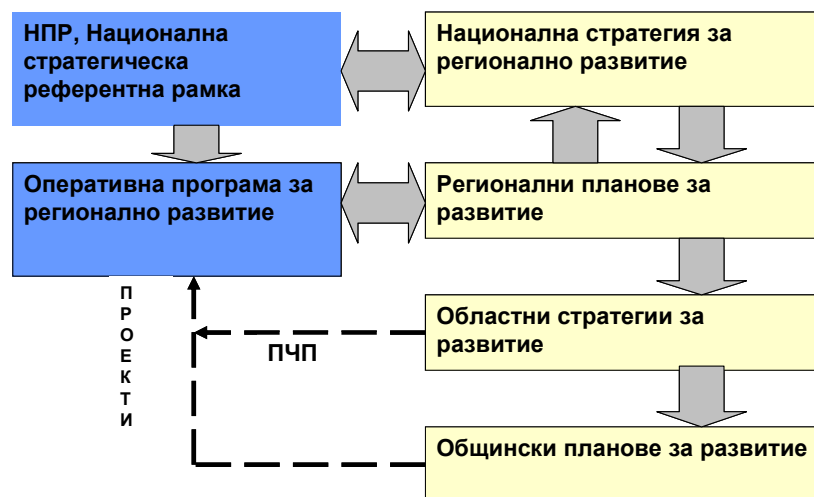
Въпреки, че устойчивото градско развитие заема основно място в политиките на ЕС в областта на околна среда самостоятелно обособена политика за градско развитие на ЕС не съществува. Със своите политики ЕС цели да увеличи отговорностите на градовете въз основа на **принципа на субсидиарност**, който изисква всички въпроси да бъдат решавани на най-ниското компетентно равнище. В последните години обаче, местното и европейско-то равнище стават все по-обвързани по отношение на екологични, социални и икономически проблеми. Първата стъпка към едно бъдещо институционално регламентиране на процесите на урбанистичната политика е направена с изготвянето на насоките на Комисията относно **„Градското измерение на общностните политики за периода 2007-2013 г.“ (приети през 2007 г.)** В последния документ на комисията по регионално развитие на Европейския парламент **„Предложение за резолюция на Европейския парламент относно градското измерение на политиката на сближаване през новия програмен период“ (2008)** се отбелязва, че за следващия планов период **„градското измерение и подделегирането му в регионалната политика следва да бъдат задължителни“**.

Към горните документи могат да се разгледат и стратегически наднационални програмни документи, свързани с управлението на ресурсите и опазването на околната среда, посочени в **Приложение 1.1**.

Целите на устройственото планиране, застъпени в посочените европейски и международни документи, очертават категорично неговата връзка с общото планиране на устойчивото развитие на обществото и неговата важна роля за постигането на това развитие.

Водещ документ, определящ политиката на регионалното развитие, на районите и общините в Република България е **НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ 2005-2015** (НСРРБ) приета през 2005 г.

Дългосрочната политика за регионално развитие цели постигане на динамично устойчиво и балансирано развитие на отделните райони за планиране и намаляване на регионалните различия. Тя съдейства за осигуряване на равни възможности за икономическо развитие, достъп до икономически ресурси, по-висок жизнен стандарт и благоприятни условия на живот във всички райони за планиране, противодействие на специфичните проблемни ситуации в изостаналите райони за целенасочено въздействие и като цяло за доближаване до стандартите на развитие на регионите на ЕС. Дългосрочната политика се стреми към баланс между различните аспекти на развитието (икономически, социален, екологичен и териториален) и между различните групи, териториални общности и нива, като по този начин играе ключова роля за устойчивото развитие. Стратегията акцентира върху развитието и експонирането на основните фактори за растеж и сравнителните предимства на страната, а именно човешкия капитал и качествената природна среда.

Фиг. 1

Визията на НСРРБ се дефинира, както следва:

„Република България ще бъде страна - членка на ЕС, с динамично развиващи се региони, постигащи висок икономически растеж и заетост, устойчиво развитие, подобро качество на живот и запазено и валоризирано природно и културно наследство”.

Главната стратегическа цел на регионалното развитие за периода до 2015г. е постигане на устойчиво и балансирано развитие на районите в Република България.

Главната цел се основава на изводите от проведения анализ на състоянието и тенденциите в развитието на районите за планиране и преди всичко на необходимостта да се развие и използва вътрешният потенциал на всички райони за планиране и да се повиши качеството на живот в тях. Целта съответства изцяло на целите на регионалното развитие, определени със Закона за регионално развитие на Република България.

Устойчив икономически растеж не се постига единствено чрез висока динамика на развитие в най-силните икономически райони за планиране, но и

чрез общо повдигане на икономическото равнище на районите и особено на по-изостаналите. Всички райони на страната трябва да участват в общия процес на растеж и да допринасят за постигането на целите на регионалното развитие. Това налага диференциран подход по отношение вида на инструментите за подпомагане на регионалното развитие, зависещи от социално-икономическата ситуация в отделните райони и специфичните им проблеми.

Предвид членството на България в ЕС, тази цел съответства и на основната цел на политиката за социално-икономическо сближаване на ЕС, определена като намаляване на различията между равнищата в развитието на различните региони и изостаналостта на слаборазвитите региони, включително селските райони (чл. 158 и чл. 159 от Договора за ЕС). Освен това тя отчита целите на Лисабонската стратегия и Стратегията от Гьотеборг, като по този начин допринася за реализация на ключовите приоритети на Общността.

Устойчивото и балансирано развитие на районите налага както нови количествени, така и качествени изменения в регионалното развитие, обхващащи всички елементи на това развитие и водещи до хармонично и балансирано интегриране на цялата територия на страната.

Главната цел може да се достигне чрез реализирането на следните стратегически цели:

(1) Постигане на прелом в развитието на българските райони за планиране чрез инвестиции във физически и човешки капитал и доближаване до средните равнища на развитие на регионите в ЕС.

(2) Намаляване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия чрез развитие на вътрешния потенциал на регионално и местно ниво.

(3) Развитие на териториалното сътрудничество за постигане на териториална кохезия с ЕС и разширяване на добросъседството и партньорството.

Приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие за периода до 2015 г. имат приемственост с тези, определени в Националния план за регионално развитие 2000 - 2006 г., като ги доразвиват в съответствие с постигането на формулираните стратегически цели на регионалното развитие и реформите, предложени в Третия кохезионен доклад на ЕС.

НСРРБ съдържа следните 6 приоритета:

Приоритет 1: Повишаване на регионалната конкурентоспособност на основата на икономика на знанието

Специфична цел 1: Развитие на изследователска дейност, технологично развитие и иновации в районите

Специфична цел 2: Изграждане на бизнес мрежи и регионални и трансгранични клъстери

Специфична цел 3: Подобряване на достъпа и развитието на информационните и комуникационните технологии в областта на публичните услуги и услугите за МСП

Приоритет 2: Развитие и модернизация на инфраструктурата, създаваща условия за растеж и заетост

Специфична цел 1: Развитие и модернизация на елементите на регионалната и местната транспортна инфраструктура

Специфична цел 2: Изграждане и подобряване на екологичната инфраструктура

Специфична цел 3: Повишаване на достъпа и изграждане на регионална и местна бизнес инфраструктура

Приоритет 3: Подобряване на привлекателността и качеството на живот в районите за планиране

Специфична цел 1: Повишаване на атрактивността на регионите чрез инвестиции в образованието

Специфична цел 2: Интегриране на цялата териториална общност към пазара на труда
Специфична цел 3: Подобряване на здравните услуги, допринасящи за развитието на регионите

Специфична цел 4: Опазване и валоризиране на природното и културното наследство

Приоритет 4: Интегрирано градско развитие и подобряване на градската среда

Специфична цел 1: Прилагане на стратегии за интегрирано градско развитие и повишаване на конкурентоспособността на градовете

Специфична цел 2: Възстановяване и обновяване на градски райони

Специфична цел 3: Укрепване на взаимовръзката град-регион и подобряване на социално-икономическата интеграция

Специфична цел 4: Насърчаване на екологично чист градски обществен транспорт

Приоритет 5: Развитие на сътрудничеството за европейско териториално сближаване, задълбочаване на партньорството и добросъседството за постигане на развитие

Специфична цел 1: Развитие на трансгранично сътрудничество

Специфична цел 2: Развитие на транснационалното сътрудничество

Специфична цел 3: Работа в мрежа и обмен на опит с европейските региони

Приоритет 6: Укрепване на институционалния капацитет на регионално и местно ниво за подобряване процеса на управление

Специфична цел 1: Укрепване на капацитета и подобряване на координацията за управление на средствата от Структурните фондове на ЕС на регионално и местно ниво

Специфична цел 2: Подпомагане изграждането на регионални и местни партньорства за развитие

Специфична цел 3: Подобряване на предоставяните услуги от регионалната и местната администрация

Специфична цел 4: Развитие на нови подходи за насърчаване и насочване на регионалното и местното развитие

Като член на Европейския съюз България ползва сериозен финансов ресурс по линия на европейските Структурни Фондове. За тази цел на основата на приетата НСРРБ страната ни договори с ЕК Национална стратегическа референтна рамка и седем Оперативни програми (ОП) за периода 2007-2013 г., както и Програма за развитието на селските райони, финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Програма за развитие на рибарството и аквакултурите, финансирана от Европейския фонд по рибарство.

Националната стратегическа референтна рамка (НСРР) е водещият документ, на базата на който България договори усвояването на средствата от европейските фондове за периода 2007–2013г. НСРР определя основните цели на политиката на България и съответно приоритетите, по които страната ще получи европейско съфинансиране в ключови за нейното развитие сектори. Националната стратегическа референтна рамка се базира на Националния план за развитие за периода 2007–2013 г. и социално-икономическия му анализ на съществуващите различия в стандарта на живот, икономиката и развитието на България и тези на останалите страни-членки от Европейския съюз. НСРР отразява и стратегическите насоки на Европейската общност за създаване на повече и по-добри работни места, подобряване на знанията и иновациите с цел икономически растеж, и превръщане на Европа и нейните региони в по-привлекателно място за работа и живот.

Основната цел на българската НСРР е:

КЪМ 2015 Г. БЪЛГАРИЯ ДА СТАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНА СТРАНА-ЧЛЕНКА НА ЕС С ВИСОКИ КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ, ДОХОДИ И СОЦИАЛНА ЧУВСТВИТЕЛНОСТ НА ОБЩЕСТВОТО.

За постигането на тази дългосрочна цел България ще работи в две основни насоки:

- повишаване на конкурентоспособността на икономиката с оглед постигането на висок и устойчив растеж, и
- развитие на човешкия капитал с цел осигуряване на по-висока заетост, доходи и социална интеграция.

Националната стратегическа референтна рамка е изготвена в съответствие с чл. 27 и чл. 28 от Регламента на Съвета на ЕС (№ 1083/2006 от 11 юли 2006 г.), и представлява документ, описващ ролята на структурните фондове през периода 2007-2013 г. в подкрепа на глобалната стратегия за развитие на България. НСРР поставя основните интегрирани цели в отделните области, които са заложили с ясното разбиране, че конкретните резултати ще бъдат постигнати постепенно в процеса на изпълнение и с натрупването на финансови и нефинансови ресурси.

Националната стратегическа референтна рамка описва стратегията на България в подкрепа на действия в следните тематични области за повишаване на конкурентоспособността: човешки ресурси, инфраструктура, управление и ефективна държавна администрация и услуги и териториално сближаване, техните взаимовръзки, ролята на Структурните фондове и Кохезионния фонд в рамките на тази стратегия.

Националната стратегическа референтна рамка е съобразена със Стратегическите насоки на Общността на Европейския съюз и допринася за постигане на техните цели. Всеки стратегически приоритет е подкрепен по един съгласуван начин от действия в една или повече Оперативни програми. Те са основа за насочването на помощта в различни сектори и области на развитието - производствен сектор, човешки ресурси, транспорт, околна среда, регионално развитие, административен капацитет, а Регионалните планове за развитие за районите на ниво NUTS 2 и Общинските планове за развитие - база за подготовка на проекти, които да бъдат съфинансирани от фондовете на ЕС.

Във връзка с прилагането на помощта от Европейските фондове за България заедно с Националната стратегическа референтна рамка, която задава общите стратегии и насоки са разработени и пакет от 7 оперативни програми за периода 2007-2013 г. за отделните ключови сектори, където подробно са описани всички приоритети и операции, по които се кандидатства за финансиране с конкретни проекти:

- ОП „Регионално развитие”
- ОП „Околна среда”
- ОП „Транспорт”
- ОП „Административен капацитет”
- ОП „Техническа помощ”-
- ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”
- ОП „Развитие на човешките ресурси

ОП „**РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ**” (ОПРР) е насочена към практическото изпълнение на Приоритет 4 на НСРР “Балансирано териториално развитие” и очертава основните области, в които България получава финансиране за своите региони от Европейския фонд за регионално развитие. ОП „**РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ**” е от особено значение за финансирането на устойчивото регионално и местно развитие в България.

Програмата цели подобряване на социално-икономическите условия в 6-те района от ниво 2, т.е. преодоляване на тяхното изоставане спрямо регионите в ЕС от една страна и ограничаване на междурегионалните различия в България от друга. За тази цел ОПРР включва широк набор от мерки – от инфраструктура до

опазване на културното наследство - които отчитат както общите тенденции, така и спецификите на отделните населени места. Подкрепа се предоставя както за проекти на градски райони с добър потенциал за икономически растеж и социално включване, така и за техните съседни и периферни райони, които на този етап изостават от цялостното развитие на региона. Важна роля играе и сътрудничеството между отделните общини, което съответно гарантира интегрирано и устойчиво регионално развитие.

ОПРР се състои от четири приоритетни оси, както следва:

Приоритетна ос 1: **Устойчиво и интегрирано градско развитие**, с индикативни операции:

- 1.1. Социална инфраструктура
- 1.2. Жилищна политика
- 1.3. Организация на икономическите дейности
- 1.4. Подобряване на физическата среда и превенция на риска
- 1.5. Системи за устойчив градски транспорт

Приоритетна ос 2: **Регионална и местна достъпност**, с индикативни операции:

- 2.1. Регионална и местна пътна инфраструктура
- 2.2. Информационни и комуникационни мрежи и услуги
- 2.3. Достъп до устойчиви и ефикасни енергийни ресурси

Приоритетна ос 3: **Устойчиво развитие на туризма**, с индикативни операции:

- 3.1. Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура
- 3.2. Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите
- 3.3. Национален туристически маркетинг

Приоритетна ос 4: **Местно развитие и сътрудничество** с индикативни операции:

- 4.1. Дребномащабни местни инвестиции
- 4.2. Междурегионално сътрудничество

ОПРР е изградена върху стратегията за подпомагане на „градските ареали“, въз основа на залегналата в „Стратегическите насоки на Общността за кохезионната политика 2007-2013 г.“ концепция за ролята на градовете като „двигатели на регионалното развитие“ и генератори на растеж и заетост. В тази връзка основната приоритетна ос 1 на ОПРР, за която са заделени 52,40% от бюджета на програмата, съсредоточава интервенциите си само върху 86 градски общини, определени като „градски ареали“. В рамките на приоритетна ос 2 градските ареали са предвидени като получатели на финансиране по отношение на всички предвидени операции, като отново по някои от тях - операции 2.1. по отношение на общинските пътища, и по операция 2.2. за изграждането на информационни и комуникационни мрежи и услуги, са предвидени като единствени получатели на финансиране, което отново подчертава възможностите за финансиране на техните инициативи. Същевременно, по отношение на Приоритетна ос 3 „Развитие на туризма“, следва да се има пред вид, че Община Варна (заедно с още 18 общини, определени като „свърхразвити зони за масов туризъм“) е изключена от обхвата на инвестиционната мярка 3.1. „Подобряване на туристическите атракции и обвързаната с тях инфраструктура“, и следователно е в състояние да се възползва само от т.нар. „меки мерки“ за подкрепа, предвидени в останалите две операции по приоритета.

Интегрираните планове за градско развитие и възстановяване / ИПГВР/ са друга възможност за подобряване на икономическото развитие, предоставяна от ОПРР.

По правило бенефициенти по операциите на ОПРР са предвидени да бъдат общините, а по изключение, в някои случаи – и специфични НПО или стопански субекти, изпълняващи дейности и функции в сферата на регионалното развитие.

Поради обхвата и съдържането си, ОПРР се очертава като основен източник за финансиране на общинските мерки и проекти за устойчиво местно развитие.

Информация за другите оперативни програми е представена в Приложение 1.2.

2. РЕГИОНАЛНИ И ОБЛАСТНИ ДОКУМЕНТИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ОБЛАСТ ВАРНА. НОРМАТИВНИ ПОСТАНОВКИ В СФЕРАТА НА МЕЖДУОБЩИНСКОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО И УСТРОЙСТВЕНОТО ПЛАНИРАНЕ.

2.1. Регионални и областни документи за развитието на област Варна

Документите за развитие на област Варна са:

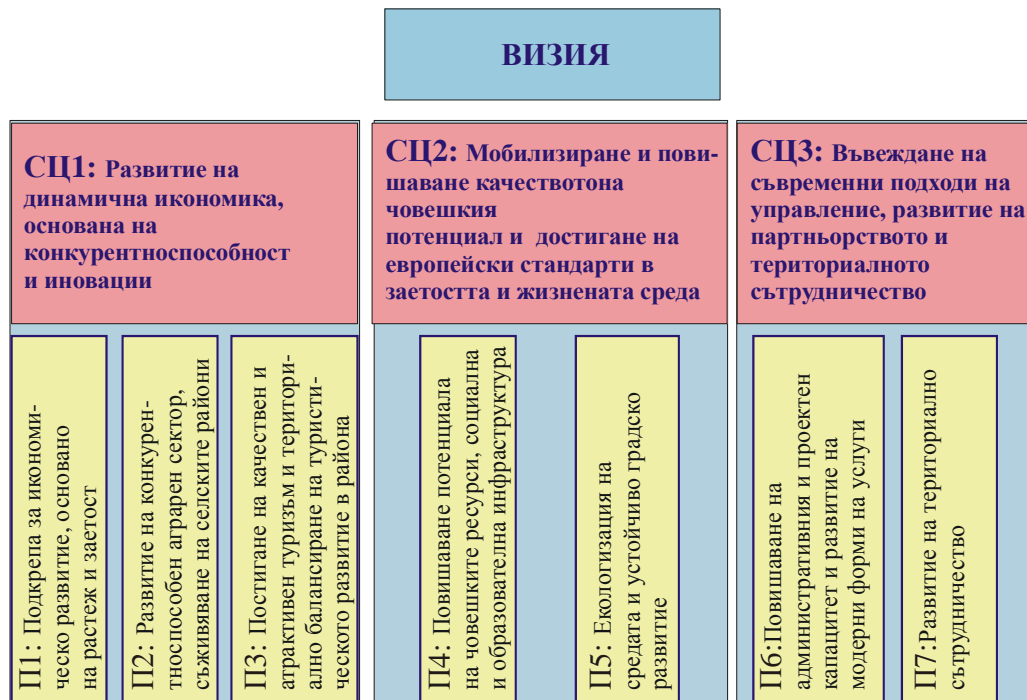
- Регионален план за развитие на Североизточен район за планиране (РПР на СИРП) 2007-2013 г.;
- Регионална иновационна стратегия на СИРП;
- Стратегия за развитие на Област Варна 2005-2015.

2.1.1. Регионален план за развитие на Североизточен район за планиране (РПР на СИРП) 2007-2013 г.

През периода 2005-2006 г. в съответствие с изискванията на действащия тогава Закон за регионалното развитие (Обн., ДВ, бр. 14 от 20.02.2004г.; изм. и доп., бр. 32, бр. 88/2005г., Отм. § 2."Преходни и заключителни разпоредби" на Закона за регионалното развитие, в сила от 31.08.2008г., обн.ДВ, бр.50 от 30.05.2008г.) в България са разработени и приети от компетентните органи документите от интегрираната система за планиране на регионалното развитие, обхващаща Националната стратегия за регионално развитие за периода 2005-2015г., Регионалните планове за развитие за периода 2007-2013г., Областните стратегии за развитие за периода 2005-2015г. и Общинските планове за развитие 2007-2013г.

Разработването на Регионален план за развитие на Североизточен район за планиране за периода 2007-2013г. (РПР на СИРП) през 2005 година е обосновано от изискванията на чл.10, ал.1 от горепосочения Закон за регионалното развитие и от необходимостта от обвързване на целите и приоритетите на регионалното развитие с цялостния процес на планиране и програмиране в страната ни като кандидатка за членство в Европейския съюз, в съответствие с изискванията на ЕС и Стратегията за участие в Кохезионния и Структурните фондове на ЕС.

Регионалният план за развитие на СИРП 2007–2013г. е приет от Министерския съвет с Решение № 1014 от 30.12.2005г. Той е основният документ, определящ насоките за развитието на региона. В момента на неговото приемане той се е отнасяше за областите Варна, Добрич, Шумен, Търговище, Разград и Силистра. Според новия Закон за регионално развитие от 2008 г. в Североизточен район от ниво 2 влизат само областите Варна, Добрич, Шумен и Търговище.

Фиг. 2.1. Обща схема на РПР на СИРП

Визия на РПР на СИРП:

„Превръщане на Североизточния район за планиране в проспериращ европейски регион, европейска врата на България към богато културно-историческо наследство, промишлен и аграрен център с висококвалифициран човешки ресурс, предпочитано място за живот, инвестиции и туризъм. Постигане на високи и устойчиви темпове на икономическо развитие и жизнен стандарт, базирани на земя, интелект, Черно море, Дунав, културно-историческо наследство, инфраструктура и екология.“

При формулирането на визията на РПР на Североизточния район са отчетени изводите от анализа на състоянието и развитието на основните социално-икономически, демографски, инфраструктурни и екологически процеси и структури. Тя съдържа представата за бъдещото динамично, устойчиво, балансирано и хармонично развитие на района, реализиращо уникалните му ресурси, географско положение и стопански капацитет.

Стратегията на СИРП включва 3 стратегически цели и 7 приоритета:

Стратегическа цел 1: Развитие на динамична икономика, основана на конкурентноспособност и иновации

Приоритет 1 – Подкрепа за икономическо развитие, основано на растеж и заетост

Специфична цел 1.1: Развитие на активна бизнес среда

Мярка 1.1.1: Привличане на инвестиции и подкрепа на бизнеса в района

Мярка 1.1.2: Инвестиции в бизнес услугите и бизнес инфраструктура

Мярка 1.1.3: Развитие на клъстери в стратегически производства за района

Специфична цел 1.2: Изграждане на иновационен капацитет и насърчаване на научното и технологичното развитие в района

Мярка 1.2.1: Развитие на про-иновационната и технологична инфраструктура (технологични паркове)

Мярка 1.2.2: Подкрепа на НИРД и иновации в производството

Специфична цел 1.3: Развитие на инфраструктура, допринасяща за конкурентноспособността на района

Мярка 1.3.3: Стимулиране развитието на информационно общество чрез регионални и местни мрежи на ИКТ

Мярка 1.3.4: Развитие на инфраструктура за добив на вода и използване на възобновяеми енергийни източници

Приоритет 2 – Развитие на конкурентноспособен аграрен сектор, съживяване на селските райони

Приоритет 3 – Постигане на качествен и атрактивен туризъм и териториално балансиране на туристическото развитие в района

Стратегическа цел 2: Мобилизиране и повишаване качеството на човешкия потенциал и достигане на европейски стандарти на заетост и жизнена среда

Приоритет 4 – Повишаване потенциала на човешките ресурси, социална и образователна инфраструктура

Приоритет 5 – Екологизация на средата и устойчиво градско развитие

Стратегическа цел 3: Въвеждане на съвременни подходи на управление, развитие на партньорството и териториалното сътрудничество

Приоритет 6 – Повишаване на административния и проектен капацитет и развитие на модерни форми на услуги

Приоритет 7 – Развитие на териториално сътрудничество

След приемането на Регионалните планове за развитие на шестте района за планиране в края на 2005г., както и на останалите документи от интегрираната система за планиране на регионалното развитие, настъпиха съществени изменения във вътрешната и външната нормативна и институционална среда, в която следваше да бъдат изпълнявани.

От 1 януари 2007 г. България е член на ЕС и в сферата на регионалното развитие и политика се прилагат както националното, така и европейското законодателство. Пълноправното членство в ЕС практически промени икономическите, политическите и международните условия за развитие на българските райони. От същата дата стартира прилагането на новата кохезионна политика на ЕС, която определи нова рамка за развитие на европейските региони.

Политиката на сближаване за периода 2007-2013 г. отразява дневния ред от Лисабон и Гьотеборг и е насочена към постигането на три приоритетни цели: *конвергенция* - подкрепа на растежа и създаване на работни места в най-слабо развитите страни-членки и региони; *регионална конкурентоспособност и заетост* - предвиждане и насърчаване на промените; *териториално сътрудничество* - стимулиране на хармонично и балансирано развитие на територията на ЕС.

Целта „Конвергенция“ е насочена към подкрепа на растежа и създаването на работни места в най-слабо развитите страни-членки и региони чрез нарастване и подобряване на качеството на инвестиране във физически и човешки капитал, развитие на иновациите и на общество, основано на знанието, адаптивност към икономическите и социалните промени, опазване и подобряване на околната среда и административната ефективност. Задача на Структурните фондове е създаването на условия за подпомагане на развитието и постигане на реална конвергенция (намаляване на различията и изравняване на социално-икономическите показатели на изоставашите и развитите райони в ЕС). Особено внимание се отделя на повишаването на капацитета на институциите и ефективността на публичната администрация, в това число и на управленския капацитет за планиране и програмиране на фондове на ЕС. Териториалният обхват на програмите по цел „Конвергенция“ се определя на основа на районите, съответстващи на нивото NUTS 2 от общата класификация на териториалните единици за статистически цели, отговарящи на определени икономически критерии. Програмите по тази цел могат да обхващат повече от един район, както е случая с България. Европейският фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейският социален фонд (ЕСФ) и Кохезионният фонд (КФ) допринасят за постигане на цел „Конвергенция“. България получава подкрепа от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС за периода 2007-2013 г. за прилагането на

седем оперативни програми, насочени към постигането на цел 1 „Конвергенция” на политиката за сближаване на ЕС.

Действията по програмите за европейско териториално сътрудничество се финансират от ЕФРР и се фокусират върху ключовите приоритети на Общността, свързани с дневния ред от Лисабон и Гьотеборг.

Новият контекст на Лисабонската стратегия, както и някои нови стратегически документи на ЕС като Стратегията в областта на устойчивото развитие и Териториалният дневен ред изискват нов прочит и отражение на техните послания и целева рамка в документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие, за да се гарантира принос на българските райони и общини за постигането на целите им.

През 2008 г. е прието ново законодателство в областта на регионалното развитие, включващо Закона за регионалното развитие¹ и Правилника за прилагането му², което отговори на нуждите от:

- съгласуваност с политиката и законодателството за регионално развитие в рамките на ЕС;
- създаване на по-ефективна система от стратегически планови документи за управление на регионалното развитие в България;
- оптимизиране на институционалната рамка от органи и структури, свързани с дефинирането, прилагането, наблюдението и оценката на политиката за регионално развитие и подобряване на координацията с партньорите;
- изграждане на ефективна система за наблюдение и оценка на прилагането на регионалната политика;
- ефективно взаимодействие на националната и европейската законодателна рамка за регионално развитие, осигуряващо добро управление и ефикасност на инструментите, подпомагащи регионалното развитие.

Законодателството за регионалното развитие от 2008 г. се основава на приемственост по отношение духа и философията на предходното законодателство, като актуализира и оптимизира неговите разпоредби, прави ги по-ясни, по-работещи и приложими в съвременните условия и особено в условията на членството в ЕС. Същевременно, националното законодателство въведе нов териториален обхват за районите от ниво1 и 2 за България, като е осигурено съответствие с Регламент (ЕО) 1059/ 2003/ №176/2008г./, г. за общата класификация на териториалните единици за статистически цели и Регламент (ЕО) № 176/2008 г. за изменение и допълнение на Регламент (ЕО) 1059/2003 г. за установяване на обща класификация на териториалните единици за България и Румъния, във връзка с членството им в ЕС. Във връзка с въвеждането на новия териториален обхват, който е приложим със задна дата към 1 януари 2007 г., в пет от районите на страната настъпиха съществени промени – включване на нови области и/или изключване на стари. Североизточен район е един от районите с променен териториален обхват, като промените в този случай са наложени, за да се приведат всичките райони на ниво NUTS 2 в съответствие с изискването за минимален брой на населението съгласно изискванията на Регламент на /ЕС/ 1059/2003. Новият териториален обхват на Североизточен район обхваща областите Варна, Добрич, Търговище и Шумен.

Промените във вътрешните и външни условия, в нормативната, институционалната и политическата среда в контекста на членството в ЕС, настъпили след приемането на документите за стратегическо планиране на

¹ Обн. ДВ, бр.50 от 30 май 2008г., в сила от 31 август 2008г.

² Обн. ДВ, бр.80 от 12 септември 2008г., в сила от 31 август 2008г.

регионалното и местното развитие, са значителни и определят необходимостта от актуализацията на документите от интегрираната система за планиране на регионалното развитие с оглед осигуряване на адекватност и съответствие с новите условия. Актуализацията бе наложена и от промените в икономическото, социалното и инфраструктурното развитие, които настъпват на основа на промените в териториалния обхват, постигане на сравнимост на средните параметри на развитие на конкретния район със средните за районите в страната и ЕС, както и постигане по-добра съгласуваност на стратегическите и плановите документи за регионално развитие, отчитане и на промените в НСРР на база на проекта за актуализацията и налагат процес на актуализация на документите от интегрираната система за планиране на регионалното развитие, който е в ход. При завършването му като цяло не се очакват особени промени по отношение на Регионалния план за развитие на СИР за остатъка от периода на неговото действие, тъй като той отговаря в значителна степен на главните приоритети за развитие на ЕС и утвърдените оперативни програми за програмния период 2007-2013 година. В този аспект приетият през месец декември 2005 г. регионален план, не се нуждае от коренна промяна на логиката на интервенции и посоката на развитие на района, а на базата на вече определените с оперативните програмни документи области на въздействие за периода 2007-2013 г., се реструктурира и прецизира, с оглед постигане на съответствие между целите на регионалната политика и финансовите инструменти за реализацията ѝ.

2.1.2. Регионална иновационна стратегия на СИРП

Регионална иновационна стратегия на СИРП е приета през януари 2008 след изпълнението на проект по Договор No 014664 с Европейската комисия в рамките на 6-та Рамкова програма на ЕС, с координатор Регионална агенция за предприемачество и иновации – Варна (РАПИВ).

РИС на СИРП съдържа Визия, Стратегическа цел и 3 стратегически приоритета с 15 проиновативни мерки, множество проиновативни дейности, 43 проекта и 7 пилотни проекта, наблюдавани от ЕК.

Визия на РИС: Превръщане на СИРП в проспериращ европейски регион с висок жизнен стандарт чрез иновации и предприемачество.

Стратегическа Цел: Изграждане на ефективно работеща регионална иновационна система, включваща:

-иновативно използване на специфичните ресурси, уникалните дадености и възможности на района;

-изпълнение на политиките по иновации на Европейския съюз;

-прилагане на публично-частното партньорство;

-опазване на околната среда и подобряване на енергийната ефективност;

-развитие на информационното общество.

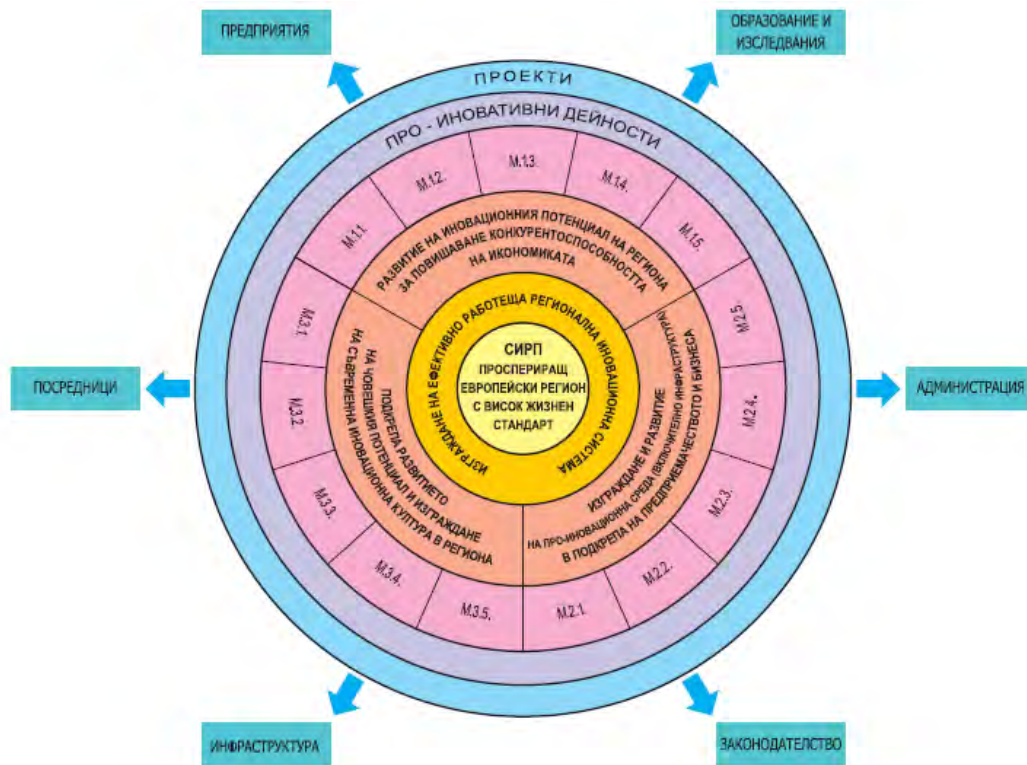
Приоритет 1. Развитие на иновационния потенциал на региона за повишаване конкурентоспособността на икономиката

Мярка 1.1. Повишаване конкурентоспособността на предприятията чрез стимулиране на иновациите и технологично обновление.

Мярка 1.2. Насърчаване и подкрепа за развитие на сътрудничеството между фирмите, научните и изследователските центрове, администрацията и посредническите организации за разработване на иновативни продукти, услуги и технологии.

Мярка 1.3. Подкрепа за развитие на приложните изследвания във фирмите и научните организации за пазарна реализация.

Мярка 1.4. Насърчаване и разширяване на международното сътрудничество и популяризиране опита на европейските иновативни фирми, региони и успешните междурегионални и регионални сътрудничества.

Фиг. 2.2. Обща схема на РИС на СИРП

Мярка 1.5. Промоциране възможностите на СИРП за партниране в ЕС и подкрепа участието в европейски проекти.

Приоритет 2: Изграждане и развитие на про-иновационна среда (включително инфраструктура) в подкрепа на предприемачеството и бизнеса

Мярка 2.1. Укрепване на взаимодействието между участниците в иновационната система и координиране на дейността им.

Мярка 2.2. Изграждане и развитие на изследователски и посреднически организации, създаващи и подпомагащи иновациите

Мярка 2.3. Разширяване взаимодействието с местната и държавната администрация за решаване проблемите на иновациите в района.

Мярка 2.4. Създаване и развитие на регионални инструменти за финансиране на иновациите.

Мярка 2.5. Подобряване качеството и структурата на услугите в областта на иновациите и улесняване достъпа до тях.

Приоритет 3: Подкрепа развитието на човешкия потенциал и изграждане на съвременна иновационна култура в региона

Мярка 3.1. Развитие на иновационната култура в обществото.

Мярка 3.2. Адаптиране на образованието към потребностите на регионалната икономика и разширяване възможностите за обучение.

Мярка 3.3. Създаване на условия за обучение през целия живот, чрез добри европейски практики.

Мярка 3.4. Повишаване на квалификацията и подобряване на управленските и иновативните умения, чрез обучение на мениджмънта и персонала.

Мярка 3.5. Преодоляване дефицита на квалифицирани специалисти за регионалната икономика

2.1.3. Стратегия за развитие на Област Варна 2005-2015

Стратегията за развитие на област Варна е приета през 2005 и определя общата рамка и насоките за регионално развитие на областта в средносрочен и дългосрочен план, съответстващи на националните и регионалните цели и приоритети към 2005 г. и целящи постигането на устойчивост в развитието на областната териториална и социална общност. Стратегията се явява отправна точка и ориентир за общинските планове за развитие, като източник на идеи и аргументи за разработване на общински проекти. Тя е и градивна основа с редица конкретни адреси към формулирането на плана за развитие на Североизточния район, на който Варна е естественият център.

Основните предизвикателства пред Стратегията за развитие на област Варна и реализиращите я политики през плановия период са:

- Съгласуване с целите на политиката за социално-икономическо сближаване на Европейския съюз и предвиждане на мерки, които съответстват на политиките на Съюза и регламентите на Структурните фондове. Това създава възможност за максимална финансова осигуреност на предвидените приоритети и мерки по линия на европейските фондове.

- Значително увеличаване на равнището на социално-икономическо развитие на областта и доближаване до средните социално-икономическите параметри на европейските райони. Област Варна има необходимия ресурс и предпоставки да реализира ускорено развитие, което да доведе до намаляване на значителните различия със средните параметри на европейските райони.

- Прилагане на интегриран подход на развитие на територията, чрез постигане на синергия от прилаганите интегрирани интервенции върху отделните проблеми и сектори на развитието. Това означава подходящо комбиниране и допълване на отделните мерки с оглед постигане на интегрирани пакети, въздействащи върху инфраструктурния, човешкия, иновационния и природо-културния потенциал на областта.

Политиката за регионално планиране на развитието цели постигането на динамично, устойчиво и балансирано развитие на отделните райони и намаляване на регионалните и вътрешнорегионалните различия. Тя съдейства за осигуряване на равни възможности за развитие, достъп до икономически ресурси, по-висок жизнен стандарт и благоприятни условия на живот и доближаване до стандартите на развитие на регионите на ЕС. Дългосрочното комплексно планиране на развитието търси баланса между различните аспекти на развитието (икономически, социален, екологичен и териториален) и между различните териториални общности, институции и социални групи като по този начин допринася за устойчивото развитие на областта.

Основен определящ фактор за развитието на Варненска област в следващите години е максималното умело използване на процесите на интеграция в Европейския съюз, с цел изпълнението на програмата на Лисабонската стратегия и развитието на икономика на знанието в региона, въвеждането на професионални системи за управление на всички сфери (социална, икономическа, културна, образователна и т.н.) на обществения живот, както и формирането на активно, предприемчиво и добре образовано гражданско общество, имащо ясна визия и осъзнаващо своята мисия за развитието на региона. В този контекст визията за област Варна като представа за бъдещото устойчиво и хармонично развитие на общността е формулирана по следния начин:

ВИЗИЯ

ВАРНЕНСКА ОБЛАСТ – БЛАГОДЕНСТВАЩО И АТРАКТИВНО МЯСТО ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ, ПРИТЕГАТЕЛНА ЗА ИНВЕСТИЦИИ, ТРУД И НАУКА, С ДИНАМИЧНО РАЗВИВАЩА СЕ ИКОНОМИКА И УСТОЙЧИВОСТ НА МЕСТНИТЕ РЕСУРСИ И ОКОЛНАТА СРЕДА, ОСИГУРЯВАЩА ДОБРО КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ НА ХОРАТА.

При формулирането на визията на Областната стратегия за развитие са отчетени изводите от анализа на състоянието и развитието на основните социално-икономически, демографски, устройствени, инфраструктурни процеси и структури. Тя съдържа представата за бъдещото динамично, устойчиво, балансирано и хармонично развитие на областта.

ГЛАВНА ЦЕЛ

Постигане на устойчиво и интегрирано развитие, мобилизиране на вътрешния потенциал чрез модернизация и диверсификация на областните икономически структури, за създаване на повече и по-добри работни места и по-добро качество на живот.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

Създаване на условия за устойчив икономически растеж и стабилност, основани на жизнен конкурентноспособен пазар и иновации чрез привличане на инвестиции и креативни инициативи съчетани с удовлетворяване на изискванията на ЕС за околна среда.

Мобилизиране и повишаване качеството на човешкия потенциал и достигане на равнища на заетост, доходи и социална интеграция, осигуряващи добро качество на живот и жизнена среда

Териториално сътрудничество, включително сътрудничество между морските региони за постигане на интегрирано развитие в рамките на ЕС.

Приоритети - стратегията съдържа 6 приоритета, които повтарят приоритетите на НСРР:

ПРИОРИТЕТ 1:

ПОВИШАВАНЕ НА КОНКУРЕНТНОСПОСОБНОСТТА НА ОСНОВАТА НА ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО

Специфична цел 1:

Развитие на изследванията, технологиите, иновациите и предприемачеството

Специфична цел 2:

Изграждане на бизнес мрежи и регионални клъстери

Специфична цел 3:

Стимулиране развитието на информационното общество

ПРИОРИТЕТ 2:

ИЗГРАЖДАНЕ НА НОВА И МОДЕРНИЗАЦИЯ НА СЪЩЕСТВУВАЩАТА ИНФРАСТРУКТУРАТА, ОСИГУРЯВАЩА УСЛОВИЯ ЗА УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ И ЗАЕТОСТ

Специфична цел 1:

Развитие и модернизация на транспортната инфраструктура

Специфична цел 2:

Изграждане и подобряване на екологичната инфраструктура

Специфична цел 3:

Предотвратяване на рискове

Специфична цел 4:

Енергийни мрежи, подобряване на енергийната ефективност и развитие на възобновяеми енергийни източници

Специфична цел 5:

Развитие на регионална и местна бизнес инфраструктура

ПРИОРИТЕТ 3:

ПОСТИГАНЕ НА ПО-ПРИВЛЕКАТЕЛНА СРЕДА И ПО-ДОБРО КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ

Специфична цел 1:

Повишаване на потенциала за развитие и растеж на Варненска област чрез инвестиции в подобряване условията и ефективността на образователната система

Специфична цел 2:

Постигане на гъвкав пазар на труда и социална интеграция

Специфична цел 3:

Подобряване на здравеопазването

Специфична цел 4:

Опазване и валоризиране на природното и културното наследство и обвързването му с развитието на туризма – традиционен морски и алтернативен.

Специфична цел 5:

Развитие на културата и културните институции

ПРИОРИТЕТ 4:

ИНТЕГРИРАНО ГРАДСКО РАЗВИТИЕ, ПОДОБРЯВАНЕ НА ГРАДСКАТА СРЕДА И СТИМУЛИРАНЕ НА МАЛКИТЕ ГРАДОВЕ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

Специфична цел 1:

Прилагане на стратегии за интегрирано градско развитие, с гражданско участие за справяне с икономическите, екологичните и социални проблеми в градската агломерация

Специфична цел 2:

Възстановяване и обновяване на градски райони

Специфична цел 3:

Решаване на транспортните проблеми и насърчаване развитието на екологично чист градски обществен транспорт

Специфична цел 4:

Социално-икономическа интеграция на отдалечените райони към оста на развитие Варна – Девня

ПРИОРИТЕТ 5:

РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ, ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ГОРИТЕ, РИБАРСТВОТО И АКВАКУЛТУРИТЕ

Специфична цел 1:

Подобряване на конкурентоспособността на селското и горско стопанство в общините от Варненска област

Специфична цел 2:

Мениджмънт на земите и горите на територията на Варненска област

Специфична цел 3:

Диверсификация на селската икономика и подобряване качеството на живот в селските райони

Специфична цел 4:

Рибарство, аквакултури и интегрирано управление на крайбрежните риболовни зони

Специфична цел 5:

Подходът “Лидер” за местно развитие в селските райони

ПРИОРИТЕТ 6:

ВАРНЕНСКА ОБЛАСТ - ВЪНШНА МОРСКА ГРАНИЦА НА ЕС, ТРАНСНАЦИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО С МОРСКИТЕ РЕГИОНИ ЗА ИНТЕГРИРАНО ТЕРИТОРИАЛНО РАЗВИТИЕ

Специфична цел 1:

Мениджмънт на водите на Черно море

Специфична цел 2:

Транснационално сътрудничество

Специфична цел 3:

Предпазване от рискове

2.2. Трудности, възпрепятстващи обединяването на общини, с цел съвместно устройване на тяхната територия

По проект по ОПРР „Установяване на дългосрочно междурегионално сътрудничество и пренасяне на съвременни добри практики в сферата на регионалното управление” са анализирани основните трудности, възпрепятстващи обединяването на общини, с цел съвместно устройване на територията им.

Анализът установява проблеми на устройството на територията и необходимостта от обединение на общини.

В основата на местното самоуправление е правото и реалната възможност на местните общности да решават всички въпроси с местно значение, които Конституцията и законите на България са им предоставили. Съгласно Закона за местно самоуправление и администрация (чл. 17 ЗМСМА) общинските власти имат правото и реалната възможност да решават всички **въпроси от местно значение в сферата на устройството и развитието на територията на общината и на населените места в нея, благоустрояването, опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси**. За постигане на тези цели общинските власти приемат и прилагат система от документи в три области – в областта на устройственото планиране, социално-икономическото развитие и опазването на околната среда.

Общинският съвет

- приема общите и подробни устройствени планове, които са основа за цялостно териториално устройство на територията на общината;
- приема стратегии, прогнози, програми и планове за развитие на общината, които отразяват и европейските политики за развитие на местните общности;
- определя изисквания за дейността на физическите и юридическите лица на територията на общината, които произтичат от екологичните, историческите, социалните и другите особености на населените места, както и от състоянието на инженерната и социалната инфраструктура.

В дейността си по разработване, приемане и изпълнение на тези общински документи общинските власти могат да постигнат устойчиво и балансирано развитие на общината чрез синхрон между различните програмни документи, като обвържат постановките на общинските стратегии, прогнози, програми и планове за развитие на общината с предвижданията на устройствените планове при гарантирано опазване на околната среда и съхраняване на природните ресурси чрез положителна екологична оценка на териториалното насочване на икономическите активности.

Друга гаранция за успешното развитие на общината е предвижданията на общите и подробните устройствени планове и на общинските планове за развитие да бъдат в съответствие със системата от документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, както и с устройствени схеми и планове от по-горна степен.

Основен белег на дейността на местните власти е тяхната териториална компетентност. Актовете и документите, които приемат общинските съвети имат действие само върху територията на съответната община. Често за създаването на силни социално-икономически региони с балансирано развитие на населените места в тях, качествено социално и инфраструктурно обслужване, опазване на културното

наследство, природните блага и създаване на устойчива градска среда е необходимо изработването и приемането на система от мерки и документи в областта на устройственото планиране, които обхващат територия, надхвърляща границите на отделната община. Своевременното решаване на въпросите от национално и регионално значение в областта на териториалното устройство има решаващо значение за предвижданията за пространственото развитие на общината, предмет на общинските устройствени планове.

Устройственият инструмент, чрез който се осигурява устройство на териториите, съответстващо на социално-икономическото развитие при гарантирано опазване на околната среда, са устройствените схеми, изработени и приети по реда на ЗУТ. Районните устройствени схеми определят изискванията към устройството на териториите в съответствие със стратегиите за регионално развитие. А предвижданията на одобрените устройствени схеми за структурата на територията, техническата инфраструктура с национално и регионално значение, опазването на околната среда и обектите на културно-историческото наследство, както и за използването на водните и горските ресурси са задължителни при изработването и приемането на общите устройствени планове на съответните общини или на части от тях.

Следователно, ефективната устройствена политика на всяка община е в пряка зависимост от наличието и актуалността на предвижданията на районните устройствени схеми. Местните власти обаче нямат правомощия по одобряването на районни устройствени схеми, тъй като те обхващат територия извън административно териториалните граници на общината.

Безспорен факт е, че процесите по изработването и одобряването на районни устройствени схеми изостават. Активната позиция на местните общности в областта на устройственото планиране, когато се засягат въпроси с надобщинско значение, е реална възможност за стартиране на инициативи, които чрез обединение на усилията на две или повече съседни общини, в сътрудничество с държавните органи, да бъдат създадени предпоставки за развитието на съответните области чрез ефективно използване на съществуващите ресурси. (чл. 59, ал.2 ЗМСМА). Възможността и правото на органите на местното самоуправление да «поемат инициатива по всеки въпрос, който не е изключен от тяхната компетентност или предоставен на друга власт» е в основата на принципите на местното самоуправление, залегнали в Европейската харта за местното самоуправление (ДВ, бр. 28 от 28.03.1995 г.).

В областта на устройственото планиране местните власти имат правомощия по възлагането, изработването, приемането и прилагането на устройствените планове на територията на съответната община. Законодателят е изходил от презумпцията, че чрез набора от устройствени планове, предвидени в Закона за устройство на територията, общинските органи са в състояние да решават всички въпроси в областта на устройственото планиране с местно значение в съответствие с решенията в областта на териториалното устройство с надобщинско, регионално и национално значение, които са предмет на регулиране чрез разработени и одобрени районни устройствени схеми.

В общия случай, ако за даден регион (област, група общини) е налице действаща районна устройствена схема, с актуални предвиждания в унисон с приетите планове и стратегии за регионално развитие, спазването на основния принцип на чл. 103, ал.4 ЗУТ, че *«всеки устройствен план се съобразява с предвижданията на устройствените схеми и планове от по-горна степен, ако има такива, и представлява по отношение на тях по-пълна, по-подробна и конкретна разработка»* е реално осъществимо.

Наложилата се практика през последните години за одобряване на подробни устройствени планове преди изработването и одобряването на устройствени схеми

и планове от по-горна степен (устройствено планиране «отдолу нагоре»), не позволява решаването на някои проблеми свързани с проектирането и изграждането на транспортната и инженерната инфраструктура, необходима за захранването на новояурбанизираните територии, хаотично и неикономично застрояване на земеделски земи и гори, неравномерно използване на природните ресурси. От друга страна, липсата на актуални планове от по-горна степен – общи устройствени планове и районни устройствени схеми - води до невъзможност да бъдат изработени устройствените и инвестиционните проекти за обекти на техническата и транспортната инфраструктура, необходими за изпълнението на проекти по оперативните програми.

В заключението за подобряване на устройствените предпоставки за устойчивото развитие на територията на местно и регионално ниво е необходима активна позиция на местните власти и ефективно сътрудничество и партньорство между общините и държавните органи. Интегрирането на възможностите на отделните общини в един регион при различните нива на планиране ще спомогне за инфраструктурното осигуряване на територията, а оттам и за социалното, икономическото и културно развитие на общините при едновременно постигане на оптимални условия на обитаване, труд и отдих на населението. Участието на всички (повече съседни) общини от дадена област или регион в процеса на устройственото планиране (в процеса на създаване на районни устройствени схеми) е от решаващо значение за изработването на цялостната концепция за развитие на региона.

2.3. Нормативни постановки в сферата на междуобщинското сътрудничество и устройственото планиране

Основните закони, уреждащи междуобщинското сътрудничество и устройственото планиране в България са Закон за устройство на територията (ЗУТ), Закон за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), Закон за регионалното развитие (ЗРР), Закон за устройството на Черноморското крайбрежие (ЗУЧК), Закон за опазване на околната среда (ЗООС), Закон за биологичното разнообразие (ЗБР), Закон за културното наследство (ЗКН), Закон за защитените територии (ЗЗТ).

Според ЗУТ и ЗМСМА Общинските съвети и кметовете на общините определят политиката и осъществяват дейности по устройство на територията на съответната община. Местното самоуправление е правото и реалната възможност на общинските власти да решават всички въпроси от местно значение в сферата на устройството и развитието на територията на общината и на населените места в нея, благоустрояването, опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси. Общинският съвет притежава редица правомощия в тази сфера, а именно:

- приема общите и подробни устройствени планове и техни изменения, които са основа за цялостно устройство на територията на общината;
- приема стратегии, прогнози, програми и планове за развитие на общината, които отразяват и европейските политики за развитие на местните общности;
- определя изисквания за дейността на физическите и юридическите лица на територията на общината, които произтичат от екологичните, историческите, социалните и другите особености на населените места, както и от състоянието на инженерната и социалната инфраструктура;

Принципите, определени от ЗУТ при устройственото планиране са:

- Предвижданията на одобрените устройствени схеми за структурата на територията, техническата инфраструктура с национално и регионално значение, опазването на околната среда и обектите на културно-историческото наследство, както и за използването на водните и горските ресурси са задължителни за последващите устройствени планове. (чл. 102, ал.2 ЗУТ)

- Всеки устройствен план се съобразява с предвижданията на устройствените схеми и планове от по-горна степен, ако има такива, и представлява по отношение на тях по-пълна, по-подробна и конкретна разработка. (чл. 103, ал.4 ЗУТ)

Общият устройствен план на община определя:

– общата структура на територията, предмет на плана, и преобладаващото предназначение на съставните и структурните части - местоположението и границите на видовете територии;

– разположението на мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура на територията на общината и връзките им с териториите на съседните общини и с инфраструктурни мрежи, съоръжения и обекти от национално значение;

– териториите с публична държавна и с публична общинска собственост и режимът на тяхното устройство;

– териториите с вероятно разпространение на предвидими природни бедствия и необходимите превантивни мерки и начин на устройство и защита;

Районните устройствени схеми / РУС/ определят:

– изискванията към устройството на териториите в съответствие с Националната устройствена схема и стратегиите за регионално развитие;

– общата структура на територията на района, общото предназначение на териториите и общите изисквания към използването, опазването и устройството им;

– разположението и бъдещото развитие на обектите, мрежите и съоръженията на техническата инфраструктура с национално и регионално значение;

– развитието на мрежата от населени места в района и центровете с национално и регионално значение;

– мерките за опазване и подобряване на околната среда, за предотвратяване или намаляване на вредни въздействия върху околната среда и здравето на населението.

Цели на устройствените схеми:

– Устройствовите схеми осигуряват устройство на териториите, съответстващо на социално-икономическото развитие при гарантирано опазване на околната среда.

– Националната стратегия за регионално развитие, регионалните планове за развитие, областните стратегии за развитие и общинските планове за развитие се разработват и изпълняват във взаимодействие и съгласувано с предвижданията на съответните устройствени схеми и планове. (чл.14 ЗРР)

– С екологичната оценка се цели интегриране на предвижданията по отношение на околната среда в процеса на развитие като цяло и въвеждане принципа на устойчиво развитие.

– Екологична оценка на планове и програми се извършва едновременно с изготвянето им, като се вземат предвид техните цели, териториалният обхват и степента на подробност, така че да се идентифицират, опишат и оценят по подходящ начин възможните въздействия от прилагането на инвестиционните предложения, които тези планове и програми включват.

Обхватът на регионалните устройствени схеми се определя според редица критерии. Устройствовите схеми могат да се разработват за територията на цялата страна, на една или повече области или на група съседни общини. Според съдържанието си устройствовите схеми са комплексни, когато решават общоустройствени проблеми на територията и тяхната взаимнообвързаност, и специализирани - когато решават отделни устройствени проблеми на територията или териториалното разположение на стопански и други общественозначими обекти и инфраструктури от национално, регионално, областно и междуобщинско значение. В този смисъл е важно да се дефинират и понятията „община“ и „област“. Територия на областта е територията на включените в нея общини, а на общината - на включените в нея населени места. Територия на населеното място е селищната територия, определена от строителните му граници, и извънселищната територия, определена от границите на землището.

Практическите проблеми при определяне на обхвата на РУС се коренят в преплитането на понятията административно-териториални единици (области и общини) и териториални единици (населени места и селищни образувания). Територията на селищното образувание се определя от неговите строителни граници. Селищното образувание е разположено на територията на едно или повече населени места и няма самостоятелно землище. Землището представлява съвкупността от поземлените имоти, принадлежащи към дадено населено място. Границите на землището се идентифицират и определят по ред, определен със закон. При създаването на кадастралната карта землищните граници се изобразяват в кадастралната карта така, както са отразени в плановете и картите, одобрени по реда на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи.

Възлагане и изготвяне на изработване на РУС

Изработването на устройствовите схеми се възлага от органите, компетентни да одобряват устройствовите схеми. Министерският съвет одобрява Националната комплексна устройствена схема, а министърът на регионалното развитие и благоустройството одобрява специализираните и районните устройствени схеми, които засягат територията на повече от една област, както и районните устройствени схеми, обхващащи територията на една област, които не са съгласувани от общински съвет. Съответно областният управител одобрява районните устройствени схеми, които засягат територията на една област. Устройствовите схеми могат да бъдат изработвани, както със средства от държавния бюджет, така и със средства на общините.

ЗМСМА урежда принципите на общинското сътрудничество. Според него общините могат да си сътрудничат помежду си, с областите, с юридически или физически лица и да създават сдружения, чрез които да постигат цели от взаимен интерес и на които да възлагат изпълнението на дейности, произтичащи от техните правомощия. Общинското сътрудничество има за цел да подобри качеството на административното обслужване, предоставянето на обществени услуги на населението и да допринесе за развитието на съответните области чрез ефективно използване на съществуващите ресурси.

Споразумението за сътрудничество се одобрява от ОС и определя:

- страните, обхватат, предмета и целта на сътрудничеството;
- формите на сътрудничество и/или видът на юридическото лице:
  - а) за изпълнение на конкретен проект или дейност между две или повече общини;
  - б) за създаване на юридическо лице с нестопанска цел между общини;
  - в) за създаване юридическо лице със стопанска цел между две или повече общини;

г) за изпълнение на конкретен проект или дейност или за създаване на юридическо лице със стопанска или с нестопанска цел между една или повече общини и юридически и/или физически лица;

- делът на участие на всяка една от страните с финансови средства, собственост и/или други форми на участие за постигане на общата цел;
- правилата за конституиране, вземане на решения и прекратяване на междуобщинските съвети и/или комисии, както и техните компетенции, когато общините са постигнали съгласие за създаването на такива органи;

При изработване на заданието за споразумение се провежда кореспонденция с МРРБ за оказване на методична, финансова и организационна помощ, включително и чрез провеждане на процедура за възлагане на задание за проектиране. Заданието се съгласува от заинтересованите общини и се приема от Областния експертен съвет по устройство на територията. Приетото задание, с оглед изискванията на ЗУТ се съгласува с НИОНКЦ (относно защитени територии за опазване на културното наследство) и Министерството на околната среда и водите (относно елементите на националната екологична мрежа и необходимостта от изработване на екологична оценка).

Съгласуването на изработения проект за РУС включва:

- съгласуване със заинтересуваните централни и териториални администрации, а при необходимост - и със специализираните контролни органи и експлоатационните дружества
- съгласуване на проекта от общинските съвети на общините, чиито територии се засягат от тези схеми.
- след извършването на предходните съгласувания, проектът за устройствена схема, се разглежда от областния експертен съвет по устройство на територията. В случай, че проектът не е съгласуван от някой от общинските съвети, той се внася за разглеждане в Националния експертен съвет (НЕСУТ).

Приетата от експертния съвет районна устройствена схема, съгласно разпоредбата на чл. 122, ал. 3 ЗУТ се одобрява от Областния управител със заповед, която се обнародва в "Държавен вестник" и не подлежи на обжалване. В случаите, когато проектът е разглеждан от НЕСУТ, компетентен да одобри схемата е Министърът на регионалното развитие и благоустройството.

Държавната политика в областта на регионалното развитие се урежда от ЗРР. Според него тя създава условия за балансирано и устойчиво интегрирано развитие на районите и общините и обхваща система от нормативно регламентирани документи, ресурси и действия на компетентните органи, насочени към: намаляване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия в степента на икономическото, социалното и териториалното развитие; осигуряване на условия за ускорен икономически растеж и високо ниво на заетост; развитие на териториалното сътрудничество.

За целите на планирането, програмирането, управлението, ресурсното осигуряване, наблюдението и оценката на регионалното развитие се обособяват райони, които се разделят на нива. Районите, които образуват ниво 1 и ниво 2, не представляват административно-териториални единици. Районите, които образуват ниво 3, представляват административно-териториални единици и обхващат територията на отделните области. На територията на районите от ниво 3 могат да се обособяват райони за целенасочена подкрепа от държавата, които обхващат територията на една или повече съседни общини. Обособените райони за целенасочена подкрепа са териториална основа за концентрация на ресурси за намаляване на вътрешнорегионалните различия в степента на развитие на отделните общини и за постигане на целите на държавната политика за регионално развитие.

Териториалният обхват на районите за целенасочена подкрепа се определя в областните стратегии за развитие, чиито проекти се обсъждат и съгласуват от Регионалният съвет за развитие в съответния район от ниво 2 като се отчитат равнището и динамиката на икономическото развитие, структурата на икономиката, заетостта и безработицата, степента на изграденост на техническата инфраструктура, демографската, социалната и селищната структура, географското положение и наличният потенциал за постигане на целите за развитие на съответната община;

При определяне териториалния обхват на район за целенасочена подкрепа се отчитат редица показатели като:

- нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
- равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години;
- средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
- коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години;
- гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър;
- над 30 на сто от населените места нямат изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център;
- над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа;
- над 30 на сто от населените места ползват питейна вода с отклонение от качеството, прието като стандарт за страната, или имат режим във водоснабдяването за последните три години.

Стратегическото планиране на регионалното развитие включва разработването и актуализацията на система от документи за постигане на устойчиво интегрирано регионално и местно развитие, включително развитие на трансграничното, транснационалното и междурегионалното сътрудничество (чл.8, ал.1 от Закона за регионално развитие).

Общинските планове за развитие се изработват в съответствие с областните стратегии за развитие и имат сходни цели и приоритети, фокусирани върху постигането на социално-икономическа и териториално-устройствена стабилност, с акцент върху опазването на околната и културно-историческа среда, развитието на отрасловите дейности и туризма. Тези стратегии и планове се изработват и изпълняват във взаимодействие и съгласувано с предвижданията на съответните устройствени схеми и планове.

За да бъдат постигнати целите на стратегическото планиране на регионалното развитие не е достатъчно да са налице актуални подробни устройствени планове само за онези части от територията на общините, за които са заявени конкретни инвестиционни намерения, а са необходими действащи устройствени инструменти за решаване на въпросите в областта на териториалното устройство с надобщинско и регионално значение.

Изработването и прилагането на районни устройствени схеми с активното участие на местните власти подпомага защитата на общите им интереси, поддържа и развива местното самоуправление и допринася за социално-икономическото, териториално и екологично развитие на общините.

Обединяването на усилията на общините и осъществяването на сътрудничество между тях и държавните органи, натоварени с компетенциите по възлагане и одобряване на районните устройствени схеми, създава възможности за правилното формулиране на изискванията към проектите, гарантира балансирано и устойчиво развитие на населените места, инфраструктурата и икономиката на

участващите общини и създава предпоставки за установяване на стабилно сътрудничество между тях.

Преките позитиви за общините от разработването на районни устройствени схеми с тяхното активно участие са:

- по-лесно бъдещо планиране на териториите при разработването на общи и подробни устройствени планове за съответните територии;
- избягване на хаотично и неконтролируемо застрояване на територията;
- постигане на екологичен баланс и устойчиво развитие на урбанизираните и извънурбанизираните територии.

Сътрудничество на общините с областните администрации и/или с министъра на регионалното развитие и благоустройството в процесите на възлагане, изработване, одобряване, както и контрола по време на прилагане на предвиждания на районната устройствена схема гарантират пълно дефиниране на изискванията и респективно максимално верни решения, съобразени с местните условия за всяка една община. Общините имат най-голяма нужда от пространствено и териториално обвързване на стратегическите цели и приоритетите, залегнали в регионалните планове за развитие и в областните стратегии за развитие. Затова не е изненадваща тенденцията инициативата за създаване на районна устройствена схема да идва от една община или група общини (обикновено голяма община или обединени около такава по-малки).

Като се изхожда от тази тенденция могат да се формулират следните **правила за междуобщинско сътрудничество с цел създаване на районна устройствена схема:**

- Инициативата за създаване на районна устройствена схема може да изхожда от всяка една община;
- Всяка община, в границите на областта или извън тях, убедена в ползите от районната устройствена схема, може да се присъедини към вече подписано споразумение за междуобщинско сътрудничество. Основание за подписването на споразумението е решение на общинския съвет.
- Участието на всяка община в споразумение за междуобщинско сътрудничество с цел създаване на районна устройствена схема предполага поемането на определени задължения и отговорности, като:
  - Осигуряване на пълната информация на ниво община, относима към изготвяне на заданието за проектиране на районна устройствена схема;
  - Участие в изработването на методиката за определяне на изискванията към устройство на територията при възлагане на районна устройствена схема;
  - Популяризиране на предмета, целите, задачите и ползите от изработването на проекта за районна устройствена схема сред общинските органи и местните общности;
  - Осигуряване на широко обществено обсъждане и съдействие при съгласуването на заданието за проектиране на районна устройствена схема;
  - Провеждане на контрол както по време на създаването на районна устройствена схема, така и при прилагането на предвижданията ѝ след нейното приемане.
  - Активно участие със свои представители в работни срещи и заседания за решаване на оперативни проблеми във всеки един етап от създаване на районна устройствена схема;
  - Участие във финансирането на дейностите, свързани с изготвяне на заданието за проектиране и с изработване на проекта за районна устройствена схема.

Със споразумението за междуобщинско сътрудничество общините могат да дефинират и конкретни свои ангажменти в процеса на създаване, съгласуване, обществено обсъждане и одобряване на проекта за районна устройствена схема.

За изпълнение на дейностите по това споразумение междуобщинският съвет може да кандидатства и да получи финансиране по национални и европейски програми и проекти. В случай, когато това е предпоставка за усвояване на подобни средства, междуобщинският съвет може да предложи на общините да учредят сдружение с нестопанска цел в обществена полза.

По проект „Установяване на дългосрочно междурегионално сътрудничество и пренасяне на съвременни добри практики в сферата на регионалното управление” е разработен проект на примерно споразумение за създаване на междуобщинско сътрудничество за съвместно планиране на територията, посочен в **Приложение 2.1.**

Хартата за местно самоуправление и Законът за местното самоуправление и местната администрация дават достатъчно правомощия на общините – създаването на сдружения и подписването на договори между тях, в т.ч. с предмет изработването на подобен тип взаимнокоординирани устройствени схеми.

Изготвянето на общи районни устройствени схеми ще доведе и до много по-добро и ефективно усвояване на средства и от държавния бюджет, и от частните инициативи и от европейските фондове, до възможности на националната ни територия да се локализираат обекти, на граничните територии, които могат да имат влияние и върху съседните чуждестранни региони, но държавата ни вече ще има общата устройствена уредба, чрез която да провежда диалог със съседите си. Все пак комуникацията изисква общ език. От 1965г. до момента обаче такава **Национална комплексна устройствена схема не е разработена.**

Единството на регионално развитие и устройство на територията изисква държавата да формулира своите приоритети в пространственото развитие и да има една система за управление и планиране, която да бъде постоянно поддържана и актуализирана.

Проект “Установяване на дългосрочно междурегионално сътрудничество и пренасяне на съвременни добри практики в сферата на регионалното управление” по Оперативна програма „Регионално развитие”, с координатор Фондация „Институт за екологична модернизация” гр. Варна, процедура: „Подкрепа за междурегионално сътрудничество и обмен на най-добри практики”, приоритетна ос: 4: „Местно развитие и сътрудничество”, Операция 4.2: „Междурегионално сътрудничество”, Схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ: BG161PO001/4.2-01/2008 „Подкрепа за междурегионално сътрудничество и обмен на най-добри практики”, Бюджетна линия: BG161PO001/4.2-01/2008. Проектът се изпълнява в партньорство с Община Варна, СНЦ „Агенция за регионално развитие” и регион Хага, Холандия установи добрите холандски практики в устройственото планиране, посочени в **Приложение 2.2.**

Съгласно действащата нормативна уредба, с районната устройствена схема се решава бъдещото устойчиво развитие и устройство на територията на две или повече съседни общини (райони), при гарантирано опазване на околната среда. РУС следва да гарантира и равномерното инфраструктурно осигуряване на общините от дадена област, при отчитане на демографското развитие, социално-икономическото равнище и съществуващите природни дадености.

Пряк ефект от приемането на районната устройствена схема за територията в обхвата ѝ се изразява в следните аспекти:

- **установяване трасета на транспортната и инженерната инфраструктура с регионално значение;**

- **гарантиране на устойчиво развитие на всяка от общините при правилно разпределение на природните и антропогенните ресурси, съчетано с предприемането на необходимите мерки за опазване и подобряване на околната среда, за предотвратяване или намаляване на вредни въздействия върху околната среда и здравето на населението**

- **създаване на условия за всяка от общините сама или заедно с други общини от областта да кандидатства за субсидии от държавния бюджет за изпълнението на устройствени дейности, както и за кандидатстване за финансиране на проекти в областта на транспортната и инженерна инфраструктура от европейски фондове и програми.**

3. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА ОБЩЕСТВЕНО-ИКОНОМИЧЕСКАТА СИТУАЦИЯ НА АГЛОМЕРАЦИОННИЯ АРЕАЛ, ВКЛЮЧАЩ ОБЩИНТЕ ОТ РЕГИОНАЛНАТА УСТРОЙСТВЕНА СХЕМА (РУС) – ОСНОВНИ ФАКТОРИ

Обект на концепцията за икономическо развитие на общините, предложени за включване в Районната устройствена схема е територията на 7 съседни общини от Варненска област – Аврен, Аксаково, Белослав, Варна, Девня, Долни Чифлик, Провадия. Община Варна заедно с разположените около нея общини образуват агломерационен ареал. Град Варна заема средишно място в тази група общини, които попадат в неговата зона на активно влияние. Като административен център на област Варна и най-голям град в Североизточния район за планиране, неговото влияние обхваща значителна по размер територия. Посочените общини на практика функционират като единен териториален социално-икономически комплекс.

3.1. Обща характеристика на Ареала

Агломерационният ареал на Варна има благоприятно географско положение, разполага с благоприятен природен био-климатичен потенциал, морско крайбрежие, високопродуктивни обработваеми земи, изградена инфраструктура, голям икономически и човешки потенциал, което предопределя реални възможности за просперитет и устойчиво развитие.

Ареалът се характеризира с повишена инвестиционна атрактивност и с възможности за развитие на предприемачеството и иновациите. Решаваща роля в този аспект имат преди всичко факторите: геостратегическото местоположение, икономическото разнообразие в областната територия и туристическият потенциал. В ареала е започнат процес на формиране на интегрирана териториална структура, за която положителна роля играе комплексното стопанско развитие през последните години, базирано на наличието на силни регионални производствено-технически, икономически, транспортно-комуникационни връзки.

Ареалът е разположен в североизточната част на Република България.

Агломерационният ареал на град Варна, в частта за Националния териториално-урбанистичен модел на Оперативна програма “Регионално развитие” е определен като един от шестте големи града в страната, формиращи второ йерархично ниво на градовете центрове и на прилежащите към тях агломерации, които са конфигурирани на територията на страната. Агломерационните ареали се състоят от градско централно ядро (град) и околните територии, които са част от същия полюс на растеж. Представа за мястото на агломерационния ареал на град Варна в Националния териториално-урбанистичен модел на България и съизмеримостта му с агломерационните ареали на останалите 5 големи града в страната дават данните от Таблица 3.1.1.

Таблица 3.1.1. Агломерационни ареали на големите градове

Агломерационни ареали		Територия		Население	
		(км ²)	% РБ	жители	% от РБ
Агломерационен ареал на столицата		3908.1	3.52%	1353906	17.54%
Агломерационни ареали на 6 големи града		13094.5	11.80%	1910760	24.75%
1	Пловдив	2821.8	2.54%	575297	7.45%
2	Варна	2275.0	2.05%	416603	5.40%
3	Бургас	3045.2	2.74%	318226	4.12%
4	Русе	543.2	0.49%	175935	2.28%
5	Плевен	2278.0	2.05%	211255	2.74%
6	Стара Загора	2131.3	1.92%	213444	2.77%

3.1.1. Географско положение

Ареалът на град Варна е разположен в източната част на Варненска област. Във физикогеографско отношение попада в източната част на Дунавската равнина, а югозападната част се включва в границите на Предбалкана. Надморската височина варира от 0 до 350m, като най високата точка е 441m. Надморската височина на градовете е следната : Белослав – 10m; Варна – 39m; Девня - 16m; Долни чифлик - 14m; Провадия - 40m.

Варненското езеро и изкуствено прокопания канал “езеро-морски залив” разделят община Варна на северна и южна. Около тях се е оформила обширна низина. Тя е почти равна и само на места е усложнена от ясно изразени хълмове. Средната и надморска височина е 20-40 метра. Наклоните на терените са от полегати и наклонени до стръмни и много стръмни. В южната и югоизточна част (до пътя Варна-Златни пясъци) преобладават места с надморска височина 20-40 м и полегати (5-10°) и наклонени (11-20°) терени. Териториите разположени по протежение на крайбрежието имат източно изложение. Крайбрежната зона почти по цялото си протежение представлява висок и стръмен, на места почти отвесен скат, образуван от морската абразия.

На север от Варненското езеро и низината, образувана край него се намира Франгенското плато, което достига на север до долината на р. Батова. Стръмните му откоси минават като венец северно от града. Тук се намира и най-високата му част (356 м надморска височина). На север платото придобива по-монотонен характер, като постепенно намалява височината си. Южните склонове на платото са стръмни и терасирани. Само на разстояние от 5-6 м от низината до платото, денivelацията във височина е от порядъка на 200-300 метра.

Съгласно данни на Националния статистически институт (НСИ) общата територия на Област Варна е в размер на 3819472 дка, от които земеделската земя е 2293243 дка (Таблица 3.1.2.), а горската възлиза на 10711521 дка. Експлоатацията на останалата територия е свързана с транспорта и инфраструктурата, добив на полезни изкопаеми, водни течения и водни площи, населени места и др.

На фиг. 3.1.1. е представено разпределението на територията по общини. Общата територия на ареала е 225,58 хил. кв. км., като с най-голяма площ са общините Аксаково, Провадия и Долни чифлик, заемащи 65% от територията на ареала, следвани от Аврен (17%), Варна (11 %), Девня (4%) и Белослав (3%).

Таблица 3.1.2. Баланс на територията на област Варна.

Територия	Декари
Земеделска	2293243
Горска	1071521
Населени места и други урбанизирани територии	259040
Водни течения и водни площи	74417
Добив на полезни изкопаеми	87877
Транспорт и инфраструктура	33374
Общо	3819472

3.1.2. Климат

Климатът на Ареала е формиран под влияние на местоположението (географски координати 43°12` с.ш. и 27°65` и.д.) и циркулацията на въздушните маси. Специфични климатични фактори са микрорелефните особености на територията и климатообразуващата роля на Черно море. Влиянието на морето се усеща в една ивица от крайбрежната част, достигаща до 12-13 км навътре в сушата. В зависимост от релефа тя може да достигне значително по-навътре. Такъв е случаят с Варненското езеро, каналът “езеро-море”, както и склоновете на Франгенското и Авренското плата, спуснати към низината, образувана край езерото. Така комплексно, тези релефни елементи са образували коридор, по който влиянието на морето при благоприятни климатични условия достига до 20 км.

Атмосферното налягане е средно 1012.3 hPa, а средната годишна температура на въздуха 12,4°C, максималната е 34,5°C, а минималната -16,2°C (таблица 3.1.3.). Годишната сума на валежите възлиза на 550 мм/кв. м., като достигнатия дневен максимум е 54 мм/кв.м. Зимата е сравнително топла и снежната покривка не се задържа за продължителен период от време.

Характерни за района са умерените и силните ветрове - средногодишната скорост на вятъра е около 3.5 м/сек. През зимата преобладават ветрове от северозападна и северна посока, а през лятото - от северозападна, източна и североизточна посока. Близостта на морето е причина за локална циркулация на приземния слой въздух - бризова циркулация. През деня в приземните слоеве духа вятър от морето към сушата (разпространява се на дълбочина 30-40 км в сушата), а през нощта обратно - от сушата към морето.

Климатът, в съчетание с природните условия създават благоприятни възможности за развитие на индустрията, търговията, туризма и комуникациите в района.

Таблица 3.1.3. Температура и влажност на въздуха, атмосферно налягане, валежи

Атмосферно налягане - средно - hPa	Температура на въздуха			Относителна влажност на въздуха - %	Валежи – годишна сума - мм
	Средна °C	Максимална абсолютна °C	Минимална абсолютна °C		
1012.3	12.4	35.8	-16.2	73	458

3.1.3. Води

На територията на Арела най – значим естествен водоем е Варненското езеро. Каналът на Варненското езеро има изключително голямо значение за стопанството.

Повърхностните водни ресурси в община Аврен са представени основно от преминаващите през територията ѝ реки Провадийска и Камчия, както и от притока на последната – Камлудере. По техните поречия са изградени общо 9 язовира (5 от тях – общинска собственост) с площ от 8 до 80 дка, използвани за напояване и риборазвъждане.

На територията на община Аврен има минерални водоизточници – край село Близнаци. До този момент те не са проучени и нямат стопанско значение.

През община Аксаково минават шест реки. Две от тях р. Батова и р. Осеновска се вливат в Черно море, а реките Харамийското дере и Игнатиевското дере се вливат във Варненското езеро. Река Батова - извира от територията на Аксаковската община и е с дължина 39 км. На територията на общината са изградени 5 язовира: “Крумово” – с. Крумово, “Засмяно” – с. Засмяно, “Осеново” – с. Осеново, “Л. Каравелово” – с. Л. Каравелово, “Ботево” – с. Ботево.

Водните ресурси на община Белослав се формират от Белославското езеро, което е шестото по големина естествено езеро в България с площ 3,9 кв. км. и обем около 9 млн. куб. м. вода., и реките Провадийска и Девня, които се вливат в езерото. На територията на Общината е разположена и малка част от Варненското езеро, като двете езера са свързани с плавателен канал. Експлоатират се и четири сондажа с общ дебит 161 л./сек. Подземните водни ресурси са от малмоваланжкия водоносен хоризонт, пресни до слабо минерализирани с преобладаване на калциев и магнезиев хидрокарбонат, които са подходящи за ежедневна трапезна употреба.

Най-значителните естествени водоеми в Девненската община са част от Белославското езеро, р. Девненска и р. Провадийска. Общината разполага и с подземни естествени водоизточници. В северните части на Девненската низина се намират известните Девненски извори, които са каптирани и се използват за водоснабдяване. Дебитът на Девненските извори е между 2500 – 3500 л/сек.

На територията на община Долни Чифлик са разположени 4 язовира, които са с местно значение. Водните ресурси включват повърхностни и подпочвени води. Те имат изключително голямо битово и стопанско значение. Фактът, че общината е разположена по поречието на р. Камчия обяснява дълбочината на подпочвените води /6-12м/, които се използват за собствени водоизточници и за промишлени нужди. Термални минерални води са разкрити в източната част на Общината в района на с. Шкорпиловци до местността “Пода”, както и в местността “Ботево” до гр. Долни Чифлик. Водата съдържа минерали с промишлено и балнеоложко значение. Макар и с добри балнеоклиматични показатели водите не се използват за балнеолечение.

Солените бани в Провадия са единствени по рода си в страната. Те са разположени в южния край на града. В тях по етернитов тръбопровод чрез помпи се довежда натриево-хлоридна вода от сондажния извор Солената вода, а по друг тръбопровод - натриево-хлоридно-алкална вода от местността Ерека на 2 км от града.

Сондажният извор Ерека съществува от 1952 г. Според класификацията на Картенс-Александров хлоридно-хидрокарбонатно-натриевата вода от местността Ерека спада към четвърти клас (смесени) минерални води. Температурата на водата е 23°С, дебитът - 280 л/мин, реакцията - алкална.

3.1.4. Почви

Почвената характеристика на Ареала се определя от преобладаващия дял на черноземните и сиви горски почви. Те са представени от своите разновидности, запазващи общите черти на основния тип. От черноземните най – разпространени са: карбонатни черноземни, типични черноземни, излужени черноземни и оподзолени черноземни. Сивите горски почви заемат високите части на общинската територия и основните представени типове са: тъмносиви и светлосиви горски почви. Всички тези видове почви са подходящи за отглеждане на голямо разнообразие от агро-култури (зърнени, технически и т.н.) и това определя голямото им значение за стопанството.

3.1.5. Полезни изкопаеми

Територията на Ареала е бедна на полезни изкопаеми - едва 6 % от общата повърхност на община Варна се използва за добив на полезни изкопаеми.

Находищата на сарматски варовици в Авренското плато се използват за добив на облицовъчни материали. Край селата Китка, Садово и Дъбравино се добиват инертни материали (пясък и чакъл) за строителството.

Основните полезни изкопаеми, установени на територията на община Аксаково са от групата на нерудните. Находища на пясъци са установени по долините на Ботевска река под с. Крумово и при с. Ботево, за които не са правени геоложки проучвания. Край с. Осеново са установени запаси на пясък, годни за строителни разтвори. Между селата Игнатиево, Припек и Слънчево се намират находища на диатомитни глини (кизелгур). Край с. Крумово се намират запаси от глини, които са суровина за получаване на керамзит.

На територията на община Белослав са установени находища на глини и мергели до с. Разделна, кариери за добив на ломен камък и чакъл за строителството край с. Страшимирово, фосфати съдържащи се в глауконитните пясъчници край гр. Белослав. Установено е и находище на торф на брега на Белославското езеро между гр. Белослав и с. Разделна, по-голямата част от което е унищожено. От посочените полезни изкопаеми се експлоатира единствено находището на глини и мергели до с. Разделна.

На територията на община Девня са разпространени само нерудни полезни изкопаеми: мергели, варовици и торф. За използване от цементовата промишленост са разработени кариери за варовик – те изграждат височините “Голям кайряк” и “Малък кайряк”. Инертни материали за строителството (пясък и чакъл) има в находища Сини вир, Марциана. Варовиците и пясъците са предназначени основно за химическата промишленост в региона.

С важно значение за стопанското развитие е находището на лечебна кал във Варненското езеро, запасите от която възлизат на 2 000 000 куб. м. Плавателният канал “Варна – Девня” застрашава находището от замърсяване, което ще е пагубно за свойствата на това природно богатство.

Наблюдават се още залежи на руда – най – вече на манган, открити в така наречената “Русларска свита”, където са разкрити няколко рудоносни хоризонта.

Газовото морско находище “Галата”, разработвано от американската фирма “Петреко Сарл”, е с обем от около 1.5-2 милиард куб. м. природен газ. Според концесионния договор, количество на добивания газ възлиза на около 400 млн. куб. м. годишно.

Полезните изкопаеми са природен ресурс с потенциално значение за развитието на промишлеността в община Долни чифлик. През последните години са правени изследвания в акваторията на шелфа за разкриване на нефт и газ от български и чуждестранни фирми.

В западната част на острова, в град Варна (между стария и новия канал море - Варненско езеро) е разработена кариера за пясъци от морско - езерен тип. Запасите са в пряка връзка с драгажните работи по поддръжката на плавателните канали и акваториите на пристанищата.

Минералните води на територията на община Варна са значителен природен ресурс с рекреационно, балнеоложко и термоенергийно естество. Съществуват три водоносни хоризонта със стопанско значение.

На 5 км югоизточно от Провадия е открито единственото за страната Миrowsко солно находище. Природните запаси от сол тук са практически неизчерпаеми.

3.1.6. Морски бряг

Излаз на море имат общините Варна, Аврен, Аксаково и Долни чифлик. Белослав няма пряк излаз, но има връзка чрез Варненското езеро. С най-голяма дължина на морската бреговата линия е Община Варна е общо 32 км., с начало на север – брегът при фар Екрене (Кранево) и достигаща на юг – носът от южната страна Паша дере.

Бреговата ивица на Аврен е с дължина 20 км. Пясъчно-плажовата ивица при устието на река Камчия и река Фъндъклийска е най-дългата по българското черноморие. На територията на община Долни чифлик тя е дълга 9,7 км. Най-малък излаз има община Аксаково с брегова ивица 4км.

Абразионните и акумулативни процеси са факторите, определящи свойствата и състоянието на бреговата ивица. Значителна степен на активност имат абразионните процеси в границите на Ареала. Резултатът от тяхното проявление са множеството случаи на свлачища и срутвания. Пясъчната ивица е със сравнително добри качествени характеристики, като върху състоянието ѝ голямо влияние оказват антропогенните дейности. Извършваното хидротехническо строителство играе важна роля за развитието на тази природна даденост.

3.1.7. Население

На територията на разглежданата група общини исторически се е формирала селищна мрежа, обхващаща общо 95 населени места. От тях 6 са градове и 89 – села.

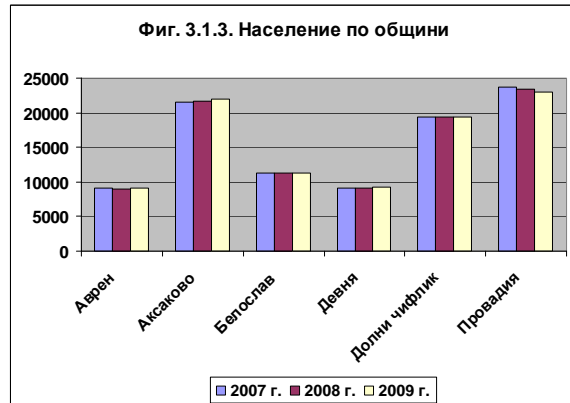
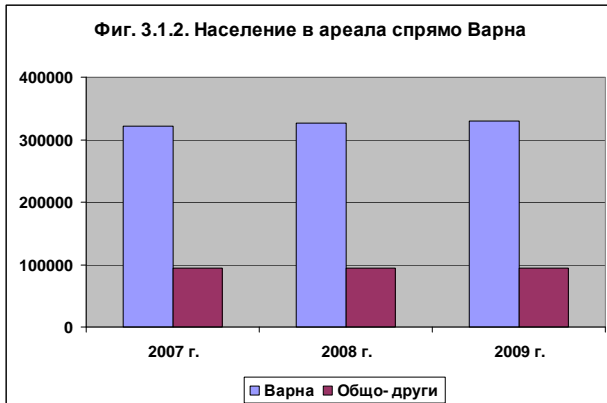
Таблица 3.1.4. Населени места

	Кметства	общо	градове	села
Варна	5	6	1	5
Аврен	12	17		17
Аксаково	11	23	1	22
Белослав	3	4	1	3
Девня	2	3	1	2
Долни чифлик	13	17	1	16
Провадия	19	25	1	24
Общо	65	95	6	89
Област Варна	105	159	10	149

От посочените в Таблицата 3.1.4. данни е видно, че в групата от 7 общини са разположени 95 от общо 159 селища в област Варна (59,7 %).

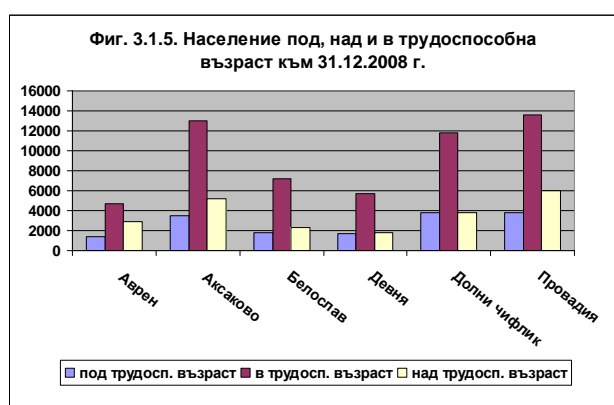
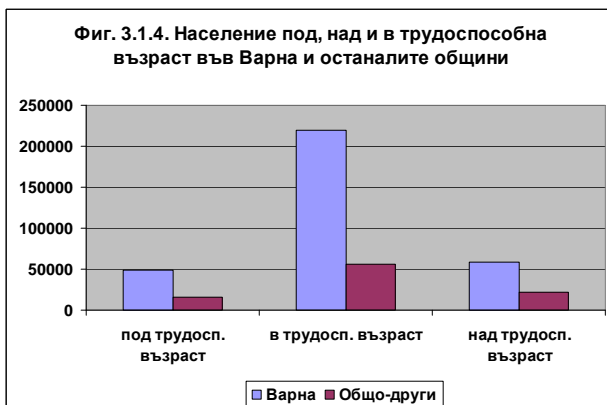
Съвкупността от 95 селища, които са от различен тип, както и тяхното не само историческо, а и съвременно развитие в съчетание с редица други фактори – икономически, социални, демографски и др., дават отражение и върху

населеността им. Населените места в групата общини се различават твърде съществено по показателя “брой на населението”.

Община Варна има значителен демографски потенциал, което се дължи на по – големите икономически и социални възможности, които тя предлага като инвестиционен и туристически център. През 2007 г. в общината живее 4,4% от население на България и 26,4% от населението на Североизточна България. Към 01.03.2007 по постоянен адрес живеят 334 145 души, а по настоящ - 357 752 души. През 2007 г. година населението по настоящ адрес е увеличено с 12 031 души спрямо предходната година. На територията на общината пребивават много работници, студенти, ученици и туристи, които не влизат в статистиката. Населението през летния сезон достига до 1 млн.души. На фигури 3.1.2 и 3.1.3 е представено населението по общини.

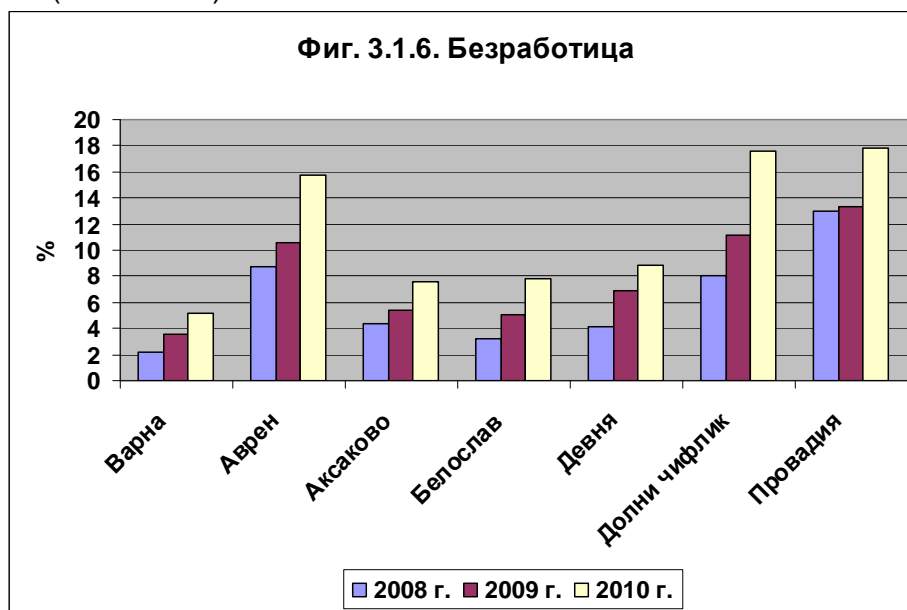
78,2% от населението в трудоспособна възраст на област Варна и 71 % от населението в трудоспособна възраст на ареала живее в община Варна. Това се дължи на факта, че Варна е икономически център и възможностите за реализация са по – големи.

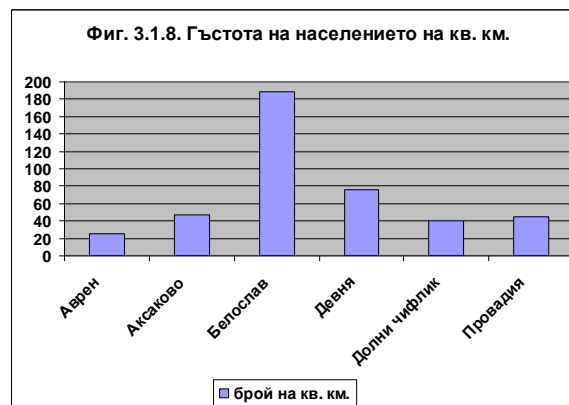
Разпределението на населението по възрастови групи за община Варна е по благоприятно от средните показатели за ареала. Характерен е високият дял на населението в групата от 15 до 64г., от която се формира основно трудовият потенциал.

Във всички общини се забелязва тенденция за увеличаване на безработицата за периода 2008 – 2010, като тя остава най-ниска в Община Варна. Останалите общини от ареала се разделят на две групи – безработицата е традиционно ниска в общините с развита промишленост и инфраструктура – Аксаково, Белослав и Девня. Най-висока остава в Провадия, като най-рязко

нарастване на безработицата с повече от 5% за 2010 г. се наблюдава в община Долни чифлик. (Фиг. 3.1.6.)

Гъстотата на населението в рамките на община Варна е изключително висока. По отношение на показателя гъстота на населението на кв. км. от общата територия стойностите за общината е 1375 човека/кв.км. при средно за България 70 човека/кв.км. (Фиг. 3.1.7.)

От останалите общини в Ареала, най - гъсто населена е Община Белослав. Гъстотата на населението е 184,6 души на кв. км., което е над два пъти повече от средното за страната (70,3 души на кв. км) (фиг. 3.1.8.).

В обобщение се очертават следните основни характеристики, влияещи върху планирането на бъдещото развитие на Ареала:

- територията на Ареала възлиза на 2236 кв.км., а населението е 420 397 жители (2008 г.).
- географското положение и природни дадености, териториалния обхват, изградената инфраструктура, равнището на заетост и безработица, инвестиционната активност оформят облика на ареала са предпоставка за развитието на нейния инфраструктурен, икономически и демографски потенциал. Геостратегическото местоположение на ареала – европейски пристанищен център на изхода на Черноморския басейн и Азия е от изключителна важност за икономическото и социално развитие;

- климатът на ареала, в съчетание с природните условия създават благоприятни възможности за развитие на индустрията, търговията, туризма и комуникациите в региона;
- прокопаният и укрепен канал на Варненското езеро има изключително голямо значение за стопанството на ареала;
- почвената характеристика на територията се определя от преобладаващия дял на черноземните и сиви горски почви. Те са представени от своите разновидности, запазващи общите черти на основния тип. Всички тези видове почви са подходящи за отглеждане на голямо разнообразие от агрокултури (зърнени, технически и т.н.) и това определя голямото им значение за стопанството;
- територията на ареала е бедна на полезни изкопаеми;
- морският бряг е обект на свлачищна и абразионна дейност;
- по отношение на човешкия ресурс община Варна е определящият фактор за състоянието и тенденциите в ареала. Като цяло населението на община Варна е локализирано в рамките на града, а селското население е едва 2,47%;
- гъстотата на населението в рамките на община Варна е изключително висока. По този показател община Варна е с много по – високи стойности от тези за ареала и страната;

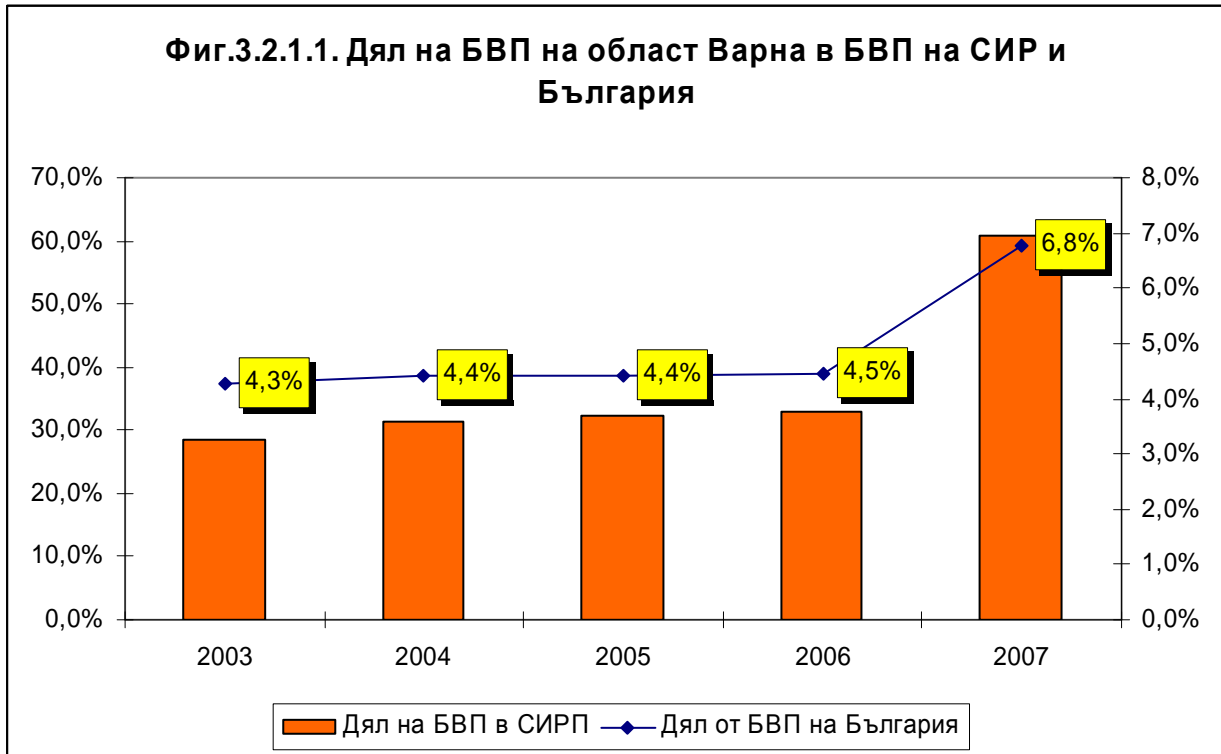
3.2.1. Промисленост

Община Варна е административния център на област Варна, на която се пада повече от половината от произведения брутен вътрешен продукт (БВП) на Североизточния район на България (СИР). Местоположението на Общината и степента на изграденост на техническата и социалната инфраструктура са важни предпоставки за икономическото развитие и стопанската конюнктура както на Общината така на съседните общини от агломерацията около гр. Варна.

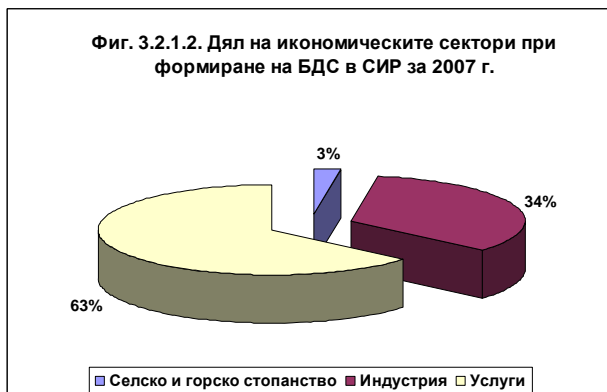
Икономиката на област Варна е добре представена на национално ниво чрез произведен брутен вътрешен продукт, представляващ 6,75% от националния за 2007г. (таблица 3.2.1.1. и фигура 3.2.1.1.) Нарастването на БВП в областта през периода 2000-2007г. е с темп като средния за страната. Произведеният БВП в областта през 2007 г. е 3 820 067 хил.лв. което е 60,7 % от произведения вътрешен продукт на Североизточния район на България.

Табл. 3.2.1.1. БВП за област Варна (хил. лв.)

	2004	2005	2006	2007
България	38822636	42797407	49360950	56520346
СИР	4413738	4800236	5561979	6292452
Област Варна	2448768	2690352	3144298	3820067

Формирането на брутния продукт и брутната добавена стойност се разпределя както следва (фиг.3.2.1.2) – приблизително 61% се формира от сектор услуги, следван от сектора на индустрията с приблизително 34% и на последно място селско стопанство с малко над 5%.

ОБЩИНА ВАРНА. По структура икономиката е силно диверсифицирана. Водещи за регионалната икономика са строителството, туризма, корабостроенето и кораборемонта, транспорта, производство на електроуреди и др.

На фиг. 3.2.1.3 е представен броят на фирмите в област Варна по години, а на фиг. 3.2.1.4. разпределението на фирмите по отрасли на икономиката, като с най-голям дял са представителите на търговията, следвани от промишлеността и туристическия сектор.

Въпреки относително по-малкия дял на броя на предприятията от сектора на промишлеността – малко над 10%, те формират над 30 % от нетните приходи от продажби реализирани в икономиката. Основният дял се пада на предприятията в сферата на търговията, които формират близо 42%, като се вземе под внимание, че броят на предприятията представлява 45% от всички фирми.

Във Варна са регистрирани три клъстера: на морската индустрия, на туризма и на информационните и комуникационни технологии (ИКТ). На територията на общината има предприятия също така от подотраслите металургия и машиностроене, хранителна промишленост, шивашка промишленост, електротехника, обувна промишленост, производство на строителни материали и строителство, мебелна промишленост.

Морска индустрия: Това е специфичен отрасъл, характерен за Варна, обединяващ фирми от различни сектори, свързващи дейността си с морето. В него са заети над 12000 души и той реализира около 14-15% от приходите от продажби на общинската икономика. В морската индустрия се включват предприятия от корабостроенето, кораборемонта, морския транспорт, драгиране и поддържане на морски пътища и съоръжения и свързаните с тях услуги и дейности. По-големи предприятия от тази индустрия в Община Варна са „Булярд Корабостроителна индустрия“ ЕАД, Кораборемонтен завод “Одесос” АД, “ТЕРЕМ-Флотски арсенал” АД, “Корабно машиностроене” АД, “МТГ Делфин” АД, “Строителен и технически Флот” АД -Варна и др.

В „Булярд корабостроителна индустрия“ ЕАД (бивша Варненска корабостроителница), за близо 100-годишното съществуване на предприятието са построени над 850 кораба, а към края на 2008 се изпълняват поръчки за 12 нови кораба, в това число за два нови кораба за насипни товари 55700 tdw Future-56 тип „Супрамакс“ по лиценз на японската компания IHI-Marine United за турската компания "Дилер шипинг енд трейдинг". Кораборемонтен завод “Одесос” АД е най-големият и най-добре оборудван кораборемонтен завод в България, разположен на около 320 дка, притежаващ сух док за кораби до 35 000 dwt и възможности за ремонт на кораби до 150 000 dwt. “Корабно машиностроене” АД произвежда разнообразно корабно оборудване (люкови закрития, товарни и палубни

механизми, компоненти за кормилни устройства и др.), плавателни съоръжения от бетон и различни метални конструкции (досега с обем над 75000 тона). “МТГ Делфин” АД е голямо кораборемонтно и корабостроително

предприятие, разположено на северния бряг на Варненското езеро, с персонал над 700 души и с възможности за докуване на кораби до 18000 tdw, съответно кейове и производствени халета с модерно краново и друго оборудване. „Строителен и технически флот“ АД – Варна разполага с големи възможности - плаващи кранове, дълбачки, смукачки, шалани и друго оборудване за извършване на драгажна (строителна и поддържаща) дейност, добив на инертни материали и др.

ИКТ: Седемдесет и три процента (73%) от фирмите в ИКТ сектора от СИРП оперират в гр. Варна, като техният брой надхвърля 600. Секторът се характеризира със следното:

- използват се технологии от всички поколения, като модернизацията на съобщителната мрежа изостава;
- стремежът е към пълна цифровизация на съобщителните услуги;
- оперира се предимно на българския пазар;
- измества се фиксираният от мобилния телефон и се увеличава броят на компютрите и мрежите;
- навлиза четвърто поколение (4G) мрежи и системи, с по-високи скорости на обмен на информация;
- въвежда се TCP/IP протокол в мрежите с общ достъп и VoIP-услуги;
- създават се т.н. Call-центрове;
- разширява се Е-търговията и електронното банкиране;
- най-масовите услуги в низходящ ред са: радио- и ТВ разпространение, телефонни услуги, Интернет-услуги;
- търсенето на квалифициран персонал нараства непрекъснато.

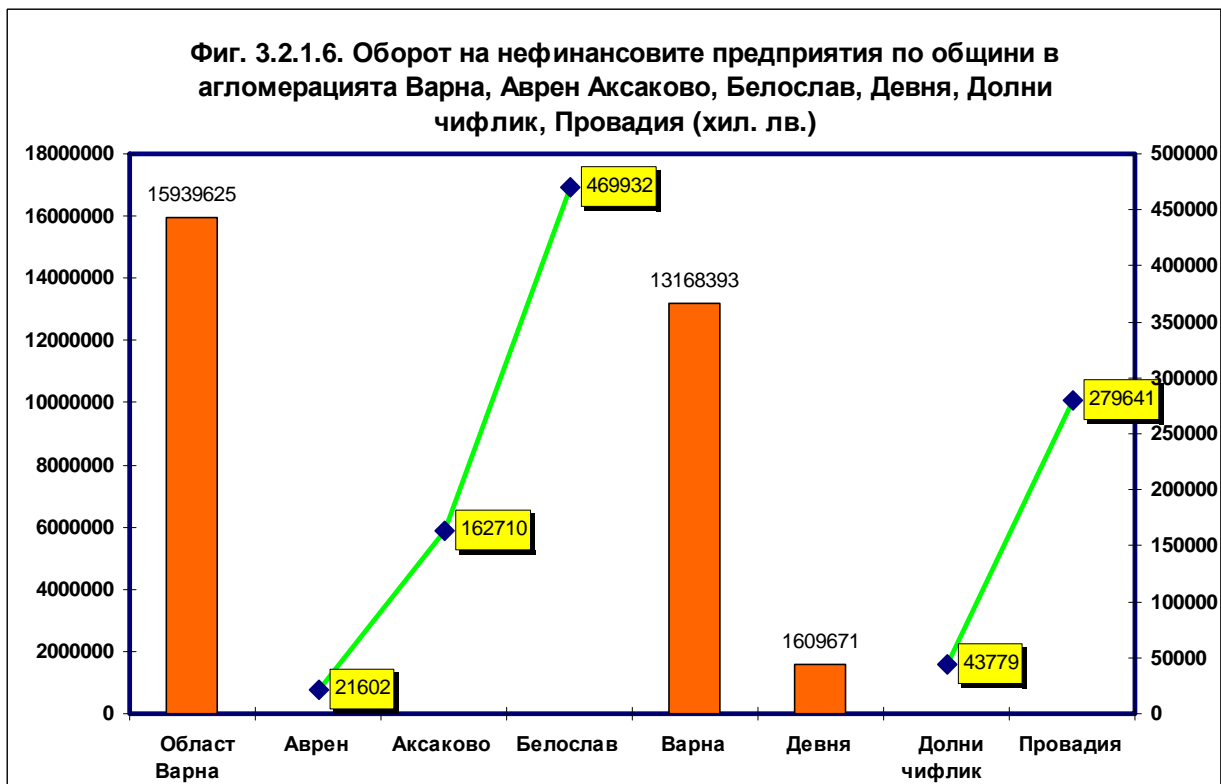
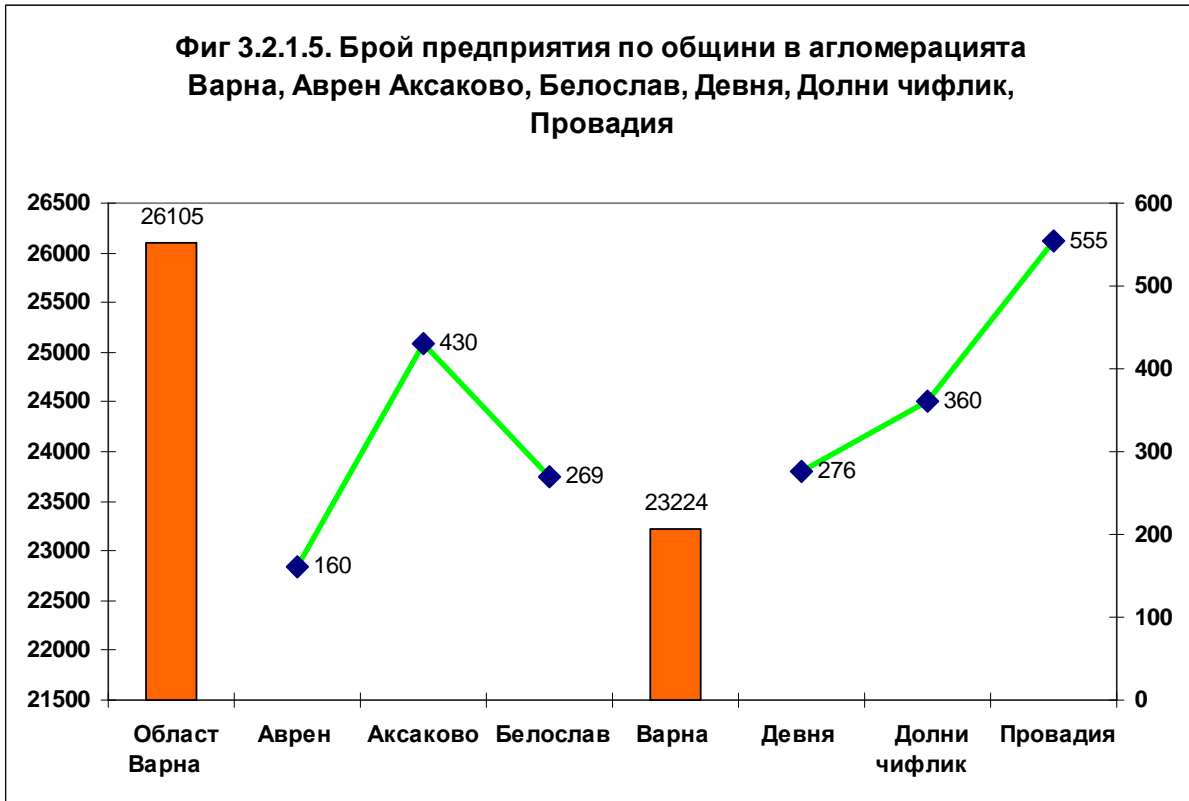
Данните за състоянието на бизнес единиците на територията на община Варна показват тенденция към непрекъснат растеж както по отношение на приходите от продажби така и по инвестирани средства за придобиване и придобити ДМА. В структурата на икономиката за 2006 година с най – голям дял са микро фирмите с близо 90% от общия брой предприятия, като техният брой е 17614, следват малките фирми – с 1 651 предприятия. Големите предприятия разположени на територията на общината са 42 % от всички големи предприятия опериращи в целия СИРП.

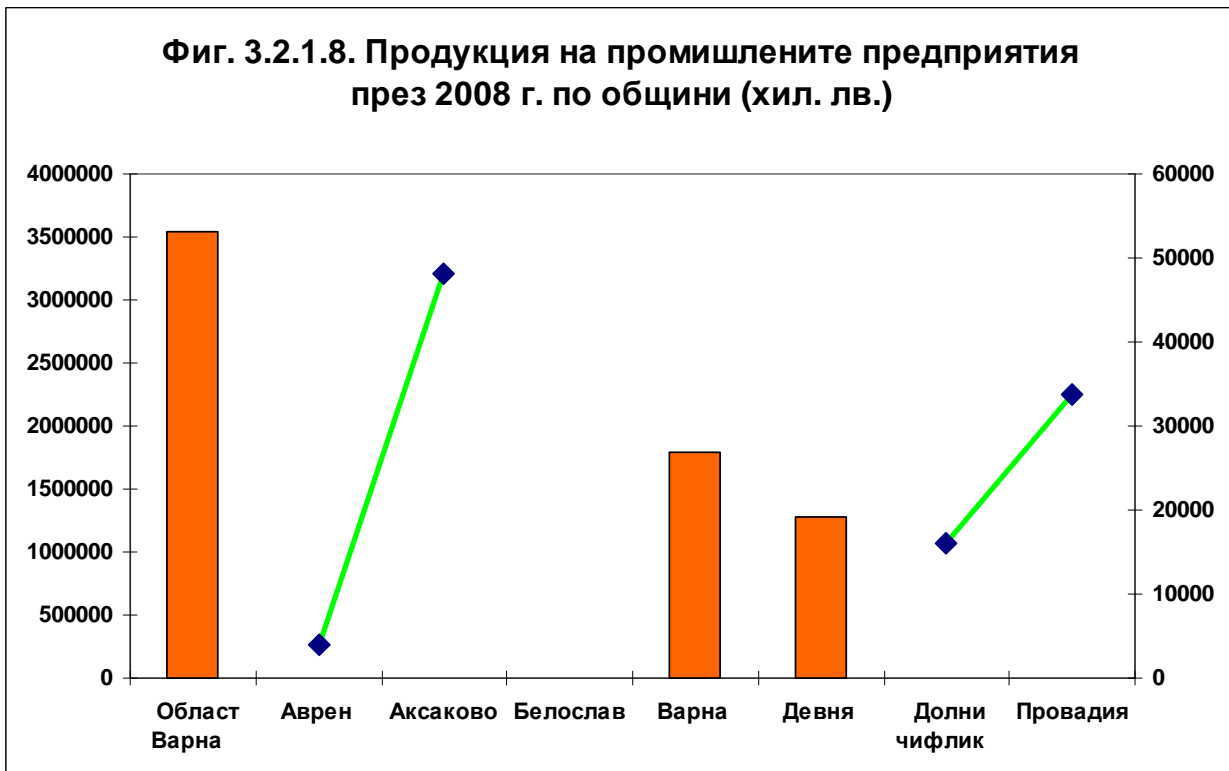
Приходите от продажби бележат тенденция на растеж, което се отнася и за броя на функциониращите организации и за средствата инвестирани в ДМА. Най – голям относителен дял за 2006 година в приходите от продажби имат големите фирми, които са реализирали продукция за 3 767 547 хил. лева. Те са и най-крупните инвеститори, въпреки ограничения си брой. Инвестираните от тях средства в ДМА са на стойност 1 394 251 хил. лв. Микрофирмите са втори по приходи от продажби, но средните фирми са инвестирали по – голям дял в ДМА и са на второ място.

Промишлеността в област Варна през 2006 година отстъпва по брой на предприятията, нетни приходи от продажби и инвестиции в ДМА на предприятията от сферата на услугите. Предприятията от този отрасъл представляват 10,44% от общия брой на функциониращите бизнес единици в общината. Реализираните от тях нетни приходи от продажби представлява 29,46% от общата сума на нетните продажби. 39,16% е делът на промишлените предприятия в общата сума инвестиранията ДМА на територията на общината.

Териториалната концентрация и специализация на предприятията от промишлеността по останалите общини от агломерацията има следната характеристика, представена на фигури 3.2.1.5 до фиг. 3.2.1.8).

Основен определящ фактор за развитието на Варненския ареал в следващите години ще бъде максималното и умело използване на европейските фондове за развитието на икономика на знанието в региона, провеждане на последователна политика за ускоряване на структурните реформи и повишаване на иновативността и конкурентоспособността на фирмите. От нивото на

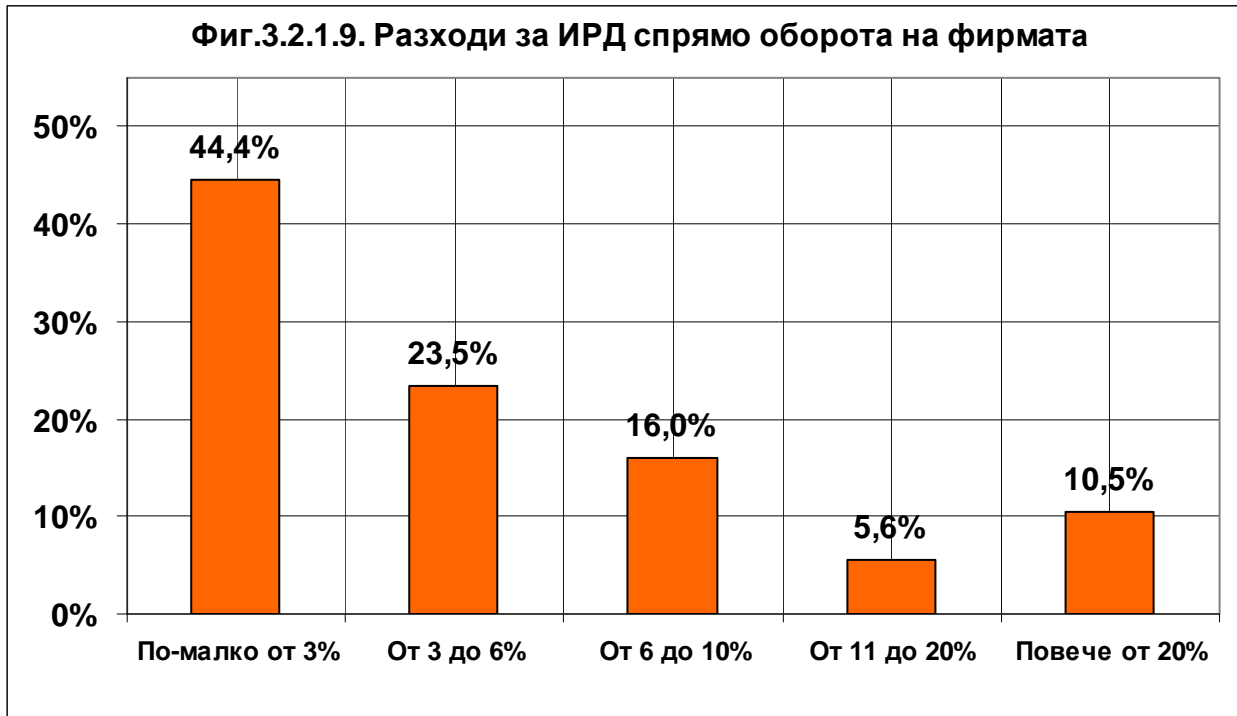
технологичното развитие и иновативността и от формирането на активно, предприемчиво и добре образовано гражданско общество, зависи бързото превръщане на Варненския ареал в регион на високите технологии.

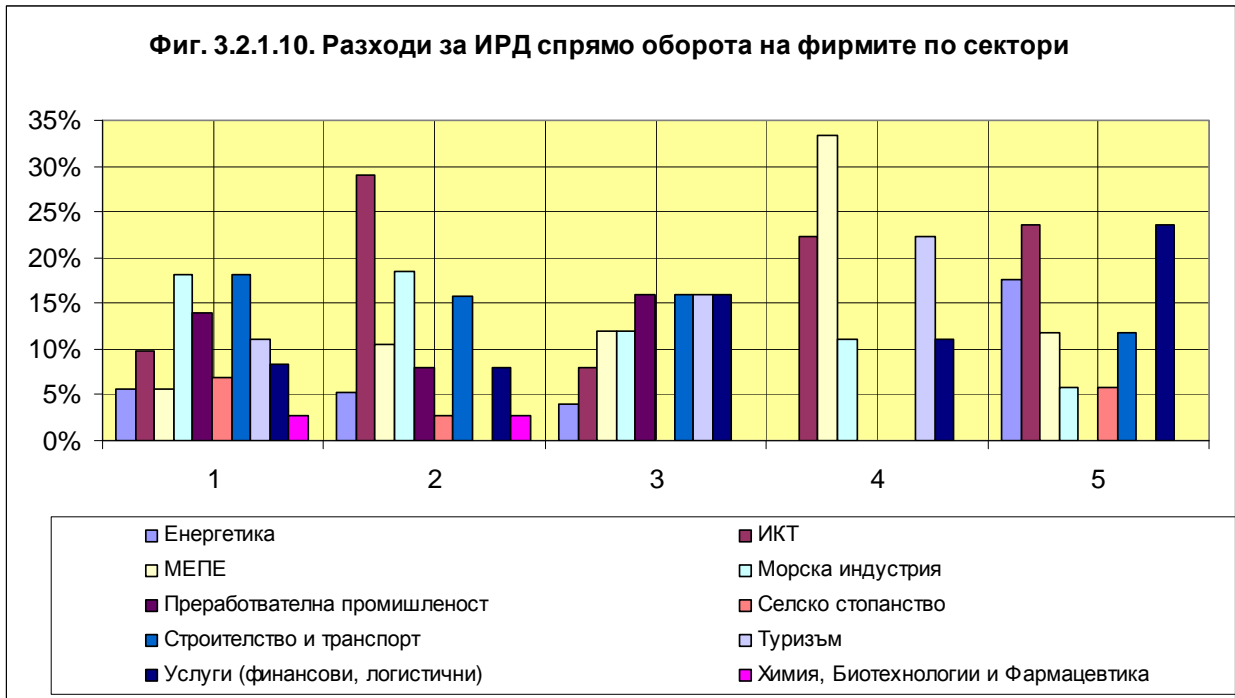
Регионът има редица предпоставки за развитие на иновациите. От голямо значение е научният потенциал и благоприятното географско положение. Приоритетно развитие на иновационни дейности се очаква в отраслите: *морска индустрия, информационни технологии, туризъм, услуги и енергетика*. В тази връзка се предвижда развитие на нови високотехнологични производства, създаващи висока добавена стойност, привличане на инвестиции в наукоемки производствени дейности и др.

Иновативността на съвременните предприятия зависи в голяма степен от тяхната ефективна комуникация с останалите бизнес партньори. Фирмите трябва активно да си сътрудничат не само с клиентите, доставчиците, коопериращите и конкурентни фирми от сектора, но и с научно-изследователските институти, университети, държавните институции, финансовите организации и организациите подпомагащи бизнеса в региона.

В рамките на създаването на Регионалната иновационна стратегия на Североизточния район е направено мащабно изследване на иновативното поведение на фирмите в конкретните условия на тяхното съществуване и какви са техните потребности от иновации, за да се подобри тяхната иновативност и да се повиши общата конкурентоспособност на икономиката региона.

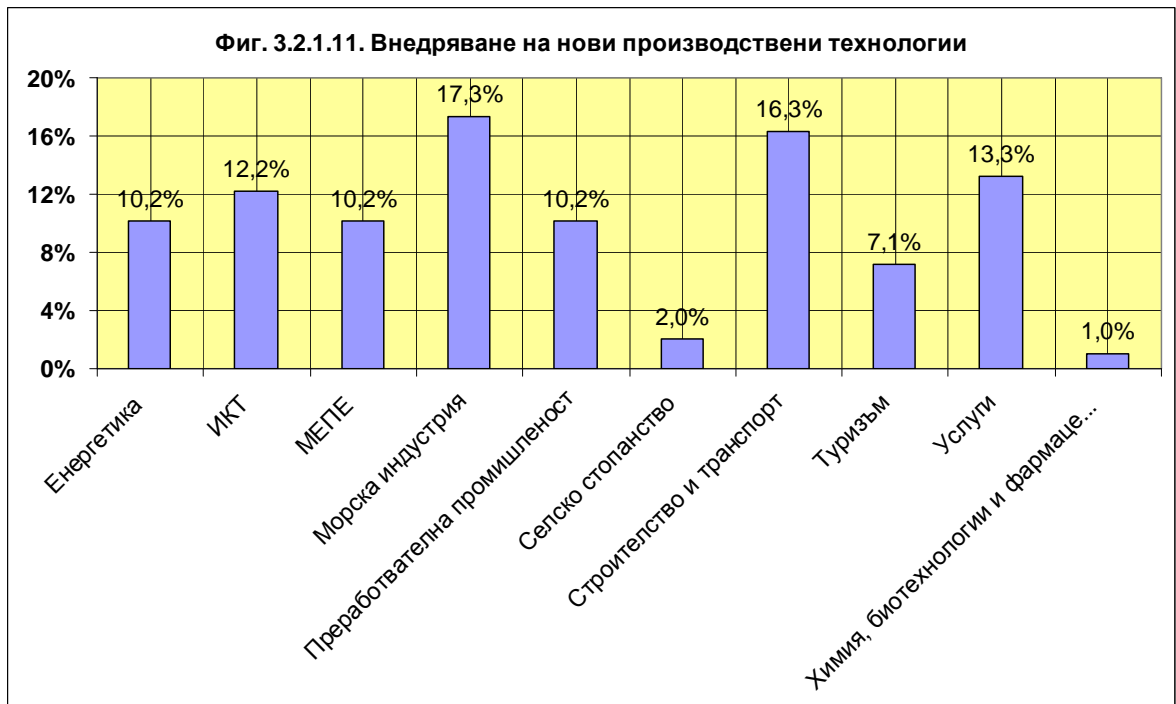
Основен белег по който се съди за провеждането на развойна и изследователска дейност е делът на разходите спрямо оборота на фирмата. Характерно за област Варна е наличието на над 10% от фирмите, които отделят над 20 % от своя оборот за иновационни дейности (фиг. 3.2.1.9.).

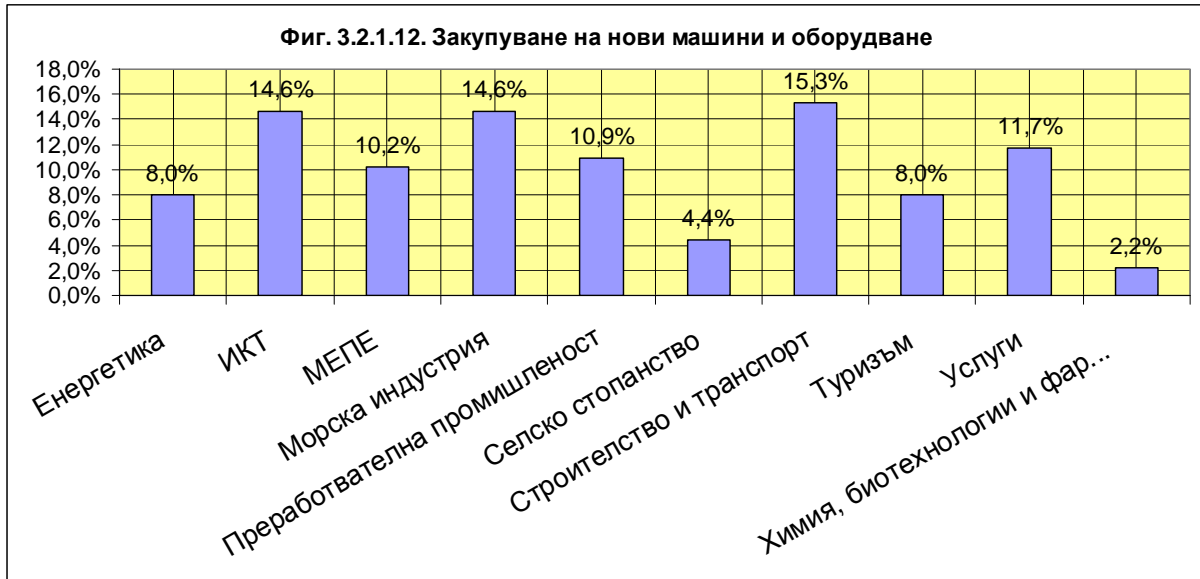

Разпределението на разходите за иновативна дейност по сектори (фиг.3.2.1.10.) показва кои направления от икономиката са иновативни, спрямо разходваните средства. По този показател секторите на ИКТ и Услугите отделят най-много средства, включително преминават 20% от оборота на фирмите за иновативни дейности.

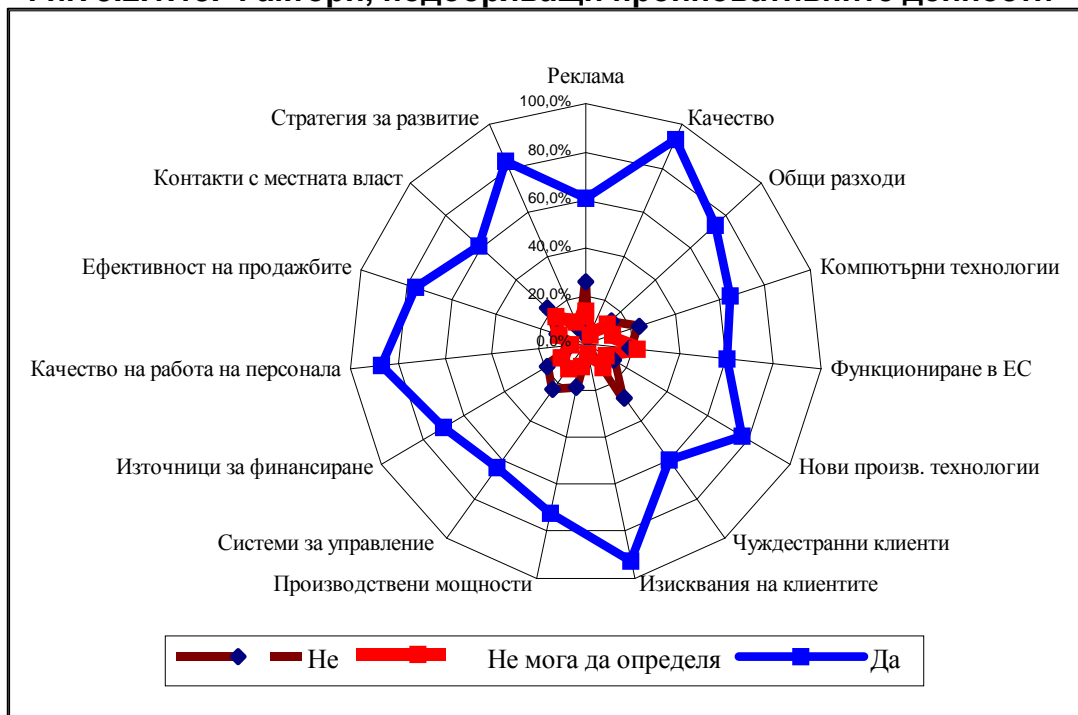
На фиг. 3.2.1.11 и фиг. 3.2.1.12 са представени по сектори проценти от фирми, които внедряват нови производствени технологии и закупуват нови машини и оборудване. Активните сектори са строителство, морска индустрия и ИКТ.

Факторите, които подобряват проиновативните дейности са представени на фиг. 3.2.1.13. Като най-съществени са качеството на продукцията, изискванията на клиента и качеството на работа на персонала.

Фиг. 3.2.1.13. Фактори, подобряващи проиновативните дейности

Много важно значение за технологичното развитие на фирмите имат човешките ресурси и кадровото осигуряване на дейностите, изискващи специална квалификация. В това отношение резултатите от проучването са показателни за липсата като цяло на достатъчно специалисти с висше и средно специално образование в региона.

Общо служителите с висше образование в анкетираните фирми са 24%, най-много са заетите със средно специално – 53% и с основно образование – 23%.

Проучванията показват, че звена, занимаващи се с изследвания и разработки, имат само малко на брой големи предприятия, като определено съществува връзка между сериозната работа в изследователските отдели и финансовите резултати на дружествата.

Съсредоточената мрежа от образователни, научни и научно-изследователски центрове с национална значимост и високо квалифицирани човешки ресурси в град Варна следва да се използват по най-добрия начин и да са основният ресурс пред бъдещото развитие на новите високотехнологични производства в ареала.

ОБЩИНА АВРЕН. Община Аврен е с традиционно ниско ниво на промишлено развитие. И днес, както и в миналото, на територията на общината няма големи структуроопределящи промишлени предприятия. До известна степен причина за това е и интензивното развитие на мощен промишлен сектор в съседните общини Варна, Белослав и Девня. Производствата на всички стопански единици, както и на останалите активни такива на територията на общината, имат предимно местно и отчасти регионално значение. Тяхната дейност не може да се смята за определяща по отношение на общинската икономика и заетостта на населението. В същото време, Общината попада в списъка на общините, освободени от данък „печалба“ по Закона за корпоративно подоходно облагане. Тази мярка на българското правителство, предприета през 2003 г. спрямо общини с висока безработица, би следвало да стимулира инвестициите в иначе непривлекателни за предприемачите региони. В този смисъл, присъствието на община Аврен в списъка без данък печалба се разглежда като допълнителен фактор за икономическо развитие.

ОБЩИНА АКСАКОВО. Промислеността в община Аксаково е по-слабо развита на фона на останалите общини от региона – Варна, Девня, Белослав. Промислените зони са съсредоточени в административния център на общината, обусловено от близостта до 300 хилядния град Варна. Същият фактор, а именно близостта с град Варна е причина за обособяването на промишлена зона в с.Яребична, с.Игнатиево и с.Слънчево. Развиват се отделни подотрасли на леката промишленост - хранително – вкусова, месопреработвателна, шивашка. Съществен потенциал съставлява и завода за производство на целофан и целофанови продукти, изграден в град Аксаково. Близостта до курортните комплекси – „Св.Св. Константин и Елена“ и „Златни пясъци“ предразполагат към разширяване развитието на мебелна промишленост и производство на строителни материали.

ОБЩИНА БЕЛОСЛАВ. Развитието на общинската икономика е силно зависима от разположението ѝ в близост до областния, административен и икономически център гр. Варна и развитието на Варненската промишлена и селищна агломерация. Характерно за общината е, че въпреки малката площ на територията ѝ са разположени големи индустриални мощности, включително държавни предприятия.

Брутния вътрешен продукт произведен в община Белослав през 2001г. е 48,8 млн. лв. Брутния вътрешен продукт на човек от населението за същата година е в размер на 4385 лв. и по този показател заема 16 място от общо 262 общини в България.

През 2003г. са реализирани нетни приходи от продажби в размер на 149542 хил. лв., като нетните приходи от продажби на човек от населението са 13,48 хил. лв., което е по-високо от средното за страната (11,17хил.лв.), но по-ниско от средната стойност на показателя за област Варна. Динамиката на показателя показва тренд на устойчиво нарастване.

Основните перспективи за развитие на общинската икономика са свързани с близостта на общината до гр. Варна и интегрираното развитие на Варненската агломерация. Община Белослав успешно може да привлече индустриален бизнес, предвид на силния инвестиционен интерес към град Варна и свържконцентрацията на производство в областния град, което затруднява балансираното развитие на селището.

Развитието на общинската икономика е благоприятно повлияно от достъпа до комуникации, образователни институции и научни центрове, качествени човешки ресурси и отличната транспортна обезпеченост.

Индустрията има структуроопределящо значение за икономиката на община Белослав, като индустриалните предприятия имат около 80% дял в икономическия сектор (2003г.), и осигуряват 53% от работните места.

Добивната промишленост има ограничено значение за местната икономика. Добива се глина от находището до с. Разделна, което доставя суровина за производството на тухли от Керамичното предприятие. Перспективите за развитие на отрасъла са свързани с експлоатация на съществуващите каменни кариери и проучване на капацитета и възможностите за добив на фосфати в близост до гр. Белослав.

ОБЩИНА ДЕВНЯ. Икономическото развитие на общината се обуславя от развитието на основните структуроопределящи предприятия на територията ѝ. Община Девня се развива се като индустриална община със силно изразена химическа промишленост. Предприятията, работещи в общината имат значителен принос в икономиката на областта. Въпреки, че на нейна територия се намират само 1% от предприятията в областта, те формират 19.3% от произведената брутна продукция, 18% от дълготрайните материални активи и реализират 12% от приходите от дейността на областно ниво.

Стратегическото положение на общината, наличието на пристанище на нейната територия, както и изградените транспортни връзки са съществен фактор за икономическото развитие на общината. Общините Варна, Девня и Белослав са определени като национален транспортно-логистичен център обвързващ Европейските коридори 7 и 8 с "ТРАСЕКА" - Евразийски коридор 8.

Според структурата на икономическите дейности най-голям е дялът на предприятията в сферата на търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и на стоки от домакинството (48% за 2003 година). Това се дължи на факта, че в сектора развиват дейност предимно микро и малки предприятия. В преработващата промишленост са 12% от функциониращите на територията на общината предприятия. Малкият дял на предприятията за този сектор се дължи на факта, че голяма част от предприятията са големи. Дялът на предприятията от сектора транспорт са около 10%, като той е втори по зает персонал, което показва, че в него наред с малките функционираат средни и големи предприятия.

Предприятията от преработващата химическа промишленост са структуроопределящи за общината. На територията на община Девня се намират няколко от най-големите химически заводи на страната - "Солвей Соди" АД, "Агрополихим" АД, "Полимери" АД. Успешната приватизация на предприятията от химическия сектор е един от важните фактори за развитие за общината.

Секторът Снабдяване с електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода е представен от ТЕЦ "Девен" АД, който произвежда топлоенергия за нуждите на предприятията от девненския промишлен комплекс, а също и електроенергия за националната енергийна система.

В добивната промишленост работят кариерите за инертни материали, преотстъпени на концесия на "Ескана" АД, регистрирана във Варна, както и кариерата за варовик "Девня Варовик" АД. "Девня Варовик" АД е концесионер на варовиково находище Чернево, община Суворово. Наличието на местни източници на качествен и в достатъчни количества изходен материал за производствата на структуроопределящите за местната икономика предприятия е от изключително важно значение.

В секторът Транспорт, складиране и съобщения развиват дейност Пристанище "Варна - Запад", Железопътен комплекс ЕАД, "Девня Травел" ООД, ГБС Импекс АД, клон Девня.

Хранително-вкусовата промишленост включва преработката на нерафинирана захар от "Бесин" АД. В началото на юли 2003г. "Бесин" АД откри Завод за растителни масла на територията на Захарния завод.

ОБЩИНА ДОЛНИ ЧИФЛИК. На територията на Община Долни чифлик към 31.12.2004 г. са регистрирани около 719 фирми, като броят им в сравнение с 2000 година бележи увеличение с 191 бр. През анализирания период броят на активните фирми се увеличава постепенно.

Най-голям брой на активните фирми е в търговията и хотели и ресторанти, следват фирмите в селското, ловното и горското стопанство. Най-малък е дялът им в други дейности, обслужващи обществото и личността. Тенденцията се запазва през целия период.

Периодът след 2000 г. се характеризира с макроикономическа стабилизация, но въпреки това се наблюдава спад в икономиката на Община Долни чифлик. Причините за това са комплексни. Наред с ограничената възможност за реализация на продукцията на вътрешния пазар, основната причина е в загубата на пазарни позиции в страните от бившия социалистически лагер и невъзможност за излизане на нови пазари. В същото време, пренастройването на техническия, технологичния и кадровия потенциал към високите изисквания на западния пазар се оказва сравнително продължителен процес. През периода 2000 – 2003 година най-голям дял в броят на активните фирми се пада на тези от отрасъл «Хотели и ресторанти» - 45 %, следван от «Селско, ловно и горско стопанство» - 33 %.

Икономиката в Община Долни чифлик се определя от следните отрасли: промишленост, търговия, строителство, туризъм и селско стопанство.

Промишлеността е представена в следните *подотрасли*:

Хранително – вкусова промишленост: основен дял заема производството на захарни изделия, сладкарски изделия и хлебопроизводство, месни производни. Дейността се осъществява от частния сектор.

Шивашка промишленост: производство на работно облекло. Промишлеността е съсредоточена в частния сектор.

Дърводобив и дървопреработка: заемат най-голям дял от промишлеността, производство на паркет, фурнировани плоскости. Производство на дървени въглища, мебели и дограма.

Строителство: добив на инертни материали, пясък, трошен камък. Производство на алуминиева дограма и строително-монтажна дейност. Гражданското строителство се осъществява от една общинска и от частни фирми.

С най-голям дял е производството на дървен материал и изделия от него, а с най-малък — производството на химически продукти. Това производство е само от частния сектор.

ОБЩИНА ПРОВАДИЯ. Икономиката в община Провадия се развива със сравнително бавни темпове. Високата безработица, спадът в промишления комплекс на общината, малкият обем на чуждестранни инвестиции водят до западане на Общината като цяло. Основни фактори, които пречат икономическия растеж са: ограничени вътрешни инвестиционни ресурси, липса на външни инвестиции и намалени възможности за реализация на стоки и услуги.

Традиционните отрасли и подотрасли в местната икономика са:

- Промишленост – машиностроене и металообработване, текстилна и шивашка, хранително – вкусова промишленост, строителство;
- Селско стопанство – зърнопроизводство, животновъдство, зеленчукопроизводство, дърводобив.

Общият брой на нефинансовите предприятия на територията на общината е 1 546, в т.ч. 1 390 за гр.Провадия, от които:

- Промишленост – 11;
- Селско стопанство – 33;
- Строителство – 6;
- Транспорт – 72;
- Търговия – 1 268.

Важно място заемат с относителните си дялове отраслите: “Преработваща промишленост” - 28.30%, “Търговия, ремонт и обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството – 9.53%, “Транспорт, складиране и съобщения” – 2.91%. Това се обуславя от географското разположение и добре изградената базова инфраструктура на Общината.

Основна част от предприятията в Община Провадия попадат в категорията Малки и средни предприятия с персонал до 100 човека и имат основно значение в развитието на икономиката, което се обосновава от факта, че генерират повече от половината приходи в Общината и бележат ускорени темпове на развитие по основните показатели.

ОБОБЩЕНИЕ

– Промишлеността е основен структуроопределящ отрасъл за икономиката на агломерацията с водещо значение по редица показатели.

– Структурата на промишлеността е разнообразна, което е добра предпоставка за икономически растеж чрез коопериране и заздравяване на междусекторните връзки на отраслите вътре и извън областта.

– Индустрията в агломерацията е смесица от големи и малки фирми, представени на широка (диверсифицирана) индустриална основа. Това е благоприятна ситуация за развитието на бизнеса. Районът не е прекалено зависим от малък брой отрасли и "микса" от големи и малки предприятия увеличава възможностите за обновяване, разширяване и растеж. Доминиращо значение имат производството на хранителни продукти, на химични вещества, морска индустрия, ИКТ сектор.

– Икономическите резултати на промишлеността в района се формират главно от големите фирми. Микрофирмите и малките фирми са втори по икономически показатели. Те постепенно се превръщат във фактор за развитие на ефективно и конкурентно-способно производство.

– Задълбочени вътрешнорегионални различия в развитието на промишлеността, която е съсредоточена основно в областния център Варна, водещи до различия в трудовата заетост и доходите на жител, жизнения стандарт; неблагоприятни демографски тенденции и висока миграция и др.

– Налице са водещи инвестиции, които водят до обновяване на производствените мощности и осигуряват реален растеж в производството, повишаване производителността на труда и производство на конкурентоспособна продукция.

– В района се отбелязват благоприятни предпоставки за поява и развитие на клъстери, които могат да доведат до бъдеща териториално-производствена интеграция и включване на по-малки населени места като елементи на ефективни и динамично развиващи се клъстери.

– Областта има редица предпоставки за развитие на иновациите, за които с голямо значение са големият научен потенциал. Приоритетно развитие на иновационни дейности се очаква в отраслите: морска индустрия, туризъм, информационни технологии и енергетика.

– Проучванията и дискусиите на кръглите маси по проекта показват, че с най-висок приоритет за бъдещо развитие в района на общините Варна, Аксаково, Девня, Белослав, Аврен, Долни чифлик и Провадия са следните дейности (подредени по важност):

- Морски туризъм
- Корабоплаване
- Търговия
- Корабостроене и кораборемонт
- Банки и управление на финанси
- Наука, проектиране и консултантска дейност
- Химическа промишленост

Всички указани по-горе приоритетни дейности за развитие имат силно експортно значение. Това е важен елемент от визията за развитието на общините, която поставя нови изисквания пред конкурентоспособността на региона и пред качеството на висшето образование.

3.2.2. Строителство

Основни характеристики. Производственият потенциал на сектор „Строителство“ в област Варненска се определя от голям брой фирми и се отличава с висока степен на концентрация в областния център град Варна. Съществуващият научен потенциал, свързан с дейността на сектора, е сравнително ограничен и основно е концентриран в град Варна. Секторът обхваща фирми с разнообразна дейност. Въпреки затрудненията, които отрасълът изпитва понастоящем, строителството се явява един от основните структуроопределящи сектори за голяма част от общините от ареала на Варна.

Икономическите резултати на строителството в агломерацията се формират главно от големите фирми. Въпреки големия си брой малките фирми не са водещи по икономически показатели. Те имат съпътстваща, а не основна роля в сектора и скромни приноси в икономическото развитие на общините от ареала. Към момента, и особено в условията на криза, те са по-скоро възможности за намаляване на безработицата и фактор за оцеляване, отколкото фактор за развитие на ефективно и конкурентноспособно строителство.

Като водещи фирми от национален мащаб, на територията на целевите общини могат да се посочат предприятия като „Пътстрой – Варна“, „Хидрострой – Варна“, „Инжстройинженеринг“ – Варна, „Пътища и мостове“, „Планекс“ – Варна, „Топ-билд“ – Варна, ЗСК – Девня, Девня Цимент АД, част от Италчименти груп, Девня Трейд АД, Варна Газ инженеринг – Варна, Акватек, Трансстрой Варна АД, Минстрой и др.

Затегнатите мерки по отпускане на кредити и увеличение на лихвените проценти доведе до намалено финансиране и спад на инвеститорския интерес през 2008 и 2009г. Това респективно доведе и до спад в работата на строителните компании. През първото тримесечие на 2010г. по данни на НСИ в регионален мащаб продукцията на предприятията от строителството намалява с 12,7% спрямо същия период на 2009г. Спадът при сградното строителство е 35,8%, а при гражданското/инженерното строителство е регистрирано увеличение с 45,8%. Според Камарата на Строителите в България през 2011г. се очаква по-голям обем строителство в инфраструктурни обекти.

Жилищно строителство и пазар на недвижими имоти. През първо тримесечие на 2010 г. местните администрации в България са издали разрешителни за строеж на 987 жилищни сгради с 2789 жилища в тях и с 358 483 кв. м разгъната застроена площ (РЗП), на 49 административни сгради/офиси и на 868 други сгради. Спрямо предходното тримесечие издадените разрешителни за строеж на жилищни сгради намаляват с 26,5%, жилищата в тях – с 28,9%, а застроената им площ – с 30,1%. Административните сгради са с 22,2%, по-малко, но РЗП се увеличава с 65,8%. Другите сгради намаляват с 24%, а общата им застроена площ – с 43,9%. В сравнение с първото тримесечие на 2009 г. издадените разрешителни за строеж на нови жилищни сгради са с 32,9% по-малко, а жилищата в тях – с 57,3% по-малко.

За област Варна издадените разрешителни за строеж намаляват през първото тримесечие на 2010г. в сравнение със същия период на 2009г. с почти 18%.

Пазарът на жилища през първите три месеца на 2010 година е с малки обеми, но със стабилни цени. Купувачите се завръщат, увеличава се броят на сключените сделки, но всичко това важи само за имоти на атрактивни цени. Отбелязва се лек спад в цените на недвижимите имоти за първото тримесечие на 2010г., като за Варна този процент е 2,6%.

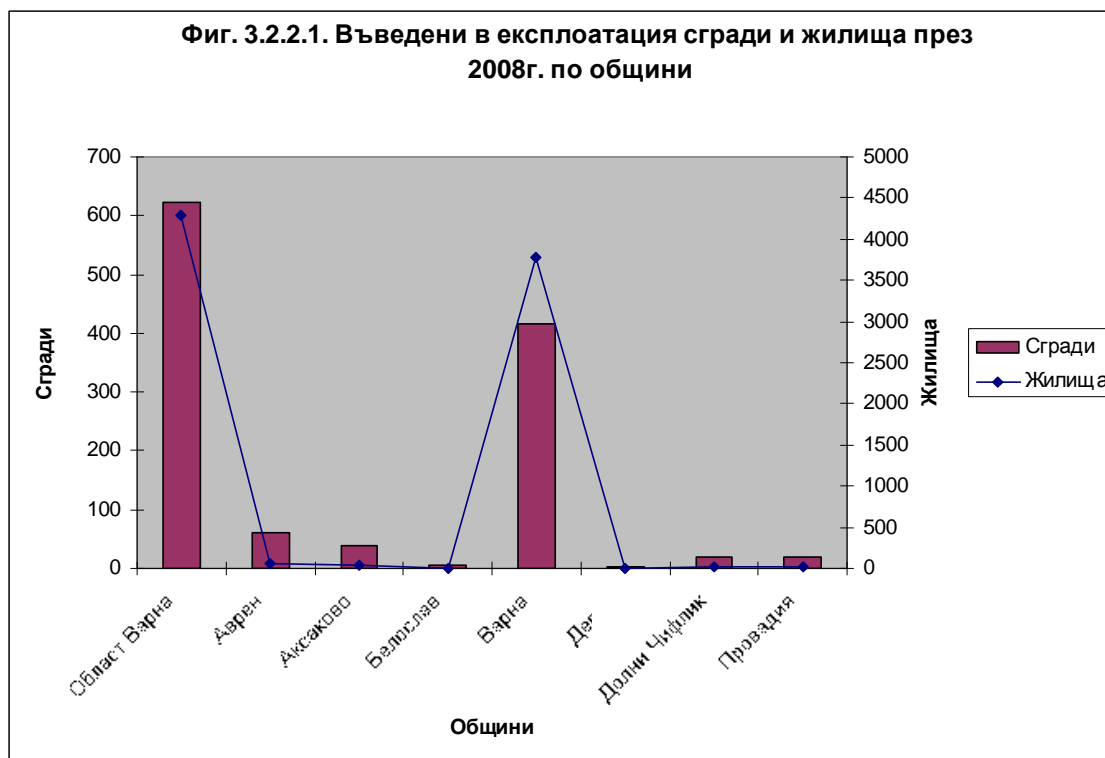
Търговските центрове остават най-динамично развиващият се сегмент, особено в големите градове, като София, Пловдив и Варна. През 2010 г. се очаква завършването на близо 446 хил. кв. м нова отдаваема площ в молове, което надвишава почти два пъти съществуващите. 2009 г. е рекордна в това отношение. Причината е набраната инерция заради по-дългите периоди на строителство на сградите.

Предлагането в логистичния и индустриален сегмент отбеляза лек ръст, дължащ се на продължаващия спад в икономическата активност. Този пазар продължава да бъде най-малко засегнат, тъй като остава слабо развит в сравнение с останалите сегменти.

На фигура 3.2.2.1. са представени въведените в експлоатация жилищни сгради и жилища (2008 г.) по общини.

През 2008г. – годината, в която се отчита най-голям бум в развитието на сектор "Строителство" и по-специално в сферата на жилищното и сградното строителство, в Област Варна са построени 622 нови сгради с 4298 жилища в тях. На община Варна се падат 416 нови жилищни сгради, което е 66,9% от построените общо за областта. Жилищата в тези 416 нови сгради са 3780, което е 87,9 % от новите жилища в областта. По брой нови жилищни сгради за 2008г. на второ място се нарежда община Аврен с 61 нови сгради. Това се обуславя от факта, че в тази община през последните години бурно се развива туризма и общината е обект на засилен инвеститорски интерес в сферата на строителството най-вече на ваканционни имоти. Последните места заемат двете

индустриализирани общини Белослав и Девня (за Белослав те са 5, а за Девня – 3).

Най-голям дял се пада на жилищните сгради, чиито външни стени са изградени от тухла.

Таблица 3.2.2.1. Полезна площ, в т.ч. жилищна по общини.

	2005		2006		2008	
	Полезна площ	В т.ч. жилищна	Полезна площ	В т.ч. жилищна	Полезна площ	В т.ч. жилищна
Област Варна	13462453	8602369	13724563	8762683	14405298	9159278
Аврен	383725	263585	390795	268005	407575	278154
Аксаково	679557	469215	687990	475680	696593	481363
Белослав	259603	174632	260396	175117	261371	175809
Варна	9280664	5704040	9517444	5846712	10116410	6194759
Девня	444179	334695	249761	162918	250355	163291
Долни Чифлик	249680	162862	444792	335129	447997	337201
Провадия	764838	510394	765752	511068	767984	512487

По показателя "Полезна жилищна площ, в това число жилищна" (Таблица 3.2.2.1) по общини за периода 2005-2008 община Варна заема първо място, следвана от общините Провадия и Аксаково.

Съвсем очаквано нарастването на полезната площ, в това число и жилищната за периода 2005-2008г. е най-голямо в община Варна, съответно през 2008г. полезната площ нараства с 9 % спрямо 2005г., а жилищната площ, която влиза към полезната, за същия период нараства с 8,6%. Второто място се пада на община Аврен, където процентното нарастване на полезната площ за 2008г. спрямо 2005г. е 6.2%, а на жилищната -5,5%.

С изключение на община Аксаково, където полезната и жилищната площ нарастват с 2,5% за 2008г. спрямо 2005г., това нарастване при останалите целеви общини е по-малко от 1%.

По този показател може да се определи в кои общини секторът на жилищното строителство се развива най-много. Въпреки, че през периода 2005-2008г. сектор "Строителство" бележи бурно развитие в национален мащаб, се вижда, че той е концентриран в общините, където има атрактивни имоти, които носят добра възвръщаемост. В общини, които не са туристически атрактивни, както и тези, които са по-отдалечени от град Варна полезните, в това число и жилищни площи почти не нарастват. Девня, Провадия и Белослав са трите общини, където нарастването на полезната площ е най-слабо.

Таблица 3.2.2.2. Жилищен фонд /брой на сградите по общини, по период на тяхното построяване/към 31.12.2008г.

Област	Общо	до 1919	1919-1945	1946-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	След 2001
Общини									
Област Варна	96840	2812	14899	19221	14965	13503	18974	9806	2660
Аврен	6598	185	1307	1175	558	961	1514	634	264
Аксаково	10147	349	1586	1254	1072	1613	2936	1167	170
Белослав	2807	20	281	679	864	493	289	163	18
Бяла	1649	59	409	312	264	163	208	124	110
Варна	37699	765	3247	4702	5137	5667	10265	6033	1883
Ветрино	3676	102	923	1385	666	274	240	81	5
Вълчи Дол	6138	287	1628	2284	995	391	416	137	0
Девня	2336	61	447	868	572	179	86	112	11
Долни Чифлик	7143	116	992	1458	1366	1321	1232	616	42
Дългопол	5840	149	877	1581	1450	872	561	309	41
Провадия	9036	498	2257	2649	1443	1162	754	233	40
Суворово	3771	221	945	874	578	407	473	197	76

След 2001г. в област Варна общо са построени 2660 нови жилищни сгради, като най-голям брой се пада на община Варна - 70,8% от всички новопостроени жилищни сгради в областта, или 1883 нови сгради (Таблица 3.2.2.2). На второ място сред общините в областта е община Аврен, с 264 жилищни сгради, построени след 2001г. Третото място се пада на община Аксаково, като развитието на жилищното строителство там е обусловано най-вече от близостта ѝ до Варна.

ОБЩИНА ВАРНА. Община Варна и агломерацията са обект на силен инвеститорски интерес, насочен главно в строителството и туризма. По данни на НСИ общият обем на преките чуждестранни инвестиции в област Варна за 2006 г. е 919.72 млн. долара. През 2007 г. чуждите инвестиции нарастват и са 1.144 млрд. евро.

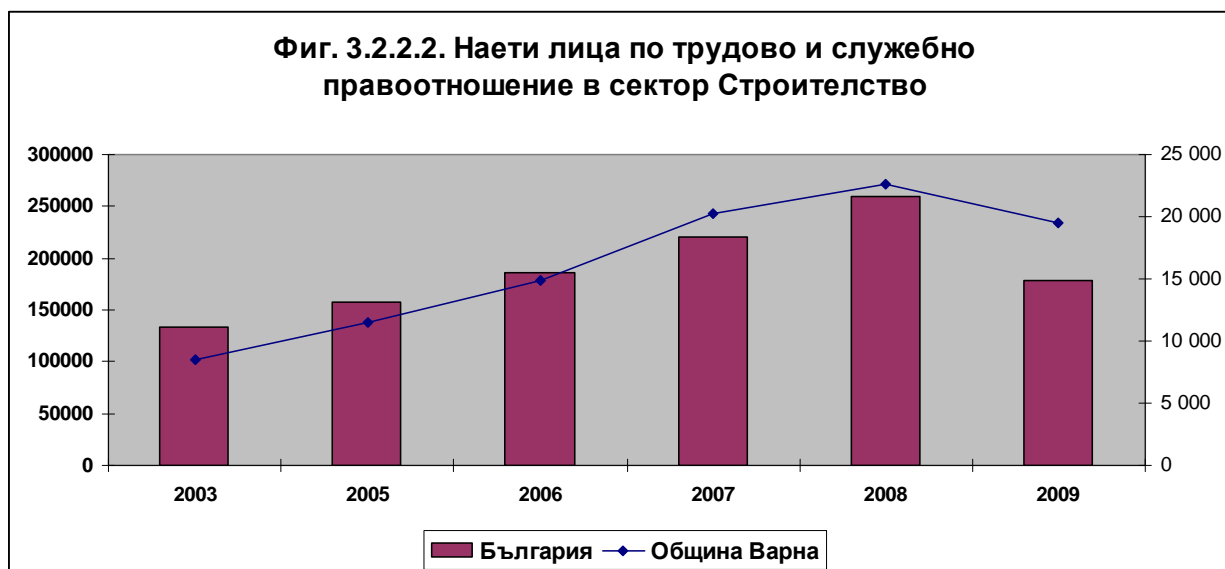
На тази база сектор „Строителство“ претърпява бурно развитие в периода 2005-2008г., обусловено от нарасналото търсене на имоти, насочено към жилища за лично ползване, курортно строителство, инвестиционно-ефективни имоти, позволяваващи добра възвръщаемост, при препродаване или отдаване под наем на търговски и логистични площи. Тенденциите на развитие в сектора "Строителство" на община Варна следват тези на национално ниво.

Производителността на труда в сектор Строителство за първите три години за Варна е над това за България, но през 2005г. се изравняват и в следващите години пада под средното за страната (Таблица 3.2.2.3.) Основната причина за спада на производителността в сектора за Варна под средната за страната е увеличаване на броя заети в сектора с около 35% средно на година, за сметка на относително по-бавно нарастване на брой заети в национален мащаб – 15% средно на година. Темповете на ръст на сумата на произведената продукция в сектора на ниво Варна и за страната са сходни. В края на периода стойността на производителността на труда в сектора за град Варна е почти равна на тази за страната.

Таблица 3.2.2.3. Производителност на труда за сектор Строителство (лв/човек)

	2003	2004	2005	2006	2007
България	29 892	41 605	50 620	58 868	69 589
Варна	33 251	41 841	50 431	55 110	66 639

По показателя "Средногодишен брой наети лица по трудови и служебни правоотношения в сектор строителство" тенденциите на развитие за периода 2003г. – 2009г. община Варна следва тенденциите за развитие на отрасъла на национално ниво, като се отбелязва растеж в периода 2006-2008г. и спад през 2009г. в резултат на кризата в страната и намаления обем на инвестиции в сектора. Фиг. 3.2.2.2. Общият брой на наети по трудово правоотношение за първото тримесечие на 2010г. са 148 хил. души в национален мащаб. В сравнение със същия период на 2009 г. имаме намаление от 26,5%, или с 51 хил. по-малко. В сравнение с четвъртото тримесечие на 2009 г. намалението е от 7,5%.

*Данните за община Варна за 2008г. са към 31.03.2008, а за 2009г. са към 31.03.2009.

Таблица 3.2.2.4. Брой предприятия в сектор Строителство

	2003	2005	2006	2007	2008
България	16824	14250	14638	18193	21 493
Община Варна	742	1 168	1 439	1 704	1914

Към края на март 2009г. в община Варна наетите в отрасъл "Строителство" те са 19 562 души. Средната работна заплата в отрасъла за община Варна е 493 лв. при 401 лв. за март 2008г.

По показателя "Брой предприятия в сектор строителство" (Таблица 3.2.2.4) тенденцията е на увеличение на икономическите субекти работещи в този отрасъл за периода 2006-2008г., както за страната, така и за община Варна. Настоящите данни обхващат периода от 2003 до 2008г. , т.е. периодът, в който сектора отбелязва растеж в сектора. Поради намаление на строително-монтажните работи за 2009г. с около 2,5 милиарда евро в национален мащаб, според данни на Камарата на строителите в България се очаква през 2010г. над 1000 от близо регистрираните 5000 фирми в камарата да прекратят дейността си. Тази тенденция важи и за Варна. Много от обявените намерения за изграждане на жилищни комплекси, офис сгради, търговски, спортни и логистични центрове във Варна ще запазят статута си на „инвестиционни намерения“ поне през следващите две години. От началото на 2009г. до юли 2009г. в града не е стартирал нито един голям частен проект. Малкото частни инвестиции в строителството се насочват към изграждането на жилищни кооперации в различни части на града. Единствените големи проекти, чиято реализация не спира, са трите строящи се мола. Други големи инвестиционни обекти са Спортен комплекс „Варна“ и Спортен комплекс „Младост“ чийто инвеститор е дружеството Спортен комплекс „Варна“ АД. В момента и двата обекта са в процес на строеж. Няколко предстоящи жилищни комплекса си остават инвестиционни намерения, чакащи по-добри времена: Жилищен комплекс „New Varna“, Мултифункционален комплекс „Varna One“, Жилищен комплекс „Варна грийн“.

ОБЩИНА АВРЕН. На територията на общината се развиват няколко сравнително малки производствени предприятия, за които не може да се каже, че формират определен преобладаващ отрасъл в общинската икономика. Въпреки това в последните години община Аврен е обект на засилен инвеститорски интерес. Общината е на второ място в агломерацията, след община Варна по брой жилищни сгради построени в периода след 2001г. Относно инфраструктурното строителство общината спечели проект по ОП Регионално развитие "Рехабилитация на уличните мрежи и зони за обществен отдиш в община Аврен", който се очаква да стартира тази година.

Най-голямата фирма на територията на общината, оперираща в сектор "Строителство" е „Анакс“ ЕООД, с. Дъбравино с основна дейност: добив на инертни материали, производство на бетонови изделия и керамични тухли.

ОБЩИНА АКСАКОВО. Както и при община Аврен, промишлеността в община Аксаково е слабо развита на фона на останалите общини от региона – Варна, Девня, Белослав. Промислените зони са съсредоточени в административния център на общината, обусловено от близостта до град Варна.

Близостта до курортните комплекси – „Св.Св. Константин и Елена“ и „Златни пясъци“ предразполагат към разширяване развитието на мебелна промишленост и производство на строителни материали.

През април 2010г. започна изграждането на завод за сухи строителни смеси в село Изворско, община Аксаково. Предвижда се годишният капацитет на завода да бъде 10 000 тона. Новото производство ще бъде изцяло екологично чисто, безотпадно и без употреба на вода. Инвеститор е Вебер, част от френския концерн Сен Гобен, който има 230 завода по цял свят.

ОБЩИНА БЕЛОСЛАВ. Община Белослав успешно може да привлече индустриален бизнес, предвид на силния инвестиционен интерес към град Варна и свръхконцентрацията на производство в областния град, което затруднява балансираното развитие на селището.

Сектор «Строителство» основно е представен от две дружества:

- «Минстрой» АД, село Езерово, в което 60% от капитала е собственост на «Минстрой холдинг» и 40% на ДАЕЕР, Дружеството е специализирано в строителство на сгради и съоръжения, с 480 заети и реализирани продажби в размер на 9 млн. Лв, за 2004г.

- «Транстрой Варна» АД, специализирано в строителство и ремонт на пътна инфраструктура, железопътни съоръжения, радио и комуникационни съоръжения, с 515 заети и през 2004г. Е реализирало продажби в размер на 22,5 млн. .лв.

ОБЩИНА ДЕВНЯ. Строителната промишленост е представена в две направления - производство на строителни материали -"Девня Цимент" АД и извършване на строителна дейност - "Заводски строежи" АД. В общината функционира и общинска фирма "БКС - Девня ЕООД", чийто предмет на дейност е строителство, ремонт и благоустройство като основна част от дейността ѝ са сметосъбиране и сметоизвозване, стопанисване и поддържане на сметищата за битови отпадъци. Броят на предприятията, работещи в сектор строителство на територията на община Девня за 2004г. са 22. В следващите години броят на фирмите значително нараства, както и броят на заетите.

За 2008г. три предприятия, работещи в сектора на строителството са сред 100те най-големи работодатели на територията на Варненска област – Девня цимент АД (428 души персонал), ЗСК Девня АД (213 души персонал) и Девня Трейд АД, с предмет на дейност производство и търговия с бетон и бетонови смеси , с 212 души персонал.

През 2009г., в следствие на кризата в сектора големите предприятия в сектор строителство на територията на община Девня предприемат значителни съкращения на персонала. Най-големият производител и износител на цимент у нас – Италчименти груп, който притежава заводите Девня Цимент АД и Вулкан Цимент АД отчита 40% спад в търсенето на цимент през 2009г. В резултат на това през 2009г. три път спират пещите на двата завода. Въпреки това новият проект на Италчементи Груп, стартирал през 2008г., който е на стойност над 500 милиона лева, предвижда реконструкция на инсталациите в Девня Цимент, като новият завод ще има годишен капацитет над 3 милиона тона и се предвижда да стартира дейността си през 2012 година.

ОБЩИНА ДОЛНИ ЧИФЛИК. В сектор "Строителство" в община Долни Чифлик най-много са застъпени следните подсектори: производство на строителни изделия и елементи и производство на алуминиева дограма и строително-монтажна дейност. През 2004г. гражданското и промишлено строителство се осъществява от една общинска и двадесет и четири частни строителни фирми. Добивът на инертни материали заема важна част от добивната промишленост в общината.

Относно инфраструктурното строителство, през 2009г. на община Д. Чифлик бяха отпуснати 7,5 млн. лева от Министерството на околната среда и водите. Парите са по спечелен проект и се изразходват за проектирането на три пречиствателни станции в региона. От съоръженията ще се възползват около 20 000 жители в общината.

ОБЩИНА ПРОВАДИЯ. През 2009г. стартира голям инфраструктурен проект - очаквания от 10 години проект за създаване на регионално депо за неопасни отпадъци върху площадката на кариера "Ерека". Паралелно с това ще бъдат закрити общинските депа за отпадъци в Аврен, Бяла, Ветрино, Вълчи дол, Девня, Долни чифлик, Дългопол, Провадия и Суворово. Заради високата цена нито една община в региона не е в състояние сама да изгради съвременно съоръжение за обезвреждане на твърди битови отпадъци. Затова общините Провадия, Ветрино, Дългопол, Аврен, Вълчи дол, Суворово, Девня, Долни чифлик и Бяла са се обединили в Акционерно дружество "Екополис-7", чиято цел е изграждане на регионално съоръжение за депониране и сепариране на отпадъци. По предварителни изчисления стойността на проекта е 22-23 млн. евро. В началото на 2010г. обаче Висшият Експертен екологичен съвет към МОСВ спря изграждането на депото за отпадъци в община Провадия, заради неподходяща площадка.

Жилищното строителство на територията на общината е представено от няколко водещи фирми, като Стройпродукт 97 АД и Балканска строителна компания.

ОБОБЩЕНИЕ:

– Сектор „Строителство” в агломерационния ареал на Варна се отличава с висока степен на концентрация в град Варна. Секторът е добре представен и в общините Девня и Белослав, където има големи предприятия за строителни материали. В останалите общини е по-слабо застъпен.

– Строителството в агломерацията е съчетание от големи и малки фирми, което е благоприятна ситуация за развитието на бизнеса. Районът не е прекалено зависим от малък брой големи фирми и това увеличава възможностите за обновяване, разширяване и растеж. Доминиращо значение имат туристическото и курортно строителство, жилищното строителство, пътното и хидростроителството.

– Сектор „Строителство” претърпява бурно развитие в периода 2005-2008г., обусловено от нарасналото търсене на имоти, насочено към жилища за лично ползване, курортно строителство, инвестиционно-ефективни имоти, позволяваващи добра възвращаемост. В разглежданите общини отрасъла следва тази тенденция на община Варна, като регионален административен и голям туристически център - община Аврен, където отрасъла туризъм е добре развит и до известна степен в община Аксаково, поради непосредствената ѝ близост до Варна. В индустриалните и периферни общини жилищното строителство почти няма развитие за посочения период.

– След 2008г. сградното строителство регистрира спад. Потенциал за развитие в сектора остава гражданско-инженерното строителство. Тенденцията е броя на инфраструктурните обекти в разглежданите общини да расте, което е добра предпоставка за развитие и дава работа на строителните компании в региона.

– Увеличават се инвестициите в екологично чисто строителство.

3.2.3. Селско стопанство

Комплексното въздействие на климата и природните дадености на изследваните общини имат съществено влияние върху развитието на селското стопанство. Преобладаващите почви са черноземни и глинесто-песъчливи, които притежават добро природно плодородие и дебел хумусен хоризонт. Климатът, който е умерено – континентален е благоприятстващ за развитието на аграрния сектор. За развитието на земеделието от изключителна важност е високата относителна влажност на въздуха, което намалява отрицателния ефект от летните засушавания.

Разпределението на територията на селскостопанския фонд на общините от агломерационния ареал по начин на ползване е представено в табл. 3.2.3.1:

Таблица 3.2.3.1. Разпределение на територията на селскостопанския фонд на общините (дка.)

община	Селскостопански фонд	Обработваема земя	Пустееща земя	Горски фонд
Аврен	213 547	81 729	131 818	117 560
Аксаково	313 200	255 294	57 604	115 730
Белослав	26 449	23 384	3 065	12 765
Варна	75 213	53 541	9 029	118 628
Девня	57 732	52 000	5 732	32 129
Долни чифлик	170 080	170 080		285 331
Провадия	386010	298710	87300	95530
общо	1 242 231	934 738	294 548	777 763

В община Варна обработваемата земя заема 42,1% от общинския териториален фонд, като предимно е собственост на частни стопани. Горският фонд на община Варна представлява 29,4% от територията ѝ. Делът на пустеещата територия в рамките на община Варна е по-малък в съпоставителен план с областта.

Община Аврен е на трето място в страната по горски фондове, които са 115 745 дка, предимно дъб, бук, бор. Общинските гори са 24% от горския фонд. Земеделските земи обхващат 64% от общата територия на общината, но едва 38% от тях са обработваеми. Частната собственост на земеделските земи е 80% от общата им територия.

Общата площ на територията на община Аксаково е 460 536 дка. Земеделските територии заемат 313 200 дка, като относителния им дял е по-висок от средния за страната (58,7%). Районът на община Аксаково има силно изразен селскостопански характер и играе важна роля за задоволяване на част от потребностите на един такъв голям консумативен център, какъвто е град Варна с прилежащите към него курортни комплекси.

Земеделската земя в община Белослав е 26 449 дка, от която обработваемата площ е 23 384 дка или 38,9% от територията на общината. По форма на собственост 88% от земеделската земя е частна, 1% е общинска, 6% е държавна, а 5% е друг остатъчен общински фонд.

Общата площ на община Девня е по-ниска от средната за страната и представлява около 3% от площта на област Варна. Тя е втората най-малка община в областта след община Белослав (59.9 кв. км) и почти три пъти под средната площ за област Варна. Земеделските земи и горския фонд са около 3% от земите на областта. Според плодородието си община Девня притежава почти 2% от плодородните почви в областта, около 5% от богатите, но същевременно бедните почви са около 10% от тези в областта. Земеделската земя в Общината е

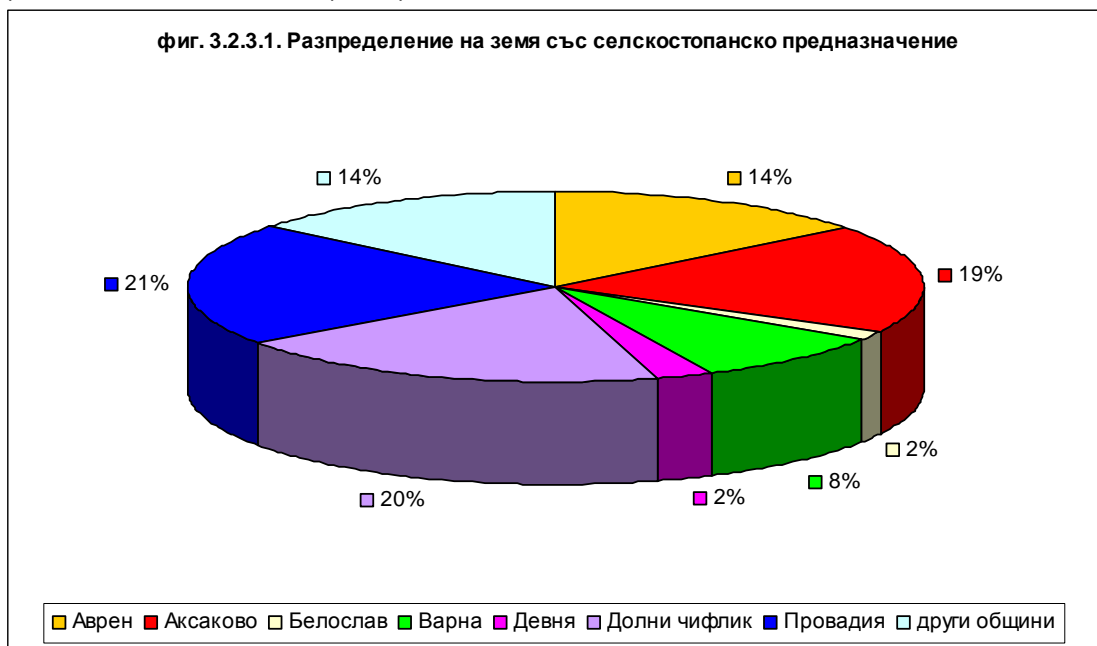
57 732 дка и въпреки, че площта на плодородните почви е оскъдна 58% от тях е обработваема земя. Близко 96% от земеделската земя в Общината е частна собственост. Тя се обработва от три земеделски кооперации, арендатори и частни стопани.

Община Долни чифлик е с развито селско стопанство. Обработваемата земя е 170 080 дка. Тя се класифицира като горско-земеделски район. По земеползване на гори се нарежда на първо място в област Варна с 56%. Богатството на гори я прави благоприятна за развитието на дърводобивната и дървопреработваща промишленост.

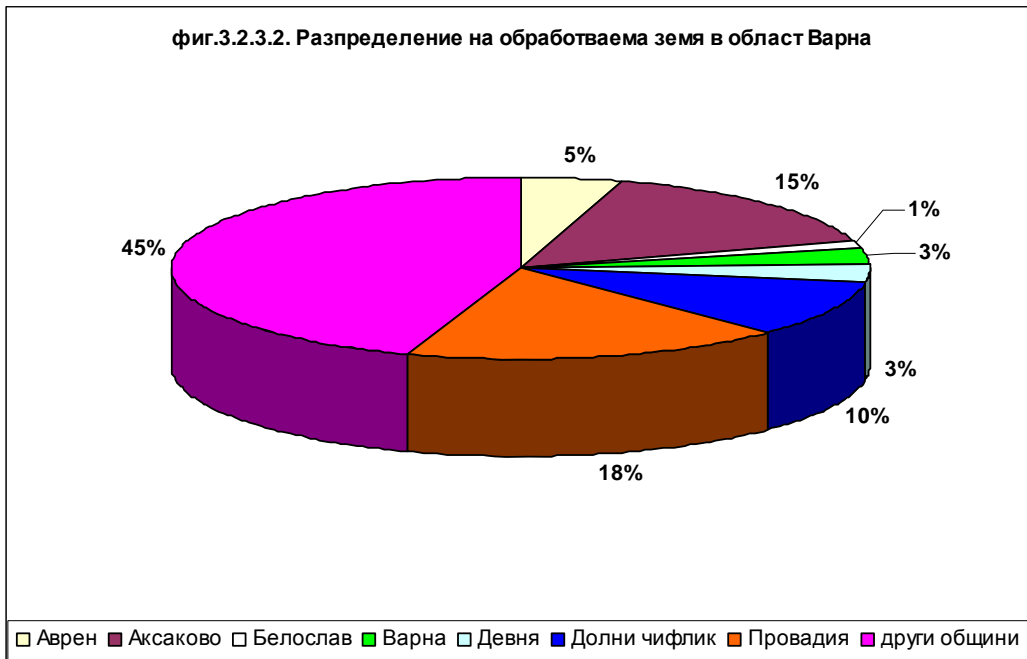
Община Провадия е традиционно развит селскостопански район. Като цяло площта на заетите от гори райони не са много. Основно, те са разположени по високите части на Провадийското плато от север и юг. Преобладават горите със стопанско предназначение (96.2%), съставени от дъбовите видове и главно цер. Около селищата от системата на общината също има локални площи горски масиви Горският фонд съставлява около 19.13% от цялата площ на общината. Общата земеделска площ е 386 010 дка, като 11 751 дка са разположени до гр. Провадия. Делът на земеделските територии в общината е над средния за страната.

Общия териториален фонд на изследваните общини е разпределен на обработваема земя – 49%, горски фонд – 36% и пустеещи земи – 15%.

На фигура 3.2.3.1. е представено разпределението на земите със селскостопанско предназначение за агломерационния материал по общини. Най-голям относителен дял имат община Провадия (21%), община Долни чифлик (20%) и община Аксаково (19%).

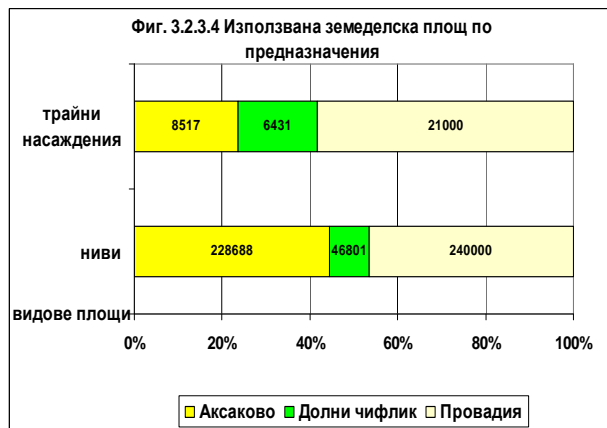

В рамките на област Варна, обработваемата земя на общините от ареала е над половината – 55%. Разпределението на територията между общините е представено във фигура 3.2.3.2.

Като общини с най-голям дял обработваеми земи в област Варна се открояват – Провадия (18%), Аксаково (15%) и Долни чифлик (10%). Най-малък дял обработваеми земи има община Белослав – 1%.

По показател „обработваема земя на човек от населението” (Фиг. 3.2.3.3) на първо място са община Провадия (12,34 дка/човек), следвана от община Аксаково (12,10 дка/човек) и община Аврен (9,07 дка/човек). Средно за област Варна е 3,71 дка/човек.

При сравнителен анализ за начина на използване на земеделските площи на трите общини с най-голям дял обработваеми селскостопански земи в област Варна, а именно община Провадия, община Аксаково и община Долни чифлик, се установи че основното предназначение на тези площи е за ниви и отглеждане на зърнени култури.

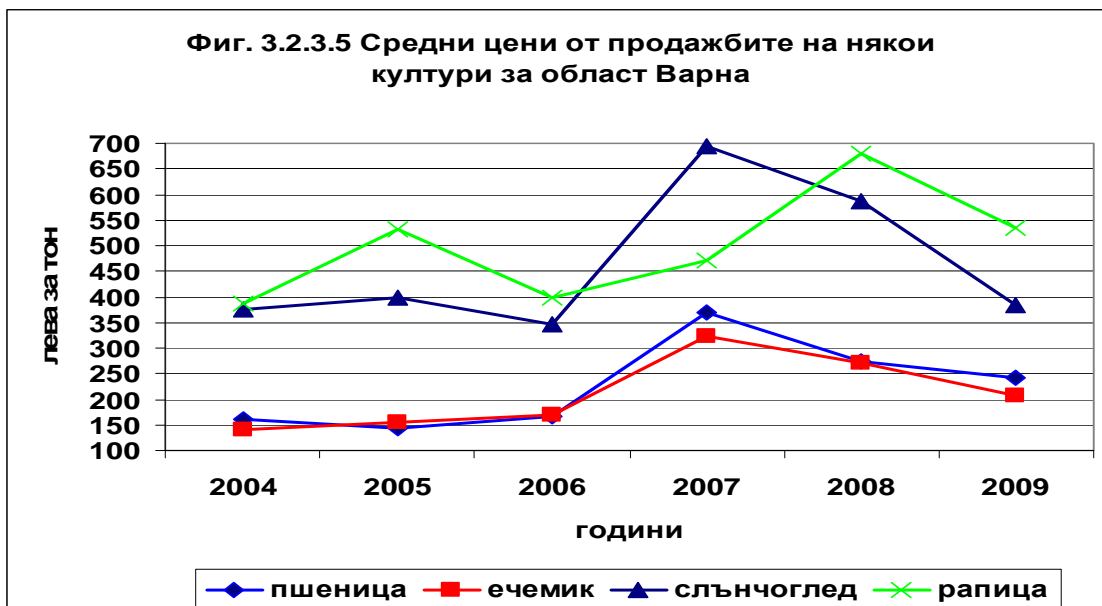
Община Аксаково се нарежда сред общините с над 200 хил. дка обработваема земя. С най-много обработваема земя са следните населени места: Ботево, Крумово, Изворско, Игнатиево, Л. Каравелово, Ген. Кантарджиево. Преобладаващата част от обработваемата земя представлява ниви. Най-широко са застъпени трайните насаждения в землищата на гр. Аксаково и селата

Слънчево, Игнатиево, Л. Каравелово. От трайните насаждения преобладават лозята, които са с площ 6 710 дка. От зеленчуковите култури най-разпространени са доматиите. На територията на община Аксаково, до с. Игнатиево се намира най-големият в областта оранжерийен комплекс, който предлага целогодишна заетост на голяма част от населението. Потенциалът на земеделските земи се счита за предпоставка в развитието на Общината, като един от приоритетите е свързан с формирането на модерен аграрен сектор.

Община Долни чифлик е с традиционно развито селско стопанство. Силно застъпени са зърнениите култури – пшеница, царевица, ечемик и овощните растения – ябълки и праскови. Селскостопанската дейност е съсредоточена в земеделски кооперации и земеделски производители.

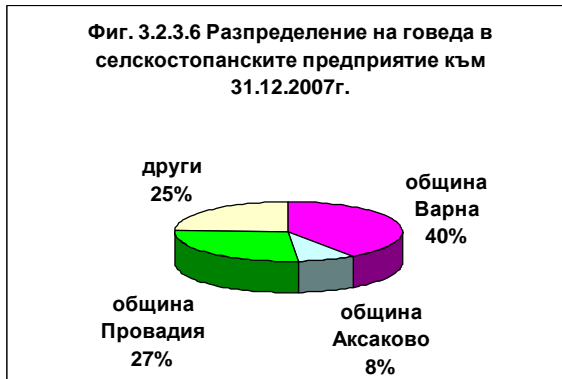
Подобно на община Долни чифлик, община Провадия също е традиционно развит селскостопански район. Силно застъпени тук също са зърнените култури. От техническите култури се отглежда маслодаен слънчоглед, а от трайните насаждения – лозя и овощни градини.

В последните години се наблюдава тенденция за намаляване на площите, заети с ечемик, за сметка на увеличаване на тези за отглеждане на маслодайни култури, а именно „репица и рапица”. Добивите на рапица и репица за област Варна Между 10 и 15% повече са засетите площи с рапица през есента на 2009г. в сравнение с предходната година по данни на Асоциацията на българските зърнопроизводители. Над 75% се е увеличил добивът на тези култури през 2008г. спрямо 2007г. Рапицата намира все по-голямо приложение у нас. Това е така, защото единствено пазарът на рапицата през 2009г. е на цени, които покриват разходите и дават възможност за печалба на зърнопроизводителите в сравнение с останалите култури – ечемик, пшеница и слънчоглед (фиг. 3.2.3.5 Средни цени от продажбите на някои култури за област Варна). Не без значение е и нарастване на приложението на рапицата при производството на биогорива. Производството на биодизел е една от най-обещаващите алтернативи на фосилните енергийни източници и най-вече е силен съперник на петрола. В бъдеще е възможно той да направи всяка страна независима от чуждестранния петрол. Производството на биогорива - биодизел, биоетанол и биогаз, е добра възможност за намаляване на екологичните вреди, които нанасят горивата на петролна основа.

Животновъдството в общините от ареала, като подотрасъл на селското стопанство, е съсредоточено в ръцете на частни животновъди. Отглеждат се говеда, овце, кози, свине, птици и пчелни кошери. В сектора се усеща оживление продиктувано главно от финансовата помощ, която регистрираните земеделски производители-животновъди получават чрез целевите субсидии за изхранване на животните през зимните месеци, както и целеви помощи от ДФ „Земеделие“ за млекопроизводителите.

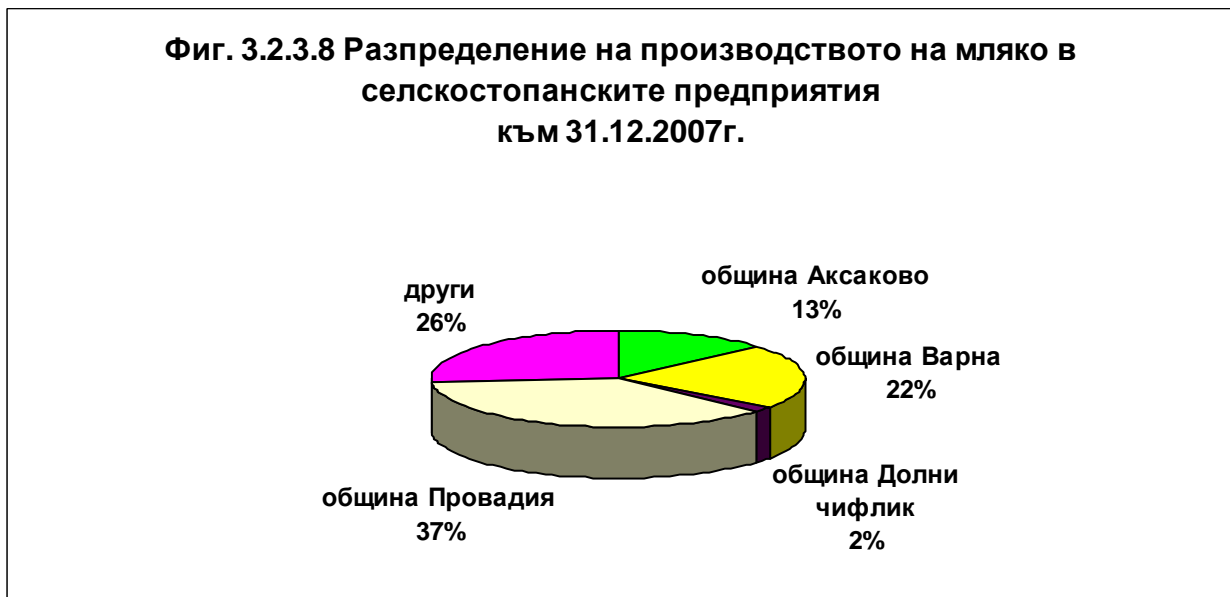
Говедовъдството е най-силно развито в община Варна, община Аксаково и община Провадия (фиг.3.2.3.6 Разпределение на говеда в селскостопанските предприятия към 31.12.2007г.).

Свиневъдството е най-добре развито в община Аксаково, където се отглеждат 89% от броя на свинете в област Варна. На територията на община Аксаково (с. Слънчево и с. Л. Каравелово) функционира „Свинеугоителен комплекс“ АД, който е в списъка на големите предприятия на Общината. Дружеството осигурява постоянна заетост на местното население и е база за развитие на месопреработвателната промишленост в региона.

Друг подотрасъл на животновъдството, който е много добре развит в община Аксаково и община Варна е „птицевъдство“. От фиг. 3.2.3.7 “Разпределение на птици в селскостопанските предприятия” към 31.12.2007г., се вижда че делът на община Аксаково е 58% от общия брой птици. В с. Слънчево функционира голям птицекомбинат- „Слънчево“ АД.

Разпределението на производството на мляко в селскостопанските предприятия към 31.12.2007г. в област Варна е представено във фиг. 3.2.3.8.

ОБОБЩЕНИЕ

Въпреки, че селското стопанство няма структуроопределящ характер за регионалната икономика следва да се насърчава селското стопанство, неговата пазарна реализация и развитието на свързаната с него хранително-вкусова промишленост. Близостта на град Варна и курортните комплекси по Черноморието като консуматорски центрове в региона благоприятстват селскостопанския бизнес и представлява ресурс за разнообразяване на икономическите дейности в периферните общини на Варненска област.

Възможностите за развитие пред аграрния сектор в агломерацията са:

- Увеличаване на дела на трайните насаждения – чрез създаване на нови масиви от лозя и овощни насаждения;
- Инвестиции в подобряване на съществуващи и изграждане на нови напоителни системи;
- Засилване позициите на зеленчукопроизводството;
- Развитие на животновъдство и птицевъдство, базирано на развитието на зърнопроизводството;
- Увеличаване на производството на биологични култури;
- Стимулиране на развитието на преработващи предприятия - добра практика в тази насока е строежа на завод за биодизел в град Провадия.

3.2.4. Услуги

Делът на брутната добавена стойност за 2007 г. на Варненска област за услуги е 61 %. В хиляи лева тази стойност прогресивно нараства за периода 2004-2007г. (Таблица. 3.2.4.1.)

Таблица. 3.2.4.1.БДС за сектор Услуги за Област Варна в хил. лв.

	2004	2005	2006	2007
Услуги	1396044	1476488	1680790	1962279

За целта на настоящото изследване са разгледани подсекторите "Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети", "Финансово посредничество" и "Операции с недвижими имоти, наемодателна дейност и бизнес услуги".

Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети. Търговията има важно значение за икономическото развитие на агломерацията, като на нея се отдава голям приоритет като фактор за развитие на територията, обхваната от бъдещата Регионална устройствена схема. За 2008г. в област Варна има 9958 предприятия в сектора от общо 26105 нефинансови предприятия. Това отрежда на сектор „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети” първо място по брой на икономическите субекти в областта. Секторът е водещ и по редица други икономически показатели, като брой на заетите лица – 41053 души, оборот – 6886089 хил. лв., добавена стойност по факторни разходи – 603315 хил. лв., покупка на стоки и услуги - 6424312 хил.лв. и разходи за персонала - 183 674 хил.лв. (таблица 3.2.4.2.) Секторът отстъпва по показателя поризведена продукция на секторите „Строителство” и „Транспорт, съобщения и складова дейност”.

Таблица. 3.2.4.2. Основни икономически показатели през 2008г. в сектор Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети за област Варна

Предприятия	Заети лица	Оборот	Произведена продукция	Добавена стойност	Покупки на стоки и услуги	Разходи за персонала	Разходи за възнаграждение
Брой		хиляди лева					
9958	41053	6886089	123799	603315	6424312	183 674	153000

Приходите от оперативната дейност на сектора през 2008г. общо са 7179042 (Таблица. 3.2.4.3) , като са нарастнали спрямо 2007г. с близо 14%. В търговията на едро най-много приходи от оперативна дейност се реализират от предприятията, търгуващи с хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия. Същото се отнася и за предприятията, занимаващи се с търговията на дребно на хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия.

Таблица 3.2.4.3. Приходи от оперативната дейност на предприятията от отраслов сектор "Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети" през 2008 година, хил.лв.

Общо	7179042
Търговия на едро и дребно с автомобили и мотоциклети, техническо обслужване и ремонт	445880
в това число:	
Техническо обслужване и ремонт на автомобили	29827
Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети	5304815
в това число:	
<i>Търговия на едро със селскостопански суровини и живи животни</i>	768743
<i>Търговия на едро с хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия</i>	940907
<i>Търговия на едро с нехранителни потребителски стоки</i>	304334
<i>Търговия на едро с неселскостопански междинни продукти, отпадъци и скрап</i>	3068346
Търговия на дребно, без търговията с автомобили и мотоциклети	1428347
в това число:	
<i>Търговия на дребно с храни, напитки и тютюневи изделия</i>	542881
<i>Търговия на дребно с автомобилни горива и смазочни материали</i>	151707
<i>Търговия на дребно с други нехранителни стоки извършвана в магазини</i>	716278

Разходите за оперативна дейност в отрасъла общо са 6681338 хил.лв. (Таблица 3.2.4.3.) като този показател също нараства спрямо 2007г. В търговията на едро най-много разходи за оперативна дейност се правят от предприятията, търгуващи с хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия. Същото се отнася и с търговията на дребно.

Таблица 3.2.4.4. Разходи за оперативната дейност на предприятията от отраслов сектор "Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети" през 2008 година, хил.лв.

Общо	6681338
Търговия на едро и дребно с автомобили и мотоциклети, техническо обслужване и ремонт	413890
в това число:	
Техническо обслужване и ремонт на автомобили	23876
Търговия на едро, без търговията с автомобили и мотоциклети	4912608

в това число:	
Търговия на едро със селскостопански суровини и живи животни	731040
Търговия на едро с хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия	918814
Търговия на едро с нехранителни потребителски стоки	279772
Търговия на едро с неселскостопански междинни продукти, отпадъци и скрап	2784506
Търговия на дребно, без търговията с автомобили и мотоциклети	1354840
в това число:	
Търговия на дребно с храни, напитки и тютюневи изделия	532500
Търговия на дребно с автомобилни горива и смазочни материали	144913
Търговия на дребно с други нехранителни стоки извършвана в магазини	661156

Търговия на дребно. Търговията на дребно е организирана дейност по покупко-продажбата на стоки и услуги, извършвана с цел получаване на печалба и задоволяване на потребностите на отделни домакинства и на населението като цяло.

Таблица 3.2.4.5. Обекти за продажба на дребно

Година	България			Област Варна		
	Общо	Магазини за храни, напитки и тютюневи изделия	Магазини за нехранителни стоки	Общо	Магазини за храни, напитки и тютюневи изделия	Магазини за нехранителни стоки
2003	103298	47051	56247			
2005	98192	45947	52245			
2006	108798	45518	63280	8430	2967	5463
2007	109691	45136	64555	8300	2816	5484
2008	111370	43784	67586	8712	2860	5852

Тенденцията в национален мащаб за изследвания период е броят на търговските обекти да нараства. Но докато нарастването на техния общ брой за 2007г. спрямо 2006 е с 893, броят на новите магазини през 2008г. е 1679, т.е. темпът на растеж почти се удвоява (Таблица 3.2.4.5.). Това е характерно за периода 2006-2008, който е период на икономически подем.

Прави впечатление, че за област Варна броят на търговските обекти намалява от 8430 на 8300 (табл. 3.2.4.4.), т.е. с 1,2 % през 2007 спрямо 2006, но се увеличава от 8300 на 8712, или с почти 5% през 2008г. Това е така, защото има спад в броя на магазините за хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия.

След навлизането на международни търговски вериги хипермаркети за бързооборотни стоки като Kaufland, Billa и в следствие на тяхната агресивна търговска политика много малки магазини за хранителни стоки фалират. За сметка на това тези хипермаркети завземат все по-голям пазарен дял, откривайки нови и нови магазини във Варна, а вече и в по-малките общини (например Девня), което пък води до общото увеличаване на броя на обектите за продажба на хранителни стоки през 2008г. Въпреки кризата през 2009г. голяма част от тези вериги имат ръст на продажбите, което се отразява негативно на останалите търговци на бързооборотни стоки. През 2010г. навлизат и нови играчи на пазара, като световноизвестните вериги хипермаркети Carrefour и Mercator, като се очаква това допълнително да изостри конкуренцията в сектора, особено в град Варна.

Изменението на броя на търговските обекти за нехранителни стоки в област Варна следва тенденцията в национален мащаб, а именно на слабо увеличение (с 0,3%) за периода 2006-2007г. и на бурно увеличение (със 7%) за периода 2007-2008г. Това е свързано с увеличението на търговските площи като цяло и най-вече в областния център град Варна, както и на навлизането на световно известни вериги хипермаркети от типа "направи си сам", магазини за техника и откриването на молове.

Финансово посредничество

ФИНАНСИ. Подемът в националната икономиката през периода 2006-2008г. се отразява положително на вида и динамиката на финансовото (банково) посредничество в региона, като неговото развитие е в тясна връзка и следва динамиката в реалната икономика на страната.

Предприятията в сектор финанси спадат към категорията „малки“ и „средни“ предприятия съгласно Закона за МСП. След успешната приватизация на държавните банки банковата система се притежава и контролира главно от чуждестранни инвеститори. В резултат на острата конкуренция в банковия сектор и особено в кредитирането, условията и параметрите по целевите заеми за МСП значително се подобриха. Към 31 юли 2008г. печалбата на банковия сектор в национален мащаб е 842 млн. лв. В сравнение за същия период през 2007г. е 609 млн. лв. През първата половина на 2009г. обаче банковата система в страната отбелязва тенденция за намаляване на печалбите си. През втората половина на 2009г. се отбелязва ръст в депозитите и особено на тези, които са в лева. Нарастването е с 3,8 % в сравнение с предходния период. Ръстът на жилищните кредити през 2008г. спрямо 2007г. е 49,9%, а на корпоративните кредити и експозициите на дребно – 49,1%.

През 2009г. отпускването на кредити силно намалява, като същевременно лихвеният процент през първата половина на 2009г. достига рекордни нива, каквито е имало последно в началото на 2004г.

Системата в региона се доминира от три банки (Булбанк от групата на Уникредит, ОББ от групата на Националната банка на Гърция и Банка ДСК от групата на ОТП). Във Варна е разположена централата на СЖ Експресбанк, останалите банкови дружества са представени с широка клонова мрежа. Банка ДСК по настоящем освен във Варна има клонове в Девня, Провадия, Долни Чифлик, Белослав и Аксаково. Банка ОББ има клон в Аврен, а Първа инвестиционна банка е представена в Девня и Белослав, Сосиете Женерал Експресбанк – в Долни Чифлик, Провадия и Аксаково. Си банк има представителства в Девня и Провадия. Уникредит има представителство в Девня.

Евентуалният ефект от навлизането на чуждестранни финансови институции на местния пазар е подобряване на качеството и достъпа до финансови услуги, налагане на модерни ноу-хау и технологии, което ще доведе до повишаване на конкурентността на банковата система.

ЗАСТРАХОВАНЕ. Развитието на небанковия финансов сектор през 2006 г. потвърждава очерталата се тенденцията на стабилно нарастване на активността на небанковите финансови посредници. След присъединяването на България към ЕС и произтичащия пряк конкурентен натиск над българската икономика отреждат ключова роля на посредничество през небанковия финансов сегмент за повишаване на ефективността на националната икономика. Усъвършенстването на нормативната рамка, целящо либерализиране на небанковия финансов сектор при достатъчно ефективни мерки за защита на потребителите, обуславя

благоприятното развитие и наблюдавания ръст през периода. Либерализация по отношение на инвестициите на пенсионните фондове, резервите на застрахователите (особено след влизането на България в ЕС) и разширяването на предмета на дейност на инвестиционните посредници доведе до засилен ръст в сектора. Въпреки очертавания се стабилен темп на прираст, посредничеството през небанковите финансови институции е все още недостатъчно популярно в разглежданите общини от агломерацията, може би с изключение на Варна.

Някои основни "играчи": при ЗУПФ „Алианц България“, УПФ „ЦКБ-Сила“, ПОД „ЦКБ-Сила“, а ДПФ „ДСК-Родина“

Към 30.09.2006г. дружествата, извършващи дейност по общо застраховане, реализират ръст на brutния премиен приход от 6,32% ръст на годишна база. Преобладаващ дял в премиения приход запазват застраховките на МПС – „Автокаска“ и „Гражданска отговорност“ на автомобилистите – 61.61%. Премийните приходи на общото застраховане през първата половина на 2008г. възлизат на около 722,5 млн. лв. Спрямо същия период на 2007г. те са нарастнали номинално с около 21,3%. Най-голям принос за този растеж продължават да имат автомобилните застраховки, които са и с най-голям дял на пазара по общо застраховане. (68,8%).

Застрахователният пазар забавя темпа си на растеж през 2009г. Към края на април 2009г. приходите на застрахователните дружества са по-високи едва с 3,3% на годишна база. Този темп, съпоставен с темпа на годишна инфлация в страната, показва, че реално премиерните приходи намаляват.

Услуги с недвижими имоти и други бизнес услуги. Развитието на този сектор е аналогично с развитието на сектор "Строителство". В периода 2006-2008г. в национален мащаб, предлагането на имоти надвишава търсенето в порядъка на един и половина – два пъти, поради което и производителността на труда се повишава рязко (с 43% за 2007г, спрямо 2006г.).

Въпреки, че в изследваната агломерация по икономически показатели преобладава секторът Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и на стоки за домакинството, секторът Операции с недвижимо имущество, наемодателна дейност и други бизнес услуги също играе значителна роля в икономиката на региона. За 2008г. броят на предприятията, опериращи в този сектор на територията на област Варна са 2310, като заетите лица са 4188. Прави впечатление, че в едно предприятие средно работят 1,8 души, като по този показател секторът заема последно място. Това означава, че преобладаващата част от предприятията с този предмет на дейност са малки и микро предприятия. На предпоследно място в това отношение са други сектори, влизащи в отрасъла "Услуги" – Професионални дейности и научни изследвания – със средно заети 2,8 души в предприятие и Създаване и разпространение на информация и творчески продукти – с 5,1 души средно заети в предприятие.

ОБЩИНА ВАРНА. Сектор „Търговия, ремонт“ е с устойчива тенденция за нарастване както на приходите от продажби, така и на размера на brutната продукция и заетите лица. Основният фактор за това развитие е участието в тази дейност на големите търговски вериги с обекти от типа на супермаркети и хипермаркети, мебелни къщи, универсални магазини, молове. От 2002 година до 2006 година се наблюдава значително превишение на производителността на труда за Варна в сравнение с тази за страната. През 2007г. се наблюдава рязко увеличаване на заетостта в сектора във Варна, като увеличението в броя на

заетите спрямо предходната година е 55,62%. Според националните данни за този период, броя на заетите се е увеличил само с 5.26%.

От Фигура 3.2.4.1. се вижда, че броят на заетите лица в сектор Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети рязко се увеличава през 2007г. – със 55,62%, като през 2007г. в сектора работят 27,33% от общо заетите по трудови правоотношения лица на територията на община Варна, чиито брой за 2007г. е 130 947 души. По този показател секторът заема водеща позиция в община Варна, както и в областта, докато в национален мащаб той отстъпва на сектор Промисленост.

Прави впечатление, че броят на предприятията в национален мащаб, както и на територията на община Варна нараства с плавни темпове. (Таблица 3.2.4.6.). През 2007г. на територията на общината техният брой нараства с 2,6%. За Североизточния район на България тенденцията е техният брой да намалява – през 2007г. с 19%. Това се дължи на факта, че в последните години все повече навлизат големи и световно известни вериги магазини, строят се молове. Това обуславя рязкото увеличение на броя на заетите в сектора. От друга страна много малки търговци на дребно, особено в по-малките населени места, фалират и затварят своите обекти.

Таблица 3.2.4.6. Брой предприятия в сектор Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети.

	2003	2005	2006	2007
България	124051	123740	122586	127443
СИР	18638	20872	21324	17280
Община Варна	7 494	8 238	8 415	8 635

За периода 2003-2007г. придобитите ДМА в сектора нарастват в пъти, като община Варна следва тенденцията на национално, а и на регионално ниво. Прави впечатление силната концентрация на придобитите ДМА в регионалния и областен център град Варна – 88,1% от придобитите през 2007 ДМА са на територията на общината (Таблица 3.2.4.7.). Това отново се дължи на новопостроените големи магазини, търговски центрове и молове във Варна.

Таблица 3.2.4.7. Придобити ДМА в сектор „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети”

	2003	2005	2006	2007
България	526 284	1 216 715	2 262 971	4 328 351
СИР	47661	140 966	219 947	507 150
Община Варна	37 835	124 441	190 367	447 301

По-голямата част от нетните приходи от продажби в сектора е реализирана на територията на община Варна. През 2007г. на община Варна се падат 67% от нетните приходи от продажби.

Таблица 3.2.4.8. Нетни приходи от продажби в сектор Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети

	2003	2005	2006	2007
България	37500961	54 047 130	64 500 336	75 213 798
СИР	4 372 069	6 895 608	7 284 486	7 445 576
Община Варна	2818995	4 373 871	4 223 594	5 033 791

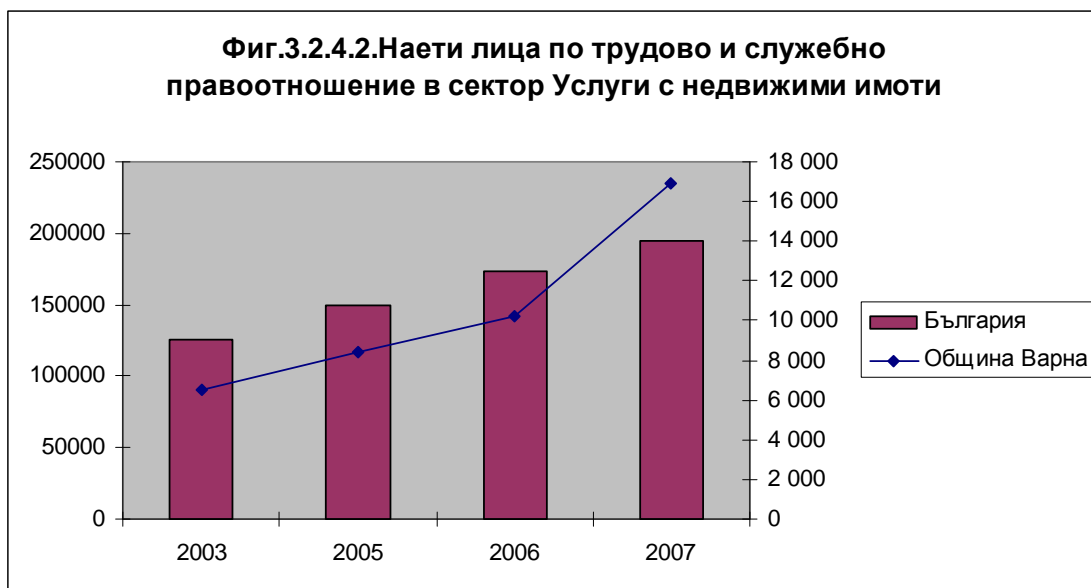
Сектор Финансово посредничество. Тенденцията на подем в националната икономиката през периода 2006-2008г. се отразява положително на вида и динамиката на финансовото (банково) посредничество в община Варна, като неговото развитие е в тясна връзка и следва динамиката в икономиката. В общината е разположена централата на СЖ Експресбанк, а останалите банки са представени с широка клонова мрежа. Услугите, свързани с финансово посредничество са концентрирани и се развиват предимно на територията на община Варна. Развитието на банковата система, застраховането, както и другите видове финансово посредничество е съпроводено с увеличаване на дела на хората, които ползват този тип услуги. Макар и още силно доминирани от банковия сектор, местните финансови пазари преодоляват някогашната си изолация от международните финансови пазари и дългосрочните лихвени проценти постепенно намаляват вследствие на засиления поток преки чуждестранни инвестиции и последователните повишавания на кредитния рейтинг. Ролята на останалите финансови посредници постепенно се увеличава. В сектора са заети предимно висококвалифицирани кадри, които са концентрирани в община Варна. На нейната територия се намират и две висши учебни заведения, които подготвят кадри, заети в сектора на финансовото посредничество (Икономически университет – Варна и Варненски свободен университет "Черноризец Храбър"). По отношение на образователния ценз на банковия персонал, обаче може да се посочи липсата на адекватната връзка между университетските програми и банковата практика. Ето защо при набирането на персонал едно от основните изисквания на банките е експертизата на кандидата и неговия професионален опит в банковата сфера. Въпреки това, средната годишна работна заплата на наети лица по трудово правоотношение в община Варна за сектора Финансово посредничество е най-висока в сравнение с другите сектори на икономиката – 9084лв. (Таблица 3.2.4.9.), при средна работна годишна заплата на територията на общината 5060 лв за 2007 г.

Таблица 3.2.4.9. Икономически показатели за сектор Финансово посредничество, за 2007г., община Варна

Разходи за придобиване на ДМА	27354	хил.лв
Придобити ДМА	18068	хил.лв
Наети лица	2295	брой
Средна годишна работна заплата	9084	лв.

Сектор „Услуги с недвижими имоти и други бизнес услуги“. В последните години в национален мащаб, предлагането на имоти надвишава търсенето в порядъка на един и половина – два пъти.

Прави впечатление рязкото увеличаване на броя на заетите лица в сектора през 2007г. – с 66,24% на територията на община Варна. В национален мащаб броят на заетите нараства значително по-бавно – с 12,4% (фиг.3.2.4.2.) Преобладаващи в сектора са микропредприятия, като в предприятия с персонал до 9 души работят 7753 от общо заетите в сектора, в предприятия от 10 до 49 души, работят 3323 от общозаетите в сектора, а в предприятия от 50 до 249 души работят 2470 души. Средната годишна работна заплата за 2007г. на територията на община Варна в сектора е 4774 лв.

Годишното процентно увеличение на броя на предприятията с предмет на дейност "Услуги с недвижими имоти и други бизнес услуги" е 26,5%. В община Варна процентът на нарастване на броя на предприятията в сектора е малко по-малък – 19,9% (Таблица 3.2.4.10.). Това, което прави впечатление е, че преобладаващата част от предприятията в сектора са съсредоточени на територията на община Варна – 74,4 % през 2007г (фиг.3.2.4.10.).

Таблица 3.2.4.10. Брой предприятия в сектор Услуги с недвижими имоти и други бизнес услуги.

	2003	2005	2006	2007
България	23728	29622	32581	41209
СИР	3307	5084	5586	5998
Община Варна	2043	3247	3722	4463

Табл.3.2.4.11. Придобити ДМА в сектор Услуги с недвижими имоти

	2003	2005	2006	2007
България	526 284	1 216 715	2 262 971	4 328 351
СИР	47661	140 966	219 947	507 150
Община Варна	37 835	124 441	190 367	447 301

Придобитите дълготрайни материални активи в сектора се увеличават в пъти всяка една от годините през изследвания период, като това в тенденцията на национално и регионално равнище, както и на общинско (Таблица 3.2.4.11).

ОБЩИНА АВРЕН. Търговията и услугите на територията на Общината са развити до ниво, удовлетворяващо потребностите на местното население. Няма изградени големи търговски комплекси. Необходимост от такъв вероятно ще възникне във връзка с разширяване на курортен комплекс „Камчия“. На територията на община Аврен се намира клон на банка ОББ. През последните години се наблюдава засилен инвеститорски интерес към закупуване и наемане на земи и имоти. Атрактивни имоти са обект на покупко-продажба в Аврен и околностите, където се заселват много чужденци – най-вече от Великобритания.

ОБЩИНА АКСАКОВО. Развитието на трите сектора "Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети", "Финансово посредничество" и "Операции с недвижими имоти и други бизнес услуги" на територията на община Аксаково е силно обусловено от нейната близост до община Варна. На територията на общината има клонове на банките ДСК, SG Express bank и на Централна Кооперативна банка, чийто клон се намира на Летище Варна.

ОБЩИНА БЕЛОСЛАВ. На територията на Белослав най-добре развит от трите сектора е "Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети" – на едро и дребно. Банкови клонове има на банките ДСК и Първа инвестиционна банка. На територията на общината има магазин за бързооборотни стоки на веригата "СВА".

ОБЩИНА ДЕВНЯ. Стратегическото положение на общината, наличието пристанище на нейна територия, както и изградените транспортни връзки са съществен фактор за икономическото ѝ развитие. Секторът на търговията и услугите в общината е развит предимно в областта на търговията с хранителни стоки и ресторантьорството, както и в областта на търговията с черни и цветни метали. На територията на общината има магазин за бързооборотни стоки на веригата "СВА". Финансовото посредничество и банковият сектор са с голям потенциал за развитие. Различни банки вече имат свои клонове в Девня.

ОБЩИНА ДОЛНИ ЧИФЛИК. На територията на Общината развиват своята дейност търговски фирми, които осъществяват търговия на едро и дребно. Дейността се извършва от частни фирми. Като крайморска община, Долни Чифлик има потенциал за развитие на сектора „Услуги с недвижими имоти“ и други бизнес услуги, предлагайки имоти, атрактивни за инвестиции, свързани с туризма.

ОБЩИНА ПРОВАДИЯ. Слабо развит е секторът на услугите. Икономиката на общината има промишлено-аграрна насоченост. На територията на общината има

клонове на някои по-големи банки – ДСК, Сосиете Женерал Експрес банк, Си банк.

ОБОБЩЕНИЕ

– За трите разглеждани сектора е характерна високата концентрация в областния град Варна и по-слабото развитие в останалите общини, особено в периферните общини Провадия и Долни Чифлик.

– Секторът Търговия е определен като сектор, на който се отдава голямо значение за развитие на територията, обхваната от бъдещата Регионална устройствена схема.

– Характерно за развитието на подсектора търговия на дребно е навлизането на вериги хипермаркети за бързооборотни стоки, техника, стоки за дома, което се отразява негативно на бизнеса на малките икономически субекти в сектора. Тенденцията е тези вериги да продължат да заемат все по-голям пазарен дял, като откриват магазини и в по-малките населени места.

– Все още проникването на финансови посредници в икономиката на региона е неравномерно – живеещите в малките общини и по селата, както и малкият бизнес понякога дори не притежават банкова сметка и рядко са застраховани.

– Голям потенциал за растеж в сектора Финансово посредничество има в сферите на интернет и телефонното банкиране, както и в използването на банкови карти. Потенциал за растеж съществува и в областта на използването на заеми.

3.2.5. Туризм

Според Националния стратегически план за развитие на сектор туризъм, регионалното представяне ще даде възможност България да се рекламира не само като цяло, но и като съвкупност от туристически райони, всеки от които има своя специфика и облик, характерни ресурси и възможности за различни видове туризъм. Така ще се формира бранд на всеки район, който да го прави различен и да изтъква най-характерното за него. Едно от условията е районите да са достатъчно големи, за да могат да се представят и на международния пазар като самостоятелен и разпознаваем туристически продукт.

Агломерационният ареал около община Варна с общините Аврен, Аксаково, Белослав, Девня и Долни чифлик и Провадия има огромен потенциал и ресурси за да се представи като самостоятелен туристически пакет от зони, наситени с природни и културни ценности, културни и еко маршрути и поредица от обекти и дейности за културен, конгресен, екологичен, здравен, спортен, селски, религиозен и бизнес туризъм.

Туризмът е един от основните отрасли в структурата на икономиката на повечето общини от Ареала, като същевременно е един от най-развитите в региона и продължава да увеличава дела си в общия ръст на икономиката. Общините Варна, Аврен, Девня, Долни чифлик и Провадия имат изработена стратегия за развитие на туризма. Мерки за развитието на сектора са набелязани и в Общинския план на Аксаково.

Проведени са обсъждания, свързани с морския туризъм и корабоплаването при които най-голямо значение се отдава на развитието на круизния и яхтения туризъм. Тези приоритетни дейности също са заложили в новия ОУП на Община Варна, като за тяхното развитие са отредени територията и акваторията на сегашното Пристанище „Варна-Изток“. Основния поток от туристи, които ще посещават региона в бъдеще, ще влизат в него през пристанищата на град Варна

и през Летище Варна, част от което е разположено и на територията на Община Аксаково.

Обработката на въпросниците и резултатите от проведената Кръгла маса за обсъждане на обща визия за развитие на общините около град Варна показва, че с висок приоритет за бъдещо развитие в района на общините Варна, Аксаково, Девня, Белослав, Аврен, Долни чифлик и Провадия е морският туризъм.

Изключение е община Белослав, за която секторът не е приоритетен. В програмата за опазване на околната среда на община Белослав 2009 – 2013 са набелязани мерки за създаване на устойчива и по-привлекателна среда, което е и основна предпоставка за развитие на туризма.

Туристически информационни центрове (ТИЦ) функционират в Общините Варна (2 бр.), Аврен (2 бр.) и Провадия (1 бр.). В програмата за развитие на туризма в община Долни чифлик е посочено изграждането на ТИЦ като възможност за развитие на туризма.

Разнообразието, което предлагат общините от гледна точка на природни и исторически забележителности, би могло да се използва за развитието на алтернативни форми на туризъм чрез включването им в общи маршрути, които заедно с традиционния за региона морски туризъм да формират конкурентен продукт.

Област Варна е на първо място по брой пренощували лица в обществените средства за подслон в България за 2009 година, осигурявайки престоя на 843 972 души или близо една пета от всички пренощували лица в различните видове места за настаняване на страната. За миналата година се отчита тенденция за намаляване на продължителността на престоя в средствата за подслон в сравнение с 2008 година. Средният брой нощувки, които реализира едно нощувало лице в област Варна през 2009 г. е 4.6. Спадът е значителен спрямо предходната година, когато средният брой нощувки е бил 5.3.

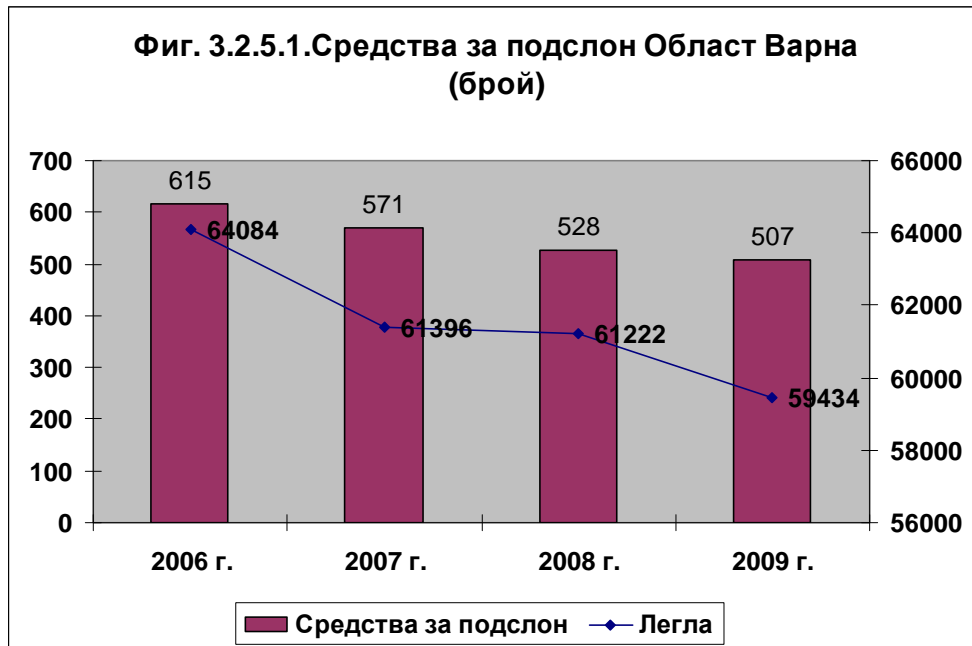
Приходите от нощувки през 2009 г. в област Варна възлизат на 157 724 150 лева, като 80.8% от тях са реализирани от чужденци. Област Варна дава 25.2% от приходите от нощувки в страната. Преди нея е само област Бургас с 30.0%, а след нея са област София (столица) с 15.7%, област Благоевград с 4.9% и област Добрич с 3.9% от приходите.

Таблица 3.2.5.1. Показатели за отрасъл туризъм за област Варна (брой)

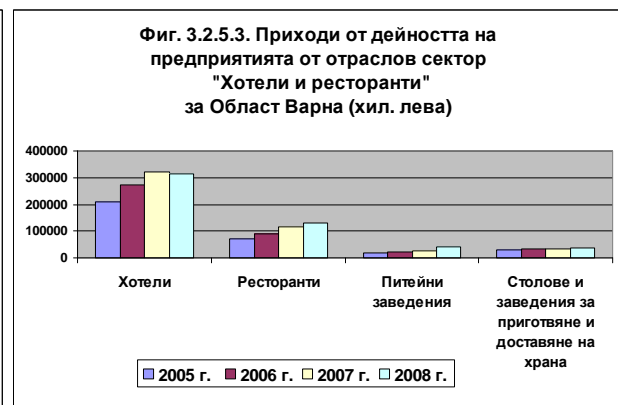
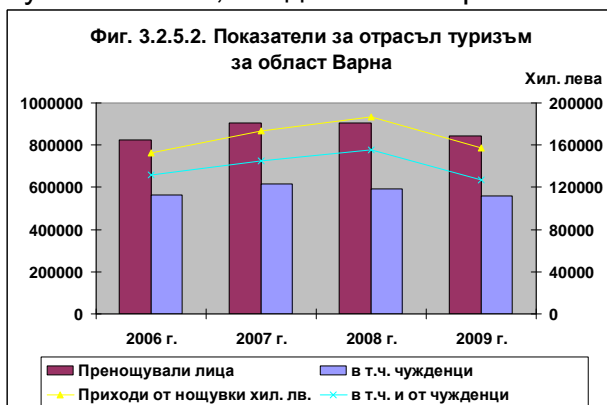
	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.
Средства за подслон	615	571	528	507
Легла	64084	61396	61222	59434
Легла денонощия	11927039	12263756	12403916	
Реализирани нощувки	5005937	4927229	4793207	3879451
в т.ч. от чужденци	4145227	3961685	3787337	2991996
Пренощували лица	826428	904296	906214	843856
в т.ч. чужденци	561902	614807	593240	561164
Приходи от нощувки хил. лв.	152962	173335	187003	157724
в т.ч. и от чужденци	131799	145328	155748	127441

През 2009 г. в област Варна са функционирали 14.4% от средствата за подслон в страната. Това са 507 средства за подслон - 261 хотела, 243 други места за краткосрочно настаняване и 3 хижи. Легловата база в средствата за подслон на област Варна през 2009 г. възлиза на 59434 легла. От тях 22.9% са в

средствата за подслон категория 1 и 2 звезди, 31.8% - категория 3 звезди, 33.5% - категория 4 звезди и 11.8% - категория 5 звезди.

Броят на реализираните нощувки в средствата за подслон през 2009 г. е 3879451, като 94.1% от всички нощувки са реализирани в хотелите. Броят им е с 913756 по-малък спрямо 2008 г. Това намаление се дължи на спад с 21.0% на реализираните нощувки от чужденци и с 11.9% - от българи. Най-много са реализираните нощувки на гости от: Германия - 26.1%, Русия - 19.5%, Румъния - 13.6%, Полша - 7.2%, Израел - 4.6%, Великобритания и Франция с по 2.4%, Дания и Норвегия с по 2.3%, Финландия - 2.1%. От общия брой на пренощуващите лица в средствата за подслон през 2009 г. 33.5% са българи. Броят им намалява с 30166 в сравнение с предходната година. С 32076 намаляват пренощуващите чужденци в рамките на една година. Област Варна е предпочитано място за почивка на туристите от Румъния, Германия, Русия, Израел, Полша, Франция, Великобритания, Дания. Най-висок е дялът на лицата от Румъния - 24.2% от всички пренощували чужденци в област Варна или 135833 лица. След тях се нареждат туристите от Германия с относителен дял от 17.5%. На трето място е Русия с 16.5%, следвана от Израел с 8.5% и Полша с 4.9%.

Община Варна е определяща за ареала с добре развита туристическа индустрия и потенциал за развитие на нови форми на туризъм, като Spa и

Wellness, културен и екотуризъм. Курортните комплекси “Златни пясъци”, ‘Св. Константин и Елена”, “Ривиера” и “Слънчев ден” са световноизвестни, като три от тях са печелили наградата Син флаг за най-добър плаж и предлагат отлични условия за летни ваканции, забавления и практикуване на водни спортове, възможности за спорт, балнеолечение, различни развлечения, провеждане на конференции и др.

Търси се непрекъснато обогатяване и разнообразяване на предлаганите туристически услуги и продукти на рекреационното и туристическото предлагане. Създават се условия за изграждане на паркове и обекти за спортни, културни, развлекателни, хоби и други рекреационни дейности и видове туризъм – морски, балнеоложки, медицински, „уелнес“, културен, конгресен, екологичен, бизнес, празници, чествания, фестивали, спортни прояви, развлекателен и др. Ареалът е богат на културно-исторически обекти, като се следи за тяхното опазване, адаптиране и разумно използване - археологически обекти, архитектурни паметници, обекти на културата, изкуството, религията.

Предвижда се изграждането на допълнителни яхтени пристанища и спортно -атракционни обекти, някои от които с навлизане в морето с изкуствени острови.

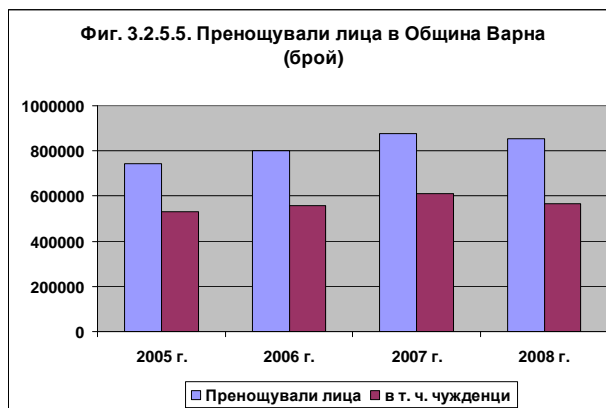
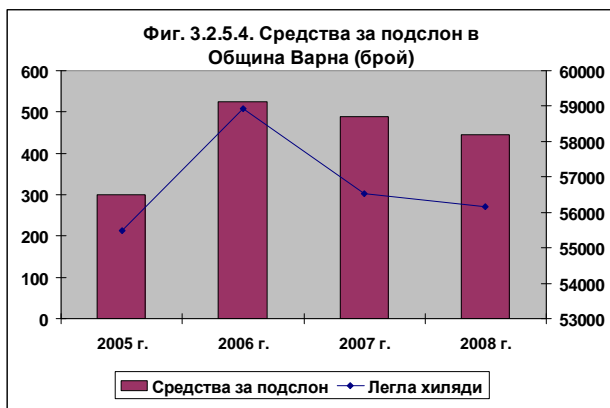
Спа туризмът се развива много динамично. Наличието на минерални извори и традиции в балнеологията и рехабилитацията са добри предпоставки за развитието на спа туризъм. Около 5% от общият приход е от спа-туризъм.

Потенциалът на община Варна за този отрасъл се характеризира с уникалното съчетание от природни ресурси (плажове, минерални води) и културно историческо наследство и традиции.

На територията на Общината има над 446 средства за подслон, от които 234 хотела, които разполагат с над 56 хил. легла. През 2008 г. в средствата за подслон на територията на община Варна са пренощували общо 853 946 души, от които 564 215 чужденци.

Таблица 3.2.5.2. Показатели за отрасъл туризъм (Община Варна)

	2001 г.	2003 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.
Средства за подслон	146	210	301	524	488	446
в т. ч. Хотели	139	202	266	259	242	234
Легла	27628	40691	55472	58928	56516	56165
Легладенонощия	5698985	7240117	10169495	11346202	11712050	11720159
Реализирани нощувки	2386860	3650624	4775521	4852750	4759063	4591025
в т. ч. от чужденци	1996566	3270653	4061208	4106781	3906351	3696513
Пренощували лица	344832	516773	741743	800637	876816	853946
в т. ч. чужденци	213415	382700	530033	558858	611060	564215

Показателите, характеризиращи туристическия бизнес в община Варна бележат растеж до 2007. След продължителен спад за повече от година броят на чуждите туристи, посетили България, е отбелязал ръст от 14,3% през януари 2010 г. спрямо същия месец на 2009 г., което води да положителни очаквания за този туристически сезон.

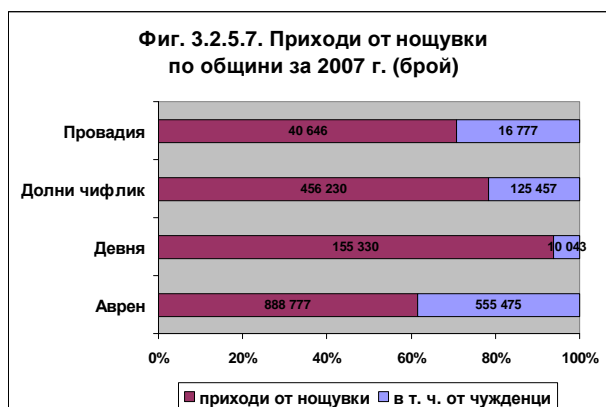
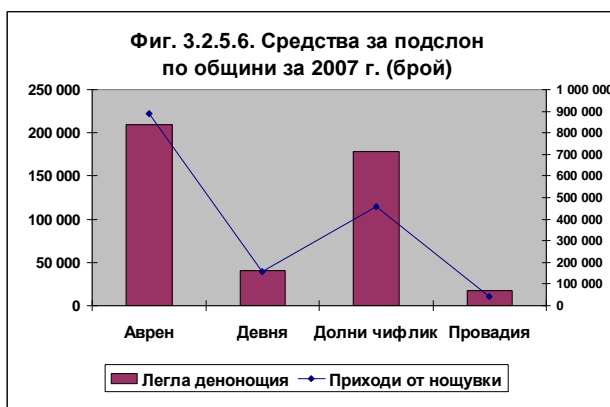
По – голямата част от курортистите са чужденци, като вътрешният пазар е все още свит и не може да достигне нивото от средата и края на осемдесетте години на миналия век. Ролята на туризма за общото финансово, икономическо и социално състояние на местното население е значителна.

До 2007 г. тенденцията е към увеличаване на туристопотока, включително делът на чужденците. През 2008 г. и 2009 г. е регистриран спад.

Най-ефективно се използва капацитета на средствата за подслон в община Аврен като това е и общината с най-висок процент на приходите от нощувки от чужденци – 62 %. (Таблица 3.2.5.3.)

Таблица 3.2.5.3. Средства за подслон по общини (2007 г.)

	Средства за подслон	Брой легла	Легла денонощия	Приходи от нощувки (лв.)	в т.ч. чужденци
Варна	488	56616	11 712 050	171 406 529	145 327 495
Аврен	25	2264	210 006	888 777	555 475
Девня	1	110	40 150	155 330	10 043
Долни чифлик	31	1 560	178 114	456 230	125 457
Провадия	2	49	17 885	40 646	16 777

По значимите дестинации в настоящия момент по реализираните нощувки се разпределят както следва (2008): Германия 1 162 хил., Русия 661 хил., Румъния 352 хил., Израел 139 хил., Великобритания 131 хил., хил., Дания 106 хил.

Ареалът има добри перспективи за развитие на специализирани форми на туризъм. Според специалисти само една трета от потенциала в тази област се използва. Годишните приходи в този сектор могат да се увеличат, ако се подобри инфраструктурата и природните ресурси като минерални източници, гори и паркове се използват по-ефективно и има диверсификация на туристическия продукт.

Културен туризъм. Културно-историческото наследство на района притежава добри възможности за социализация и активно включване в съвременния живот на населението. Една от възможностите е свързана с интензивното развитие на туризма в района. Туристическото ползване може да се осъществи в две направления – историко-познавателен туризъм и поклонически туризъм. Историко-познавателният туризъм е развит до известна степен, но недостатъчно адекватно на наличното изключително богатото културно наследство. Необходимо е неговото активно включване в туристическия продукт на крайбрежния морски туризъм чрез организиране на допълнителни туристически дейности в сферата на културно-познавателни посещения и културни маршрути. Тук се намира Варненският енеолитен некропол, където е намерено най-старото златно съкровище от човешката цивилизация (около 4000 г. пр.н.е.). Съкровището е изложено в Археологическия музей на град Варна. На територията на община Варна са разположени Археологическия и Исторически музеи, галерии, театри и паметници на културата, катедрален храм „Успение Богородично“. Недалеч от града се намира природния феномен „Побити камъни“ и скалният манастир „Аладжа“.

Преобладаващ е историко-познавателният туризъм в община Провадия (крепостта Овеч, Ламбовата къща). Тук съществуват и възможности за развитие на поклонически туризъм – Скалните манастири.

На територията на общините в ареала са разположени 3 резервата, един природен парк, 13 защитени местности и 3 природни забележителности.

Добри предпоставки за развитието на еко-туризъм, орнитологичен и ловен туризъм имат общините Долни чифлик, Белослав и Аврен.

Флората и фауната в община Варна формират по-скоро подходяща среда за развитието на морския ваканционен туризъм, отколкото да бъдат ядро за специализирани видове туризъм от вида на ловния и орнитоложкия. На тяхна основа би могъл да се развива пешеходен и младежки природно-познавателен туризъм.

Обектите за театрална, музейна дейност и за изобразително изкуство (галерии) във Варна освен с районно са и с регионално и национално значение. Наличието на добри транспортно-комуникационно връзки между групата общини и добрата транспортна достъпност на Варна в регионален аспект са благоприятни фактори за реализация на районните и регионалните културни функции на град Варна, както в границите на групата общини, така и в обхвата на Варненска област област и Североизточния район.

С общински (за община Варна) и с надобщински характер (за групата общини) са такива дейности на културата като: кинодейността, музейната, театралната, изобразителните изкуства и др.

С изключение на община Варна, в останалите четири от разглежданата група общини, основната културна дейност е читалищната. Читалищата са основните обекти за комплексни културни дейности, представени в голяма част от селата и малките градове в групата общини. На общинско ниво се реализират определени културни мероприятия – общински фестивали, събори и др., за което не са необходими специализирани общински обекти на културата.

ОБОБЩЕНИЕ.

- Туризмът в ареала е водещ за икономиката сектор, като същевременно е един от най-развитите в региона и продължава да увеличава дела си в общия ръст на икономиката.

- Агломерационният ареал на град Варна има огромен потенциал и ресурси за да се представи като самостоятелен туристически пакет от зони, наситени с природни и културни ценности, културни и еко маршрути и поредица от обекти и дейности за културен, конгресен, екологичен, здравен, спортен, селски, религиозен и бизнес туризъм.

- Секторът се характеризира с много силно изразена сезонност (преобладава морският туризъм), като по-голямата част от приходите се реализират през третото тримесечие.

- Ефективно използваният туристически потенциал на ареала е концентриран в община Варна, като показателите за останалите общини са трудно съпоставими с тези на Варна или въобще липсват;

- Историко-познавателният туризъм е развит до известна степен, но недостатъчно адекватно на наличното изключително богатото културно наследство. Необходимо е неговото активно включване в туристическия продукт на крайбрежния морски туризъм чрез организиране на допълнителни туристически дейности в сферата на културно-познавателни посещения и културни маршрути.

- Развитието на туристическата дейност трябва да съчетава в себе си дългосрочната икономическа ефективност с дългосрочната екологична поносимост и социална съвместимост. Нужно е да бъде обвързана със справедливото разпределение на ползите и загубите от нейното осъществяване.

- За крайбрежните части от страната, повишаването на температурите и топлинните вълни през лятото са сред рисковете за бъдещото развитие на морския туризъм в региона. Увеличението в честотата или големината на определени климатични аномалии (например топлинни вълни, бури) са друга заплаха за устойчивото развитие на крайбрежната област и за развитието на морския туризъм.

3.2.6. Транспорт, съобщения, складова дейност

Основни характеристики. Сектор "Транспорт, съобщения, складова дейност" се отличава с висока степен на концентрация в град Варна и в останалите общини, които са добре развити в индустриално отношение – Белослав и Девня. Транспортната инфраструктура е с местно, национално и международно значение. Чрез нея се осъществява междуселищен и международен превоз на пътници, товари и пощенски пратки, таксиметрови услуги, отдаване под наем на леки автомобили, превоз с товарен автомобилен транспорт, воден транспорт, въздушен транспорт и др. Секторът обхваща фирми с разнообразна дейност, като той е смесица от големи, малки и средни предприятия. Във Варна и някои от другите разглеждани общини се забелязват благоприятни предпоставки за поява и развитие на клъстери в областта на транспорта, които могат да доведат до бъдеща териториално-производствена интеграция и включване на по-малки населени места.

Основни предприятия, които формират отрасъл „Транспорт“ на територията на целевите общини са: Параходство БМФ, Хемус еър, "Фрапорт Туин Стар Еърпорт Мениджмънт" АД, "Пристанище Варна" ЕАД, "ТЕЦ Варна" ЕАД, ПТП "Фериботен комплекс Варна", "БМ Порт" АД, пристанище „Варна-запад“, Фериботен комплекс, „Перота“ –Варна и др.

Приходите от оперативната дейност на транспортните предприятия за област Варна през 2007г.е 1 498 375 хил. лв. От таблица 3.2.6.1. се вижда, че приходите за 2008г. в отрасъла нарастват на 1 558 866, или с 4%. През 2007г. и 2008г. икономиката е в подем и това се отнася и за сектора "Транспорт, съобщения и складова дейност". Свиването на търговията и индустрията обаче, през 2009г. остави транспортните компании без товари, а ограничаването на корпоративните разходи и намаляването на доходите на населението намали и фирмените, и личните пътувания.

Табл. 3.2.6.1. Приходи от оперативната дейност на транспортните предприятия за област Варна - хил.лв. – 2008г.

Общо	1558866
Сухопътен транспорт	327169
Воден транспорт	
Въздушен транспорт	
Складиране на товари и спомагателна дейност в транспорта	624714

Табл. 3.2.6.2. Разходи за оперативната дейност на транспортните предприятия - хил.лв. – 2008г.

Общо	1392958
Сухопътен транспорт	302231
Воден транспорт	
Въздушен транспорт	

Складиране на товари и спомагателна дейност в транспорта	542078
--	--------

Сухопътен транспорт. През 2009г. показателят "Превозени товари" върви на долу, поради това, че превозвачите са засегнати от свиването на товарите от и за Европа, която е и основната дестинация за фирмите от този бранш. Липсата на товари в комбинация с големия брой превозвачи доведе до намаляване на цената на транспортната услуга, като цената на превозите често пада под себестойността на транспортната услуга.

Таблица. 3.2.6.3. Вътрешни превози на товарния автомобилен транспорт за област Варна през 2008г.

Разтоварване в област Варна		Натоварване в област Варна	
Превозени товари - хил. т	18531.0	Превозени товари - хил. т	18937.8
За собствена сметка	9792.4	За собствена сметка	9972.7
Срещу заплащане	8738.6	Срещу заплащане	8965.1
Извършена работа - млн. ткм	569.1	Извършена работа - млн. ткм	696.0
За собствена сметка	293.0	За собствена сметка	345.4
Срещу заплащане	276.1	Срещу заплащане	350.6

Морски транспорт. Кризата засегна много сериозно през 2009г. превозите по море в глобален мащаб. Още през есента на 2008г. индексите, определящи навлата за различните по големина кораби се сринаха 10 пъти. Параходство БМФ, най-големия български превозвач на товари по море пострада сериозно от кризата, като през 2009г. продажбите на дружеството намаляват с 58,75% спрямо 2008г., а отчетените загуби за 2009г. са 109 млн. лв.

Авиационен транспорт. На територията на община Варна и община Аксаково се намира второто по големина летище в България. То е гражданско летище за вътрешен и международен транспорт. Развитието му е в пряка връзка с туризма. 2009г. е тежка за авиационния бизнес като цяло. Малкото полети повлияха и бизнеса на летищата. Концесионерът на морските обекти "Фрапорт Туинстар Еърпорт Мениджмънт" АД отчете спад в приходите с 13%.

Складова дейност. Складирането и разпределението на различни стоки се очертава като перспективна дейност за развитието на икономиката на разглежданата агломерация. Само на територията на община Варна съществуват около 30 ха производствени терени, които са разположени по основни магистрални направления в града, формиран предимно от строително-складови, транспортно-складови и др. предприятия.

Съобщения. Подобряване на достъпа и развитие на информационните и комуникационни технологии в областта на публичните услуги и услугите за МСП е едно от важните условия за изграждане на конкурентен профил на общините от агломерацията. Липсата на достъп до подходящи телекомуникационни услуги, както и до Интернет представлява сериозна пречка в развитието на някои населени места.

На телекомуникационния пазар оперират много доставчици, които предлагат нови и разнообразни услуги – телефония, мобилни връзки, кабелна телевизия, интернет. Изградени са подземни телекомуникационни мрежи, като

потребителите получават различни видове електронни услуги при възможност за избор на доставчик.

Наличието на голям брой оператори дава отражение върху изграждането и развитието на комуникационните мрежи, като в значителна степен са развити магистралните проводни, разпределителните мрежи, и в най-голяма степен мрежата за достъп до крайните потребители.

За периода 2003-2008г. има слабо увеличение в броя на пощенските, телеграфни и телефонни станции на територията на областта (Таблица 3.2.6.4.) За разглеждания период 5 броя пощенски офиси са закрити, в някои села.

Таблица 3.2.6.4.Пощенски, телеграфни, телефонни станции и агентства за периода 2003-2008

	2003	2005	2006	2008
Пощенски, телеграфни и телефонни станции	130	131	131	133
Пощенски агентства (офиси)	27	27	27	23

ОБЩИНА ВАРНА. След приемането на България в ЕС, Варна вече е не само морския вход на България, но и източната врата на ЕС. Градът се явява транспортният център на областта и на целия Североизточен район на развитие. Основните трайни и постоянни транспортни връзки на останалите разглеждани общини са с транспортния и логистичен център Варна. Дейността в сектора включва междуселищен и международен превоз на пътници, товари и пощенски пратки, таксиметрови услуги, отдаване под наем на леки автомобили, превоз с товарен автомобилен транспорт, воден транспорт, въздушен транспорт и др.

Производителността на труда в сектор „Транспорт, складиране и съобщения“ за Варна е по-висока от тази за страната. Тенденцията за растеж за община Варна е сходна, като през 2007г. изменението за община Варна е в размер на 18%.

Тенденцията на промяна на броя на предприятията, работещи в сектора "Транспорт, съобщения и складова дейност" в национален и регионален аспект се променя, като броят им намалява. За периода 2003-2007г. тенденцията за промяна на броя на предприятията в община Варна е обратната, т.е. техният брой се увеличава от 1129 през 2003г. на 1249 през 2007г. Това е така поради развитието на търговията, индустрията и туризма на територията на общината. През 2007г. предприятията в община Варна в сектор " Транспорт, съобщения и складова дейност" са 7% от тези в национален мащаб в сектора и 48,7% от предприятията в СИР.

Таблица 3.2.6.5.Брой предприятия в сектор „Транспорт, складиране и съобщения“

	2003	2005	2006	2007
България	24196	22 206	19 068	17 805
СИР	4112	4 148	3 400	2 566
Община Варна	1129	1293	1234	1249

Данните от Таблица 3.2.6.6. сочат, че в община Варна заетите в сектора през 2007 са нарастнали със 709 спрямо 2003г, или с 4,8%. В национален мащаб броят на предприятията в сектора намаляват, като през 2007г. те са с 13,4 % по-малко. В община Варна работят 75,5% от заетите в сектор "Транспорт, съобщения и складова дейност" общо за Североизточния район на България.

Таблица 3.2.6.6. Наети лица по трудово и служебно правоотношение в сектор „Транспорт, складиране и съобщения“

	2003	2005	2006	2007
България	216723	215121	190868	187737
СИР	34991	36509	29758	20309
Община Варна	14628	14093	14306	15337

От таблица 3.2.6.7. се вижда, че по-голямата част от придобитите ДМА в сектора за Североизточния район се пада на община Варна.

Таблица 3.2.6.7. Придобити ДМА в сектор „Транспорт, складиране и съобщения“

	2003	2005	2006	2007
България	1 280 684	1 717 112	2 024 417	2 501 118
СИР	77709	157427	155589	282513
Община Варна	59570	126 254	98 989	228 646

Воден транспорт. Град Варна е пристанищен град. Европейската транспортна политика включва концепцията за “Морските магистрали”, целяща въвеждане в Европа на нови морски логистични връзки, които да осигурят подобряване достъпа до пазарите в Европа и облекчат натоварената пътна мрежа. Включването на Пристанище Варна в европейските транспортни коридори и схеми допринася за бъдещото развитие на града.

Разширяването на пристанище Варна и неговото преместване ще допринесе за придобиване на нов облик на града и залагане на нова инфраструктура за дълъг период от време, в това число ще се даде възможност за изграждане на нови хотели, бизнес центрове, увеселителни паркове, яхтен и пасажерски терминал.

Пристанище „Варна – изток“ е пристанище за обществен транспорт с национално значение за обработка на генерални и насипни товари, контейнери и пътници. През Пристанище „Варна-Запад“ минават основните количества цимент, клинкер, торове, калцинирана сода. Пристанището обработва всички видове товари – течни, насипни, бройни. Успешно работи по технологиите за комбинирани превози. Работи целогодишно в денонощен режим. Има връзка с 62 страни от света, като обработва над 74 вида различни по вид и опаковки товари. Пристанище Варна е предимно износно пристанище. През последните години износът представлява около 60-65% от целия обем на товарооборота. През 2007 г. портът отчита 6 622 000 тона товарооборот. Съответно през 2008 товарооборотът нараства до 7723000 тона, за да спадне до 6729000 тона през 2009г. в следствие на намаления износ от девненските заводи. Ръстът в обработката на контейнерите за 2008г. е 56 на сто спрямо 2007 г., когато са обработени 155 хил. TEU. През 2009г. следва спад в обработката на контейнери – обработени са 113 TEU.

С влизането в експлоатация на линията Иличовск-ВАРНА-Поти/Батуми, Варна се превръща във важен логистичен център на най-късия път между Европа и Азия с възможности за преработка на 3,5 млн.тона товари годишно от фериботната връзка. Единствено във Варна има специализирано съоръжение за смяна на коловозите на вагоните от европейския стандарт, на стандарта на страните от ОНД.

В община Варна оперират и две пристанища с регионално значение – „Одесос ПБМ - Варна“ и „Поддържане чистотата на морските води - Варна“, 3 яхтени пристанища и 7 пристанища със специално предназначение:

През 2008г. е сключено споразумение за заем между България и Япония за изграждане на контейнерен терминал във Варна. Предвиждаше се новият терминал да поеме петкратно повече обработени товари в сравнение с 2007г. Проектът е в застой, като бъдещето на новия контейнерен терминал предстои да бъде решено до края на 2010г.

Железопътен транспорт. Бъдещото развитие на жп възел Варна се определя от Стратегията за интегриране на българската железопътна инфраструктура в Европейската мрежа за интермодален транспорт. В тази връзка се предвижда ж.п. достъп до пристанищата, свързвайки ги в логистична верига като алтернатива на автомобилния транспорт, предоставяйки екологосъобразни услуги.

Предвижда се изграждане на интермодален терминал, който да осигури интегрирането на сухоземния, въздушен и морски транспорт в града в качеството му на опорен пункт на Общоевропейския транспортен коридор №8.

Въздушен транспорт. Международното летище на Варна се намира на 8 км. от град Варна. То допринася за наличието на благоприятна среда за развиване на бизнеса в Общината.

Автомобилен транспорт. Автомобилният транспорт заема водещо място сред всички останали видове транспорт по превоз на пътници. Автобусни превози има по всички направления в страната. Голям е броят на фирмите лицензирани за автобусен транспорт, на пазара на междуградския транспорт има изявени лидери, които разполагат със значителен парк. През последните години се наблюдава устойчива тенденция към ръст на автобусните превози за чужбина, осигуряващи преки връзки с всички балкански столици и с голям брой държави на запад от България. Като основен логистичен център град Варна е начална и/или крайна точка за осъществяване на международни товарни превози, като чрез него се извършва 50 % от вноса от Западна Европа, около 25% от Централна Европа и 30% от Южна Европа. С автомобилен транспорт се превозва 20% от износа за Западна Европа, под 10% от този за Южна Европа, около 40% за страните от Централна Европа, над 60% за Югославия, 40% за Гърция, около 15% за Турция и 80% за Македония. 98% от хранителните продукти се превозват с автомобилен транспорт, както и 83% от машини, фабрични изделия и други разнообразни стоки. При превоза на селскостопанските продукти (68%), и строителните изделия (67%) също преобладава автомобилният транспорт.

Складирание. През 2006 г. производствените и складови терени, отнесени към броя на населението е 33 кв.м./об. Този показател е над горната граница на европейската практика – 20-25 кв.м./об. Търговско-складовите предприятия и зони постепенно се трансформират в комплексни специализирани центрове, като се развиват и големи тържища за хранителни стоки, със значителна важност и за захранването на курортните комплекси. Работи се върху развитието на логистични паркове/ центрове с търговски комплекси в производствените зони.

Съобщения. Варна притежава една от най-добрите телекомуникационни мрежи. На всеки 1000 жители се падат по 472 телефонни линии. Развитието на техниката и въвеждането на нови технологии в областта на телекомуникациите създава възможност за предоставяне на нови видове услуги с високо качество.

Понастоящем във Варна има три цифрови телефонни централи от най-висок технологичен клас на фирмите Сименс и Ериксон. Степента на цифровизиране на телекомуникационната мрежа е 21,7% на фона на 7,8% за останалата част от страната. Във Варна има прокарани два международни оптични пръстена.

ОБЩИНА АВРЕН. Транспортът е с голямо значение в икономиката на територията на Общината. С най-голямо значение тук е железопътният възел „Синдел“, който може да се разглежда като фактор, влияещ положително върху възможностите за икономическо развитие.

Транспортното обслужване на населението се осъществява чрез железопътен транспорт или автобусни линии, обслужвани от Автогара Варна. Има и договорени линии с частни превозвачи. Маршрутите са планирани с оглед осигуряване на връзка с ЖП гарите за всички населени места.

Далечните кореспонденции се осъществяват чрез железопътния транспорт, както и чрез автомобилния – по път I-9 „Дуранкулак – Малко Търново“, I-2 „Русе – Варна“ и Автомагистрала „Хемус“.

ОБЩИНА АКСАКОВО. През територията на общината минава автомагистрала „Хемус“, свързваща гр. Варна със столицата София. В близост се намират пристанищата „Варна-Запад“ - 12км. и „Варна-Изток“ - 8км. Общината има излаз на Черно море.

Международното летище на Варна се намира на територията на Община Аксаково. То е второто по големина летище в България. Летището е гражданско за вътрешен и международен транспорт. Развитието му е в пряка връзка с туризма. Полетите са предимно чартърни международни - 89% от общия брой пътници са по международни линии. Площта му е 2 414 дка. То има модерно навигационно оборудване. На първо място по значимост за финансовия резултат са пътническите чартъри, на второ - международни редовни полети, на трето - вътрешни редовни полети до София и Бургас, на четвърто - товарни чартърни полети и на пето полети с общо предназначение. Летището осъществява връзка с 35 страни и 101 града. От 2006 г. негов концесионер е германо-българският консорциум, съставен от водещия световен летищен оператор Фрапорт АГ и българската логистична компания БМ Стар "Фрапорт Туин Стар Еърпорт Мениджмънт" АД. Основната трайна и постоянна транспорта връзка е между общинския център – Аксаково и Варна. Тази пътна връзка е установена на основата на непосредственото разположение на Аксаково до Община Варна.

Транспортното обслужване е добре организирано в общината и се извършва основно от три фирми - “Златни пясъци - Травел” ООД, “Транстриумф- Холдинг” АД и “Автопанорама - Аксаково” ЕООД.

ОБЩИНА БЕЛОСЛАВ. Транспортната система на община Белослав е сравнително добре развита, за което благоприятства релефа, близостта до голям икономически, административен и образователен център и индустриализацията на общината, която в миналото е довела до изпреварващо развитие на инфраструктурата.

Автобусни превози се изпълняват от частни превозвачи ежедневно до гр. Варна по линиите Варна – Белослав – Разделна и Варна – Езерово – Страшимирово – Белослав.

Железопътния транспорт е представен от линията Карнобат – Синдел, която е отклонение от линията София – Варна. На територията на общината са разположени пет гари – във всички населени места и транспортен терминал “Фериботен комплекс. Изградената инфраструктура в гарите предоставя възможности за пътнически превози и товарни превози.

Инфраструктурата за воден транспорт включва Пристанище на ТЕЦ “Варна” (с капацитет едно корабно място), Пристанище на фериботен комплекс “Варна – Иличовск”(с капацитет две корабни места) и Фериботен комплекс Белослав за

транспорт на автомобили и пътници през Белославското езеро. Фериботният комплекс има местно значение и обезпечава връзката между северната и южната част на общинския център.

Чрез пристанищата се осигурява възможност за транспорт на стоки до страните от черноморския регион, което подобрява в значителна степен транспортната достъпност на общината и нейната привлекателност за бизнеса.

ОБЩИНА ДЕВНЯ. Относително голямата дължина на пътната мрежа се дължи на характера на икономическата дейност в Общината, както и на това, че тя се явява транспортен център за пътничко и товаро потока на съседните общини от и до областния център, както и до предприятията и терминалите на пристанище Варна – Запад. През последните години се забелязва увеличаване на пътничко и товаро потока, което се дължи до голяма степен на икономическото развитие на Общината. Пътната обстановка допълнително се усложнява от наличието на товарни превози, свързани с производството на предприятията на територията на общината. Наличието на промишлени предприятия на територията на Общината води до прогресивно нарастване на извършените превози на товари. Товарният автомобилен превоз е предпочитан за снабдяването на химическите предприятия със суровини и материали. В същото време извозването на отпадъчни продукти в следствие на производството им и пласирането на част от готовата продукция до купувачите се извършва също с товарни автомобили.

При обслужването на Пристанище “Варна – запад” една от основните дейности е превоза на товари за и от пристанището. Голям е делът на превозите на контейнери със стоки за и от вътрешността на страната.

ОБЩИНА ДОЛНИ ЧИФЛИК. Територията на община Долни Чифлик се обслужва предимно с автомобилен транспорт. Автобусната транспортна дейност се осъществява от едно частно дружество в общинската, областната и републиканската транспортна схема. На територията на общината е закрыта жп-линията Синдел - Старо Оряхово, с което практически общината е лишена от жп-транспорт.

Закрыто е летището в с. Пчелник, използвано за нуждите на селскостопанска авиация. Административния център Долни чифлик е на 50 км от летище Варна.

ОБЩИНА ПРОВАДИЯ. Територията на община Провадия се обслужва предимно с автомобилен транспорт и само две села имат пряка връзка с жп транспорт. Чрез автомобилния транспорт се осъществяват производствените връзки и гражданските пътувания между населените места в Общината. През град Провадия минава жп линията Варна–София и Варна – Русе.

Предприятията, работещи в сектор "Транспорт, съобщения, складова дейност" за 2004г. на територията на общината са 72, от общо 1546 нефинансови предприятия.

ОБОБЩЕНИЕ

– Налице са добре развити и синхронизирани транспортни връзки между разглежданите общини от ареала. Транспортната инфраструктура е с местно, национално и международно значение, като общините Варна, Девня и Белослав са определени като национален транспортно- логистичен център обвързващ Европейските коридори 7 и 8 с "ТРАСЕКА" - Евроазиатски коридор 8.

– Пристанище Варна е с международно значение като връзка със страните от Централна Азия и Черноморския регион с развитието на ТРАСЕКА. Летище Варна е с международно значение, като това е второто по големина летище в България.

– С изключение на община Варна, агломерацията се характеризира с недостатъчен достъп и развитие на съобщенията, телекомуникациите и информационните и комуникационни технологии, особено в по-малките населени места и селата.

– Секторът в агломерацията се характеризира с голям дисбаланс. От една страна е високата степен на концентрация в областния център град Варна, който се явява и логистичен център за целия Североизточен район. Там са концентрирани и се развиват всички видове транспорт. В общините Девня и Белослав, секторът е добре развит, като там е застъпен освен сухопътен и воден транспорт. Големият пътничко и товарооборот на тези общини се дължи на тяхното икономическо и индустриално развитие. В общините Долни Чифлик и Провадия секторът е по-слабо развит, като те се обслужват предимно с автомобилен транспорт. Развитието на сектора в община Аксаково е изцяло обусловено от близостта ѝ до Варна.

– Секторът в агломерацията е смесица от големи и малки фирми, като икономическите резултати в сектора се формират главно от големите фирми.

3.3. Трасета и обекти на инженерната инфраструктура.

3.3.1 Трасета и позициониране на агломерацията около град Варна

В края на ХХ и началото на ХХІ век новата геополитическа обстановка изведе на преден план възможността град Варна да стане основен транспортен, комуникационен и бизнес център в регионлен, национален и глобален план.

Разположението на град Варна на брега на Черно море му придава характеристика на град – врата и основен логистичен център с национално и международно значение. Със своето географско и геостратегическо местоположение, близостта до перспективни пазарни райони, с образованието и високото квалификационно равнище на своите човешки ресурси, недоизградените, но определено конкурентноспособни инфраструктури, Варна може да играе съществена роля в международното разделение на труда. Все повече развитието на града се предопределя от функциите му на пристанищен град, като това влияние се разпростира и върху прилежащите територии. Ако преди градът е бил източната врата на България, сега вече Варна е източната врата на Европейския Съюз. Това усложнява устройствената задача за съчетаване на насищането на териториите с функции и дейности, характерни за специфичната роля на града и едновременно подобряване качествата на средата за обитаване.

В края на 2004 г. Европейската комисия определя продължението на главните Трансевропейски оси към съседните на Европейския съюз държави и региони. Одобрени са пет главни транспортни оси: Северна, Централна, Югоизточна и Югозападна, както и така наречените морски магистрали.

През територията на България преминава Югоизточната главна ос, свързваща Европейския съюз през Балканите и Турция с Кавказ и Каспийско море, както и с Египет и Червено море. Предвидени са връзки с Албания и Македония, Иран, Ирак и Персийския залив. Основните мултимодални връзки, преминаващи през наша територия са:

- италианските пристанища Бари/Бриндизи и преминаващ Общоевропейски транспортен коридор VIII: - започващ от и през Дурас/Вльора – Тирана-Скопие – София – Бургас /Варна;
- Общоевропейски транспортен коридор X – клон С, свързващ Белград-Ниш-София, и от там по трасето на Общоевропейски транспортен коридор IV – Истанбул – ТРАСЕКА;
- Река Дунав – река Сава.

Като основни морски магистрали са включени магистралите в Черно море и връзката му със Средиземно море. Те включват връзките на пристанища Варна и Бургас с пристанищата в Украйна, Русия, Грузия и Турция.

Изграждането на съответна прилежаща транспортна инфраструктура ще създаде политически и икономически предпоставки за търговски и индустриален просперитет и демократично, пазарно развитие на страните от региона. Имайки предвид, че Европейската комисия съсредоточава средства върху развитието на главните оси, България също следва да концентрира усилията си върху подготовката и изпълнението на проекти, разположени върху тези оси и в особена степен това се отнася за Пристанище Варна.

В бъдеще Пристанище Варна като черноморско пристанище ще изпълнява главно транзитна функция и чрез него ще се осъществява връзката на ЕС със страните от Централна Азия, Близкия, Средния и Далечния Изток както и със страните от черноморския басейн.

Пристанище Варна заема ключово положение между страните от Централна и Южна Европа, региона на река Дунав, балканските страни и Средния Изток още от дълбока древност и това значение се засилва от съвременната му роля на основен пункт от Общоевропейския транспортен коридор VIII *Дурас-Тирана-Скопие-София-Пловдив-Бургас-Варна*.

Сухопътната отсечка Русе-Варна, представляваща алтернативен сегмент на Общоевропейския транспортен коридор VII */река Дунав/*, свързва Пристанище Варна с транспортната магистрала “Рейн – Майн – Дунав”, като същевременно е и връзка с Общоевропейския транспортен коридор IX *Хелзинки - Санкт Петербург - Москва/Псков – Киев – Любашевка – Кишинев – Букурещ – Русе – Димитровград - проход Маказа – Александруполис/*.

Така Пристанище Варна, което е основен пункт в логистичната верига на Общоевропейския транспортен коридор VIII от Италия през Албания и Македония към Средна Азия, се явява и част от Общоевропейския транспортен коридор VII, се превръща в основен логистичен и дистрибуторен център за връзка между Общоевропейските транспортни коридори VII, VIII, IX и ТРАСЕКА.

Проектът за развитие на Общоевропейския Транспортен Коридор VIII: Вльора/Дурас-Тирана-Скопие-София-Бургас/Варна-Поти е от съществено значение за бъдещото развитие на Варна не само в национален, но и в международен план. Транспортният коридор има важна интегрираща функция за Балканския регион, като свързва Адриатическо море (през Албания, Македония и България) с Черно море. В стратегически план позициите му са изключително привлекателни с връзките на запад към страните от Южна Европа и Северна Африка и на изток към региона на Кавказ и Средния Изток, Китай, Русия и Украйна.

Проектът представлява реализация на пътен и железопътен коридор между Адриатика (пристанищата Дурас и Вльора в Албания) и Черно море (пристанищата Бургас и Варна в България, Потти в Грузия, Новорусийск в Русия и Иличовск в Украйна). Развива се в посока запад-изток, като има връзка с коридори IV, IX и X, което прави възможен излаза към други големи пристанища на

Балканите – Солун, Истанбул, Александруполис, Русе. Очевиден е големият транспортен потенциал, който с изграждане на коридора ще намери пазарна реализация и оттам - перспективите за развитие на град Варна, които трябва да намерят възможното териториалното ситуиране, при отчитане на основните проблеми:

- Натоварване на централната градска територия със специфични дейности и съоръжения, свързани с функционирането на Пристанище Варна-изток.

- Близостта на пристанището до града и свързаните с това проблеми по обслужването с автомобилен транспорт /товарното автомобилно движение силно затруднява транспортния поток/.

- Екологично замърсяване на града от товарната дейност. Функциите на град Варна като логистичен, интермодален и опорен пункт по евроазиатските транспортни коридори и особено в морския транспорт, определят специфичен елемент за икономиката на града-“морската индустрия”. За разлика от много отрасли в икономиката, морската индустрия винаги работи по международните изисквания и стандарти в пазарна среда.

Новите научно-технически и комуникационни фактори и глобализацията на световната икономика дават възможност на Варна чрез успешна политика и устройствени решения успешно да се позиционира в световния процес на преразпределяне на пазарите и инвестициите, което ще се постигне чрез:

- нарастване на националните и чуждестранните инвестиции и на броя на седалищата на национални и международни компании във Варна;

- европейски медицински, лечебно-възстановителен и балнеоложки център;

- развитие на сектора финансови услуги - национални и международни;

- изграждане на модерни обслужващи центрове с разнообразни офиси;

- развитие на “Комуникативността” на града във всичките ѝ форми;

- концентриране на управленски функции на градско, общинско, областно и регионално нива;

- развитие на иновативна промишленост и на нови технологии.

Тези възможности са свързани с реструктуриране и развитие функциите на града, общината и агломерацията за създаване условия за:

- изграждане на конкурентноспособна икономическа структура на регионално, национално и континентално равнище;

- свързване на Варна с европейската магистрална инфраструктурна и транспортна мрежа и превръщането на града, общината и агломерацията в регионален, национален и европейски център;

- изграждане и утвърждаване като регионален и национален информационно - телекомуникационен център;

- развитие на града и района като регионален, национален и европейски научно-образователен и университетски център;

- утвърждаване и развитие като регионален, национален и европейски културен център;

- утвърждаване и развитие като регионален, национален и европейски спортен център;

- изграждане и развитие на града и агломерацията, като регионален, национален и европейски медицински, лечебно-възстановителен и балнеоложки център;

- превръщането на агломерационния ареал в регионален, национален, европейски и световен туристически обект.

Град Варна е третият по големина град в страната, с тенденция в близко бъдеще да се превърне във втори град. Концентрацията на население и функции определя неговата роля за националното развитие, доколкото големите градове са основни носители на растеж и конкурентоспособност, както и трансмисия за постъпателна дифузия на ново развитие в околната територия.

Варна изпълнява различни функции, които са надградски, породени от нейното място в европейската система от градове, различните оси на развитие и сътрудничество в международен план, но така също и в национален план. Влиянието на града по редица функции обхваща северна, централна и североизточна и дори югоизточна България. Категоризиран е в първа функционална категория. Център е на голям агломерационен район с пулсиращи граници в зависимост от различните функции. Тези параметри определят основното място на Варна в националната йерархия на селищната мрежа и стабилизационна точка на скелета на селищната мрежа чрез триъгълника София-Варна -Бургас и контрабалансър на София в източна посока.

3.3.2. Инженерна инфраструктура

Развитието на инженерната инфраструктура в зоната на влияние е изцяло подчинено на ролята на град Варна като областен и регионален център с международна значимост. Специфичното разположение на града на западния бряг на Черно море го прави многофункционален транспортен възел с международно значение. Отличните транспортни връзки го превръщат в удобен логистичен мост между Европа, Русия, Украйна, страните от Кавказкия регион, Близкия и Далечния Изток.

Пристанище Варна. Със своите технически параметри и обективни дадености за развитие Пристанище Варна и традиционно обслужва националната икономика на Република България и транзитните товари, минаващи през региона. Пристанището заема ключово положение между страните от Централна и Южна Европа, региона на река Дунав, Балканските страни и Средния изток още от дълбока древност и това значение се засилва.

Пристанищният комплекс се състои от няколко териториално обособени пристанища включващи: Пристанище Варна-Изток; Пристанище Варна-Запад, Пристанище Петрол, Пристанище“Леспорт”, Железопътен фериботен терминал, Пристанище ТЕЦ-Варна.

Съществуващите пристанищни мощности в региона на Варна формират интегралното лице на пристанищните дейности – обработват се всички видове товари: течни, насипни, бройни в.т.ч. контейнеризирани и Ро-Ро; успешно се прилагат основните технологии за комбинирани превози: контейнерни, Ро-Ро и железопътни фериботни превози; разполагат със свободна пропускателна способност; имат перфектна връзка с Националната железопътна мрежа и добра обвързаност с Републиканската пътна мрежа. Разполагат с ефективни комуникационни средства и квалифицирана работна сила.

Пристанище Варна има: 34 кейови места; обща дължина на кея - 5 765м, закрыта складова площ - 77 400кв.м. и 240 100 кв.м. открита складова площ; 10 терминала. Данните не включват мощностите на Пристанище ”Леспорт”, Пристанищния железопътен фериботен терминал и Пристанище“Петрол”.

През пристанището се обработват основните количества цимент, клинкер, торове, калцинирана сода и зърно. Терминалът на “Ойлтанкинг-България” осигурява обработката на течни химически товари.

Девненският индустриален клъстер изнася през Пристанище Варна-Запад 5.2 млн. т продукция (62% от общия товарооборот на Пристанище Варна ЕАД).

Общият годишен износ на фирмите, включени в него, е на стойност 1.7 млрд. лв. и представлява 9% от стойност на българския експорт през 2005 г. Включените в него "Кумерио", "Солвей Соди", "Девня цимент" и "Каолин", имат годишен оборот от 2.088 млрд. лв. и положителен общ търговски баланс от 568 млн. лв. В тези компании работят повече от 3.6 хил. души, а проектите им за инвестиции до 2010 г. са в размер на 970 млн. лв.

По отношение на селското стопанство, само през пристанищата на Пристанище Варна ЕАД през 2005 са преминали над 1,5 млн тона зърно (18 % от общия товарооборот на Пристанище Варна ЕАД), от които 745 хил тона пшеница (21 % от общият добив на България за 2005), 123 хил. тона ечемик (19 % от добива), 470 хил. тона царевича (29% от добива), 178 хил. тона слънчоглед (19% от добива).

Развитието на пристанищната дейност изисква изграждането на съвременни терминали: зърнен, контейнерен и многоцелеви терминали, като се освободи от товаро-разтоварни дейности тази част от Пристанище Варна-Изток, която е в непосредствена близост с историческия център на града, като се даде възможност тази територия да се отвори към града и се реализира в урбанистичен план връзката "град-море". Необходимо е да се изпълни втория етап от укрепването на Варненския вълнолом, осигуряващ "тихата акватория" на Варненския залив, да се поддържат проектните дълбочини на плавателния канал "море-езеро", като в тази връзка се реши проблема с депата за драгажни маси.

Международно Летище Варна е разположено западно от гр.Варна на разстояние 10км. Разполага с първокласен достъп до града и курортните комплекси на север чрез международен път Е87 и автомагистрала "Хемус", а в южна посока чрез автомагистрала "Черно море". Връзката към гр.Добрич се осъществява по първокласен път II-29. Развитието на второто по големина в Република България летище е пряко свързано с формирането на Северното Черноморско крайбрежие като център на международен и вътрешен туризъм. Летището се характеризира със силно изразено нарастване в последните години на броя на обслужените пътници, като пътничкооборотът от 511 819 пътника през 1999 г нараства до 1 546 925 пътника, т.е. три пъти повече, като основен дял има международния туристически пътничкопоток.

Пиковата натовареност през летния сезон (около 1400 заминаващи и 1200 пристигащи пътници/час) и разполагаемите площи на терминалите водят до неприемливо ниво на обслужване на пътниците "F" по IATA (Международната асоциация за въздушен транспорт). Необходимо е нивото на обслужване на пътниците да удовлетворява ниво "С" съгласно стандартите по осигуряване на наземното обслужване на IATA.

Усъвършенстването на летищната инфраструктура и повишаване на ефективността и качеството на наземното обслужване на пътниците се явяват една от най-важните предпоставки за развитието на туризма и изисква незабавни и значителни инвестиции за: разработване на Генерален план, проектиране на инвестиционните обекти за обслужване на пътниците и развитието на летището, удължаване и рехабилитация на пистата за излитане и кацане, разширение и рехабилитация на пътеките за рулиране, разширение на страничните ивици за безопасност, изграждане на нов пътнически терминал и нов перон, обновяване на съществуващите терминали, техническо оборудване и подмяна на наземна техника, оборудване за осигуряване на мерките за сигурност.

Пътна мрежа. Развитието на пътната и жп мрежа в агломерацията също е свързано с функциите на град Варна, резултат на което е високят относителен дял на пътищата от висок клас (27,2% при средна стойност за страната 17,3%).

Областта се обслужва от два пътя с международно значение (Е-70 по направлението Варна-Русе и Е-87 по Черноморското крайбрежие) и изградените участъци от АМ “Хемус” и от АМ “Черно море”. Въпреки това, разстоянието между морската столица Варна и административната столица София от 470 км все още се преодолява за 5-6 часа с автомобилен транспорт, тъй като изграждането на АМ “Хемус” изостава. С жп транспорт разстоянието Варна-София се изминава за около 7 часа по главната жп линия София-Варна.

Характерно за пътната мрежа на област Варна е добрата достъпност на общините към областния град. Основна роля в това отношение има изградеността на автомагистрала “Хемус” през цялата територия на Варненска област, както и извършените рехабилитации на магистралата по програма “Транзитни пътища”. Връзките на общините Девня, Суворово, Провадия, Ветрино и Вълчи дол основно се осъществяват чрез автомагистрала “Хемус” и пътищата от трети клас, пресичащи я в посока север – юг, като традиционно същите общини се обслужват и чрез първокласния път I-2 (Е 70 Русе – Варна) във връзката си с градовете Варна, Шумен, Разград и Русе. Част от територията на община Аксаково, община Аврен, община Долни чифлик и община Бяла са с много добро обслужване от първокласен път I-9 (Е 87 Дуранкулак – Варна – Бургас - Малко Търново), като се има предвид че една част от първокласния път е рехабилитиран по програма “Транзитни пътища”, както и от изградения участък на автомагистрала “Черно море”. Обвързаността на останалата част от територията на областта към областния център и към републиканската пътна мрежа се осъществява чрез републиканската пътна мрежа от втори и трети клас, като важна част във функционирането ѝ заема второкласния път II –29 (Варна – Добрич /, третокласните III-904 – осигуряващ връзката към Е87 на почти всички населени места по долината на река Камчия, III – 208 – връзката Провадия - Айтоския проход с автомагистрала “Хемус” и III – 207 – връзката към автомагистрала “Хемус” на Ветрино и направлението към Тервел от Добричка област. Направлението Тервел – Провадия – Айтос е с преобладаващо товарно движение, генерирано и в двете части на съответно Северна и Южна България и ползващо един от най-ниските проходи на Стара планина – Айтоския проход. Проблем от изключителна важност е решаването на преминаването на интензивните товарни потоци през град Провадия чрез изграждането на обхода на Провадия, който трябва да освободи града от преминаването на транзитните потоци.

Остър специфичен проблем за град Варна е обвързването на входно-изходните автомагистрала “Хемус” и “Черно море” с комуникационно-транспортната система на града. Транспортните потоци по АМ “Хемус” и АМ “Черно море” са с много нисък дял на транзитното движение. Формирането на потоците “източник – цел” е свързано с икономическата активност на областния център и модалното разпределение на товаропотоците към ж.п. транспорта и пристанищата. Разпределението на потоците и осигуряването на провеждането на високоскоростните градски магистрални трасетата е свързано с изграждане на ринговата структура на града по бул. “В.Левски” и по бул. “Хр.Смирненски”, разширението на ул. “Девня” и изграждане на транспортни връзки в района между ж.п.ареала и Варненското езеро. Създаването на оптимална териториална организация на транспортната инфраструктура ще е една от главните задачи за решаване.

Пътната мрежа по оста на урбанизация Варна – Девня е благоприятно развита по протежение на автомагистрала “Хемус”, международен път Е70 и северния крайезерен път III-2008 и южния крайезерен път III-9004 на Варненското

и Белославското езеро. Всички третокласни и общински пътища се нуждаят от основна рехабилитация за да удовлетворят изискванията за носимоспособност и сигурност, за да изпълняват нормално обслужване на зоните с икономическа натовареност – обслужването на Промислените зони на Варна, Белослав и Девня, както и на пристанищния комплекс от Варна до Девня.

Доизграждането на АМ “Черно море” като част от Общоевропейския транспортен коридор № 8 и АМ “Хемус” като гръбнак на пътната мрежа в Северна България е с ключово значение не само за осъществяването на транспортните връзки на областта с останалата част на страната, но и с потенциалните пазари в Централна и Западна Европа, както и със страните от черноморския басейн. От тази гледна точка стратегическо е значението и на път Е-70 Русе-Варна, като се имат предвид възможностите, които предлага комбинираният транспорт с връзката между р. Дунав и Черно море.

Таблица 3.3.1. Състояние на републиканската пътна мрежа

Клас на републиканската пътна мрежа	Обща дължина	Състояние на настилката	Състояние на настилката	Състояние на настилката
		добро	средно	лошо
Автомагистрала: А-2, А-5	57.8км	48.5км	9.3км	
Първокласни : Е87, Е70	134.7км	58.0км	46.4км	30.3км
Второкласни : II-27, II-29	42.7км	10.9км	7.0км	24.8км
Третокласни : III-207, III-208, III-731, III-902, III-904, III-906	179.00км	45.3км	54.9км	78.8км
Прекласирани бивши четвъртокласни в третокласни : III-2008, III-2009, III-2072, III-2082, III-2083, III-2702, III-2901, III-2902, III-7301, III-9004, III-9006, III-9042, III-9044	279.2км	55.3км	117.5км	116.2км
РПМ	693.40км	218.00км	235.10км	250.10км

Таблица 3.3.2. Общинската пътна мрежа

Община	бивши IV-ти клас /км/	МП /км/
Община Аврен	41,7	45,0
Община Аксаково	107,1	33,3
Община Белослав	7,2	8,1
Община Варна	44,9	39,0
Община Ветрино	51,7	4,5
Община Бяла	22,2	5,0
Община Долни Чифлик	71,3	17,6
Община Девня	13,3	25,1
Община Дългопол	67,1	10,0
Община Провадия	104,5	16,7
Община Вълчи дол	62,8	4,5
Община Суворово	36,3	30,3
Общо	630,1	239,1

Железопътна инфраструктура. Област Варна се обслужва от II главна ж.п.линия София-Варна с дължина на територията на областта 72.00км, електрифицирана и удвоена; част от III главна ж.п.линия Синдел-Карнобат с дължина 52.00км, електрифицирана без гара Варна-Фериботна и удвоена до гара Комунари, 29-та ж.п.линия с дължина 46.00км., единична и неелектрифицирана и 27-ма ж.п.линия с дължина 11.00км, единична и електрифицирана.

Ж.п. линията София – Варна осъществява връзка с всички направления за Северна България. Тя обвързва територията на Варненска област с ж.п. направлението към Русе, като играе изключително важно значение за осъществяването на товаропреносната дейност от Русе към “Пристанище Варна”. Линията е изцяло електрифицирана и удвоена. III главна жп линия “Карнобат-Синдел” осъществява връзките на Североизточна България с Южна България и по същество се явява елемент на Общоевропейския транспортен коридор VIII в аспекта на неговата железопътна инфраструктура. Удвояването на линията и нейната електрификация е един от най-важните инвестиционни обекти във Варненска област. Завършването на обекта във Варненска и Бургаска област е от изключително значение за развитието на двата региона - Североизточен и Югоизточен, като в Бургаска област в момента се работи по изграждането на тунелите на ж.п. Линията.

Телекомуникации и далекосъобщения. Варна е и един от основните телекомуникационни възли в страната. Тук се осъществяват връзките на Трансевропейската телекомуникационна мрежа с подводните оптически кабелни системи в Черно море KAFOS и BSFOCS, което позволява транзитиране на големи съобщителни потоци от Русия, Украйна, Грузия и Задкавказието през територията на България към Гърция и Кипър, а чрез тях – към Средиземноморието и Северна Африка.

Селищната телефонна мрежа в областта също е много добре развита, с телефонна плътност над средната за страната, но с териториални диспропорции (в община Долни чифлик плътността е почти 3 пъти по-ниска от тази в община Варна). Мрежата се модернизира с изпреварващи темпове, като повече от половината телефонни постове в областта вече са цифрови, но в пет от общините процесът не е започнал. Качеството и видът на предлаганите услуги се подобряват непрекъснато. В град Варна цифровизацията е достигнала 80%.

Въпреки че областта има една от най-добре развитите телекомуникационни мрежи в страната, като осигурява добри възможности за развитие на информационните технологии и предлагане на съобщителни услуги с европейски стандарти, все още съвременните съобщителни услуги се предлагат главно в големите градове и курортните центрове. Модернизацията на мрежата чрез изграждане на оптични рингове и постепенната подмяна на аналоговите централи с цифрови и в по-малките общини на областта ще позволи откриване на цифрови номера за бизнеса и населението с разширяване набора от услуги - цифрови наети линии, ISDN и широколентов абонатен достъп за предаване на данни, високоскоростен интернет, интерактивни услуги и др.

Водоснабдяване и канализация. Всички населени места в областта са централно водоснабдени. За водоснабдяването им са проучени и изградени над 270 бр. каптажи и дренажи, 104 бр. сондажни, тръбни и шахтови кладенци, които са предадени за стопанисване и експлоатация на “В и К” ООД-Варна. Там, където е възможно водоизточниците са групирани и оформят 29 бр. водоснабдителни системи, които обслужват по няколко населени места, а 56 бр. селища са със самостоятелно водоснабдяване. Най-значимите водоснабдителни системи са:

- **Деривация “Китка-Варна”** с основен водоизточник - язовир “Камчия” и капацитет-2000л/сек- обслужва над 40 бр. населени места и основно гр.Варна
- **Девня-Варна” II-^Р и III-^Т етап** с водоизточници -“Девненски извори” с общ капацитет –3000л/сек. Водоснабдяват главно гр.Варна и селищата от гр. Девня до гр.Варна.

- **“Златина-Провадия-Ветрино”** – включва 10бр. шахтови кладенци черпещи води от терасата на р.Провадийска и 4бр. дълбоки сондажи експлоатиращи водите на малм-валанжинския водоносен хоризонт с максимален дебит 170л/сек. Системата водоснабдява селища от община Провадия, община Ветрино и община Вълчи дол.
- **“Батова”** – изградени са 47 бр. каптажи и 5.бр. шахтови кладенци и дренажи към тях, с максимален дебит до 120 л/сек. Водоснабдява високата зона на КК“Златни пясъци”, част от кв.“Виница” – гр.Варна, вилната зона в тази част - селата Каменар и Куманово, а така също и част от вилната зона между “Вятърната мелница”- гр.Варна и с.Каменар.

За аварийно водоснабдяване на гр. Варна и селищата от Варненска област, през 2003 год. е построена ПС “Цонево”, която се охранява от язовир “Цонево” и включва водите в дюкер №15 на деривация “Китка - Варна”. Водите от язовир “Цонево” могат да се използват за питейно-битово водоснабдяване само при аварийна ситуация, обявена от компетентни органи.

През последните години подаваната вода на населените места непрекъснато намалява. Намалява и делът на полезноизползваната вода от водоснабдителните системи, като се увеличава размера на загубите на вода.

Селищата със сезонен режим на водоснабдяване през последните години варират в твърде голям диапазон и това е в пряка зависимост от минималния и максималния дебит на водоизточниците. Режимът на водоподаване е предимно през летния период и засяга в по-голямата си част населените места, които се водоснабдяват от местни водоизточници и населени места с потенциал за развитие на туризъм. Освен това разрастването на населените места с включване в регулация на нови територии и промяна статута на земеделските земи, без те да са придружени със съответната обезпеченост за осигуряване на водоснабдяването през последните години започва да нарушава нормалното водоснабдяване. В това отношение най-тревожен е факта в Община Аврен – с. Близнаци, с. Приселци, с. Аврен, с. Китка, с. Здравец, с. Китка, с. Бенковски и др.

В общините Вълчи дол, Ветрино, Провадия и Суворово основно се разчита на подземни води, които се експлоатират с изградени сондажни, тръбни и шахтови кладенци. Повечето от тях са построени преди повече от 20 години и е необходимо да бъдат дублирани поетапно.

На територията на Варненска област няма изградена Пречиствателна станция за питейни води. Необходимостта от такава ще възникне, ако се реши водоснабдяването от язовир “Цонево” да се използва постоянно.

По степен на изграденост канализационната мрежа в населените места има значително изоставане спрямо развитието на водоснабдителните системи.

Изградената канална мрежа на територията на област Варна е 693 км в 9 града и 7села. Град Варна е канализиран около 93 %, а останалите градове от ареала между 30% и 65%. Процентът на канализиране на населените места общо е 69,5 %.

Пречиствателни станции за отпадъчни води. По степен на изграденост на Пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ) на населените места, Варненска област е на първо място в страната, но всички съществуващи ПСОВ се нуждаят от реконструкция или от изграждане на нови станции поради:

– Определянето на Черно море и територията на Басейнова дирекция с център Варна за “чувствителна зона”, което поставя завишени изисквания за третирането на отпадъчните води за станциите с над 10 000 екв. жители, като изискват отстраняването на показателите “общ азот” и “общ фосфор” до

определени граници. Нито една пречиствателна станция за отпадъчни води в момента не разполага с такива съоръжения и не може да отговори на новите нормативни изисквания.

– Станциите с механично пречистване са морално и физически остарели и изискват изграждането на съвсем нови станции със съвременни технологии за да отговорят на нормативните изисквания.

Електроенергийна мрежа. Мрежата високо напрежение в областта е силно развита, като на територията ѝ попадат три системни електрически подстанции с обща инсталирана трансформаторна мощност 3350 мва и 377 км преносни електропроводи с напрежение 750, 400 и 220 кв. Регионалната мрежа с напрежение 110 кв е с обща дължина 385 км, а районните подстанции 110/20 кв са 11 броя с обща инсталирана трансформаторна мощност 567 мва. Така развитата мрежа високо напрежение осигурява добри възможности за електрозахранване, но голяма част от съоръженията са физически и морално остарели и с незадоволителна степен на надеждност.

Всички населени места получават захранване на средно напрежение, като на места, най-често в курортните комплекси, се явяват проблеми с възможностите за захранване на нови товари. Остарелите мрежи и ниската им надеждност в някои райони оказват негативно влияние на снабдяването на консуматори в рамките на нормативните параметри.

Газопреносна и газоразпределителна мрежа. През територията на областта минава **националната газопреносна мрежа** и транзитните газопроводи на “Булгаргаз”ЕАД. Реализиран е първият добив на природен газ от континенталния шелф на Черно море от “Петреко България”ООД, който чрез близо 88.00км преносен газопровод включва в националната газопреносна мрежа (при газокомпресорна станция “Кривня”-Провадия) до 1 900 000н.куб.м./ден.

Към преносната мрежа на “Булгаргаз” ЕАД понастоящем са присъединени и консумират газ 2 броя газоразпределителни дружества и 17 броя преки клиенти на Булгаргаз ЕАД, като през 2004 г. консумацията на природен газ за област Варна възлиза на 305.00млн.куб.м., в. т.ч., чрез газоразпределителните дружества около 8.00 млн.куб.м.

Предварителните прогнози за консумацията на газ в област Варна очертават потребление към 2015 г. в порядъка на около 400 млн.м3 годишно. Съществуващата преносна система има капацитетни възможности за пренос на количества в такива обеми. Усилията на газопреносните и газоразпределителните дружества са съсредоточени в създаване на необходимите технически възможности и извършване на съответните мероприятия за присъединяване към ползването на газ на максимален брой потребители: битови и обществени потребители и производствени предприятия.

Лицензирането на три дружества за изграждане на газоразпределителни мрежи на територията на Варненска област позволява конкурентно развитие на газоснабдителните мрежи за битово и промишлено газоснабдяване. Лицензиантите за газоразпределение на територията на област Варна са: За община Варна: “Варна газ”АД и “Примагаз”АД, за общините Аксаково, Белослав, Суворово, Провадия, Дългопол и Вълчи дол с лиценз за 35 години е “Черноморска технологична компания”АД. Засега за общините Д.чифлик, Аврен и Бяла не е определен с лиценз от ДКЕР доставчик на газоразпределителна услуга. Варна е един от градовете с изпреварващо модернизиране на енергийната инфраструктура чрез внедряване на природния газ като алтернативен енергоизточник. Чрез реализацията на проектите за газификация на общините е възможно газта като най-евтино, ефективно и екологично гориво да стане

достъпна за домакинствата и обществените институти, за търговските и индустриални структури на територията на по-голяма част от областта.

Допълването на изграждащите се елементи на националната транспортна, енергийна, водоснабдителна и телекомуникационна инфраструктура в град Варна и агломерацията с проекти от регионално и местно значение на територията на областта, ще осигурят комплексното и хармонично развитие на надеждна техническа инфраструктура, която да бъде в състояние да обслужва не само икономическия растеж в центъра на областта, но и в зоната на влияние, както и реализирането на мащабни инвестиционни проекти в промишлеността, селското стопанство, туризма и услугите в цялата област.

ОБОБЩЕНИЕ

- Разположението на град Варна на брега на Черно море му придава характеристики на град – врата и основен транспортен и логистичен център с национално и международно значение за връзка между европейски транспортни коридори VII, VIII и ТРАСЕКА;

- Сухопътната отсечка Русе-Варна представлява алтернативен сегмент и дава по-бърза връзка между транспортната магистрала “Рейн – Майн – Дунав” - Пристанище Русе - ПРИСТАНИЩЕ ВАРНА – Кавказките страни – страните от Централна Азия, Иран и Средния Изток.

- Пристанище Варна заема ключово положение между страните от Централна и Южна Европа, региона на р. Дунав, балканските страни и Средния Изток още от дълбока древност и това значение се засилва от съвременната му роля на основен пункт от Общоевропейския транспортен коридор VIII *Дурас-Тирана-Скопие-София-Пловдив-Бургас-Варна*;

- Като утвърдил се транспортен възел с международни функции, Варна дава изключителни шансове на цялата агломерация да се възползва от възможностите за въвеждане на по-голяма територия от района във вътрешните и международните превози по сухоземен и воден транспорт при развитието на комбинирания превоз;

- Общинските и областните власти нямат участие в планирането за развитието на ж.п. инфраструктура. Местната администрация трябва да планира и участва в развитието на жп инфраструктура чрез съвместни проекти с НК „Железопътна инфраструктура”, в които се отразяват социалните нужди на конкретното населено място, използвайки присъединителните фондове за регионално развитие;

- Агломерацията е с добре изградена пътна мрежа. Първокласните пътища и автомагистрала осигуряват връзките на агломерацията в национален и международен план, а вътрешнорегионалните връзки се осъществяват посредством пътищата от втори и трети клас. Разбира се, това е условно разделяне, но пространствената организация на пътната мрежа е с определящо значение за развитието на района.

- Основната част от електроенергийната инфраструктура е разположена на територията на агломерацията - ТЕЦ Варна, с инсталирана мощност 1260 мвт. Вътрешнорегионалната система – мрежата 110 кв, е добре развита за всички области, като районът е обхванат от районни подстанции 110/20 кв и някои от общините получават захранване на 20 кв. В някои общини надеждността на съоръженията за пренос на електроенергия се оценява като “незадоволителна” поради физическото и морално остаряване; ограничени са и възможностите за захранване на нови потребители в курортни територии и разширения на промишлени и бизнес-зони, поради недостатъчна изграденост на ел-подстанции.

Електроразпределителната мрежа средно напрежение също се нуждае от доизграждане и развитие. В района няма не електрифицирани населени места.

- Цифровата транзитна далекосъобщителна мрежа обхваща цялата област всички общински центрове се обслужват от цифрови телефонни централи- преобладаващата част посредством цифровата оптична преносна мрежа.

- Ролята на телекомуникациите за намаляване препятствията от разстоянието и проблемите на отдалечеността, характерни за много периферни райони, ще нараства непрекъснато в процесите на общото развитие, като модернизацията на съобщителната мрежа е определяща за разширяване на вида и качеството на предлаганите услуги, вкл. широколентните линии, които могат да допринесат още повече за ефективността на бизнеса посредством високоскоростен ИНТЕРНЕТ достъп, възможност за пренос на огромен обем данни и пр.

- Достъпът на цялото население до непрекъснато водоснабдяване с вода с добри питейни качества е една от целите на развитието и са необходими още много усилия, за да се стигнат желаните стандарти на водоснабдяване в агломерацията. Опазването на качествата на околната среда изисква доизграждане на канализационните системи и ПСОВ не само в курортите по крайбрежието, но и във вътрешността на района, така че всички отпадъчни води от бита да се улавят и пречистват.

- Добре изградената газопроводна мрежа в СИРП има само по направление Варна - Девня. На този етап в газоразпределителните региони не са включени общините, отдалечени от магистралните газопроводи и главните отклонения към тях. Тяхната отдалеченост прави газификацията им икономически необоснована. С развитието обаче на газоразпределителните мрежи, ще се създадат възможности за постепенно включване и на тези общини към газоразпределителните мрежи. Политиката към поощряване на инвестициите за развитие на мрежи с ниско налягане за битова газификация трябва да продължи, тъй като предимствата на прякото използване на природния газ в домакинствата във всяко отношение - икономичност, енергийна ефективност и опазване на околната среда, са безспорни.

3.4. Третичен сектор (здравеопазване, образование, наука, култура и др.)

В този анализ, основно внимание се отделя на обслужващи дейности и обекти, които са със значение за цялата агломерация около Варна. За целта се анализира състоянието на следните сектори:

- Здравеопазване;
- Образование и наука;
- Култура;
- Спорт, лов и риболов;
- Социални дейности.

3.4.1. Здравеопазване

В групата общини от Варненска област – обект на концепцията, са развити двете основни дейности на здравната система;

- Доболничната лечебна помощ;
- Болничната лечебна дейност.

Доболничната лечебна помощ е представена чрез дейността на личните лекари, организирани в индивидуални и групови лекарски практики. Аналогична е и функционалната организация на стоматологичната помощ. Броят на лекарските практики и техният териториален обхват са определени с утвърдената "Областна здравна карта".

Броят на практикуващите лекари и стоматолози в групата общини е отразен в таблица 3.4.1:

Таблица 3.4.1 Медицински персонал в лечебните и здравни заведения по общини към 31.12.2007г.

област / общини	брой лекари	брой стоматолози
област Варна	2047	402
Варна	1849	364
Аврен	7	1
Аксаково	17	6
Белослав	17	5
Девня	28	3
Долни чифлик	22	3
Провадия	70	8

От гледна точка на целите и задачите на бъдеща Районната устройствена схема на групата общини от Варненска област, доболничната помощ е с местно значение в границите на отделните общини. Като такава, тя не е обект на устройствено планиране в РУС. С надобщински характер са две от направленията на доболничната лечебна дейност, а именно:

- Специализираните практики, осъществявани в Диагностично-консултативните центрове и в другите здравни обекти на доболничната лечебна помощ – медицинските центрове, стоматологични центрове, самостоятелни медикодиагностични и медикотехнически лаборатории и др.;

- Звено за спешна медицинска помощ.

- На територията на община Варна функционират 12 лечебни заведения, от които 10 болници в т.ч. 5 многопрофилни болници и 2 диспансера със стационар. Осигуреността с легла е добра, въпреки че за последните две години има намаляване на бройката на болничните легла. На територията на община Варна функционират лечебни заведения за извънболнична помощ (амбулатории за първична медицинска и стоматологична помощ, диагностично-консултативни центрове, медицински центрове). Кадровата обезпеченост с висши медицински кадри /лекари и стоматолози/ на територията на Община Варна е много добра. В УМБАЛ "Св. Марина" МБАЛ, "Св. Анна" и ВБА - ВМА - работят високо квалифицирани специалисти от различните медицински, специалности, които осигуряват диагностиката, лечението /консервативно и оперативно/, ТЕЛК-експертна оценка на нетрудоспособността не само на жителите на Варна, но и на Варненска област и областите от Североизточна България. АГ болница е единствената извънстолична специализирана болница, която изпълнява междуобластни функции, а Очна болница е първата високо специализирана офтолмологична болница в България. Наличието на Медицинския университет и Медицинския колеж осигуряват както обучението на кадри, така и тяхната по-нататъшна квалификация.

Населението на община Аврен се обслужва от седем лекарски практики, като към момента всички практики са заети и по този начин се осигурява първичната медицинска помощ за жителите на общината. Освен тях функционират два кабинета за неотложна медицинска помощ в селата Аврен и

Приселци. Стоматологичните кабинети на територията на общината са един. Няма здравни заведения за специализирана доболнична и болнична помощ.

Здравеопазването в община Аксаково е осигурено от мрежа на доболнична помощ. Предвид близостта на гр. Варна, населението на общината е обезпечено с болнична помощ в лицето на съществуващите в големия град болници, като в болница „Св. Анна“, община Аксаково има и процентно дялово участие с оглед обслужването на нейните граждани. Доболничното обслужване се осъществява от 13 лекарски практики, 7 стоматологични практики, медицински център. Проблем е навременното осигуряване на спешна здравна помощ в отдалечените села и тези без лекарски практики. Училищното детско здравеопазване се обезпечават от 1 лекар и 9 медицински сестри, които периодично обслужват общо 6 здравни кабинета, като в гр. Аксаково са 3 – по един в училището и детските градини, в с. Игнатиево по един в училището и детската градина и един кабинет в с. Водица. За подобряване на ефективността от работата на медицинските специалисти и качеството на здравното обслужване на децата и учениците е необходимо обновяване на част от амортизираното медицинско оборудване в здравните кабинети и обезпечаване на всички общински училища и детски заведения с минимум едно медицинско лице на здравен кабинет.

На територията на община Белослав няма болнични заведения. Специализираната извънболнична помощ се оказва от „Медицински център 1“ ЕООД, гр. Белослав, което е общинска собственост. Медицинският център е разположен в центъра на града и в него работят 18 специализирани кабинета, в т.ч. клинична лаборатория, рентгенов кабинет и физиотерапия. Спешната и неотложна медицинска помощ се обезпечават от филиал на Центъра за спешна и неотложна медицинска помощ, гр. Варна.

Здравното обслужване на населението на територията на община Девня е организирано от добре изградена мрежа от следните здравни заведения на извънболничната и болнична помощ:

- Първичните извънболнична медицинска и стоматологична помощ се осъществяват от общо практикуващи лекари, разположени в различните квартали на град Девня.

- Специализираната извънболнична медицинска помощ се осъществява от “Диагностично-консултативен център I - Девня” ЕООД. Той е с районни функции, тъй като обслужва населението на четири общини – Девня, Суворово, Вълчи дол и Ветрино.

- Болничната помощ се осъществява от ”Многопрофилна болница за активно лечение” ЕООД. Тя е с районни функции и обслужва населението на общините Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Бяла, Вълчи дол, Девня, Долни чифлик, Суворово. Болницата разполага с четири отделения (вътрешни болести, детско отделение, неврологично отделение, рехабилитация) всяко с по 10 легла:

- Всички училища имат медицински кабинети, а със съдействието на общината е назначен един училищен лекар.

На територията на община Долни чифлик има 26 специализирани лекарски кабинети и 1 медицинска лаборатория. За спешните случаи работи филиал на „Бърза медицинска помощ“.

Болничната помощ в община Провадия се осъществява от 1 „Многопрофилна болница за активно лечение – МБАЛ Царица Йоана Провадия” ЕООД. МБАЛ – гр. Провадия е дружество със 100% общинско участие и обслужва община Дългопол, община Ветрино, община Провадия и частично община Вълчи дол. Неотложна помощ с представител Филиала за спешна медицинска помощ (ФСМП) - гр. Провадия към Центъра за бърза медицинска помощ – гр. Варна.

3.4.2. Образование и наука

Структурата на мрежи от детски градини в наблюдаваните общини е представена в таблица 3.4.2 Детски градини през учебната 2008/2009 г. по общини:

Таблица 3.4.2 Детски градини през учебната 2008/2009 г. по общини

област / общини	детски градини	места в детски градини	педагогически персонал	деца посещаващи детските градини
област Варна	122	12 564	1 175	14 134
В това число				
Варна	53	7 790	799	9 824
Аврен	8	271	20	254
Аксаково	8	798	64	758
Белослав	6	456	34	408
Девня	3	264	27	310
Долни чифлик	9	802	60	679
Провадия	10	723	21	244

Поради недостиг на места в детските градини в община Варна, практика е записване на деца в детски градини в близки общини, в зависимост от местоположението на работното място на родителите.

Структурата на учебните заведения и брой учащи лица са представени в таблица 3.4.3 Учебни заведения и учащи през учебната 2008/ 2009г. по общини.

Таблица 3.4.3 Учебни заведения и учащи през учебната 2008/ 2009г. по общини

област / общини	брой ученици	брой учебни заведения			
		общообразователни	специални	професионални и гимназии	професионални и колежи
област Варна	51 892	102	4	28	3
В това число					
Варна	38 038	48	3	18	2
Аврен	767	6			
Аксаково	1 495	6			
Белослав	1 147	4		1	
Девня	1 092	2		1	
Долни чифлик	2 055	8		2	1
Провадия	2 975	9	1	3	

В тази инфраструктура преобладават образователните обекти с локално значение. Такива са началните и основните училища. Неблагоприятните демографски процеси, водещи до намаляване на контингентите от деца в някои от селата е фактор, който поставя под съмнение по-нататъшното съществуване на началните училища, които са с маломерни паралелки и с паралелки от слети класове. Тези недостатъци са характерни и за част от основните училища в общини Аврен, Аксаково, Белослав и Провадия. Изискванията за удовлетворяване на държавните критерии за нормален учебнообразователен процес в основното образование, което е задължително, обуславят

необходимостта от реструктуриране на училищната мрежа в разглежданите общини. В това отношение се наблюдават следните процеси:

- Закриване на училища, които са с маломерни паралелки и с паралелки от слети класове. Така само през последните две учебни години – 2007/2008 и 2008/2009 г. в община Аврен е закрито едно училище, в община Аксаково – 2 училища, в община Белослав – 1 училище, в община Провадия – 2 училища, в община Варна – 3 училища;

- За осигуряване на условия за обучение на учениците от селата без училища се определят т.нар. “средищни училища”, в които по линия на ученическите пътувания се обучават ученици от близките села без функциониращи учебни заведения. В групата общини от Варненска област средищните училища играят ролята на фактор за определяне на местните обслужващи центрове с пълно ежедневно обслужване в сферата на образованието.

Професионалното образование е с най-реалните възможности за осъществяване на междуобщинските интеграционни връзки в образователната сфера на седемте общини от ареала. То подобно на средното общо образование е с концентрация на образователни функции в община Варна. По една професионална гимназия има в общини Белослав (по стъklarство) и Девня (ремонт и поддържане на машини и съоръжения в химическата промишленост), две професионални гимназии - в община Долни чифлик (селско стопанство) и три – в община Провадия (селско стопанство, ТМ). Анализът на данните от Таблица 3.3.3. показва, че и по линия на професионалното образование е налице концентрация на учебните заведения в град Варна. Тук са локализирани 18 от общо 25-те професионални гимназии в групата общини. С надобщински характер са професионалните училища, разкрити в гр. Варна. Те са с широк спектър на застъпените професионални направления. Широкият набор от професионални направления, застъпени в професионалните училища в гр. Варна е функция от многоотрасловия характер на икономиката на община Варна. Възможностите за избор на професионалното образование, които се предлагат са обективен фактор за реализацията на интеграционни връзки между седемте общини по това направление. Това е и причината за формиране на ежедневни ученически пътувания на ученици от шестте общини към град Варна.

Колежанското и университетското образование е с подчертан регионален и национален характер. В петте университета и трите колежа към тях се обучават не само студенти от областта, но и от България и редица други страни. На територията на община Варна функционират следните университети:

- Икономически университет – Варна;
- Технически университет – Варна;
- Медицински университет – Варна;
- Варненски свободен университет „Черноризец Храбър” – Варна;
- Висше военноморско училище „Н.И. Вапцаров”.

Институти на територията на община Варна са :

- Институт по океанология
- Институт по хидро – и аеродинамика
- Институт по металознание към БАН
- Институт по рибарство и аквакултури
- Национален институт по метеорология и хидрология – филиал Варна

Броят на обучаваните студенти е 33 000, а числеността на преподавателите и научните работници е над 3 000. На територията на общината функционира единственият в областта логопедичен център.

3.4.3. Култура

С изключение на община Варна, в останалите шест от разглежданата група общини, основната културна дейност е читалищната. Читалищата са основните обекти за комплексни културни дейности, представени в голяма част от селата и малките градове в групата общини. На общинско ниво се реализират определени културни мероприятия – общински фестивали, събори и др., за което не са необходими специализирани общински обекти на културата. Основните данни за брой обекти на култура към 31.12.2008г са представени в таблица 3.4.4.

Таблица 3.4.4 Брой обекти на култура към 31.12.2008г. по общини

общини	театри	кина	музеи	библиотеки	читалища
Варна	3	6	4	2	25
Аврен					15
Аксаково					11
Белослав					4
Девня			1		5
Долни чифлик			1		16
Провадия					22

В община Варна са концентрирани значителен брой паметници на културата с надобщинско значение – Регионален исторически музей, Етнографски музей, Природонаучен музей, Военно-морски музей, обекти „Аладжа манастир”, „Побити камъни”, „Римски терми”, Катедрален храм, църкви – православни, арменска, католическа, джамия, манастири. В община Аврен има 85 паметника на културата от регионално и местно значение, между които един манастир, 3 църкви, 2 джамии, 8 антични селища и 54 възрожденски къщи. Интерес представляват античните селища и могилните некрополи край селата Бенковски и Болярци, средновековния скален манастир „Кешишлик” и средновековната крепост „Петрич кале” – национален паметник на културата, къщата-музей на „Йордан Ноев”. На стръмния южен край на Франгенското плато е разположена крепостта „Михлюз кале” с площ 10 дка от територията на община Аксаково. В подножието на крепостта има следи от средновековно селище, съществувало там до XIX век. Местно и регионално значение за община Белослав има историческата местност „Тепавицата” до гр. Белослав. В община Девня също има редица паметници на културата, между които: Музей на мозайките, който е единствен в България, изграден върху част от основите на антична сграда с мозайки, датирана в края на III и началото на IV в. от н.е.; Античен амфимитеатър; Епископска базилика. Историческото наследство на община Долни чифлик се съхранява и експонира в Етнографската сбирка в гр. Долни чифлик. Музеят представя народния бит от XIX и началото на XX век – поминък, занаяти, селско стопанство, обзавеждане и др. През 1959 г. в гр. Провадия е създадена музейна сбирка и е подредена експозиция. Във фонда на музея се съхраняват археологически находки от праисторията, античността, средновековието, материали от Османския период, Новата и Най-нова история на района. Исторически музей – Провадия е изходно място за посещение на крепостта Овеч, етнографския комплекс Ламбова къща, експозиция, посветена на композитора Светослав Обретенов и неговото семейство, Художествената галерия в града, музейните сбирки в селата Манастир, Добриня, Градинарово, Черноок, Равна, Петров дол, Черковна,

Снежина и др. От национално и регионално значение е обект „праисторическите солници“ в близост до гр. Провадия.

Обектите за театрална, музейна дейност и за изобразително изкуство (галерии) освен с районно са и с регионално значение. Наличието на добри транспортно-комуникационно връзки между групата общини и добрата транспортна достъпност на гр. Варна в регионален аспект са благоприятни фактори за реализация на районните и регионалните културни функции на гр. Варна както в границите на групата общини, така и в обхвата на Варненска област и Североизточния район за планиране. Наличието на интересни културни и природни забележителности създава отлични предпоставки за превръщането на територията в туристическа зона за организиране главно за едnodневен туризъм.

3.4.4. Спорт, лов и риболов

Независимо, че частният сектор и пазарните отношения заемат все по-съществено място в придобиване на собственост в инфраструктурата за високо спортно майсторство, ангажиментите на държавата и на общините в тази сфера не са напълно отпаднали.

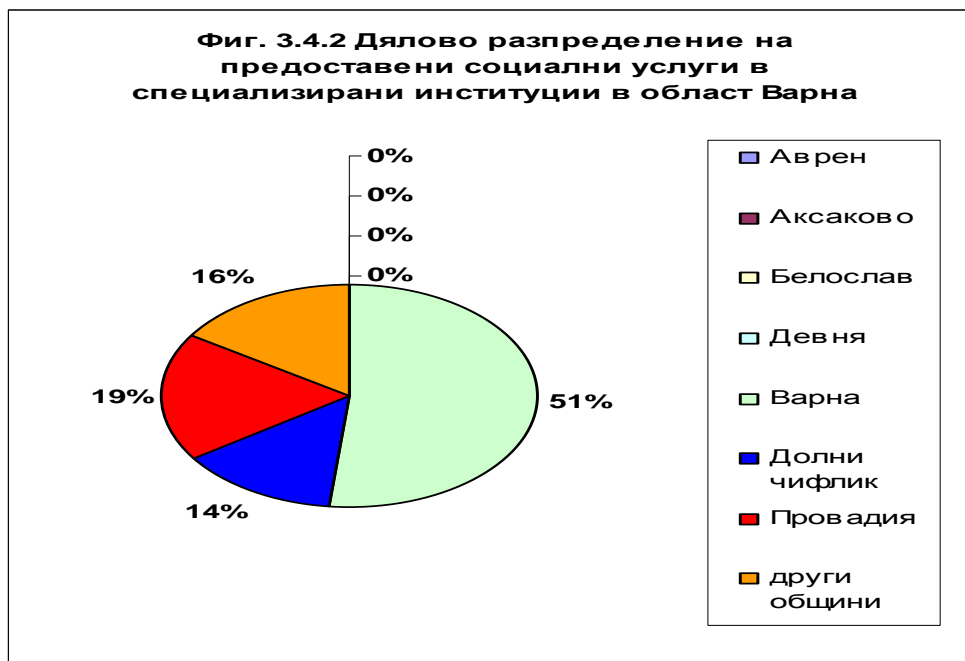
Изградената спортна база на територията на групата общини в основни линии включва селски футболни игрища (в някои населени места със статут на стадиони), игрища за други видове спорт, спортни площадки (основно в училищните дворове) и др. Всички те са с локално (селищно) значение.

Спортна база с общинско и районно (надобщинско) значение за групата общини и с регионален характер съществува единствено в община Варна (покрити спортни салони, открити стадиони, басейни, игрища, база за конен спорт и модерен петобой, зала за спортна гимнастика, ледени парзалки, гребна база, Дворец на културата и спорта) и община Провадия (градски стадион, открита площадка, басейн, фитнес зала).

Любителският лов и риболов са традиционно и популярно занимание в България. През 2007 година у нас има над 140 000 регистрирани любители-ловци и въдичари, които практикуват лов и/или риболов в свободното си време, като броят им се увеличава с всяка изминала година. Любителският риболов е позволен за лица, притежаващи билет за любителски риболов, освен при извършването на такъв във водите на Черно море. Чрез промените в ЗРА през 2008 година са направени стъпки за привличането на неправителствените организации на любители-риболовци в стопанисването на водните обекти. По данни на Националното ловно-рибарско сдружение „Съюз на ловците и риболовците в България“ за 2009 година в област Варна действат 5 ловно-рибарски сдружения, като 3 от тях функционират в община Варна, община Долни чифлик и община Провадия. Те включват 78 ловни дружини (което представлява 3% от ловните дружини в страната и 89% от ловните дружини в област Варна), 1810 ловци (което е 2% от ловците за страната и 75% от тези в област Варна), 911 ловци-риболовци (което е 4% от ловци-риболовци в страната и 100% - в област Варна) и 251 риболовци (което е 1,4% от регистрираните риболовци в България и 100% от риболовците в област Варна) и покриват 2,75% от общата ловна площ за страната и 91% от тази за област Варна. Развитието на риболова в региона се определя от броя и на водоемите, в които е разрешено упражняването на тази дейност, като за ареала от общини са включени 3 язовира и Черно море.

3.4.5. Социални дейности

Предназначението на системата от обекти за социални дейности е да задоволява потребностите на лица в неравностойно положение. Причината за това, са недостатъчните контингенти от лица в неравностойно положение, които съществуват в по-малките общини. Поради тази причина част от обектите за социални дейности са с надобщински характер. Дяловото разпределение на предоставените социални услуги, включително домашен социален патронаж и специализираните институции са представени във фигури 3.4.1 и 3.4.2:

Инфраструктурата на социалните дейности в групата общини се характеризира с висока концентрация на социални обекти в община Варна, където от общо 47 обекти и дейности тук са разположени 37. Това е продиктувано от изискванията за капацитета и ефективността от дейността на подобен тип обекти. В четири от групата общини (общини Аврен, Аксаково, Белослав и Девня) липсват

социални обекти от типа на “Дневни центрове за възрастни”, за което съществуват определени потребности.

ОБОБЩЕНИЕ

В границите на седемте общини от ареала, обект на наблюдение, исторически е създавана социална инфраструктура (в сферата на образованието, здравеопазването, културата, спорта и др.), която във функционално и териториално (пространствено) отношение формира следните нива:

– местно (селищно) ниво - представено във всички разглеждани общини. То е представено от обекти за училищно обучение, доболнични здравни лечебни заведения за първична медицинска помощ, комплексни обекти за култура (основно читалища), игрища и стадиони, обекти за административни услуги (основно кметства) и др.;

– общинско и надобщинско ниво – включващо обекти на социалната инфраструктура, в които се задоволяват потребности на населението и от съседните общини. Такива обекти в сферата на образованието са професионалните и профилирани училища, в сферата на здравеопазването

– многопрофилните болници за активно лечение, звена за бърза и неотложна медицинска помощ, социални обекти, обслужващи контингенти, които се осигуряват в рамките на отделните общини и в групата общини, обекти за обществен ред и сигурност (районни полицейски управления, районен съд, районна служба за противопожарна и ава-рийна безопасност) и др.

Обслужващи центрове, формиращи надобщинското ниво се базират на функциите на обекти за задоволяване на потребности с периодичен и частично с епизодичен характер на търсене. Съществуващата функционална и териториална организация на социалната инфраструктура на територията на седемте разглеждани е обособила естествен център – град Варна. Зоната на влияние на град Варна като обслужващ център с надобщински функции включва и общините, които попадат в агломерационния му ареал, заложен по Приоритетна ос 1 на Оперативна програма “Регионално развитие” (общини Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Девня и Провадия).

3.5. Околна среда и екологични рискове

Състоянието на околната среда е пряко свързано с урбанизацията на територията, използването на ресурсите, развитието на промишлеността, дългогодишните дейности в селското и горското стопанство, степента на влаганите инвестиции в инфраструктурата и пречистването на отпадъчните води. Екологичната обстановка зависи и от контрола и мерките (законодателни, финансови и др.), които държавата и обществото предприемат за опазване на околната среда.

Успешното адаптиране на България към Европейския съюз ще се постигне чрез приспособяване на националната икономика към екологичните изисквания на Европейския съюз.

3.5.1. Качество на атмосферния въздух

А. Източници на замърсяване

Екологичният статус на качеството на атмосферния въздух се определя въз основа на показатели, регламентирани в Закона за чистотата на атмосферния въздух, контролирани в общо 48 пункта, включени в единната национална система за наблюдение и контрол на околната среда в Република България.

Основните източници на замърсяване на атмосферния въздух в района са производствените дейности, локалните отоплителни инсталации, моторните превозни средства. Замърсителите на въздуха в агломерационния ареал на Варна са дадени в Приложение 3.1., Таблица 3.5.1.

Гореща точка се явява зоната Варна - Белослав – Девня, тъй като в нея са концентрирани източници на атмосферно замърсяване и на замърсяване на Белославското и Варненското езера. Индустрията тук генерира 55% от серните окиси в областта, 44% от азотните окиси, 55% от въглеродния двуокис.

Б. Фактори за замърсяване

Превишенията на среднодневните норми са локални и предимно през зимните месеци. В големите градове са традиционно високи /над ПДК/ нивата по показател общ суспендиран прах и ФПЧ10 /фини прахови частици/ като причината за това е ниската степен на благоустроеност и непочистването на уличната мрежа и голямото количество неозеленени площи. Стартиралата газификация в района се очаква да допринесе за значително снижаване на нивата на азотни окиси и диоксиди и серни окиси и диоксиди.

Факторите за замърсяване на въздуха са показани в **Приложение 3.1.**, Таблица 3.5.2.

Вредните емисии за най- голямата от общините - Варна, са показани в Приложение 3.2., Фигура 3.5.1. Най- високи са емисиите на въглероден диоксид.

За **община Аврен** няма данни за замърсители, освен традиционните от селско-стопанска дейност.

В **община Аксаково** различни по вид източници формират фоновите концентрации за едни и същи параметри в различните зони на общината. Има слаба тенденция към подобряване на състоянието на атмосферния въздух. Причина за тази тенденция е преустановяване дейността на сериозни замърсители на въздуха в Девненски Промислен Комплекс (ДПК). В ход е газификацията на общината.

В района на **община Белослав** действат крупни производствени мощности – потенциални замърсители, но има силна тенденция към подобряване състоянието на атмосферния въздух. Измерените стойности на серен диоксид и азотен диоксид за периода 2000-2007 в района на Белослав превишават ПДК при определени условия и не представляват проблем. Наднормени са стойностите на ФПЧ, но докато в сравнение с 2000г. са варирали от 2,81 до 5,53 пъти над ПДК, през последните 3 години са намалели наполовина.

Проблемен остава районът **около Девня**, въпреки че съществува тенденция за подобряване качеството на въздуха. Основен източник на вредни емисии на територията на общината е ДПК, ТЕЦ "Девен" АД, Пристанище "Варна-Запад", интензивният автомобилен и железопътен транспорт, строителните обекти, комуналното и битовото отопление. Средните концентрации на сероводород имат силно изразен непостоянен характер с множество пикове и спадове. Емисиите на амоняк за Девня бележат траен спад в сравнение с предходните периоди и поддържат стойности около и под ПДК. Районът на село Падина е със замърсяване на въздуха с амоняк и прах от сгурошламоотвала и неузаконеното депо, както и поради селскостопанската дейност в района. Кварталите Повеляново, Река Девня, Химик са със силно запрашаване, в следствие на слабата степен на благоустроеност и поддържане на уличната мрежа. През 2003 г. е приет Общински план "Околна среда и здраве", с период на действие 2003-2012 г. Предвижда се снижаване на замърсяването до достигане на ПДК. ТЕЦ „Варна“ и ТЕЦ "Девня" се нуждаят от мащабни инвестиции за ограничаване на емисиите по Директива 2001/80/ЕС.

Община **Долни чифлик** е отдалечена от регионалните източници на замърсяване на въздуха, като ДПК. Общинският съвет е приел Концепция за производство на дървени въглища, в която са посочени изискванията за изграждане на такива обекти.

На територията на **община Провадия** качеството на атмосферния въздух се наблюдава главно чрез мобилната станция за емисионен контрол на РИОСВ – Варна. Проблемите със състоянието на атмосферния въздух не са особено големи в сравнение със страната като има тенденция към снижение нивото на замърсяване. Характерни са традиционните замърсители, отделяни от горивните процеси. Предприемат се мерки за намаляване на атмосферното замърсяване чрез газифициране на промишлеността, обществените сгради и жилищата.

В района на град Провадия няма сериозна концентрация на промишлени производства, емитиращи високостойности концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух. Проектирано е и изместване на транзитния автомобилен поток извън града с цел намаляване на вредните емисии.

В. Изводи

За общините в района може да се констатира:

- Много добро качество на атмосферния въздух, отговарящо на нормите за курортна среда.
- Подобрене в качеството на атмосферния въздух в проблемната агломерацията Варна-Белослав-Девня и в Провадия. Редуциране на емисиите от основните замърсители въпреки подема в икономиката.
- Има съществен спад в замърсяването с оловни аерозоли
- Нивата на серен диоксид и азотните оксиди в периода до 2004 г. с редки изключения не надвишават нормативните стойности, но предвид постепенното снижаване на нормите, тези замърсители ще трябва да бъдат неутрализирани.
- Има традиционно високи нива на прах в следствие на слабата степен на благоустроеност и поддържане на уличната мрежа.
- Необходимост от озеленяване и благоустрояване на свободни терени
- По отношение вътрешните преноси действат програми Контрол Качеството на Атмосферния Въздух (КАВ) в общините Варна, Девня, Белослав и Провадия.
- В ход е газификация на част от общините.

3.5.2. Недостатъчни водни ресурси за битови, стопански, комунални и стопански цели

Управлението на водите на територията на Република България се осъществява на национално и басейново ниво. Речният басейн е основна единица за съвместно управление на повърхностните и подземните води по количество и качество за постигане на устойчиво водоползване и опазване на водите и водните екосистеми. **Седемте разглеждани общини от ареала на Варна попадат в Черноморския район за басейново управление на водите.**

Състоянието на повърхностните и подземни води зависи от:

- **концентрацията на урбанистични единици;**
- **концентрацията на промишлените дейности;**
- **степената на изграденост на канализационната и пречиствателната инфраструктура.**

Състоянието на повърхностните, подземните и крайбрежните морски води отбелязва тенденция към общо подобряване, която за отделни поречия, сектори и пунктове все още не е устойчива. С нарушен хидробиологичен статус са установени **пет участъка в басейна на р. Камчия** (перманганатна окисляемост и

нитритен азот са измерени при устието), **участъкът на р. Провадийска от гр. Каспичан до устието ѝ в Белославското езеро. Заустването на градски канализации е основната причина за замърсяването.**

Крайбрежните териториални морски води се характеризират в някои райони със завишени физикохимични показатели и повишена степен на еутрофикацията. В тях има максимални стойности на биогенните елементи амониев азот и фосфати и повишена концентрация по показателите БПКЗ.

Наднормено съдържание на нефтопродукти има в района на пристанищните дейности във Варненския залив и в езерата, като максимумът е през зимното полугодие.

Развитието на земеделието предизвиква отрицателни промени в състава на почвата и съответно на водите. Вследствие на интензивни валежи, посредством дифузия, азотните съединения достигат до първия водоносен хоризонт. Друг съществен замърсител на водните басейни са и животновъдните ферми.

А. Подземни води

Подземните води се замърсяват от точкови и дифузни източници. С най-голямо значение за замърсяването на подземните води от дифузни източници са селскостопанските дейности и населени места без канализация. Те емитират предимно нитрати и амоний. Сериозен източник на замърсители са селищни депа за отпадъци, които не отговарят на съвременните санитарно-хигиенни норми. Разположението им в района е показано в Приложение 3.2., Фигура 3.5.2. Направените досега изследвания на подземните води не са констатирани опасни за здравето на хората превишения на пределно допустимите концентрации на изследваните вещества.

На територията на **Варненска община** са установени следните водоносни хоризонти: Горно-юрски-валанжски (малмо-валанжски), Еоценски водоносен хоризонт; Средномиоценски (чокрак-карагански), Сарматски и води в кватернерните отложения. В резултат на човешката дейност на и в съседство с територията на Общината, са влошени параметри на част от подземните води по показателите: съдържание на азот (амониев нитритен и нитратен), окисляемост, съдържание на сулфати (за крайезерните низини, северно от езерото), сух остатък (за крайезерните низини, северно от езерото). В миналото са били високи и концентрациите на фосфор, но в момента последният е под норматива.

В **община Аврен** подпочвените води от трите водоносни хоризонта – горнокреден, неогенски и кватернерен – са основен източник за питейно водоснабдяване в Общината.

Община Аксаково има незначителни водни ресурси. По мощност, по статически запаси, по динамични и експлоатационни ресурси малмоваланжския водоносен хоризонт представлява най-водообилния и перспективен хоризонт, водите са пресни до слабо минерализирани (от 0.6 до 0.7 г./л.).

В **община Белослав** подземните водни ресурси са от малмоваланжкия водоносен хоризонт, пресни до слабо минерализирани с преобладаване на калциев и магнезиев хидрокарбонат, които са подходящи за ежедневна трапезна употреба.

В северните части на **Девненската низина** се намират известните Девненски извори, които са каптирани и се използват за водоснабдяване, с дебит между 2500 – 3500 л/сек. Те са част от запасите на Еоценския и Малм - Валанжански водоносен хоризонт. Водата е хидрокарбонатно-калциева и хидрокарбонатно-хлоридно-натриева, мека и средно твърда.

Община **Долни Чифлик** е сравнително богата на водни ресурси, включващи повърхностни и подземни води. Попада изцяло във Варненския

хидроложки район. Натрупаните статични запаси от подземни води са значителни - 160-170 млн. м³. Водата е прясна с обща минерализация между 0,4 и 0,6 г/дм³ и е от средно до много твърда. По минерален състав е хидрокарбонатно-калциево-магнезиева. В най-източната част на падината се получават засолени води с хидрокарбонатно-хлоридно-натриево-калциев състав. Напорни води (извори) с малък дебит (3 дм³/сек) има в с. Ново оряхово. Ненапорни води с обща минерализация 2,6 г/дм³, средно твърди и съдържащи сероводород има в района на с. Венелин.

Община **Провадия** е богата на водни ресурси, възлизаци на около 4000-4100 l/s в басейна на р. Провадийска. Подземните води в кватернерните и неогенски отложения, както и пукнатинните, пукнатинно-карстови и карстови води от залегащите на различна дълбочина водоносни хоризонти и комплекси могат да бъдат използвани директно за напояване, за промишлено и техническо водоснабдяване и за комунално-битови цели. Една значителна част от подземните води отговарят изцяло на изискванията за питейно водоснабдяване.

Б. Повърхностни води

Разпределението на повърхностните води и източниците им на замърсяване за района са показани в Приложение 3.1., Таблица 3.5.3.

Най-значимите индустриални източници на замърсяване за седемте общини са показани Приложение 3.2., Фигура 3.5.3.

Производствени отрасли в разглеждания район, които преобладават са химическа промишленост, хранителна промишленост, добив на нерудни суровини. Производствата на хранителната промишленост са концентрирани в басейните на р. Провадийска и Камчия. Химическата промишленост е представена от неорганични химични производства. Разпределението е силно неравномерно (гр. Провадия, гр. Девня). Като цяло товарите от всички типове точкови източници (ПСОВ, градски канализации и индустриални източници) са концентрирани в няколко речни участъка и/или езера. Това определя сравнително голямо общо натоварване на тези водни тела и намалява самопречистващата им способност. Факторите на замърсяване на повърхностните води в района са показани в Приложение 3.1., Таблица 3.5.4.

Сред основните замърсители на Варненското езеро са химическата промишленост; кораборемонтните, корабостроителни, и пристанищните дейности, (особено танкерното пристанище), както и водният транспорт.

За състоянието на езерните води на Белославското езеро в отделните мониторингови пунктове за периода 2006-2008 г. се налагат следните изводи:

1. Концентрациите на амониевия азот са най-високи в пункт Белославско езеро-запад.
2. Концентрациите на нитритен азот са повсеместно наднормени и равномерно разпределени в целия воден басейн.
3. Концентрациите на нитратен азот и БПК5 са сравнително равномерно разпределени.
4. Концентрациите на фосфати са по-високи в пункт Белославско езеро-изток.

Най-проблемната река - Провадийска се наблюдава в четири мониторингови пункта: след гр.Провадия, в района на Провадсол, след заустване на р.Девненска, след заустване на шламоотвал Падина, устие, преди заустване в Белославско езеро. Преди гр.Провадия реката е сравнително чиста, но има замърсяване с нефтопродукти в района на Провадсол, въпреки изграденото на реката пречиствателно съоръжение. След заустването на р.Девненска и шламоотвал Падина, качествата на водите на р.Провадийска рязко се влошават.

Увеличават хлоридите, като се изравняват с тези в езерата- стойности до около 8000-9000 мг/дм³., неразтворените вещества, амониевият азот и най-вече нитритният азот, с измерени концентрации до четири пъти над ПДК. Източник на това замърсяване са главно механично пречистените води на шламоотвал Падина.

В Оценката на актуалното количество и качество на водите в Черноморски басейнов район за първото шестмесечие на 2008 г., направена от БДЧР – Варна, екологичното състояние на р. Камчия в участъка след вливането на р. Луда Камчия до вливане в Черно море е класифицирано като лошо. Водите в този участък са замърсени с органични вещества, азот и фосфор. Точкови източници на замърсяване на р. Камчия на територията на община Долни чифлик са кариерата за добив на трошен камък на Ескана АД, рибарник „Елешница“, с. Гроздьово на „Елсед“ ЕООД, ПСОВ към „Алфа УУД – България“, които заустват промишлени отпадъчни води в нея.

В. Качество на питейните води и водоснабдяване

В Черноморския район за басейново управление, в който попадат седемте общини, като основни са идентифицирани следните видове водоземания от повърхностни водни тела: за питейно-битово водоснабдяване, напояване, животновъдство, промишлени и технически цели, охлаждане, противопожарни нужди, за производство на електроенергия и др. Те са представени в Приложение X – 2., Фигура 3.5.4.

Характеристиките на основните водоизточници на седемте общини са показани в Приложение X – 1., Таблица 3.5.5.

Промишленото водоснабдяване на крупните консуматори (ТЕЦ “Варна”, “Трансстрой” АД) се извършва от собствени водоизточници, с изключение на фериботния комплекс “Варна – Иличовск” и Керамичния завод в с. Разделна, които се водоснабдяват от сондажни кладенци от помпена станция Повеляново 1.

Водопроводна мрежа:

В **община Варна**, като цяло, питейната вода отговаря на изискванията на Наредба № 9 за качеството на водата за питейно-битови цели. Риск по отношение на водоползването съществува в случай на аварии.

В **община Аврен** водопроводната мрежа е с обща дължина 380 км, в основната си част (около 90%) с етернитови тръби.

Водоснабдителната инфраструктура в **община Белослав** е добре изградена, с обща дължина 51,2 км, като всички населени места са централно водоснабдени и няма селища с режимно водоподаване, но инфраструктурата е физически и морално остаряла. Водоснабдяването на гр.Белослав, с.Езерово и с.Страшимирово се осъществява от Девненската водоснабдителна система. Потреблението за гр.Белослав през 2008г. е 1580 куб.м. на денонощие, на с. Езерово за 2008г е 1160 куб.м. за денонощие., а това на с. Страшимирово- 220 куб.м на денонощие. С.Разделна и Фериботния комплекс се водоснабдяват от ПС “Разделна”- 9 дълбоки тръбни като потреблението за 2008г. е 196 куб.м. на денонощие.

Данните за водоснабдителната мрежа в община **Девня** показват трайна тенденция към намаляване на общото количество подавана и потребявана вода. Намалени са и загубите, но това е свързано с намалението на подаваната вода и не се дължи на подобряване на състоянието на водопреносната мрежа – **Приложение 3.2.**, Фигура 3.5.5. Качеството на питейната вода от девненската водоснабдителна система и от ПС “Разделна “ е много добро и стабилно през цялата година и отговаря на изискванията на стандарта.

Всички населени места на територията на община **Долни чифлик** са централно водоснабдени с изградени водопроводни мрежи. Съществуващите мрежи са показани в **Приложение 3.1.**, Таблица. 3.5.6. Изключение е само вилната зона в с. Шкорпиловци, за нейното захранване е нужно 2,2 км улична водопроводна мрежа. Останалите населени места се захранват от магистрален водопровод “Камчийски пясъци”, нуждаещ от рехабилитация Шест населени места се водоснабдяват от местни водоизточници.

Проблеми с водопотреблението:

В община Аврен има основен недостиг на вода в селата Здравец, Бенковски, Близнаци и Приселци. Сериозен недостиг на вода може да се очаква и при разрастване на курортния комплекс „Камчия”. Проблемът може да се реши чрез цялостното изграждане на водопровода от РШ „Камчийски пясъци” до РШ „Шкорпиловци” (отклонение от водопровода „Китка – Варна”).

За всички разглеждани общини е характерен големият процент загуби на вода във водопроводната мрежа, поради амортизация и липса на средства за поддръжка и подмяна.

Минерални водоизточници

На територията на град Варна и курортните комплекси има изградени 26 броя дълбоки сондажи с общ дебит 980 l/s . Водите са термоминерални, с повишено съдържание на сероводород. Само един от тях в К.К. “Зл. Пясъци”, с дебит 100 l/s се използва за питейни нужди след допълнителна обработка.

На територията на община Аврен има минерални водоизточници – край селата Царевци, Близнаци и Казашка река, но те не са проучени и нямат стопанско значение.

На територията на община Аксаково има и дълбоки сондажи с термална вода – температура от 30 до 50 °С, които се използват за оранжерии и са с дебит: Орешак при ПС “Батова” – 40 л/с; Аксаково 30 л/с; Игнатиево 40л/с; Любен Каравелово – 20л/с.

Минералните извори в община Долни Чифлик са с нисък дебит. Богати на желязо, йод и бор. Термални минерални води са разкрити в района на с. Шкорпиловци до местността “Пода”, както и в местността “Ботево” - гр. Долни чифлик. Водата съдържа минерали с промишлено и балнеоложко значение.

В община Провадия, в басейна на река Провадийска, ресурсите от термоминерални води са 200-300 л./сек.

Изградени водоеми

Най-общо казано, **изградените водоеми на територията на седемте общини са недостатъчни за напояване, пожарни и стопански нужди.** Разпределението им е показано в Приложение 3.1., Таблица 3.5.7.

В община Аврен Има 9 язовира (5 от тях – общинска собственост) с площ от 8 до 80 дка.

В община Долни чифлик е изграден 1 микроязовир в с. Рудник и 4 язовира – «Юнец», «Долни чифлик», «Пчелник», «Горен чифлик».

Водоемите в община Аксаково – 5 язовира, са показани в Приложение X – 1., Таблица 3.5.8.

Очертаващите се тенденции за изменение на водопотреблението

Тъй като седемте общини са част от Черноморски басейнов район за почти всички речни басейни могат да се направят следните **обобщени оценки и изводи:**

- **Питейно-битово водоснабдяване**

Показва тенденция на **застой и намаление** на потреблението при очакване за:

- бавно но постоянно нарастване цената на питейната вода;
- малка вероятност за увеличаване на населението;
- незначително намаление на загубите във водоснабдителната мрежа в резултат на недостиг на финансови средства.

➤ **Водоснабдяване за селскостопански нужди**

Показва тенденция на **бавно нарастване** на потреблението, при очакване за:

- бавни темпове на възстановяване на изградената мелиоративна инфраструктура, поради недостиг на финансови средства;
- липса на икономическа мотивация за развитие на поливното земеделие поради недостатъчна окрупненост на земеделските терени и високата цена на поливната вода

➤ **Промишлено водоснабдяване**

Налична е тенденция на **застой или незначителни изменения** в плюс или минус в резултат на миграцията към по-големите населени места и от въвеждането на оборотни цикли при ползването на вода и сухи технологии за производство.

Г. Канализация и пречиствателни станции за отпадни води (ПСОВ)

Съгласно изискванията на Директива 91/271/ЕЕС, поправена с Директива 98/15/ЕЕС до 2007 година всички населени места над 10000 жители, а до 2014 година населените места над 2000 жители трябва да бъдат обхванати с канализационни мрежи и пречистване на отпадъчните води, съответстващо на нормите.

Град Варна е канализиран около 93 % и има 10 канални помпени станции. Изградените канализации са от смесена (част от канализационната система на гр.Варна) и разделна система. Експлоатационното състояние не навсякъде е добро. Поради моралната и физическа амортизираност най-малко 20% се нуждаят от реконструкция, а в някои случаи от цялостна подмяна. Проектите, свързани с укрепване на свлачищните участъци третират възможности за развитие на канализационните системи и подобряване състоянието на магистралните водопроводи. Все още остават нереализирани някои обекти по канализация, които имат значение, както за опазване на водите на Черно море. Останалите населени места в Общината са канализирани около 69%.

В територията на **община Варна** през последните години близо 30 000 дка земеделска земя е включена в строителни полигони, формиращи "селищни образувания". На практика голяма част от тази територия е изцяло без канализационна система, а това е пряка заплаха за общата устойчивост на терените.

В **община Аврен** канализационната система е развита само на територията на курортен комплекс „Камчия“. Нейната дължина е общо 2 735 м. ПСОВ е със стъпало за биологично пречистване до степен на приемник II категория. Проект за разширение предвижда и включване на селата Близнаци и Приселци в канализационната система на курорта.

В **община Аксаково** има изградена канализационна система в големите населени места и е започнал процес за изграждане на канализационни системи в по-малките селища.

В **община Белослав** канализационна мрежа е разделна, изградена 90% в общинския център гр. Белослав и с. Езерово, изпълнени са проекти за изграждането и реконструкцията ѝ на обща стойност 7,4 млн. лв. Чрез две канални помпени станции отпадните води се падават към ПСОВ Белослав.

Канализационната система на с.Езерово е стара, със степен на изграденост 98%. Битовите води от селото и тези от ТЕЦ Варна се препомпват към ГПСОВ Варна. с.Разделна е на септични ями, предстои изграждане на канализация. В с.Страшимирово е доизградена канализационна система, финансирана от ПУДООС. Битовите води от селото се изтласкват до ПСОВ Белослав. С изпълнението на проекта, приключил в края на 2009г 100% от населението на община Белослав е обхванато с канализация.

Канализационната мрежа в **община Девня** е с обща дължина 25 км, в т.ч. 10 км главен колектор. В гр. Девня процентът на изграденост на мрежата е около 90. Част от мрежата е необходимо да бъде подменена. Пречистването на отпадните води се извършва в ПСОВ – Девня, заустваща в р. Девня. Селата Кипра и Падина са без изградена канализационна мрежа, но с изпълнението на проект за разширяване на ПСОВ – Девня ще може да бъде завършена и въведена в експлоатация канализацията на село Кипра. Пречистените количества са показани в Приложение 3.2., Фигура 3.5.6.

Характерна за **община Долни Чифлик** е частичната степен на изграденост на канализационните системи. Общата дължина на канализацията в гр. Долни чифлик е 7 км. и се влива в ПСОВ. От ВИК се стопанисват само за 3 км. В с. Гроздьово е изградена канализационна мрежа по главната улица и обхваща 1/3 от селото. В с. Шкорпиловци битово-фекалните води се отвеждат до пречиствателно съоръжение на брега на р. Фъндаклийска. На територията на общината има изградена една ПСОВ. Три населени места на територията на общината са с население над 2000 е. ж. – гр. Долни чифлик, с. Гроздьово и с. Старо Оряхово и до 2014г. трябва да бъдат обхванати с канализационни мрежи и пречистване на отпадъчните води.

Голям дял за замърсяването на река Провадийска имат **град Провадия** (респективно ПСОВ), “Провадсол”АД, охлаждащите води от масло-екстракционен цех на завода за олио (“ДТБ-Актив”), “Елдом микс” АД и “Протекс” АД. Локалните пречиствателни съоръжения на повечето предприятия не работят ефективно. На територията на община Провадия се контролират 10 обекта, формиращи отпадъчни води.

В **седемте общини** функционират ПСОВ на населени места и курортни комплекси, от тях водите заустват директно или чрез сухи дерета в Черно море и реките Камчия и Провадийска. Разпределението на ПСОВ по категории води и речни басейни е както следва - Приложение 3.1., Таблица 3.5.9., а разположението им е показано в Приложение 3.2., Фигура 3.5.7. Съгласно Заповед на Министъра на ОСВ № РД – 970/ 28.07.2003 г., цялата територия и акватория на БДЧР попада в чувствителна зона.

В Приложение 3.2., Фигура 3.5.8. са илюстрирани зауствените отпадъчни води от наблюдаваните стопански единици в община Варна за период от 5 години. Неблагоприятна е тенденцията на увеличение на необработените зауствени води. В значително по-слаба степен, подобна тенденция се наблюдава и при количествата пречистени отпадъчни води от селищните пречиствателни станции в Общината – Приложение 3.2., Фигура 3.5.9.

Разпределението на товарите от ПСОВ и градска канализация - ГК е съсредоточено басейните на р. Камчия, р. Провадийска и в крайбрежните морски води. Приносът на точковите източници по количества на заустваните отпадъчни води и по категории води и речни басейни е показан в Приложение 3.1., Таблица 3.5.10., и Приложение 3.2., Фигура 3.5.10 и Фигура 3.5.11.

Най-голям е делът на зауствените непречистени води (от градска канализация) в басейна на река Камчия. Тук сравнително големия брой

индустриални източници формират най-малко количество отпадъчни води. При крайбрежните морски води най-значителен е делът на ГПСОВ и ПСОВ на курортните комплекси. В района като цяло преобладава делът на отпадъчните води от ПСОВ и индустриални източници, които осигуряват различна степен на пречистване на отпадъчните води преди заустването им във водните обекти.

Изводите, които се налагат са:

- Част от канализацията е от смесен тип
- По степен на изграденост канализационната система има значително изоставане, спрямо водоснабдителната система
- Водоснабдителната и канализационната системи, както и действащите ПСОВ се нуждаят от рехабилитация, разширение и модернизация
- Липсата на канализационна мрежа в новозастроените територии, както и състоянието на водопроводната мрежа е пряка заплаха за общата устойчивост на терените. Заедно с настъпващите климатични промени и съпътстващите ги проливни дъждове, липсата на канализация е една от причините за евентуално възобновяване на катастрофалните свлачищни процеси.
- Общините полагат усилия за набавяне на средства и справяне с проблемите.

3.5.3. Замърсяване на водите за къпане от точкови и дифузни източници

Качеството на водите на българските плажове е сред най-доброто в Европейския съюз, се посочва в доклад на Европейската комисия, публикуван на 10 юни 2010. Докладът е основан на взети през 2009 г. проби от води, в които къпането е разрешено. Само един морски плаж в България, в района на Варна , не отговаря през 2009 г. на европейските стандарти.

Районът от нос Галата до Паша Дере е най-чистата зона от акваторията, прилежаща към община Варна, притежаваща и най-голям потенциал за самопречистване. Зоната е изключително подходяща за отдих, а морската вода - за къпане.

Районът южно от дере "Шокъра" до Вълнолома обхваща акваторията пред плажовете на град Варна. В северната част на зоната, в района на Офицерския плаж са изградени буни, които създават места от крайбрежната акватория с нарушен водообмен. Най-мръсен е Южният плаж на Варна , където проблем е преливникът на вълнолома и липсата на помпена станция. Има идеен проект за отвеждане на мръсните води от Шокъровия канал до въпросния преливник.

В зоната от Вълнолома до нос Галата се разлива и смесва окончателно повърхностното течение от езерата, което е основният доставчик на азотсъдържащи йони и неразтворени вещества. Плажът пред парка на кв. „Аспарухово“ понякога е повлиян от този процес, но най-ясно изразени влошени показатели имат крайбрежните води в района от "Карантината" до нос Галата. Високите концентрации на биогени, органични вещества и детергенти действат непрекъснато и като стойности представляват санитарно-хигиенни ограничители относно ползването като зона за къпане.

В курортните комплекси има проблем с ПСОВ "Златни пясъци", чиито отпадъчни води са зауствени подводно на 750 m от брега, което е значително по-малко от нормативно изискуемото разстояние 1 морска миля (1850 m).

През 2008 на плажовете на варненските курорти Ривиера и Слънчев ден беше присъдена престижната оценка за качество и чистота „Син флаг“. Наградата получават плажове, които са на най-високо ниво по отношение на качеството и чистотата на водата, информационно оборудване, управление и сигурност.

3.5.4. Промени в климата (пожари, наводнения, свлачища и срутища, влажни зони)

Според анализите на климатичните промени, публикувани в Бялата книга на ЕК 2009, България попада в една зона промени със страни като Гърция, Италия, Испания, Франция. Въздействието на климатичните промени в района ще доведат до повишаване на температурите, засушавания, намаляване на годишното количество валежи и земите, подходящи за земеделие. В същото време ще се засилят и екстремални събития, със заселена честота като бури, щормове, проливни дъждове. За страната като главна причина за възникване на кризисни събития в транспорта, селското и горско стопанство, инфраструктурата и другите сектори на икономиката, са посочени проливните дъждове и следващите ги наводнения.

А. Видове почви на територията на общините

В стопанисвания земеделски фонд на **община Варна** най-голям е относителният дял на земите с почви от пета категория - 28.6 % и земите с почва от четвърта категория - 17.6%. Нисък е относителният дял на земите с почви над осма категория. Преобладаващата част от почвите върху земеделските земи са представени от черноземите - карбонатни, типични и излужени а сред горските най-голямо разпространение имат тъмносивите горски почви - 48.9 %, следвани от сиви горски почви - 33.2 %. Общото количество на почвения ресурс в държавния горски фонд по площ на територията на община Варна е 6 249.5 ha.

Характерно за **община Аврен** е относително голямо почвено разнообразие. Преобладават тъмносивите и сивите горски почви с плитък хумусен хоризонт, ниско съдържание на органични вещества и относително слабо плодородие; слабо излужени и излужени черноземни смолници; алувиално-ливадните почви, по долината на р. Камчия. В количествено отношение почвите се разпределят както следва: черноземни – 44%; сиви горски – 40%; ливадни – 11%; пясъци – 0.4%.

Преобладаващите почви в **община Аксаково** са черноземи и сиви горски във всичките им разновидности. Излужените черноземи имат мощен хумусен хоризонт - 40-80 см. при неерозирани и 30 - 35 см. при ерозирани почви. Хумусното им съдържание е от 1.6 до 3.8. Оподзолените черноземи имат хумусен хоризонт - 30 - 60 см, слабо до средно кисела реакция. Тъмно сивите почви имат плитък - 40-45 см. хумусен хоризонт, слабо кисела реакция.

В **община Белослав** се отбелязва съществено разнообразие на почви обусловено от геоложките и природни условия. Най - разпространени са черноземните почви с техните разновидности – типични и излужени отличаващи се с голямо естествено плодородие. По суходолията, долината на р. Провадийска и по терасите на Белославско езеро са разпространени наносните почви представени от алувиалните, делувиални, алувиално – делувиалните и блатни почви. По склоновете на Авренското плато са разпространени сивите горски почви .

Естествената почвена покривка в **община Девня** е представена от почвени типове от следните класове: черноземи, наносни, лесивирани, торфени, глееви, засоленни, антропогенни.

На територията на община **Долни Чифлик** има излужени и карбонатни черноземи в комплекс със сиви горски почви и сиво-кафяви горски почви – в хълмистите и нископланински части и на територията на юг от Камчийската низина . Пункт за мониторинг на почвите и отчитане влиянието на р. Камчия върху почвите в с. Старо Оряхово. Нарушени са почвената покривка и ландшафта на местата, където се добиват незаконно строителни материали. Вкислени и

засолени почви има в териториите на резерват “Камчия”, както и в местността “Блатото”.

Б. Ерозирали почви, свлачища и срутища

Земеделските земи на територията на **община Варна** се характеризират със значителна степен на почвена ерозия. Съвкупното въздействие на релефните условия и режима на валежите са довели до ерозиране на около 60% от почвите. Антропогенният фактор активизира ерозията. Най-силно са засегнати земите в североизточната част на общината. Площта на линейни ерозионни форми - поройни дерета, ровини и оврази е 1 211 дка. Общо ерозирали почви в държавния горски фонд на територията на община Варна са 1 126.2 ha, като най-големите ерозионни процеси са се развивали по стръмния скат на Франгенското плато над гр. Варна и околностите му. Природните и антропогенните са създали условия за образуване на мащабни свлачища в община Варна. Целият Черноморски склон на север от гр. Варна и северният склон на Варненската долина, до ръба на Франгенското плато е засегнат от свлачищни процеси. На юг от Варна (от м-т “Карантината” до “Паша дере”) също е развита свлачищна дейност. Само част от свлачищните участъци, са укрепени като укрепителните мероприятия не са извършени в необходимия обем или са недостатъчно ефективни, което създава риск за активизиране на свлачищните масиви.

В община Варна има множество участъци, където брегът е клифов, със стръмни, почти отвесни склонове. Прякото вълново въздействие подработва в основата свлачищните масиви. Комбинацията с изветрителните процеси създава условия за срутищни прояви. Колкото по висок е склонът и колкото условно са “поздрави” изграждащите го скали, толкова по мащабни са срутищните процеси, например при м. “Траката” - м. “Почивка” и особено при нос Галата през 1996 и 1997 г.

Пропадането е характерно за лъсоподобните материали, предимно разпространени във високите части на кв. Галата, които са слабо до средно пропадъчни.

Друг район, който е подложен на силна ерозия са водосборните басейни на Варненското и Белославското езеро. За този район има изработен "Технически проект за борба с ерозията" но от технико-укрепителните мероприятия засега е реализирана малка част.

В **община Аврен** общо около 30% от почвите са ерозирали в различна степен. Съществуват значителни терени с активна ерозия, обусловени от изветрителните процеси, геоложките и релефни условия в община Белослав. За общините Аврен и Белослав са важни процесите в района на Авренското плато. За източната му част са характерни активно действащи свлачища. По десния бряг на р. Камчия също има опасност от възникване на свлачищни процеси.

Общата площ на средно и силно ерозираните почви е 624.6 ха или 7.03 % от земите в цялото землище на община Девня. Свлачищни зони се наблюдават по стръмните склонове, при изходищата на подземните води. Към свличане са склонни лъсовидните глини и депонираният фосфогипс. Срутища възникват в най-стръмните склонове, най-често в началото на овразите. По-характерни са за северните склонове на Белославското езеро.

В община Долни Чифлик ерозираните терени и свлачищата са малко. По данни на РИОСВ – Варна в община Долни Чифлик към 31.12.2003 г. са регистрирани 3 бр. свлачища с обща площ 480 дка, от които две са условно стабилизирани, а активно е едно свлачище с площ 15 дка. Проведено е едно укрепително мероприятие.

Община Провадия няма особени проблеми с ветровата ерозия, но съществуват условия за развитие на повърхностната водна ерозия по наклонените терени. Свлачищата създават проблеми и по скатове на град Провадия. Причините за тях са неблагоприятен геоложки строеж, плитко природни и техногенни подземни води, неадекватна антропогенна намеса.

Като цяло в седемте общини податливостта на почвите на ерозиране е средна, което е илюстрирано в Приложение X – 2., Фигура 3.5.12. **Свлачищните и срутищни процеси са в резултат на масирано застрояване, липса на канализация и укрепителни работи.** С настъпващите климатични промени и съпътстващите ги внезапни поройни дъждове и бури, с неадекватна антропогенна намеса, процесите биха могли да се засилят.

В. Преовлажнени почви

Преовлажнени почви и заблатявания се наблюдават в отделни участъци в ниски форми на релефа в близост до Варненско езеро в землищата на с. Казашко, с. Тополи, кв. Владиславово и гр. Варна. Торфено - блатни са почвите в района на “Ятата” и в периферията на Белославско езеро, където те са в по - голямата част от годината под вода. Профилът им се състои от торфен и глеев хоризонт. В община Девня са установени заблатявания, които са разпространени в близост до река Провадийска и горното течение на р. Девненска.

Г. Почви, замърсени, деградирани или унищожени от стопански дейности и депониране на отпадъци

В област Варна са събрани и обезвредени чрез саниране всички залежали и негодни за употреба растително- защитни препарати. От незаконно разкритата кариера в землището на кв. Винаца на община Варна, местност "Маница", има увредена земеделска земя с обща площ около 25 dka. От незаконно разкритата кариера в землището на кв. Галата, са унищожени 1.5 dka земеделска земя на частни собственици. На територията на община Варна съществуват много незаконни сметища като замърсените площи са около 482 dka.

В **община Белослав** антропогенната дейност през годините е създала съществено количество антропогенни почви представени от насипни и деградирани антросоли. Почвите търпят влияние от: пренос на замърсители във въздуха от дейности в ДПК; замърсени подпочвени води и води на реките Девненска и Провадийска; пристанище “Варна – Запад”. Направените почвени проби в района на Езерово, на ~ 700m от ТЕЦ – “Варна”, показват данни за нормална реакция на почвата и съдържание на тежки метали под нормите.

Промишлени насипни почви – депа за драгажни маси: Условно наречените почви на площ: депо “4С” - 391,6 dka; депо “4В” – 548,8 dka, се отличават с отсъствие на плодородие. **Насипни почви от битови отпадъци и промишлени насипни почви има:** депо за ПТБО – Езерово – 28 dka; сметище Белослав - 15,5 dka; селски сметища Константиново, Разделна, Страшимирово.

Върху част от почвите на **община Девня** е развита в голяма степен стопанската дейност, в резултат на което почвите в по-силна или слаба степен са силно антропогенизирани. Почвите са подложени на активно замърсяване от: - газове, аерозоли, прахоунос в атмосферата чрез комини. Установена е акумулация на Са и Mg в повърхностните пластове на почвите. Най - активно са засегнати земите до 1800 м отстояние от източника на замърсяване. За деградиралите земите са характерни увреждания с временен характер. За община Девня това са засоляването и алкализирването. Вторично засолени са почвите около шламоотвала и в близост до разсолупроводите, също и около сондажите, солната мина и солниците. Алкализирване на почвите от замърсени

промишлени отпадъчни води се наблюдава по трасето на тръбопровода от Солвей Соди до шламоотвала Падина. Общия размер на засолените почви е 215.9 ха.

Почвите в **община Долни Чифлик** се замърсяват главно от нелегалните сметища около населените места, които следва да бъдат закрити, санирани и рекултивирани и неправилното съхранение на селскостопанските отпадъци. Замърсяване на почвите има за територията на бившето летище в с. Пчелник. Две от кариерите за строителни материали /пясък/ са с изчерпан капацитет и подлежат на рекултивация.

За община Провадия към нарушените терени се отнасят замърсените с вредни вещества земи (основно засолените или замърсени с нафта терени от дейността на "Провадсол" АД), ерозиралите земи, депата за ТБО и кариерите. Нарушените терени от кариерни дейности са под 0,05% от цялата територия на общината. Терените, подложени на органично замърсяване значително са редуцирани през последното десетилетие. На територията на общината има засолените земи (основно на територията на "Провадсол" АД и около разсолопроводите към Девня.

Изводи:

Почвеният екологичен статус в общините налага да бъдат отчетени и заложи за решаване проблемите, свързани с:

- **замърсяване на земеделски земи в района на автомагистралите и пътищата със засилен трафик**
- **замърсяване на почвите с негодни средства за растителна защита, които се съхраняват най-често в противоречие със санитарно - хигиенните изисквания и норми;**
- **опожаряването на стърнищата в сезона по прибиране на реколтата, което е катастрофално за хумусния слой;**
- **увреждане на почвата от добивната промишленост.**

3.5.5. Отпадъци

Твърди битови отпадъци (ТБО)

Генерирането и третирането на ТБО бележи спад в последните години. На територията на седемте общини то е илюстрирано по видове в Приложение 3.1, Таблица 3.5.11. Не е решен проблема за депониране на отпадъците в община Варна и Аксаково след 2009г.

Проблемите с депонирането на ТБО за 10 общини от района ще се решат с изграждане на регионалното депо в Провадия. Съгласно „Програмата за регионално управление на отпадъци в регион Провадия“, финансирана по програма ИСПА, общините следва да закрийт за своя сметка съществуващите нерегламентирани депа и селски сметища до края на 2010 г. По предварителни разчети новото регионално депо ще може да обслужва 120 000 души за период от 40 до 100 години при годишна норма на натрупване около 115000 m³ в зависимост от степента на уплътняване на отпадъка. Предвижда се на територията на новото депо да се обособи зона за сепариране на отпадъците и отделяне на полезните компоненти, което ще намали с около 20% депонираните количества. Депонирането ще се извършва в клетки с ежедневно запръстяване. Предвижда се отделна клетка за строителни отпадъци. При нормативна допустимост ще се обособи клетка за твърди опасни отпадъци.

След изграждане на регионално депо за ТБО, като ангажимент на община Белослав е изграждане на претоварна станция. Предвижда изграждане на прето-

варни станции и контейнерни станции на територията на община Долни Чифлик и Провадия.

Предвидено е изграждане на компостни стопанства в големите населени места на общината, където преобладават органичните отпадъци от растителен и животински произход.

Частично са въведени системи за разделно събиране на отпадъците но те не действат ефективно.

Селските сметища не отговарят на изискванията на чл. 45 от Наредба №13/1998 и следва да бъдат закрити и рекултивирани или използвани за контейнерни станции.

Производствени, строителни отпадъци и драгажни маси

Неопасните производствени отпадъци в община Варна бележат в последните години ръст от 50%. Тази неблагоприятната тенденция е представена в Приложение 3.2., Фигура 3.5.13.

Строителните отпадъци не се извозват организирано, липсва контрол и населението ги изхвърля с ТБО в контейнерите или внерегламентирани сметища.

За изпълнение на Директива 1999/31/ЕС е необходимо привеждане в съответствие до 31.12.2014 г. на депата за отпадъците от ТЕЦ, каквото депо е сгуроотвал Езерово. Изпълнява се проект за реконструкция на депо за строителни отпадъци – Падина.

През последните години са направени безуспешни опити за отреждане на терен за депо на драгажни маси. Най-перспективна е възможността за изграждане на ново депо в лимана на с. Страшимирово, Община Белослав, на което да се депонират драгажните маси от пристанище “Варна-Изток”, канал № 1 и Варненското езеро.

Опасни отпадъци

95% от генерираните опасни промишлени отпадъци са формирани само от няколко предприятия КРЗ, „Пристанище Варна” АД и „ПЧМВ” ЕООД - Варна. Над 98 % от тях се обезвреждат частично. Малка част от смесените битови отпадъци от корабите и самолетите, се изгаря в инсинератори.

През последните години в разглеждания район се провежда целенасочена политика от страна на общините за решаване на проблема с излезлите от употреба пестициди. Освободените складове са санирани. Оставащите складове са в добро състояние и някои от тях са охранявани.

За прилагане на Директива 2000/53/ЕС за излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС) във Варненска област започнаха да работят 2 пункта за разкомплектоване на МПС.

Излезлите от употреба луминесцентни и др. лампи, съдържащи живак, се събират и съхраняват по предприятия и фирми, тъй като не се извършва обезвреждане на този вид отпадъци.

За отпадъчните акумулатори са представени данни с информационните отчетни карти. Обикновено те се предават на фирми с разрешително за дейност (по чл. 37 от ЗОВВООС) за вторична преработка.

В с. Приселци функционират център за разкомплектоване на стари автомобили и два пункта за изкупуване на черни и цветни метали.

Опасните болнични отпадъци се изгарят в амортизирани инсинератори с малък капацитет.

Изводи:

На този етап управлението на отпадъците в общините се привежда в съответствие с изискванията и приоритетите на екологичното законодателство.

- Разработени и утвърдени са програми за рециклиране на производствените, масово разпространени и опасни отпадъци;
- нивото на използване на оползотворими отпадъци и развитите в това отношение бизнес дейности е незадоволително. Така например компостиране, продуциране на нови видове производни и др.;
- в районен мащаб следва да бъде решено третирането и обезвреждането на опасните отпадъци, включени в ТБО, производствени и други и източниците за тях;
- строителните и драгажни маси също трябва да намерят ефективно използване, а не трайно депониране;
- сметосъбиращата и сметоизвозваща техника както в големите, така и в малките общини следва да бъде приведена в съответствие със средно инженерно - техническо ниво в ЕС.
- Недостатъчно ефективно се прилагат системи за разделно събиране на отпадъците.
- Независимо от организираното сметоизвозване почти във всички населени места възникват т.н. нерегламентирани сметища, както и терени, заети от изхвърляне на строителни отпадъци.

3.5.6. Шум (от железопътен, воден и въздушен транспорт) и радиационен фон

Съществен елемент и фактор за обезпечаването на жизнен и екологичен комфорт на околната среда, човека и биосферата като цяло представляват физичните замърсявания - шум, вибрации, вредни лъчения, акустика и др. В големите градове на района съществуват точки и линейни коридори с шумово натоварване и влошени акустични показатели, вследствие на градоустройствени грешки от миналото, недоизграденост на пътната инфраструктура и вследствие на увеличаване на автомобилния парк, сравнително амортизиран, липса на достатъчно екранни и зелени пояси; незадоволително отклоняване на едрогабаритни транспортни средства по извънградски и населени пътища и други.

На територията на община Варна, включително и в централната част на град Варна, са разположени редица предприятия от тежката промишленост, но сериозни източници на шум, свързани с промишленото производство няма. И основна причина за наднормените шумови нива в общината е транспортът. По главните вътрешноградски магистрали и кръстовища, особено в центъра, нивото на шума във върхови моменти през лятото често превишава нормата (50/60 dB (A)), а в съседните сгради нивото на шума е над допустимите хигиенни норми. Жилищното застрояване по булевардите в централната градска част е с висока плътност и е в конфликт с действащите санитарни норми.

Авиационният шум от самолетите, излитащи от и приземяващи се на Летище Варна, което отстои на 1.0 km югозападно от кв. "Вл. Варненчик" и на 10.0 km северозападно от центъра на Варна, също допринася за рязко повишаване нивото на общия шум, но само за кратко време и в определени зони от града. Най-засегнати са южните части от централната градска част и кв. "Трошево", а при определени метеорологични условия кв. "Левски" и кв. "Виница". Акустичният дискомфорт от функционирането на - летищния комплекс се усеща най-много през летните месеци и е най-дразнещ през нощните часове.

Неблагоприятното въздействие върху прилежащите им райони от старата градска част оказват и двата транспортни възела (Пристанището и Ж.П. Гарата), които допълнително внасят специфичен транспортно-промишлен шум.

Проведените през последните години мероприятия, като изнасяне на тежкотоварния автотранспорт извън града, ремонт на главни пътни участъци и подобряване на състоянието на пътните покрития, озеленяване на крайпътни ивици, ограничаване на скоростта на превозните средства в жилищните райони и др. не са подобрили значително акустичната картина.

Прогнозата за следващите години е за запазване и дори повишаване на съществуващите нива на шума, поради по-високата автомобилизация и очакваното повишаване на стопанската активност. В селските райони и вилните зони акустичното замърсяване е значително под нормите.

Общата тенденция за община Аксаково е за стабилизиране нивото на шума във високи граници. На територията на Общината няма замерени нива на шума над пределнодопустимите норми. Източници на шум се явяват въздушният и автомобилен транспорт, промишлеността, строителството и ремонта.

В община Девня въздействието на акустичната среда е най съществено върху квартал Повеляново. От шум над нормите - шум над 58 dB /A са засегнати приблизително 2500 души от населението на град Девня, който е главно от транспортен трафик (~80% от общото шумово натоварване), свързан с химическия комплекс.

Шумовото натоварване в община Долни Чифлик е ограничено. На наднормено шумово натоварване са подложени жилищните територии от гр. Долни чифлик, с. Старо Оряхово и с. Рудник. Основен източник на шума е автотранспортът, много малък е делът на промишлената дейност.

Шумовото замърсяване е характерно за град Провадия. На територията на общината основно се формира транспортен шум - около 65-69 dB(A) (най-значително е въздействието от ж.п. линията София-Варна и път III-701 "Айтос-Провадия-Тервел). За шумовото замърсяване допринася наситеността на градската територия с транспортни трасета и неблагоприятният релеф (тесен пролом между два високи ската). В жилищните райони шумът е с нива около 45-50 dB(A). Характерното разположение на промишлената зона, обособена в нежилищни територии, до голяма степен снижава въздействието на производствения шум върху гражданите.

Като цяло за общините може да се направи извод, че за намаляване нивото на шума приоритетно значение имат действията по:

- оптимизиране на уличното движение
- оптимизиране на въздушния трафик
- подобряване качеството на пътните настилки
- изграждането на шумозащитни пояси
- контрол въз основа на съществуващата нормативна база.

Радиационен фон

Общините са включени в единната национална система за радиационен мониторинг. Радиационния фон се измерва ежедневно и до момента не са установени наднормени стойности на йонизиращи лъчения. На територията на общите няма източници на радиационно замърсяване.

3.5.7. Биоразнообразие и защитени територии

Седемте разглеждани общини разполагат с богато биоразнообразие, за което се полагат грижи на всички нива на управление. В района има 1 резерват, 2 поддържани резервата, 1 природен парк, 13 защитени местности и 2 природни забележителности. Защитените територии са представени в **Приложение 3.1**, Таблица 3.5.12.

По Черноморското крайбрежие на Община Варна са обособени две защитени зони (I и II), обхващащи бреговата ивица и водните площи по дължина на бреговата линия. В общината се намират един природен парк, 8 защитени местности (в т.ч. две влажни зони с международно значение) и една природна забележителност с богато биологично разнообразие, разнотипен ландшафт, чието подробно описание е в Приложение 3.1., Таблица 3.5.13. Защитените територии обхващат общо 2028,7 ха, което представлява 0,9% от площта на общината.

Описание на двете защитени крайбрежни зони има в **Приложение 3.1.**, Таблица 3.5.14 и Таблица 3.5.15. Двете зони не са резервати (които се обявяват с постановление издадено конкретно за тях), а са защитени като крайбрежни зони по смисъла на чл. 3, ал. 1, т. 1 от *Наредба № 2 на МТРС от 1995 г. за правила и нормативи за териториално - устройствено планиране на Черноморското крайбрежие*.

Разпределението на редките и застрашени от изчезване растителни видове е показано местообитания в Приложение 3.1., Таблица 3.5.16. Анализът на съществуващите данни показва, че най-много редки и застрашени растения обитават крайморските пясъци и дюни, както и силно овлажнените терени в близост до Варненското езеро. Броят на **редките и застрашени от изчезване видове земноводни и влечуги е 7** (*P. syriacus balcanicus*, *O. Apodus*, *G. Kotschyi*, *E. quatuorlineata sauromates*, *E. longissima* и двата вида сухоземни костенурки). Броят на **редките и застрашени от изчезване видове птици е 12** (*Ix. Minutus*, *C. Ciconia*, *C. Aeruginosus*, *R. Avosetta*, *St. Hirundo*, *A. Athis*, *L. Minor*, *L. Colurio*, *Dr. Martius*, *D. Leucotos*, *H. Pygmaeus*, *O. Leucocephala*), а броят на **редки и застрашени от изчезване видове бозайници е 6** (*M. Daubentonii*, *M. Bechsteini*, *N. Leisleri*, *Cp. Citellus*, *L. Lutra*, *F. Silvestris*)

Защитените територии представляват около 4% от територията на **община Аврен**. Разположени в източната ѝ част и са свързани с устието на р. Камчия и морското крайбрежие: Резерват „Камчия”, Буферна зона на резерват „Камчия”, Защитена местност „Камчийски пясъци”. Подробни сведения за тях се намират в Приложение 3.1., Таблица 3.5.17. Тези защитени зони са част и от община Долни Чифлик.

Защитени видове растения са 6. Река Камчия се обитава от 39 вида риба, в резервата има 258 вида птици, което съставлява 66% от общото установените в България видове. В защитена местност „Камчийски пясъци” е едно от уникалните местообитания на черния щъркел и още над 20 вида прелетни и водоплаващи птици. Растителното разнообразие в лонгозната гора е по поречието на р. Камчия и блатата около нея. Тук се срещат общо 245 вида висши растения, между които 8 застрашени от изчезване, 25 вида риби, седем от които са включени в националната Червена книга; 26 вида дребни бозайници, 258 вида птици. 118 от установените видове птици са с неблагоприятен природозащитен статус в Европа, 32 от които гнездят.

За защитена територия в **община Аксаково** е обявена местността **Побити камъни**. Учени са открили, че това са геоложки образувания, някои на възраст от 50 млн. години, високи до 10 м, кухи или плътни цилиндри, пресечени конуси, различни по форма и големина скални блокове и множество каменни късове разпилени по целия комплекс.

Защитените територии в **община Белослав** са представени от местността “Ятата” (154 ха), на чиято територия има 178 вида птици, от които 51 са включени в Червената книга на България, а 96 вида са с европейско природозащитно значение.

В територията на община **Долни Чифлик** изцяло се включва Държавна дивечовъдна станция “Шерба” с. Горен чифлик и горско стопанство с. Старо Оряхово. Горските територии са 285331 дка, т.е лесистостта на общината е 58%. Горските системи в резерват “Камчия” са нарушени поради обезводняване и засоляване на подпочвените води. Общата площ на защитените територии е 1807, 4 ха, от които : Резервати – 3 броя: резерват “Камчия”, поддържани резервати “Киров дол” и “Вълчи преход” ; защитени местности – 2 броя, природни забележителности – 3 бр. и исторически места – 12 броя. Описанието на поддържаните резервати и защитената местност “Орлов камък” е в **Приложение 3.1. Таблица 3.5.18.**

На територията на **община Провадия** със статут на защитени местности са “Славейкова гора”, “Снежанска кория” и “Голямата канара”, наситени с местообитания на редки птици. Описани са в **Приложение 3.1. Таблица 3.5.19.**

Територии, обявени за опазване на местообитания или биологични видове, в които поддържането или подобряването на състоянието на водите е важен фактор за тяхното опазване, включително съответните обекти на NATURA 2000, обявени съгласно Директива 92/43/ЕЕС за местообитанията и Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици.

NATURA 2000 е единна европейска екологична мрежа от територии със специален режим на защита (Special Areas of Conservation SAC), които са два типа:

1. Територии съгласно Директивата за птиците (Специално защитени зони – Special Protection Areas),

2. Територии съгласно Директивата за местообитанията (Специални конзервационни зони - Special Areas of Conservation).

В Приложение 3.2., Фигура 3.5.14 и Фигура 3.5.15 са показани защитените територии за седемте общини по двете директиви и са отразени различните видове дейности, оказващи натиск върху състоянието на водните екосистеми в зоните по Натура 2000.

3.5.8. Състояние на зелената система

Зелената система има пет важни аспекта: социален, функционален, естетически, ландшафтен и екологически. Тези аспекти имат икономически ефект за развитието на общините. Социалното и здравното състояние на населението имат своите икономически измерения, що се отнася до работоспособността на населението и разходите за здравно обслужване.

Научните изследвания показват, че необходимите зелени площи за град от мащабите на Варна са около 20,0 m²/ж обществени зелени площи (зеленина за широко обществено ползване), като към тази квадратура трябва да се добавят 2,7 m²/ж гробищни паркове и около 5,0 m²/ж спортни терени, определени по нормативни изисквания – или общо около 27,0-28,0 m²/ж.

Елементите на зелената система на Варна са неравномерно разпределени, както в границите на компактният град, така и около него. В централната градска част най-ценен елемент на зелената система е Морската градина. В обхвата на “Зелената система” на Община Варна са включени всички действащи (изградени и отредени) паркове; вътрешно-квартални озеленени пространства; градини и скверове; улични линейни озеленявания; мелиоративна растителност по водосборите, формирани във Франгенските възвишения и пресичащи града; растителността по склоновете на езерния и заливния бряг; горската растителност по склоновете. Бързото развитие на града в последните години консумира значителна част от зелените площи, при което курортните качества на града се

губят. Обитаването и условията на труд се влошават, рекреационните обекти се компрометират. Ресурсовият потенциал е локализиран предимно в крайградските залесени терени, но са застрашени от промишлено, жилищно и курортно застрояване. В сегашния си обхват Зелената система има 16,088 дка под вегетативно покритие. Отнесени към 350 хил. ж. се получава 46 м²/ж, което е показател за мощност на Зелена система. Количеството на зелените площи за широко обществено ползване в м²/ж е показано в **Приложение 3.1.**, Таблица 3.5.20. В **Приложение 3.1.**, Таблица 3.5.21 е отразено състоянието на елементите на зелената система в гр. Варна

За община Аксаково от голямо значение е ПП Златни пясъци с налагащи се три паркови центъра с различна насоченост и характер. Първият парков център се оформя около историческото място Аладжа манастир, Вторият около заведенията в обслужващата сфера, а третият е около Вилно селище "Кукери". Широколистните гори са издънкови от цер, благун, габър, акация, а иглолистните са от чер бор. Широколистните курортни гори възлизат на 16 000 дка, а иглолистните – 4 100 дка. Всички курортни гори са с висок екологичен ефект и с добри възможности за естествено развитие и възпроизводство. Защитните гори - ловни райони, а защитните гори – вододайна зона, се състоят от габър, бук и цер.

Стопанските и защитни гори са преобладаващи в цялостния горски фонд на общината. Състоят се от габър, цер, акация, бук, благун, чер бор и др.

За територията на населените места в община Белослав няма изготвени планове "зелена система", снет е най – общия статус на зелената система без претенциите за изчерпателност и пълнота. Според видове зеленина по функционални характеристики и ползване, се различават обществени зелени площи, обслужващи зелени площи и извънселищна зеленина.

Разпределението им по функции, площ и видове растителност е илюстрирано в Приложение 3.1., Таблица 3.5.22. Като резултат от развитие на икономическата дейност, всички големи промишлени обекти, транспортни и комуникационни възли, източници на замърсяване се намират в непосредствена близост до отредените за жилищни функции зони на **град Девня**. Градът попада в класификацията на "Територии с преобладаващо негативно въздействие на антропогенните елементи". Въпреки, че според данните на жител се пада по 27,7 кв.м. зелена площ при норма от 20 кв.м., състоянието на зелените площи на територията на града не е удовлетворително.

Средната зелена площ в община Долни чифлик е 13 м²/жител. Тя покрива норматива, определен Наредба №7 от 22 декември 2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните територии и устройствени зони - 4 м²/жител за селата и 12 м²/жител за малки градове. Паркове са изградени в селата Гроздьово, Шкорпиловци, Пчелник. В централната част на гр. Долни чифлик има поддържана зелена площ.

Като цяло зелената системата в общината се нуждае от рехабилитация и обогатяване. Разработен е проект "Залесяване на нископродуктивни и ерозирали земи на територията на община Долни чифлик". Чрез реализацията му ще се постигне положително въздействие върху състоянието на почвената покривка на базата на мелиоративната функция на залесяването и санитарна охрана на замърсените с отпадъци площи на общинското депо.

За територията на община Провадия няма разработен план "Зелена система" и не е извършвано обстойно обследване на статуса на съществуващата градска и крайградска зеленина и състоянието на видовете. Към общината е изградено звено "Озеленяване", което се занимава и с дейностите по създаване и поддържани на зелените площи. Звеното се грижи за озеленяването в основните

градски паркове в централната градска част, улиците и пространствата около обществените и жилищни сгради. Видовете зелени площи в общината са описани в Приложение 3.1., Таблица 3.5.23.

Като конкретни възможности за подобряването на зелените системи в общините може да се разглеждат:

- Увеличаване и опазване съществуващите площи с растителни видове с висока степен на толерантност и устойчивост към замърсяване;
- Изграждане на зелени зони между промишлените и жилищни райони, градски паркове и зони за спорт с внимателен подбор на дървесни и храстови видове
- Изграждане на широки коридори и открити пространства в зелените насаждения за осигуряване на въздушни течения
- Озеленяване на транспортните трасета и трасетата на други инженерни комуникации.

3.5.9. Силни и слаби страни, възможности в ареала във връзка с околната среда.

Силни страни

- Големите промишлени замърсители развиват политика за намаляване на негативните въздействия върху околната среда;
- Наличие на Стратегия за развитие на област Варна 2005-2013
- Наличие на Общински план "Околна среда и здраве", община Девня, с период на действие 2003-2012 г, както и програма за неговото изпълнение;
- Наличие на „Програма за опазване на околната среда „ 2008-2018 за община Долни Чифлик;
- Наличие на „Програма за опазване на околната среда и устойчиво развитие“ 2009-2013 на община Белослав;
- Добро качество на атмосферния въздух на повече от 87% от територията на област Варна, отговарящо на нормите за курортна среда, подобро качество на атмосферния въздух в агломерацията Варна-Белослав-Девня и редуциране на емисиите от основните замърсители въпреки подема в икономиката.
- Достатъчно количество чисти води за водоснабдяване на населението и обезпечаване на производствените дейности в агломерацията, добро състояние на морската вода, наличие на термоминерални води по крайбрежието за развитие на туризъм, осигурено водоснабдяване за цялото население, населените места над 3000 жители са с изградени съоръжения с биологично пречистване на водите.
  - Организираното събиране и извозване на ТБО
  - добро географско положение
  - находища на минерални води, някои от които със специфични балнео-профилактични свойства, като предпоставка за развитие на балнеотуризма
  - висок относителен дял на горски ресурси, като предпоставка за развитие на ловен туризъм и дърводобивна и дървопреработваща промишленост
  - наличие на защитени територии, като предпоставка за развитие на екологичен и познавателен туризъм
  - наличие на чисти и плодородни обработваеми земи в по-голямата си част, като предпоставка за развитие на органично земеделие
  - богато биологично разнообразие
  - съхранена природна среда
  - наличие на ценни растителни и животински видове

- нормална акустична обстановка в по- малките общини
- липса на радиационно замърсяване

Слаби страни

- Недостатъчна изграденост на канализационната мрежа в част от селищата и новозастроените зони, водеща до замърсяване на реките, подпочвените води и почвата от непречистени битови отпадъчни води
  - Липса на пречиствателни станции за отпадъчни води в някои от населените места с над 2000 е.ж.
  - Липса на съоръжения за пречистване на водите в селата с население под 2000 е.ж.
  - Лошо екологично състояние на водите на река Камчия, река Провадийска и река Девня в част от теченията им, както и на Варненско и Белославско езеро
    - Липса на депа за битови, строителни и селскостопански отпадъци отговарящи на нормативните изисквания
    - Наличие на значителен брой комбинирани източници на вредни вещества в промишлените зони
    - Наличие на сериозни стари замърсявания;
    - Липса на регулярност при набирането на данни за състоянието на някои замърсители в околната среда;
    - Наличие на множество нерегламентирани сметища и стари замърсявания от отпадъци
    - Неприлагане на разделно събиране на отпадъците, в т.ч. и на опасните битови отпадъци
    - Лошо състояние на напоителните системи, водещо до проблеми с осигуряването на вода за напояване в земеделието
    - Неизползван потенциал на наличните минерални води за развитие на балнеотуризм
    - Неизползване на природните дадежности за развитие на туризъм и биологично земеделие
    - Наличие на свлачища и срутища
    - Наличие на изоставени земеделски земи
    - Ограничени бюджетни възможности за решаване на екологичните проблеми
    - Високи нива на шум, предизвикан от промишлена и транспортна дейност, в големите общини и липса на система за редовно наблюдение и контрол в някои от тях
    - Липса на регулярност при набирането на данни за състоянието на някои замърсители в околната среда;
    - Липса на достатъчно общински средства за изпълнение на мероприятия по екологични програми, благоустрояване и поддържане на чистотата.

Възможности

- Стартирала е газификацията големите общини в ареала - газифицирането на обществени сгради с топлоизточници и частните жилища може да доведе до намаляване на серни, азотни, и въглеродни оксиди;
  - Възможности за достъп на ТЕЦ "Девен" до финансов ресурс, свързан с обезпечение изпълнението на т.н."тежки директиви";
  - Възможности за достъп до финансови ресурси по оперативни програми за изграждане, реконструкция на ПСОВ и колектори;

- Възможности общините и фирмите да търгуват със спестените вредни емисии, като това може да донесе допълнителен финансов ресурс в околната среда;
- Възможност за използване на професионален капацитет на изследователски и научни институти, работещи в областния център, както и на капацитета на специалисти от администрациите на големите общини
- Възможности за ползване на геотермалната енергия за отопление, навлизане на програми и финансови ресурси по енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници.
- Възможности за достъп до финансови ресурси по оперативни програми за изграждане, реконструкция на ПСОВ и колектори, подобряване на статуса на поречие Провадийска-Девненска реки и Варненско-Белославски езерен комплекс, за подобряване характеристиките на крайбрежните морски води.
- Възможности – прилагане на интегриран подход в управлението на отпадъците на регионално равнище, изграждане на Регионално депо Провадия, обслужващо 10 общини, с център за рециклиране на отпадъците, изграждане на депо за драгажни маси.
- Използване на средствата на национални и европейски фондове за финансиране на проекти, насочени към подобряване на качеството на околната среда в ареала /ПУДООС, Оперативна програма „Околна среда 2007-2013”, Програма за развитие на селските райони 2007-2013, Оперативна програма „Регионално развитие 2007-2013” и др./
- Създаване на административен капацитет за разработване на проекти за финансиране от републиканския бюджет, национални и международни фондове
- Осъществяване на дългосрочно планиране и постигане на приемственост между администрациите
- Обединяване със съседни общини за решаване на екологични проблеми /напр. изграждането на регионална система за управление на отпадъците/
- Развиване на устойчиви икономически дейности като селски, ловен, екологичен туризъм, балнеолечение, биологично земеделие в малките общини
- Засилване на превантивната и разяснителната работа сред населението -то, насочена към повишаване на екологичната му култура и съзнание

3.5.10. Екологични рискове

Териториите с натрупани екологични проблеми са обособени от наслагането стабилни нарушения на компонентите на околната среда - въздуха, водите и почвите. В някои територии се натрупват нарушения на два, а в други случаи на три компонента на околната среда. Замърсяването на въздуха или водата, при повече от случаите, причинява екологичните проблеми на почвите. Възможен е обратният случай. Успешното реализиране на политиката в областта на интегрираното устойчиво управление на жизнената среда е в пряка зависимост от целенасочената координация на средствата от различни източници, насочването им по приоритети и своевременното им усвояване. В Приложение 3.2, Фигура 3.4.16. са представени разходите на най-голямата от седемте общини – Варна. Най- много са разходите, свързани с отпадъците и водите.

Именно в територии с натрупани екологични проблеми, при невземане на адекватни мерки или недостатъчни средства за такива, се създава риск да не се постигне устойчиво добро състояние на околната среда.

В Плана за развитие на Черноморски басейнов район, при оценката на риска повърхностните водните тела да не постигнат добро екологично състояние

до 2015 година са отчетени следните фактори: текущото състояние на водните тела, наличната информация за източниците на въздействие, планираните мерки за опазване и подобряване на състоянието на водите, необходимото време за възстановяване на водните екосистеми след прилагане на мерки за подобряване на състоянието. Същите фактори се отнасят и за седемте разглеждани общини от ареала на Варна, тъй като повърхностните им води са част от Черноморския басейнов район

Отчетена е голямата концентрация на производствени мощности в агломерацията Варна-Девня-Провадия, която създава конфликти в бреговите зони на Варненско-Белославски езерен комплекс. Освен това все още част от отпадните води, зауствани във водните обекти, не са третираны и технологичната схема на действащите ПСОВ е остаряла. Станциите работят под проектния си капацитет поради недоизграденост на канализационните мрежи и довеждащите колектори. Повърхностните води в риск и вероятен риск са показани в **Приложение 3.2.**, Фигура 3.4.17.

Съществуващите проблеми, които биха поставили околната среда в риск са следните:

- Увеличаване на транспортната натовареност на големите общини с развитието на транспортната инфраструктура и риск от допълнително замърсяване на въздуха в големите общини, както и на тези в близост до големи пътни артерии
- В риск са Варненско и Белославско езеро, река Провадийска и крайбрежните морски води на Варненски залив. Река Камчия и река Девня и крайбрежните морски води на 1-милна зона са във вероятен риск, при неизпълнение на мерките по опазване и възстановяване на околната среда.
- В производствените зони съществуват стари екологични замърсявания на почвите, чието ликвидиране е свързано с външни за общините фактори;
- Високият процент на органичните компоненти в битовите отпадъци налага изграждането на инсталации за компостиране.
- Лошо санитарно-хигиенно състояние на част от депата на територията на района. Съществуващите депа за промишлени отпадъци се нуждаят от реконструкция и разширение. Фирмите трупат отпадъци в собствени терени и площадки на склад.
- Недостигът на финансови ресурси в предприятията от Девненския промишлен комплекс, може да бъде причина за запазване на статуса на повърхностните води и непостигане на договореностите с ЕС по отношение на "чувствителните зони";
- Заплахи от нарастване на незаконните микросметища
- Заплахи от неефективно използване на строителните и драгажни маси (липсват депа за драгажни маси и трудно се намират нови терени)
- Заплахи от нерешаване на проблема за третирането на битовите отпадъци след изчерпване капацитетите на предстоящите за пускане в експлоатация регионални депа.
- **Заплахи** от нереализиране на мерките за намаляване емисиите от ТЕЦ поради липса на средства.
- Заплаха от нерешаване на проблема по третирането и обезвреждането на опасните отпадъци, отделящи се от бита.
- Недобро ниво на координация с компетентните държавни органи за осъществяване на контрол по управлението на опасни отпадъци от фирми и организации, които не са на общинско подчинение.

- Част от населението все още не е включено в селищни канализационни мрежи
- **Заплахи** от влошаване на показателите в зоните за водоползване на Черно море и еутрофикационни процеси по крайбрежието, поява на нови свлачища поради неизграденост на канализациите и липса на такива в новозастроените територии
  - опасност от неконтролирано и неправилно използване на природните ресурси – плажната ивица, горите, лечебните растения, почвите и минералните води
  - недостатъчен финансов ресурс за решаване на екологичните проблеми
  - липса на екологично съзнание и култура у обществото /свързано е с разделното събиране на отпадъците, с безразборното изхвърляне на отпадъци в покрайнините на селищата, в реките и в други водни басейни и др./

4. АНАЛИЗ НА ОБЩИТЕ ПОКАЗАТЕЛИ НА ОБЩИНСКИТЕ ПЛАНОВЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНТЕ ВАРНА, АВРЕН, АКСАКОВО, БЕЛОСЛАВ, ДЕВНЯ, ДОЛЕН ЧИФЛИК И ПРОВАДИЯ ЗА ПЕРИОДА 2007-2013. СЕКТОРНО-ОБЩИНСКА МАТРИЦА.

Таблица 4.1.

Административно-териториална единица	Наименование на документа	Година на разработване и актуализация	Времени хоризонт
Североизточен район	Регионален план за развитие на	2005	2007 – 2013
Североизточен район	Регионална иновационна стратегия на СИР	2008	2008 - 2020
Област Варна	Областна стратегия за развитие	2005	2005 -2015
Община Варна	Общински план за развитие	2005 Актуализиран 2009	2007 -2013
Община Аврен	Общински план за развитие	2005	2007 - 2013
Община Аксаково	Общински план за развитие	2005	2007 – 2013
Община Белослав	Общински план за развитие	2005	2007- 2013
Община Девня	Общински план за развитие	2005	2005 - 2013
Община Долни чифлик	Общински план за развитие	2005	2007 - 2013
Община Провадия	Общински план за развитие	2005	2007 - 2013

Анализът на общите показатели на общинските планове на общините от агломерационния ареал на Варна се основава на документи, представени в Таблица 4.1.

Анализирани са:

- актуално състояние на Областната стратегия и Общинските планове за развитие;
- основните стратегически цели на общините;
- наличие на стратегически цели с надобщинско значение;
- стратегически цели формиращи оси на сътрудничество в агломерацията.

Актуално състояние на регионалния план, областната стратегия и общинските планове за развитие.

Настоящите Регионален план за развитие, Областната стратегия за развитие на област Варна, както и Общинските планове за развитие на Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Девня, Долни чифлик и Провадия са разработени през 2005г. в съответствие с изискванията на Закона за регионално развитие (2004г.) и Методическите указания на Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ). Те са обвързани с изпълнение на поетите от България ангажменти по глава 21 „Регионална политика“, във връзка с членството ни в Европейския съюз (ЕС).

След приемането на България в Европейския съюз (ЕС), разработването и приемането на Националната стратегическа референтна рамка (НСРР) 2007 - 2013г. и одобрението от Европейската комисия (ЕК) на Оперативните програми (ОП), Националния план за развитието на селските райони 2007-2013г и Националния стратегически план за рибарство и аквакултури 2007-2013г, изискванията към Общинските планове се променят съществено.

Заложените приоритети и дейности в Общинските планове за развитие придобиват основно значение при кандидатстването за финансиране по отворените схеми на Оперативните програми. Само на базата на предвидените в Общинските планове приоритети една община може да получи финансиране от тези програми. Нещо повече - всеки проект, за който дадена община кандидатства за финансиране по Оперативните програми предварително трябва да е заложен като мярка за изпълнение в общинския план за развитие.

В насоките за кандидатстване по Оперативните програми са добавени изрични текстове за допустими дейности, т.е. допустими проекти, за които може да се кандидатства - **„Подготвените проектни предложения от общините трябва да бъдат част от или да се вписват в стратегическата рамка на съответния Общински план за развитие (2007-2013г.). Кандидатите трябва да представят заедно с предложенията извадки от съответния план, заверена с печат на общинската администрация и текст „вярно с оригинала“.**

Следва да се отбележи, че разработените през 2005 Областна стратегия и Общински планове носят редица структурни и съдържателни слабости:

- Липса на частни инвестиционни инициативи, а там където присъстват, те не са подкрепени с публични мерки и конкретни проекти, подсилващи желаните ефекти на първите (например благоустройство, административни услуги, устройствени планове и др.);
- Мерките, вписващи се в правомощията, законовите задължения и ресурсите на Общината, не са разграничени ясно от тези, чието прилагане зависи от по-горните нива на управление или от инициативите на частния сектор;
- Плановете са разработени на принципа на секторния подход - липсват интегрирани пакети от проекти/мерки. Това затруднява приоритизирането на практическите действия по реализацията им;
- Повечето от заложените мерки/проекти са на принципа „всичко или нищо“ (например: цялата общинска пътна мрежа, ВиК на всички села, саниране на цялата база на социалния сервиз). Основният мотив е „състоянието на всичко е под съвременните стандарти и трябва да се обнови и доизгради“.

Подобна форма на един общински план е подходяща за секторната структура на общинската администрация и условията за финансиране от национални източници (с хронични дефицити, но без реална конкуренция). Сега

се предлагат възможности за финансиране и от фондовете на ЕС, но при силно конкурентни условия.

Потребностите на всяка от общините са многократно по-големи от ресурсите на ЕС за България. Затова ще успеят само проекти с добро качество, т.е. с всестранна, задълбочена и убедително мотивирана аргументация.

Това може да се постигне, като след анализ и оценка на ОбщПР, стратегическата му част – Визия, Приоритети, Специфични цели и Мерки се конкретизира в система от проекти за реализация, образуващи комплекс от **Интегрирани тематични програми за развитие – ИТПР** чрез креативно комбиниране на секторните политики и проектни идеи, заложи в плана и попълнени „бели петна”, където е необходимо.

Тези програми трябва да имат следните характеристики:

- да посрещат нуждите на общината;
- да следват тясно приоритетите на регионалната, националната и на европейската политика на сближаване;
- да са напълно реализиреми в настоящия планов период до 2013 г.;
- да генерират траен социално-икономически ефект благодарение на взаимно-допълващите се и едновременно действащи съгласувани проекти;
- да следват принципите на допълняемост с цел засилване на ефекта - там, където е необходимо и възможно за финансиране от Оперативните програми на ЕС в рамките на всяка ИТПР публичните мерки биват допълнени с частни инициативи и конкретни проекти, подсилващи желаните ефекти на първите (например инфраструктурни интервенции и благоустройство, административни услуги, устройствени планове и др.). Аналогично и по същите причини публичните „твърди” мерки се допълват с „меки” мерки.

Преструктурирането на ОбщПР в тематични програми е едно актуално изискване на Европейския съюз (Лайпцигска харта, подписана от министрите на регионалното развитие на страните членки на ЕС).

След 2009 година условие за кандидатстване по Оперативна програма „Регионално развитие” е всеки проект да е част от интегрирана тематична програма за развитие (ИТПР). По този начин се осигурява необходимата аргументация и защитимост на всеки един от проектите, заложи в тези програми.

Следва да се отбележи, че от така представените документи е актуализиран само Общинския план за развитие на община Варна. Регионалната иновационна стратегия на СИР е разработена с отчитане на новите обстоятелства, произтичащи от членството на България в ЕС, по методика на Европейската комисия.

Основни стратегически цели

Основните стратегически цели по административно-териториални единица са представени в Таблица 4.2.

Таблица 4.2. Визия и стратегически цели.

Административно-териториална единица	Визия	Стратегически цели
Североизточен район	Превръщане на Североизточния район за планиране в проспериращ европейски регион, европейска врата на България към богато културно-историческо наследство, промишлен и аграрен център свисоквалифициран човешки ресурс, предпочитано място за живот, инвестиции и туризъм. Постигане на високи и устойчиви темпове на икономическо развитие и жизнен стандарт, базирани на земя, интелект, Черно море, Дунав, културно-икономическо наследство, инфраструктура и екология.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Развитие на динамична икономика, основана на конкурентноспособност и иновации. 2. Мобилизиране и повишаване качеството на човешкия потенциал и достигане на европейски стандарти на заетост и жизнена среда. 3. Въвеждане на съвременни подходи на управление, развитие на партньорството и териториалното сътрудничество
Област Варна	Варненска област – благоденстващо и атрактивно място от Европейския съюз, притегателна за инвестиции, труд и наука, с динамично развиваща се икономика и устойчивост на местните ресурси и околната среда, осигуряваща добро качество на живот на хората	<ol style="list-style-type: none"> 1. Създаване на условия за устойчив икономически растеж и стабилност, основани на жизнен конкурентноспособен пазар и иновации чрез привличане на инвестиции и креативни инициативи съчетани с удовлетворяване на изискванията на ЕС за околна среда. 2. Мобилизиране и повишаване качеството на човешкия потенциал и достигане на равнища на заетост, доходи и социална интеграция, осигуряващи добро качество на живот и жизнена среда 3. Териториално сътрудничество, включително сътрудничество между морските региони за постигане на интегрирано развитие в рамките на ЕС.
Община Варна	Варна – съвременен европейски град-регион, морски, културен, академичен, транспортен и туристически център с първостепенно значение и устойчиво развитие в условията на качествена жизнена среда и съхранено историческо наследство. Варна – привлекателно място за живот.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Устойчив, ускорен икономически растеж и стабилност, чрез създаване на благоприятна бизнес среда за привличане на инвестиции и креативни инициативи, основани на жизнен конкурентноспособен пазар, иновации и подобрен достъп до пазари и услуги. 2. Мобилизиране и повишаване качеството на човешкия потенциал и достигане на

		европейски равнища на заетост, доходи и социална интеграция. 3. Успешно интегриране в европейските структури
Община Аврен	През 2015 година населените места в община Аврен предлагат спокойствие, сигурност и добри условия за живот на своите жители, а курортен комплекс „Камчия“ с комфорта и уникалната си природа е предпочитано място за почивка от туристите – ценители на природосъобразния отход.	
Община Аксаково	Община Аксаково – привлекателна за живот, бизнес и отход, с развити конкурентноспособни лека промишленост, туризъм и селско стопанство; осигуряваща сигурност, чиста околна среда и висок жизнен стандарт на своите граждани; привличаща младите хора, инвеститори и туристи.	Постигане на стабилни темпове на икономически растеж и нови, по-високи стандарти на жизнената сред
Община Белослав	Община Белослав да се развива и превърне в привлекателно място за живеене и труд, осигуряващо добра жизнена среда, привличаща и задържаща своето население с конкурентноспособна, диверсифицирана местна икономика, подкрепяна от социално отговорна и компетентна местна власт и администрация.	
Община Девня	Подобряване на компонентите на жизнената среда за гражданите на община Девня чрез повишаване на икономическата активност, развитие на човешките ресурси и подобряване на екологичното състояние и опазване на околната среда	1. Повишаване на икономическата и инвестиционната активност на местния бизнес чрез повишаване на конкурентоспособността. 2. Подобряване качеството на средата за живот в общината. 3. Повишаване на местния капацитет за планиране и управление.
Община Долни чифлик	Община Долни чифлик – административен, културен и туристически център на Черноморското крайбрежие, с добре развито селско и горско стопанство,	1. Постигане на динамична конкурентно способна общинска икономика. 2. Изграждане на качествена жизнена среда

	осигуряващ сигурност, чиста околна среда и висок жизнен стандарт на своите граждани.	
Община Провадия	Провадия – Община с устойчив растеж, привлекателна за инвестиции, труд и отдых, съчетаваща балансирано използване на ресурсите, уникални природни дадености и културно наследство, осигуряваща европейско качество на живот.	<p>1.Повишаване качеството на човешкия потенциал и достигане на равнища на заетост, доходи и социална интеграция, осигуряващи живот и жизнена среда съобразно европейските стандарти.</p> <p>2.Създаване на условия за устойчив икономически растеж и стабилност, основани на жизнен конкурентноспособен пазар и иновации.</p> <p>3.Създаване на развита, обновена и комуникативна инфраструктура, при удовлетворяване изискванията на ЕС за околна среда.</p>

В таблица 4.3. са представени обобщено приоритетите, формуирани към специфичните цели в общинските планове на седемте общини и е направена обобщена оценка за агломерацията.

Таблица 4.3. Приоритети на общините и агломерацията

	ПРИОРИТЕТ	Варна	Аврен	Аксаково	Белослав	Девня	Долни Чифлик	Провидия	Агломерация
1	ПОСТИГАНЕ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНА СРЕДА И ДОБРО КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ	1	1	1	1	1	1	1	7
2	ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ОСНОВАТА НА ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО	1	1	1	1		1	1	6
3	РЕХАБИЛИТАЦИЯ, МОДЕРНИЗАЦИЯ И ДОИЗГРАЖДАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА, ОСИГУРЯВАЩА УСЛОВИЯ ЗА УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ И ЗАЕТОСТ.	1	1		1	1		1	5
4	РАЗВИТИЕ НА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО И МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ.	1	1	1		1	1		5
5	ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА И ПОДОБРЯВАНЕ НА ГРАДСКАТА СРЕДА	1						1	2
6	МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И ЕВРОПЕЙСКА ИНТЕГРАЦИЯ.	1		1					2

Анализът показва преобладаващото присъствие на съответния приоритет в общинските планове и оттам се получи представеното в таблицата подреждане на приоритетите за агломерацията.

По аналогичен начин са анализирани и специфичните цели към съответните приоритети в общинските планове, позволяващо да се състави по приоритети секторно – общинска матрица и на тази база да се изведат водещите за агломерацията сектори за развитие. Анализът е представен в таблица 4.4.

Таблица 4.4 Секторно-общинска матрица

	ПРИОРИТЕТ – СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ	Варна	Аврен	Акса ково	Бело слав	Девня	Долни Чифлик	Прова дия	Агломе рация
1	ПОСТИГАНЕ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНА СРЕДА И ДОБРО КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ								
	Развитие на социалните услуги и социалната интеграция. Постигане на гъвкав пазар на труда и насърчаване на „обучението през целия живот”.	1	1	1	1	1	1	1	7
	Подобряване състоянието и ефективността на образователната система	1	1	1		1	1	1	6
	Подобряване на системата на здравеопазване	1	1		1		1		4
	Развитие на културата и културните институции	1			1	1		1	4
	Развитие на спорта и туризма	1					1	1	3
	Създаване на условия за пълноценно използване на свободното време на младите хора.	1				1		1	3
	Осигуряване опазването на здравето и живота на хората и материалната среда при природни бедствия и аварии и в условия на кризи.	1	1					1	3
	Превенция на рисковото поведение сред децата и младите хора в града.	1	1		1				3
2	ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ОСНОВАТА НА ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО								
	Стимулиране на предприемачеството и развитието на МСП	1		1		1	1	1	5
	Стимулиране на публично-частното партньорство и на сдружаването чрез мрежи/кълъстери	1				1	1		3
	Привличане, задържане и разширяване на „високотехнологични” инвестиции в местната икономика	1		1	1				3
	Развитие на селското стопанство		1	1			1		3
	Развитие на туризма като подпомагане на икономиката		1	1			1		3
	Повишаване на изследователския, технологичния и иновативен потенциал на местната икономика	1						1	2
	Стимулиране развитието на информационното общество	1							1
3	РЕХАБИЛИТАЦИЯ, МОДЕРНИЗАЦИЯ И ДОИЗГРАЖДАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА, ОСИГУРЯВАЩА УСЛОВИЯ ЗА УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ И ЗАЕТОСТ.								
	Развитие и модернизация на транспортната инфраструктура	1		1	1	1	1	1	6

**РАПИВ Концепция за икономическо развитие на общините, предложени 144
за включване в Регионалната устройствена схема**

	Изграждане и подобряване на инженерната инфраструктура	1		1	1	1	1	1	6
	Изграждане и развитие на общинска бизнес-инфраструктура	1			1	1		1	4
	Развитие на енергийните мрежи, подобряване на енергийната ефективност и използване на възобновяеми енергийни източници	1						1	2
4	РАЗВИТИЕ НА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО И МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ В ОБЩИНИТЕ								
	Развитие на местното самоуправление и активно взаимодействие на общинската администрация със структурите на гражданското общество.	1	1	1	1			1	5
	Укрепване на капацитета и подобряване на координацията за управление	1	1	1	1			1	5
	Подобряване на предоставяните услуги от местната администрация и въвеждане на нови информационни и комуникационни системи	1	1						2
	Развитие на нови подходи и партньорства за местното развитие в условията на финансова децентрализация	1							1
5	ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНИТЕ И ПОДОБРЯВАНЕ НА ГРАДСКАТА СРЕДА								
	Подобряване и опазване на околната среда		1	1		1		1	4
	Разработване и прилагане на стратегии за интегрирано развитие на територията (с осигурено гражданско участие) за подобряване условията на живот.	1	1					1	3
	Възстановяване, обновяване и развитие на градските райони	1			1			1	3
	Оптимизиране на транспортната инфраструктура и насърчаване развитието на екологично чист градски обществен транспорт	1		1				1	3
6	МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И ЕВРОПЕЙСКА ИНТЕГРАЦИЯ								
	Европейска интеграция	1			1				2
	Насърчаване на международното партньорство и инициативи за превръщане на град Варна в културен и икономически център в ЕС и Югоизточна Европа.	1							1
	Международно сътрудничество с морските региони за интегрирано териториално развитие	1							1

На проведената на 25.09.2009 г. Кръгла маса, посветена на перспективите за развитие на общините, е проведено анкетно проучване с въпросници, с цел да

се направи оценка на значението на отделните общественно-икономически сектори за бъдещото благосъстояние на агломерацията около община Варна. Резултатите от проучванията и дискусиите на останалите кръгли маси по проекта показват, че най-интензивни връзки и в най-много на брой общественно икономически сектори съществуват между общините Варна, Аврен, Девня, Аксаково и Белослав. Малко по-слаби връзки с тази група общини имат общините Провадия и Долни чифлик. Значително по-слаби са връзките с община Суворово и почти никакви с общините Ветрино и Балчик.

Това се потвърждава и от сравнителния анализ на икономическото развитие на Североизточния район, област Варна и агломерационния ареал с център гр. Варна показва, че в област Варна се е формирало икономическо ядро, характеризиращо се с високи темпове на развитие. По статистически данни на територията на петте общини – Варна, Аврен, Аксаково, Белослав и Девня са разположени 93,3% от общия брой регистрирани предприятия в областта.

Така формираната се агломерация е в резултат и на обособяването на отделните общини като средища на определени икономически и обслужващи дейности и свързаното с това изграждане на транспортна и инженерна инфраструктура. Прекалено силната доминация на град Варна (като брой население, индустрия, селищни функции, местоположението му като център на транспортно- комуникационна система) над останалите населени места в групата общини до голяма степен определят съществуващия сега моноцентричен характер на агломерацията.

От факторите за постигане на привлекателна среда и по добро качество на живот **развитието на социалната сфера, пазарът на труда и качеството образованието са залегнали във всички общински планове**, а по-слабо присъствие в общинските показатели имат развитието на културата, спорта и туризма. **Опазването на здравето и живота на хората и материалната среда при природни бедствия и аварии и в условия на кризи е най-слабо застъпено и се нуждае от особено внимание при планирането на бъдещата РУС.**

От показателите за икономическо развитие най-широко застъпено е стимулирането на предприемачеството и развитието на малките и средни предприятия (МСП), следвано от насърчаване и подкрепа за сдружаване в клъстери/мрежи и привличане инвеститори в областта на високите технологии и производства с висока добавена стойност. Развитието на туризма и селското стопанство са също важни показатели за развитието на ареала. Най-слабо покритие имат показателите развитието на изследователския и иновативен потенциал и стимулиране развитието на информационното общество. Тук се вижда ясно прекалената доминация на гр. Варна над останалите териториални единици.

По отношение на рехабилитацията, модернизацията и доизграждане на инфраструктурата, осигуряваща условия за устойчив растеж и заетост естествено най-важните показател, присъстващи във всички общински планове за развитие, са развитието и модернизацията на транспортната инфраструктура и доизграждане и подобряване на инженерната инфраструктура. Във връзка с икономическото развитие е отделено необходимото внимание за изграждане на общинска бизнес-инфраструктура. Предвид надобщинския характер на планиране, изграждане и експлоатация на енергийните мрежи, тези показатели са слабо представени в общинските планове. Недооценени са и възможностите за използването на възобновяемите енергийни източници и подобряване на енергийната ефективност.

Развитието на гражданското общество и местното самоуправление присъства в общинските планове основно като укрепване капацитета на местната администрация, подобряване качеството на нейните услуги и нейното активно взаимодействие със структурите на гражданското общество. **Недооценена е ролята на прилагането на нови подходи и партньорства за местно развитие в условията на финансова децентрализация.**

Интегрираното развитие на територията и подобряване на средата за живот се свързва преди всичко с фактора опазване на околната среда, разработване на стратегии за интегрирано развитие на територията, което, приложено към агломерацията ще позволи да се отчетат интересите на по-голяма част от населението на област Варна за оптимизиране на съществуващите транспортни схеми и възстановяване и обновяване на територии с различно функционално предназначение (жилищни квартали, индустриални зони и др.).

Общинските планове за развитие са създадени през 2005г., преди фактическото членство на България в Европейския съюз. Това обстоятелство е оказало негативно влияние върху тези планове, тъй като почти не съществуват показатели за усвояване на ползите, произтичащи от еврочленството и бърза интеграция в структурите на ЕС. Само в актуализирания Общински план за развитие на община Варна е отчетено членството на страна в ЕС и са предвидени показатели за осъществяване на международно сътрудничество и европейска интеграция.

Така направеният анализ за общите показатели на общинските планове и тяхната концентрация в Агломерацията е важен елемент на "Концепцията за икономическото развитие на общините, предложени за включване в Регионалната устройствена схема" като система от взаимосвързани проекти и политики, които целят трайно подобрене на икономическото, материалното, социалното и екологичното състояние на Агломерацията. **В основата на тази концепция е интеграцията, чрез която се постига устойчивост и ефективност на всички дейности, разглеждани в тяхната взаимовръзка.** На практика, това е концепция, която определя перспективното развитие и взаимоотношенията между отделните системи и техните елементи, оказващи влияние върху качеството на средата и населението:

- обща характеристика;
- икономическо развитие - промишленост, строителство, селско стопанство, услуги, туризъм, транспорт, съобщения, складова дейност;
- инженерна инфраструктура;
- третичен сектор - здравеопазване, образование, наука, култура и др.;
- околна среда и екологични рискове.

5. ОСНОВНИ ПРОГНОЗНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНИТЕ ОТ АГЛОМЕРАЦИОННИЯ АРЕАЛ НА ВАРНА

5.1. ПРОГНОЗА ЗА ТЕРИТОРИАЛНО - ПРОСТРАНСТВЕНОТО И КОМУНИКАЦИОННОТО РАЗВИТИЕ НА АГЛОМЕРАЦИОННИЯ АРЕАЛ

Проектът на Общ устройствен план на Община Варна от 2009 г., който е в етап на съгласувателна процедура в МРРБ, съдържа

Хипотеза за далекоперспективно развитие на град Варна и прилежащите общини, включваща:

Теоретични предвиждания за бъдещето на големите градове в света

В съвременната градоустройствена теория съществуват две основни тези за бъдещето на големите и много големи градове.

Първата счита, че големите и много големи градове, които са рожба на индустриализацията през XIX и XX век ще продължат да съществуват и през XXI в., като видимо намалят темповете си на растеж, с изключение на Третия свят, където те все още ще продължат да растат до известно време.

Големите градове ще продължават да бъдат привлекателни с предоставените от тях по големи възможности за задоволяване на разнообразните потребности на хората; по- голям избор на работа, по- ниско ниво на безработица, по- високи доходи, по – големи възможности за квалификация и т. н.

Втората теза, която е по-нова счита, че големите градове са продукт на функции, които съвременният, а още повече бъдещият научно-технически прогрес постепенно ще елиминира. Тези функции са места за обща работа, търговски обмен и образование на високо равнище. Съвременните информационно-комуникационни технологии правят безмислено струпването на хората на едно място за постигане на горните цели.

Известният историк Фелипе Фернандес- Арместо в своя капитален труд “Хилядолетието” (Издателство “Прозорец”, София 2000) пише:

“Градът ще запази единствено функциите си на голям “церемониален център”, какъвто е праобразът му в някои общества – средище за културни прояви, недостъпни по други места, за различни форми на забавление, религиозно служение и светски тържества, на които се събират много хора и са необходими големи пространства. Заради неформалната близост, която се поражда в съседските отношения и социалните контакти, новите познанства и общуването лице в лице, може да се предположи, че ще оцелеят селата и малките градове. Сегашните големи градове обаче ще заприличат повече на Евродисни, отколкото на Париж: центрове за екскурзианти, които пребивават за кратко; места за взаимен обмен; средища на малобройно постоянно население.”

Настоящата хипотеза е съставена въз основа на допускане, че развитието на разглежданите територии ще бъде под въздействието на факторите, описани и в двете основни тези.

Основни фактори, влияещи на устройственото планиране през XXI век

Основните фактори, за които се очаква че ще окажат съществено влияние върху устройственото планиране през XXI век могат да бъдат групирани , както следва

- **Група „Научно-технически фактори“**. Към нея могат да бъдат отнесени:

- Развитие на ИКТ /Информационно-комуникационни технологии/ Внедряването на нов тип дейности, нов тип работни места ; Отражение на новия тип работни места върху устройственото планиране;
- Глобализиране на знанията, труда, капитала и конкуренцията;
- Разположението на Варна дава възможност на града да бъде съществена част от трансевропейския коридор №8, в който се включва трансбалканската регионална артерия от албанското пристанище Дурас и до българските пристанища Варна и Бургас за транзитни товари от Италия и Западното Средиземноморие към републиките на ОНД, Кавказкия регион и държавите на Средния Изток.

■ **Група „Географски и геополитически фактори”,** включващи:

- Разположението на Варна на Балканския полуостров и Черно море, на пътя между Европа и Азия;
- Със своето географско и геостратегическо местоположение, близостта до перспективни пазарни райони, с образованието и високото квалификационно равнище на своите човешки ресурси, недоизградените, но определено конкурентно способни инфраструктури, Варна може да играе съществена роля в международното разделение на труда.

■ **Група фактори, свързани с „Разпределение и преразпределение на световните пазари, капитал и инвестиции”.** Такива са:

- нарастване на националните и чуждестранните инвестиции и на седалищата на национални и международни фирми във Варна;
- развитие на сектора на националните и международните финансови услуги;
- изграждане на модерни обслужващи центрове с разнообразни офиси;
- развитие на “Комуникативността” на града във всичките и форми;
- концентриране на управленски функции на градско, общинско, областно и регионално нива;
- развитие на иновативна промишленост и на нови технологии;

Под *комплексното влияние* на посочените и други проявяващи се през последните десетилетия фактори и тенденции в развитието настъпиха и други промени в социално-икономическите и научно-технически условия. Те се отразяват непосредствено върху планирането и изграждането на градовете. Същите се изразяват в:

- нарастване на заетостта в сферата на услугите и познанието и намаляване на заетите в материалното производство;
- промени в пространствените връзки между централните зони и териториите за труд и отдих, като резултат от бързото развитие на ИК технологиите;
- създаване на нова информационна политика, включваща глобализация на знанията, труда, капитала и конкуренцията;
- изключително бързо нарастване на бизнеса на познанието;
- повишаване на мобилността на населението и от тук нарастване на пространствата за комуникации, развитие на транснационалните инфраструктурни връзки;
- по-тясно обвързване на обществените и частния сектори в икономиката;

- демократизация на политическите процеси в обществото, намаляване на влиянието на централната власт и засилване на ролята и функциите на местните власти, по-голямо участие на гражданите в местното самоуправление;
- отделяне на все по-голямо внимание на местната културна идентичност, на културно-историческото наследство, на развитие на културния туризъм.

Критерии за определяне зоната на влияние на град Варна върху териториалното устройство на прилежащите общини

Проучванията показват, че критериите по които се определят границите на зоната на влияние на град Варна върху устройството на териториите на съседните общини се групират в шест основни точки;

1. Транспортни връзки на тези територии с града. В това отношение главна роля ще имат магистралите “Хемус” и “Черно море”, ГП-I,9, както и трасетата на междуградския транспорт- автомобилен, релсов и воден;

2. По-големите възможности за избор на трудова заетост, която може да предложи големия град. Съществено значение, в това отношение има оптималния ежедневен трудов изохрон;

3. Възможност за използване на високите нива на културно - битово, спортно - рекреационно и търговско обслужване, които могат да се намерят в големия град;

4. По- големите възможности за образование и здравеопазване, с които разполага градът;

5. Проявеният през последните години инвестиционен интерес към определени територии в разглежданите общини;

6. Нарастващите екологически изисквания към териториите за обитаване, отдиш и труд; Топографските условия на разглежданите територии, техния микроклимат, флора и фауна, както и естетическите им характеристики и по - конкретно визуални връзки с морето са съществен фактор при тяхната урбанизация;

Основни оси на урбанизация на град Варна и прилежащите общини

Основните оси на урбанизация на територията на Варна и съседните общини са три:

1. запад, респективно югозапад и северозапад,
2. север, респективно североизток и северозапад,
3. юг, респективно югоизток и югозапад,

I. Направление “Запад”

Схемата предвижда постепенно нарастване на урбанизираната територия на разглежданите общини в западна посока по протежение на магистрала “Хемус” и стария път за Русе и София (ПК-I,2) главно за производствено-складови и логистични дейности.

Южните склонове на Франгенското плато (землищата на Аксаково, Доброглед и Слънчево) са предназначени за обитаване и съответно търговско-битово обслужване. Те предлагат терени с:

-южно изложение с подходящ наклон за изграждане на висококатегорийно обитаване,

- великолепен поглед към Девненското езеро и северните гористи склонове на Авренското плато, както и към Варненския залив,

-бърза и много удобна транспортна връзка със западната производствена зона на Варна, както и с целия град;

Равнинните терени, разположени между магистрала “Хемус” и Девненското езеро, следва да се запазят за интензивно земеделие.

Изграждането на разглежданите производствено-складови и жилищни територии не трябва да бъде непрекъснато, а с необходимите ландшафтни паузи.

Особено внимателно следва да се прокара трасето на магистрала “Черно море”, така че да не попадне върху защитената местност “Побити камъни”.

Направлението “Запад” включва урбанизиране на северния бряг на Девненското езеро, традиционно за пристанищни и производствени дейности.

За отбелязване са изключително големите възможности за развитие на производствени дейности в землището на община Девня.

II. Направление “Север, североизток”

Северната вежда, с която Франгенското плато се спуска към Варна, дълго време се е приемала като естествен природен ограничител на градската територия. При проливни дъждове (1951 г.) по нея са се спускали буйни води, заплашвайки града с наводнение. Ето защо още през първата половина на миналия век тази вежда е залесена с борови гори. Те са образували съвременния красив “Зелен венец” над града.

Територията на Варна по отношение на релефа може условно да се раздели на

- **Долна тераса** с надморска височина от 0.00 до 100 м. и максимален наклон на терена до 5% ;

- **Горна тераса** с надморска височина от 100 до 250 м. и максимален наклон на терена около 10%;

- **Северна вежда** , с която завършва Франгенското плато. Тя е разположена между 250 и 320 м. н. в. , като наклона на терена в някои участъци достига до 30%.

Комуникационното и преодоляване, особено при зимни условия е затруднено. В този смисъл тя е представлявала естествена преграда за нарастване на градската територия в тази посока. Освен това северозападните ветрове в този терен са особено силни. Следва да добавим и трудностите при инфраструктурното и осигуряване, особено по отношение на водоснабдяването. От друга страна терените, разположени непосредствено над Северната вежда, са особено благоприятни с великолепните си погледи към морето, езерото и града. Това предимство на терените над Северната вежда отдавна е оценено от обитателите на вилните зони “Телевизионна кула”, “ Добрава чешма” и “Перчемлията”.

Новият ОУП на Варна предвижда пълно съхраняване на “Зеления венец” и частично усвояване на териториите, непосредствено над него за отдих и обитаване, като осигурява комуникационното им и инфраструктурно обслужване и защита от ветровете с подходящи ивици от висока растителност.

Може да се предположи, че в бъдеще това направление в разширяване на територията на Варна ще продължи, като търси връзки със селищата, разположени на север (Куманово, Кичево, Орешак, Долище).

Особено благоприятни за курортно-жилищни функции са терените, разположени в землищата на Осеново и Кранево. Те имат благоприятно югоизточно изложение, визуални връзки с морето и възможности за комуникационно-транспортно обслужване.

В североизточното направление за развитие на отдиха в района на Варна и прилежащите общини безспорно следва да се включат и териториите около к.к “Албена”, село Оброчище, защитената зона “Батова”.

III. Направление “Юг – югоизток, югозапад”

В това направление спадат териториите на :

А/.Югоизток - Хижа “Черноморец”, Паша дере, Близнаци, “Родни балкани, Камчия.

Предимство на тези територии е непосредствения им контакт с морето, запазената природна среда и удобния комуникационен достъп, осигурен от магистрала “Черно море” и ГП- 1,9. Тяхната урбанизация следва да отчита повишените екологични изисквания.

Територията при селата Бенковски, където се пресичат магистрала “Черно море” и ГП- 1,9 е подходяща за разполагане на търговско-логистични дейности.

Б/. Югозапад – землищата на Константиново и Белослав

Предимства на тези територии са :

- непосредствения контакт с Девненското езеро - от север и големите зелени масиви на Авренското плато – от юг;

- удобно комуникационно обслужване с магистрала “Черно море” в посока север- юг и крайбрежните пътища в направления изток – запад.

Урбанизирането на тези територии също изисква повишени екологични изисквания.

Описаните три основни оси на урбанизация на територията на Варна и прилежащите общини могат да се разглеждат като варианти, осигуряващи гъвкавост на предложената схема:

- Развитието на юг е възможно след реализация на моста над езерото при Казашко.

- Развитието на североизток е свързано с изграждането на ГП – 1,9.

- Западната урбанизационна ос не изисква нови големи инфраструктурни реализации. Тя се обслужва от магистрала “Хемус” и стария път за Русе, София. Ето защо първоетапното развитие на района е насочено именно в това направление.

Следва да добавим, че развитието в направление север-юг, поради близостта на морето, ще продължава да бъде свързано предимно с отдиха и туризма. За ефективното обслужване на тези територии ще бъде полезно изграждането на скоростен релсов транспорт.

Съществуват обективни основания да се очаква, че всичко това ще доведе до:

- значителни промени в обема, съдържанието и структурата на градските центрове, зоните за труд, обитаване и отдих;

- разширяване и усложняване на пространствата на познанието, включващи образование, наука и иновативен бизнес;

- взаимно проникване на централните и производствените зони при създаването на високотехнологични и информационни производства, както и при изнасянето на материално-техническата база на дистанционната търговия и услуги;

- разширяване на териториите на културно-историческото наследство, нарастване на тяхната роля и значение, като източници на историческа идентичност и като привлекателни места за туризъм;

- разширяване на съществуващите и изграждане на нови зелени пространства около градовете , като условие за повишаване на техния екологичен комфорт;

- изграждане в периферията на градовете на жилищни територии с нискоетажно високостепенно обитаване в екологична среда;
- подобряване на достъпността на централните зони във всичките и аспекти; пешеходна, с индивидуални превозни средства и с обществен транспорт, достъпност за хора с увреждания, за всички социални групи.

В заключение може да се очаква, че гореизброените основни фактори ще влияят върху териториалното устройство на агломерационния ареал на Варна като влиянието ще доведе до:

1. Намаляване на инвестиционния натиск върху компактната територия на града и насочване на новото строителство - жилищно, рекреационно, производствено и обслужващо към неговата периферията и към съседните общини

2. Бързо развитие на комуникациите и транспорта, улесняване и ускоряване на връзките между централната част на града и неговата периферия, между зоните за труд, обитаване и отдих

3. Нарастване на значението на културно-историческото наследство, разширяване на неговия териториален обхват, увеличаване на средствата за консервация, реставрация и социализация на паметниците на КИИ. В този смисъл ограниченията за ново строителство в тези територии непрекъснато ще нарастват докато се стигне до пълната му забрана

4. Нарастване на териториите за спорт, отдих и туризъм, разширяване и обогатяване на тяхното устройство, интеграцията им със зоните за обитаване

5. Нарастване на грижите за опазване на околната среда и оптимизиране на нейното натоварване с урбанистични функции.

5.2. Предложения на общините от ареала на Варна за развитието си

На 26-ти август 2009 г. в конферентната зала на Клуба на стопанския деятел на ул. „Драгоман” 25 е проведена Консултация с експерти от Областна администрация, общините около град Варна и с участие на външни специалисти, за определяне на препоръчителна конфигурация от общини, за включване в Районна устройствена схема. Освен поканените 10 общински администрации около град Варна, попадащи в Североизточния район, в консултацията участват и представители на браншовите организации, на неправителствения сектор, както и експерти по устройствено планиране.

Една от целите на консултацията е оценка на особеностите на отделните общини – потенциални участници в бъдещата Районна устройствена схема. Очертаване на техни индивидуални характерни профили и на особеностите, които им придават собствен облик и които всяка община държи да бъдат включени и развити в Районната устройствена схема.

По време на втората сесия на Консултацията, през месец септември 2009 г. посветена на оценяването на особеностите на отделните общини – потенциални участници в бъдещата Регионална устройствена схема, са представени методологията и начинът на попълване на подготвения въпросник за очертаване на индивидуални характерни профили на участващите общини. Представителите на общините попълват въпросник, с помощта на експертите по градоустройство, участващи в консултацията.

Обработените резултати от проведените консултации очертават индивидуални характерни профили на участващите общини в ареала по отделни сектори.

5.2.1. Производство и занаяти.

Община Аврен съобщава за наличието на кариери за инертни материали, както и черешови масиви в Приселци и лозови масиви в Аврен. За община Аксаково производството на ПВХ фолио и целофан е характерно за общинската икономика. За община Белослав традиционно е производството и обработка на стъкло. За община Варна се споменават както традиционни производства свързани с морската индустрия, така и наличието на изследователски институти, предлагащи изследователско-развойни услуги в областта на морските изследвания. Отбелязват се и услугите, които предоставя общината като транспортен и логистичен център с национално и международно значение.

Характерни за община Аврен са изградения Соларен парк в с. Равна гора, обсерваторията в Аврен, частта от газопровода Петреко, преминаващ през нейната територия и Изследователския център Камчия. На територията на община Аксаково има летище. Разработени са проекти за изграждане на ветрогенератори. Община Белослав разполага с фериботен комплекс и въглищното пристанище на ТЕЦ –Варна в с. Езерово. Община Варна отчита наличието на пристанище, летище изследователски центрове. На територията на община Долни чифлик е изследователския център на Института по океанология при БАН. Община Провадия отбелязва наличието на газокомпресорна станция.

Уникални селскостопански продукти декларират общините Аврен и Долни чифлик с традиционните производства на череша, ябълки и праскови от трайни насаждения, както и производство на характерни за района сортове грозде за винарската промишленост.

5.2.2. Туристическа инфраструктура.

На територията на Община Варна са съсредоточени увеселителни паркове и места с развлекателен характер – картинг писта в кв. Виница, Делфинариум, Аквариум, Увеселителен парк в район Приморски, Аква парк в курорта Златни пясъци, условия за технически съоръжения за бързи скокове от Аспарухов мост.

Всички общини декларират наличието на специфичен вид туризъм. В община Аврен това са възможностите за орнитологичен туризъм по река Камчия и етнографски в с. Близнаци. На територията на община Аксаково е известната в цялата страна местност „Побити камъни“. В община Белослав има условия за орнитологичен туризъм по южния бряг на Варненското езеро. Община Варна е известна със скалния Аладжа манастир и с Природния парк Златни пясъци.

Летище с международно значение има на териториите на община Варна и Аксаково, а селскостопанско летище има в с. Бенковски, община Аврен. Военно летище има в община Балчик. Пристанище Варна Изток е в община Варна, пристанището за въглища на ТЕЦ-Варна е в Община Белослав, в община Девня е пристанище Варна Запад и фериботен комплекс с международно значение.

В община Аврен се намира съобщава за курортен комплекс „Камчия“.

Един от изводите след обработката на допитването е, че общините в района имат твърде разнообразен облик и самобитен характер. Този факт следва да бъде отчетен при разработването на бъдещата Районна устройствена схема. Някои общини са затруднени да определят главните уникални характеристики, с които да участват в РУС.

Резултатите от експертно оценяване на съществуващите връзки между общините показват, че най-интензивни връзки и в най-много на брой обществено икономически сектори съществуват между общините Варна, Аврен, Девня, Аксаково и Белослав. Малко по-слаби връзки с тази група общини имат общините Провадия и Долни чифлик. Значително по-слаби са връзките с община Суворово и почти никакви с общините Ветрино и Балчик.

5.2.3. Културни и етнографски традиции

Културното и природното наследство са сред стратегическите фактори за устойчиво развитие. Интегрираният подход по опазването и валоризирането на природните и обектите на културата е важно условие за повишаване привлекателността на общините от агломерационния ареал както за инвестиции, така и за изграждане на качествена жизнена среда при запазване на регионалната идентичност и развитие на културния туризъм. Това предполага осъществяване на трайно партньорство между местната власт, културните институции, неправителствения сектор и бизнеса за решаването на конкретни проблеми и реализация на съвместни проекти.

В община Аврен се провеждат ежегодно няколко културни събития:

- Ден на самодееца – концерти с участието на детски певчески и танцови състави, групи за автентичен и обработен фолклор, групи за стари градски и възрожденски песни към читалищата в общината;
- Международен детски фестивал „Звездите на Камчия“;
- Фолклорен събор „Камчия пее и танцува“.

От няколко години в с. Приселци се организира „Празник на черешата“, на който се прави базар от черешови деликатеси и лакомства, които се разпродават на благотворителен търг.

Община Аксаково организира ежегодно събор в местност „Батова“, който съвпада с празника на гр. Аксаково.

В близост до гр. Белослав се провежда от осем години рали „Трабант“, което е единствено по рода си национален мащаб.

Културна дейност в гр. Варна, която е от съществено значение за устойчиво развитие включва редица международни мероприятия:

- Международен майски хоров конкурс
- Международен театрален фестивал “Варненско лято”
- Международен музикален фестивал “Варненско лято”
- Международни летни научни срещи
- Международен балетен конкурс
- Международен джаз фестивал
- Международен фолклорен фестивал
- Международен филмов фестивал „Любовта е лудост“.

Главна стратегическа цел на община Варна е кандидатстване за Варна – културна столица на Европа 2019 г.

В община Долни чифлик се организират:

- Народен фестивал за народни певци – местност Гермето, с. Голица;
- Национален поетичен конкурс „Камчийски дни на поезията“;
- Общински фестивал на художествената самодейност;
- Седмица на морето – с. Шкорпиловци.

Град Провадия е домакин на конкурс за млади изпълнители „Св. Обретенов“.

Почти всички общини от ареала са домакини на някакво значимо местно културно събитие, което предоставя или би могло да предостави поминък на местното население.

5.2.4 Историческо и археологическо наследство

Област Варна е изключително богата на археологически обекти. Разпръснатите археологически открития свидетелстват за наличието на антропично наслявяване, започвайки от праисторията и стигайки до наши дни. Наслагването на различни цивилизации е определило съществуването на значително богатство на културни ценности, чието опазване е необходимо за предприемането на всяко едно действие, свързано с развитието на ареала.

В община Аврен се намират останките на една от най-значителните крепости-град на българското средновековие във Варненска област – Петрич кале, която е важна крепост в отбранителната система на средновековната българска държава. Петрич-кале се намира на 4 км северно от с. Аврен. Издигната е през V-VI век, по късно разрушена и изградена отново през XI-XII век. По време на последния кръстоносен поход на обединените християнски армии, под предводителството на полско-унгарския крал Владислав III Ягело, Варненчик, на 7 ноември 1444г., крепостта е превзета и разрушена. Аврен е едно от най-старите селища, срещащо се в регистри от XVII век под името Ак-виран. До руско-турската война от 1828г.-1829г., селището е заселено от старо българско население, известно като „хърцои“ и от турци. С края на войната, както и по време на Кримската война /1853г.-1856г./ започва разселване на старото население из цяла Североизточна България и отвъд р.Дунав, в Бесарабия. На тяхно място идват нови заселници – балканджии /ваяци/ от селата Голица и Козичино /Еркеч/. След 1878г. до 1913г., в Приселци се установяват 29 рода от Лозенградско и Одринско. Първите родове заселили се в Синдел след Освобождението /1878г./ са от Житница и Султанци, а в началото на XX век и от Върбица, Шуменско. В Тръстиково, след 1878г. се заселват малоазийски българи, след тях идват няколко семейства от град Елена. Наследници на ваяците от Аврен, Изгрев и Левски е населението на Здравец. В Китка освен ваяци, след 1914г. се настаняват около 40 семейства от Кюстендилско, а в Бенковски през 20-те години на XX век се заселва население от Добруджа. Балканджиите от Козичино и Голица дават много от имената на известните и до днес местности в района – „Бобата“, „Дойково дере“, „Костови ниви“, „Манолова чешма“, „Бялата пръст“, „Пода“, „Харамията“, „Кишишлик кале“. Пещерите в местността „Кишишлика“ все още пазят спомена за монасите отшелници от скалния манастир „Благовещение“.

Културно-историческото наследство на община Аксаково обхваща широк период – от античността до късното Средновековие. В природен парк „Златни пясъци“ се включват музейният обект Аладжа манастир, обявен за Национален паметник на културата през 1957 г., „Катакомбите“ (на 800 метра югозападно от Аладжа) - голяма група пещери, разположени на три различни равнища и именувани така от археолозите братя Шкорпил, базилика и късноантична крепост от 4-7 век в местността „Калето“ и останки от славянско селище – открити в района на Козгун чешма.

Кога за първи път се е появил човекът в околностите на Белослав, не може да се определи с точност. Но се знае със сигурност, че още към края на средния палеолит той вече е обитавал местността „Побити камъни“ и е бил носител на палеолитната култура. От това време произхождат намерените тук най-стари археологически материали. От тогава до днес в околностите на Белослав почти без прекъсване е имало човешки живот, развивала се е материалната и

духовната култура на човека. Околността на Белослав е била населена сравнително плътно от тракийско население. Присъствието на траките се доказва от намерените археологически материали. Чрез тях се определя местонахождението на няколко тракийски селища. Белославските земи са били заселени от славяни-севери много преди идването на прабългарите. Северите, които обитават сегашните Белославски земи, посрещат прабългарите и влизат в контакт с тях и стават едни от първите основатели на новата държава. Присъствието на прабългарите се доказва от три некропола и четири селища, открити досега от археолозите. Прабългарските селища в този район са били много повече, но за съжаление тяхното местонахождение все още не е известно. Местно и регионално значение за община Белослав има историческата местност „Тепавицата“ до гр. Белослав.

Според ранни писмени сведения Одесос /днешна Варна/ е основан от изселници от малоазийския град Милет през втората четвърт на 6-ти век преди новата ера. Това е периодът на т. нар. Велика Гръцка колонизация. Името на града / Odessos - селище, разположено на вода, "Воден"/ не е гръцко, а е от един по-ранен езиков пласт, което подсказва, че тук навярно има и по-древно селище. Градът се развива като селище от класически полисен тип град-държава, със самостоятелно управление. За кратко време Одесос става един от най-значителните пристанищни и търговски центрове по Черноморието. Вносната керамика, намирана на територията на античния град, подсказва и основните насоки на търговските връзки. През първите десетилетия те са насочени предимно към града-майка-Милет и неговите близки територии по западния бряг на Мала Азия, а от началото на 5-ти век пр.н.ера приоритетно място в търговския внос заема Атина. Включен за няколко десетилетия в границите на Македонската империя на Александър Велики /336-323 г. пр.н.ера/, след смъртта на неговия намесник в Тракия - Лизимах /281 г. пр.н.ера/, градът възстановява независимостта си и става най-големия търговски център по Западното черноморие. Свидетелство за неговото икономическо въздигане е сеченето на собствени монети - отначало от сребро и бронз, а през втората половина на 3-ти век пр.н.ера - и статери от злато. Одесос се превръща в един от важните центрове за производство на теракотови статуетки. През този период в религиозния живот на Одесос настъпва съществена промяна - като върховно божество в пантеона на града се издига тракийския бог Дарзалас. Тази промяна в организацията на религиозния живот на античния град е резултат от засиленото присъствие на тракийското население в града. В 15 г. от н.е. със създаването на Мизия, Одесос окончателно е включен в пределите на Римската империя. Той не загубва предишното си значение на пристанищен, търговски, производствен и културен център. За широките мащаби на търговската дейност са показателни бронзовите везни, теглилки и други. Културният живот и спортът са засвидетелствани от лампи - театрални маски, сребърна статуетка на актьор и спортни принадлежности. В края на II век са построени на площ 7000 кв. м. терми - най-големите на Балканите. Те стават център на обществения живот в града. След края на IV век, Одесос изживява нов икономически подем, получава нова планировка, изграждат се нови терми и крепостна стена, която огражда увеличената му територия. Търговията се оживява и Одесос става притегателен център за преселници от Мала Азия, Сирия и Егейските острови. Постоянните нахлувания на племена, идващи северно от Дунав през късната античност, довеждат до промени в етническия облик на вътрешността на древнотракийските земи, а от там и в културата на населението. След продължителни войни през 1018 г., българските войски били завладени от Византия, с което се сложил край

на Първото българско царство. През първата половина на XI век, на мястото на античния Одесос, възникнал град с крепост, добил старобългарското название Варна. През периода на Византийското владичество, Варна се превръща във важен пристанищен и търговски център. Това се доказва от златните вносни амфори, трапезни съдове със сграфито и рисуванa украса, донасяни от Константинопол. През 1201 г. българският цар Калоян окончателно присъединил града към България. Значителен подем в икономическия живот настъпил през последните десетилетия на XIII век. Той се свързва с налагането на Венеция и Генуа в търговията в Черно море. След 1366 г., Варна е преотстъпен от българския цар Иван Александър на добруджанския владетел Добротица, който го превръща в своя столица. Варна е бил митрополитски център. Построени са църкви с характерната керамопластична украса. Открити са останките на три от тях - "Св. Атанас", "Св. Георги" и "Св. Тодор". Варна е била завладяна от османските завоеватели през 1389 г. Градът не загубва предишното си пристанищно и търговско значение за земите на север от Стара планина. През XVIII век започва българското Възраждане и през XIX век във Варна възниква богат културен живот в българското читалище - изнасят се сказки, пиеси, провеждат се различни религиозни и народни тържества. След освобождението на България през 1878 г., Варна става един от културните центрове на България - тук е основано Медицинско дружество, създадена е музейна сбирка, отварят врати редица книжарници и издателства, идват на гастроли чужди артисти.

Археологическите паметници на територията на община Долни чифлик свидетелстват за обитаване и обществен живот от най-стари времена. Най-трайни са следите останали от римляните. Това са части от изградената през Юстинианово време / 527-565 г. / защитна система в източната част на Стара планина. Тя се е състояла от защитна стена "Герме", четириъгълни кули равномерно разположени по нея т.н. Хемска порта. Тя е минавала край сегашните населени места Обзор, Голица и Булаир. През нея е преминавал римският път Анхиало - Марцианопол. Към съществуващата система са принадлежали редица римски военни крепости. От тях се намират останки край селата Голица - м. Борун Градище, Бърдарево - м. Градище и гр. Долни чифлик - м. Голямото кале. Раннохристиянските гробища и базилика, както и старобългарския укрепителен вал "Табия" са свидетели на по-късни епохи. Най-старите исторически и културни паметници в общината са от времето на траките / крепостта Ерак и м. Шерба /, която все още е слабо проучена. От времето на римската империя са се запазили редица руини - Ерите / римска пътна крепост в устието на р. Камчия /, Раннохристиянска базилика край с. Шкорпиловци, Римска пещ по пътя за резервата Шерба и Гемето/ крепостна стена край с. Голица /.

В исторически план на територията на съвременната община Девня са съществували поселения от времето на Римската империя. През 104 г. от н.е. римският император Траян основава голям гарнизонен град наречен Марцианополис. В община Девня също има редица паметници на културата, между които: Музей на мозайките, който е единствен в България, изграден върху част от основите на антична сграда с мозайки, датирана в края на III и началото на IV в. от н.е.; Античен амфимитеатър; Епископска базилика.

Провадия е селище с над 15-вековна история. Археологическата датировка отнася най-старите следи от човешка дейност в землището на града към V в. пр. Хр. Смята се, че градът е основан като крепост и форпост на Византия срещу нахлуващите от север воинствени племена. Византийците го наричат Проват (проход или теснина). Към края на XI в. българите налагат името Овеч, вероятно заради добре развитото овцевъдство в този край. В периода на Първата

българска държава крепостта не се използва, но на петнадесетина километра северозападно процъфтява манастирски комплекс, свързан с владетелския двор. По време на Втората българска държава градът е военна крепост, административен, стопански и духовен център. През 1388 г. след продължителна обсада Овеч е превзет от турците. Завоевателите го наричат Провадия, а също така и Таш Хисар. Към средата на XVI в. крепостта запада. Градът трайно се установява на днешното си място в котловината, по бреговете на р. Провадийска. Културното наследство на общината включва 26 разкрити археологически обекта, 8 древни църкви, 185 архитектурни паметника, 6 музейни сбирки, два музея, както и 13 съвременни паметника. Особено интересни за туристите са православните храмове "Свето Благовещение" и "Свети Никола" и мюсюлманската джамия от XIV век.

Всички общини, обхванати в агломерационния ареал притежават богато историческо наследство и указват наличието на крепост или древен култов обект на тяхната територия, които предопределят сегмент от тяхното развитие в областта на туризма и е от важно значение за бъдещото развитие на ареала.

5.2.5. Лов, риболов и спорт

Любителският лов и риболов са традиционно и популярно занимание в България. През 2007 година у нас има над 140 000 регистрирани любители-ловци и въдичари, които практикуват лов и/или риболов в свободното си време, като броят им се увеличава с всяка изминала година. Любителският риболов е позволен за лица, притежаващи билет за любителски риболов, освен при извършването на такъв във водите на Черно море.

На територията на община Аврен има няколко язовира, които са подходящи за отдих и риболов. До язовир „Паничката“ край с. Аврен е изграден анимационен и дегустационен пункт „Рибарска хижа“. На 2 км от с. Здравец се намира едноименен язовир, на брега на който е разположена хижа.

На територията на община Аксаково риболов традиционно се практикува в язовири в близост до с. Засмяново и с. Любен Каравелово. Селата Долище, Орешак, Куманово и Генерал Кантарджиево развиват ловен туризъм за любителите на този спорт. Ловни дружинки има регистрирани в с. Долище, с. Ген. Кантарджиево и с. Климентово. По традиция от десетилетия в дружинката в с. Долище членуват едни от най-известните ловци от Варна.

В община Белослав няма подходящи водоеми, които да позволяват развитието на риболова. През 2007г. е изградена първата ловна хижа, като строителството на сградата се финансира от Ловно-рибарското дружество във Варна, а земята е осигурена от община Белослав. Постройката приютава цялата местна дружинка от 56 души, които в последните 20 години са били лишени от своя база.

Поради близостта на община Варна до Черно море и липсата на изискване за притежаване на билет за спортен риболов в морската акватория, предимно се практикува морски риболов.

"Център за спортен риболов" има изграден на язовир Пчелник през 2008г. Местоположението е удобно за варненци и за летните курортисти от района на Обзор, Бяла, Шкорпиловци, Камчия. Самият язовир се намира на около 40 км южно от Варна в община Долни чифлик. Зарибен е преди четири години с шаран, толстолоб, амур, сом и щука. Природата около язовира е запазена от всякаква промишленост и човешки действия. В близост е и ловното стопанство "Шерба", където се развъждат благородни елени, елени лопатарии, сърни, диви свини и муфлони, а от дребния дивеч: зайци, фазани и яребици. Еко Парк Венелин е един

от най-големите рибарници в България разположен до с. Венелин, община Долни чифлик. Паркът представлява 600 хиляди кв.м. водни басейни (рибарници) и озеленени поляни. Близостта му до град Варна, привлича много туристи и рибари. В общината се практикува и морски риболов.

На територията на община Провадия са разположени няколко язовира и река Провадийска, които предполагат развитие на сладководен риболов.

Почти всички общини от ареала разполагат с особено интересни места за лов и/или риболов.

На територията на пет общини има условия за някакъв вид екстремн спорт, свързан с особеностите на дадена местност (скално катерене, рафтинг, пара- и делтапланеризъм и др.). В община Аврен има възможност за развиване на рафтинг по поречието на река Камчия, мотокрос и офроуд. В общината има обособена зона за гмуркане. В община Аксаково също има възможност за практикуване на мотокрос в близост до селата Игнатово и Куманово. Над с. Разделна, община Белослав има възможност за скално катерене и парапланеризъм. В община Варна има възможности за развиване на пара и делта планеризъм, уинд сърф и кайт сърф. Клуб „Адреналин“ организира ежедневно през топлите месеци бързи скокове от Аспаруховия мост в гр. Варна. В община Провадия, до с. Венчан има условия за делтапланеризъм.

В четири от общините на ареала на Варна има терен или съоръжение за практикуване на рядък вид спорт. В местност Харамията в община Аврен се организират пейнтбол битки. В близост до с. Близнаци може да се организира велокрос. В община Аксаково има целогодишна конна база, предлагаща възможност за разходки с коне по определени маршрути. База за конни състезания има и в квартал Винаца, гр. Варна.

5.2.6. Биоразнообразие

На 26.08.2009 в Клуба на стопанския деятел, Варна, по време на проведената Консултация с експерти от Областна администрация и общините около град Варна, са оценени особеностите на отделните общини в Ареала. С помощта на експертите е попълнен въпросник от представителите на общините, участващи в консултацията. Във връзка с биоразнообразието резултатите са следните:

- Повечето общини твърдят, че разполагат с някакъв център за специфичен вид туризъм, един от които – орнитологичен.
- Повечето общини разполагат със защитени територии, с уредени маршрути и пунктове за наблюдение

Освен това някои от общините като Белослав, Девня и Долни Чифлик имат разработени дългосрочни програми за опазване на околната среда.

Използването на ресурсите на биоразнообразието, специфични за всяка една от общините трябва да залегне в бъдещото разработване на РУС, защото именно местните власти са най- запознати с нагласите и опита на населението, както и с възможностите за развитие на един или друг сектор. Устойчивото развитие на икономиката в общините от ареала трябва да е щадящо околната среда и да не води до изчерпване на природните ресурси. Особено благодатна за използване на екосистемни услуги е обстановката в по-малките общини, където екологичните проблеми са минимални и отстраняването им изисква по- малко финансови ресурси.

Преди да се обмислят възможностите за използване на биоразнообразието като ресурс за доходи на общините, трябва да се започне от въвличане на населението в инициативи, свързани с околната среда. За тази цел е необходимо

то да бъде информирано за състоянието ѝ, да участва в обученията съвместно с НПО или в акции по мониторинг и оценка на биоразнообразието. Особено полезни могат да бъдат подрастващите, тъй като същевременно ще получат и възпитателни насоки за едно ново отношение към природните богатства.

Като се вземат предвид силните страни и възможностите в ареала, а именно: съхранена природна среда и богато биологично разнообразие; наличие на ценни растителни и животински видове, в това число и на лечебни растения; наличие на чисти обработваеми земи и богат горски фонд, тук успешно могат да се развият устойчиви икономически дейности като:

- Селски, ловен, екологичен и познавателен туризъм
- Развитие на екологично земеделие и отглеждане на лечебни растения
- Туризм с цел залесяване
- Туризм с цел опознаване на лечебните растения и събирането им, щадящо техните находища.
- Планирано събиране на лечебни растения от местното население, регламентирано и контролирано от местните власти
- Опазване, поддържане и разширяване на мрежата от екопътеки с помощта на местното население
- Включване на представители на обществеността в комисии при разработване на проекти в областта на околната среда и здравето.

5.2.7 Природни феномени

Природните феномени на общините от ареала на Варна са разгледани в три групи:

- уникален ландшафт;
- пещери и скални образувания;
- водни – водопад, извор и/ или езеро.

Уникален ландшафт има в община Аврен – местността „Петрич кале“, защитената местност „Ятата“ в община Белослав и в местността „Камчийски пясъци“ в Лонгоза в община Долни чифлик.

В Община Аврен има скални образувания в местността „Петрич кале“. В Община Аксаково специфични скални образувания има в местността „Побити камъни“. Побити камъни има и в общини Белослав и Девня. Специфичен пещерен феномен е Аладжа манастир, който е на територията на община Варна.

Като водни феномени са посочени Белославското езеро, минералните извори по крайбрежната ивица в град Варна и триметровия водопад на р. Армера в местност „Орлов камък“ до с. Горни чифлик.

5.2.8. Здравеопазване

Традицията да се използват лечебните качества на водите и природните ресурси води началото си от траките, известни като изкусни лечители, познаващи целебните качества на минералните извори. В Римската империя тези традиции продължават и "свещените " извори на Тракия стават известни по всички краища на Великата империя. В последните години в света се наблюдава едно ново отношение към профилактиката и активната почивка. Популярността на балнеоцентровете в Европа се възражда, защото те наред с традиционните методи на лечение възстановят и целебните терапии на древните времена. В днешни дни се води битка за здравето и на здравия човек. Анализите показват, че нарастващата продължителност на живота в икономически развитите страни увеличава значението на балнеологията. Малко са страните в Европа, които

могат да се конкурират с България по изобилие и многообразие на термоминерални води с различен физикохимичен състав и калолечебни суровини. Известни и проучени са над 550 находища с 1600 минерални извора с общ дебит от 4900 л/сек. Преобладават слабоминерализираните минерални води - 66.7%, минерализирани минерални води - 14.4% и газови води - 17,9%. По своя химически състав термоминералните ни води се отличават с голямо разнообразие. Освен слабоминерализираните хидротерми, страната ни разполага с ценни сулфидни, радонови, силициеви, хлорно-натриеви, възкисели и съдържащи флуор, желязо и арсен минерални води. Особено ценен ресурс са големите запаси на страната от висококачествена лиманна лечебна кал и лечебен торф. Разнообразният планински релеф, обширната морска брегова ивица, близостта на Средиземно море и благоприятното географско положение на страната създават отлични биоклиматични условия и неповторими или рядкосрещащи се природни съчетания за комплексно въздействие върху човешкия организъм. Изобилие на термоминерални води и лечебна кал има в таласотерапевтичната зона на Черноморското крайбрежие.

Балнеоложки, климатични и калолечебни центрове по Черноморското крайбрежие - к.к. "Златни пясъци", к.к."Св. Константин и Елена", "Слънчев ден", Ваканционен клуб "Ривиера", Варненски калолечебни бани и др. В община Аврен има лечебни пясъци по поречието на Камчия.

Минерални извори има в община Аврен – р. Балкони. Извори има и в община Варна. В община Долни чифлик се извършват сондажи за минерална вода в с. Шкорпиловци, с. Ново Оряхово и с. Старо Оряхово. В община Провадия е минерален извор „Ерека”.

Тази обективно благоприятна природна среда осигурява реални възможности за удължаване на сезона и за по-ефективно използване на биоклиматичните ресурси за отдих, лечение и профилактика на редица социално-значими заболявания.

От гледна точка на целите и задачите на бъдещата Районна устройствена схема на групата общини от Варненска област, доболничната помощ е с местно значение в границите на отделните общини. Като такава, тя не е обект на устройствено планиране в РУС. С надобщински характер са две от направленията на доболничната лечебна дейност, а именно: специализирана медицинска помощ и спешна медицинска помощ. На територията на общините от ареала на Варна единствено в град Варна има специализирани лечебни центрове за определени видове заболявания в т.ч. 5 многопрофилни болници и 2 диспансера със стационар.

Специализирани рехабилитационни центрове има в община Долни чифлик, с. Шкорпиловци и в община Провадия, който към момента не функционира. Центърът в с. Шкорпиловци е за пациенти със заболявания на централната и периферната нервна система. Предстои откриване на сектори за лекуване на слединсултни състояния, диабет, следоперативни състояния, заболявания на опорно-двигателната система.

5.3. Прогноза за социално-икономическото развитие на агломерационния ареал

Като част от дейностите по проект по ОПРР „Установяване на дългосрочно междурегионално сътрудничество и пренасяне на съвременни добри практики в сферата на регионалното управление” през м.август 2009г. е проведена Консултация с експерти от Областна администрация Варна и общините около град Варна, в която участват и външни специалисти, с цел определяне на

препоръчителна конфигурация от общини, за включване в обща Районна устройствена схема. Освен поканените 10 общински администрации около град Варна, попадащи в Североизточен район от ниво 2, в консултацията участват и представители на браншовите организации, на неправителствения сектор, както и експерти по устройствено планиране. Сред задачите на участниците са:

- оценка на особеностите на отделните общини – потенциални участници в бъдещата Районна устройствена схема /РУС/. Очертаване на техни индивидуални характерни профили и на особеностите, които им придават собствен облик и които всяка община ще държи да бъдат включени и развити чрез Районната устройствена схема;

- извършване на експертна оценка на интензивността на съществуващите обществено-икономически връзки между общините, участващи в консултацията и определяне на препоръчителна конфигурация от общини, за включване в обща Районна устройствена схема.

Обработката на попълнените от представителите на общините въпросници за очертаване на индивидуални характерни профили на участващите общини показва следните основни резултати:

- Почти всички общини съобщават за наличие на тяхна територия на техническо съоръжение, което според тях има уникален характер, такъв, който предопределя сериозен сегмент от тяхното развитие и е от значение за благосъстоянието на населението. Сред тези съоръжения са: ветроенергийни и соларни паркове (в т.ч. и в процес на реализация), обсерватории, газопроводи, изследователски центрове, специализирани пристанища (за въглища, за зърно, за фериботи), летища и други;

- Повечето общини (поне 7 от присъстващите 10) твърдят, че разполагат с някакъв център за специфичен вид туризъм (орнитологичен, пещерен, етнографски, кулинарен и др.);

- Почти всички общини са домакини на значимо местно културно събитие, което предоставя или би могло да предостави поминък на местното население (събор, фестивал, конкурс, състезание, местен празник и др.);

- Седем общини указват за наличието на крепост или древен култов обект на тяхната територия;

- На територията на осем общини има условия за екстремен спорт, свързан с особеностите на дадена местност (скално катерене, рафтинг, пара- и делтапланеризъм и др.);

- Всички общини разполагат с особено интересни места за лов и/или риболов;

- Осем от десетте общини разполагат с някакъв вид защитена територия с уредени в нея маршрути и пунктове за наблюдение, които представляват интерес за хора, външни за общината и в момента представляват източник на доход за нея.

Всички участници в Кръглата маса се обединяват около становището, че резултатите от оценката на интензивността на връзките между общините, направена по експертен път с помощта на подготвените формуляри, отразява обективно състоянието на нещата и представлява добра основа за вземане на решение за препоръчителна конфигурация. **Решено е, че с най-голяма обществена полза е разработването на обща Районна устройствена схема за общините Варна, Аксаково, Девня, Белослав и Аврен. Като „втора вълна” към тази група се включат и общините Провадия и Долни чифлик, което би следвало да зависи основно от ползата, която се вижда и от тяхното собствено желание за включване в схемата. Представителите на тези общини заявяват, че**

те имат желание да бъдат включени в РУС. Участниците в Експертната консултация единодушно приемат, че ако в останалите общини (Суворово, Балчик и Ветрино, както и Община Бяла, която не участва в консултацията) съществува силен обществен интерес към включване в Районната устройствена схема и ако те виждат в това съществена ползва за своето бъдещо развитие, те също биха могли да бъдат включени в нея, но включването им следва да бъде резултат изцяло от собственото им желание и инициатива и да бъде логично мотивирано от тяхна страна. Решено е също така на следваща Кръгла маса да се обсъди визията за развитие на общините около Община Варна, да бъдат поканени всички общини, взели участие в Експертната консултация, както и Община Бяла. Тази Кръгла маса се състоя през месец септември 2009 год. и е посветена на перспективите за развитие на общините, които да бъдат предложени за включване в бъдеща обща Районна устройствена схема. Кръглата маса има за задача да изработи обща визия за развитието на региона чрез общините препоръчани за включване в Регионалната устройствена схема. Участват представители на общински администрации от региона (общините Варна, Аврен, Белослав, Девня, Долни чифлик, Бяла), неправителствения сектор (Регионална агенция за предприемачество и иновации, Обществен център за околна среда и устойчиво развитие), представители на институти (Институт по хидро-и аеродинамика, Технически университет – Варна, Национален институт по метеорология и хидрология експерти по устройствено планиране (представители на ТПО – Варна, РИОСВ – Варна). Специален гост бе Г-н Кейс Мидема, Началник на отдела за териториално планиране в регион Хага. В началото на Кръглата маса на всички участници са раздадени въпросници, с помощта на които да извършат оценка на значението на отделните общественно-икономически сектори за бъдещото развитие на региона около Община Варна. Във въпросниците са включени общо 50 вида стопански дейности, които всеки участник подрежда в зависимост от собственото си виждане за тяхното значение за развитието на региона. Във втората дискусия от втората сесия на Кръглата маса всеки от участниците пояснява накратко своето виждане за стопанските приоритети и посочва основните дейности, които според него ще бъдат определящи за следващите две десетилетия. В хода на представянето, преминало в дискусия, се оформя становището, че секторите, на които участниците отдават най-голям приоритет за развитие на територията, обхваната от бъдещата Районна устройствена схема, са търговията, корабостроенето, кораборемонтът и корабоплаването. След приключването на Кръглата маса е направено обобщение на попълнените въпросници, при което вижданията за бъдещото развитие на участниците са оценени с по-голяма точност. Обработката на въпросниците показва, че с най-висок приоритет за бъдещо развитие в района на общините Варна, Аксаково, Девня, Белослав, Аврен, Долни чифлик и Провадия са следните дейности (подредени по важност):

1. Морски туризъм – 4,6 бала
2. Корабоплаване – 5,9 бала
3. Търговия – 9,3 бала
4. Корабостроене и кораборемонт – 10,4 бала
5. Банки и управление на финанси – 10,4 бала
6. Наука, проектиране и консултантска дейност – 11 бала
7. Химическа промишленост – 17,1 бала

Резултатите показват характерните приоритети на крайбрежните общини, които са определяли тяхното развитие и до момента. Новите дейности, които не са заемали толкова важно място през социалистическия период на развитие на

региона, са търговията, науката, проектирането и консултантските дейности. По време на дискусиите някои от участниците няколкократно подчертават, че според тях, най-важни са експортно ориентирани дейности. Това виждане проличава и в резултатите от обработката на въпросниците. Всички указани по-горе приоритетни дейности за развитие имат силно експортно значение. Това е важен елемент от визията за развитието на общините, която поставя съвсем нови изисквания пред конкурентоспособността на региона и пред качеството на висшето образование, което е специално подчертано от представителите на научните институти и университетите.

По време на дискусиите участниците често се позовават на предвижданията на проекта за нов Общ устройствен план на Община Варна и на Плана за развитие на Община Варна. Проектът на нов Общ устройствен план на Община Варна обръща специално внимание върху връзките в развитието на Община Варна и на съседните ѝ общини и отчита, че степента на зависимост е толкова силна, че изолираното планиране на всяка община поотделно води до трайна невъзможност за нейното пълноценно развитие. Дискутиран е и въпросът за мястото на високите технологии в бъдещото развитие на региона, като този въпрос е приоритетен единствено в новия ОУП и в Актуализирания план за развитие на Община Варна.

От обсъжданията, свързани с морския туризъм и корабоплаването става ясно, че участниците отдават голямо значение на развитието на круизния и яхтения туризъм. Тези приоритетни дейности също се оказаха заложени в предварителния проект на нов ОУП на Община Варна, като за тяхното развитие са отредени територията и акваторията на сегашното Пристанище „Варна-Изток”. Повечето участници изразяват мнение, че основният поток от туристи, които ще посещават региона в бъдеще, ще влизат в него през пристанищата на град Варна и през Летище Варна, част от което е разположено и на територията на Община Аксаково. По отношение на търговията е отбелязано, че е полезен отрасъл, който създава работни места, но не генерира особено висок доход.

Тъй като град Варна и Община Варна формират центъра на агломерационния ареал, то прогнозното им развитие е от особено значение за ареала. Основните параметри на социално-икономическото развитие се съдържат в проекта на ОУП на Варна от м.май 2009г. Според него град Варна и община Варна имат високо равнище на развитие и значителен потенциал за по-нататъшен растеж. Местоположението и характеристиките на градската агломерация и на град Варна позволява да се поемат и в бъдеще значителни национални, регионални функции, както и европейски функции в сферата на високотехнологичната промишленост, услугите и туризма.

Факторите, които ще определят социално-икономическото развитие на град Варна с влияние и отражение върху развитието на общините от агломерационния ареал и в бъдеще са:

– **Местоположение:** излаз на Черно море; разположение на пътя между Европа и Азия; близост до перспективни пазарни райони, външна „врата” на страната и Европейския Съюз, поемаща възможностите за развитие на източните и югоизточните връзки на страната и ЕС;

– **Демографски потенциал:** център, привличащ население и трудови ресурси. Град Варна се отличава с концентрация на население с голям жизнен и високообразован трудов потенциал, т.е. може да удовлетвори изискванията за наемане на работна сила с необходимите качествени характеристики. По отношение на демографското развитие могат да се очакват нови положителни количествени и качествени изменения в перспектива. Образователното равнище

на населението непрекъснато се повишава. Концентрацията на население с висше образование е близо 1,5 пъти над средната стойност за страната, което е **предпоставка за развитие на модерни и технологични производства и дейности.**

– **Висока вътрешна и международна транспортна достъпност:** средишно място и транспортно-комуникационен възел от висок ранг, наличие на пристанищен и летищен комплекс, увеличаващи възможните алтернативи за транспортна и логистична дейност. **Град Варна е и най-големият входно-изходен транспортен възел на страната, свързващ Източна и Централна Европа по море с Русия, Украйна, Грузия и останалия свят;**

– **Образователен и културен център:** Град Варна е един от основните научни и културни центрове на страната. Петте университета в града събират над 30 000 студенти. Те включват: Икономическия университет; Морската академия, която е центърът на военноморското образование и изследвания в България; Медицинския университет и университетската болница, които осигуряват отлични условия за медицинско образование, следдипломна квалификация, диагностика и лечение; Техническият университет, който е съставен от осем факултета, два колежа и център за дистанционно обучение; Варненския свободен университет с над 10 000 студенти, които се обучават в широк кръг от дисциплини. **Развитието на висшите училища и научни институти е от съществено значение за икономическото, културното и социалното развитие за района. Варненските университети осигуряват на града и областта научен потенциал за развитие на бизнеса и иновациите,** привличат млади хора, които са не само потребители на стоки и услуги, но и създават неповторимата атмосфера на студентския град. Те са основните потребители на културни ценности и създават потенциални възможности за развитие на културните институции. Значителна част от завършващите специалисти намират професионална реализация в града и Варненска област и така съдействат за развитие на професионално-образователната структура.

– **Концентриране на административни, икономически, финансови и търговски услуги** от висок порядък, развитие на обслужваща сфера и инфраструктура, които превръщат града в един от големите стопански центрове на Източна България. В резултат на всичко това нараства относителния дял на третичния сектор. В град Варна са застъпени всички основни функции на социалната инфраструктура. Градът е седалище на представителни обекти на национални и чужди производствени и търговски фирми

– **Икономическо разнообразие:** **В различна степен на развитие в ареала са представени широка гама от производства и дейности на всички сектори и отрасли.** Тяхното надграждане в значителна степен е по-лесно, особено при наличието на традиции в определени сектори като морската индустрия и др.

– **Туристически потенциал:** **Ареалът разполага с уникален потенциал за развитие на разнообразен туристически пакет.** В редица случаи наличието на туристически и рекреационни ресурси е благоприятна предпоставка за развитие на незамърсяваща и модерна промишленост във високоефективни ниши.

– **Определен интерес от чуждестранни и вътрешни инвеститори** поради струпването на добри локализационни условия, определящи град Варна, общината и ареала като силно атрактивни в инвестиционно отношение територии.

Благоприятен външен фактор за развитието на общините от агломерационния ареал може да се посочи членството на страната ни в ЕС от 2007 г. и влиянието на този процес върху така наречените среди на развитието: икономическа, социална, нормативно-правна, устройствена, информационна, институционална и др.

Прогнозите за икономическо развитие имат силно вероятностен характер, тъй като процесите в икономиката и пространственото изграждане на средата са с определена степен на непредвидимост. Това налага изисквания за гъвкавост по отношение на бързо изменящите се условия.

Основната концепция за икономическото развитие на общините от агломерацията на Варна, която стои в основата на устройствените решения, се изгражда върху следните допускания:

- Развитие и утвърждаване на социално-икономическия комплекс на град Варна като конкурентен в агломерационната, регионалната, национална и европейска територия

- Доразвитие на функциите на град Варна, център на агломерационния ареал, като **многофункционален център с национално, европейско и международно значение**, отговарящи на ранга му на бъдещ втори град в селищната мрежа на страната и контрабаланс на столицата в Източна България и източна граница на Европейския Съюз

- Развитие на града и общината, свързано с регионалното местоположение в агломерацията – а именно на брега на Черно море, което му придава характеристики на **град – врата и основен логистичен център с национално и международно значение**

- По-нататъшно утвърждаване на града като национален, регионален и агломерационен научно-образователен и университетски център. Развитие на територията на ареала на местния **образователен и иновативен потенциал и информационните и комуникационни технологии** с оглед изграждане на икономика, основана на знанието. Това ще се постигне чрез засилване на функциите в областта на образованието, научното и технологично развитие, трансфера на технологии, подобряване образователните и квалификационни умения на човешкия капитал и др.

- Умножаване на **промишлените дейности** на територията на ареала и структурно преустройство, гравитиращо към производствата на високотехнологични, иновативни и интернационализирани производства и фирми; създаване на **клъстери**, с оглед повишаване на ефективността и конкурентноспособността на производствата

- Развитие на **туристическа функция** не само в община Варна, но и в останалите общини от агломерационния ареал, с преобладаване на високодоходен туризъм и преодоляване на неговата висока сезонност. Превръщане на град Варна в национален, регионален и световен туристически обект

- **Балансиране на развитието между отделните сектори** с ускорено развитие на тези отрасли и дейности от третичния сектор, които създават импулс за развитието на първичния и вторичен сектор на територията на агломерационния ареал

– **Преодоляване на липсата** на характерните елементи на качествено устроена производствена среда на територията на агломерационния ареал

– Организирането на инвестиционна инициатива и устройването на “икономически зони” за очакваните интензивни потоци от хора и стоки. Намирането на удачни решения по този въпрос ще осигури на общините от територията на агломерационния ареал допълнителен мощен потенциал за развитие

– Ефективното използване на ресурсите и потенциала на територията на агломерационния ареал за целите на социално-икономическото му развитие

– **Могат да се дадат следните основни характеристики на прогнозираното икономическо развитие за агломерационния ареал:**

– В **икономическата сфера** е едновременно предизвикателство и благоприятна възможност да се създаде климат, който стимулира реструктурирането и модернизацията и допринася за устойчив растеж. Град Варна, център на агломерационния ареал, е финансов и интелектуален капитал на страната и разполага с високообразовано население. От една страна е необходимо да се ускори напредъкът в сектора на услугите и промишлените отрасли от сферата на високите технологии, за да се укрепят позициите на Варна като водещ финансов и бизнес център не само в ареала, но и в страната, от друга страна градът трябва да поддържа здравословна комбинация от промишлени отрасли, за да може да капитализира съществуващият производствен потенциал и да издържи на конкуренцията на широк фронт. Това е една възможност за устойчива диверсификация, която в известна степен ще смекчи до голяма степен сезонната заетост на трудовите ресурси и ще има благоприятно отражение върху общините от агломерацията.

Икономическото развитие – неговите темпове, структура, пространствено организиране в зони, ядра, комплекси, е основополагащо по отношение на развитието на всички останали системи на територията на агломерационния ареал, включително и по отношение на демографското развитие.

От друга страна, всички останали подсистеми играят ролята на стимулатори или ограничители по отношение на икономическото развитие на територията на агломерационния ареал, за които е необходимо търсенето на гъвкав баланс.

Прогнозираните средногодишни темпове на развитие на икономиката са високи – 5-8%, но реалистични при запазване на сегашния инвестиционен интерес към град и община Варна и засилването му спрямо общините от агломерационния ареал и умело използване на създадените предпоставки и възможности за едно ново реструктуриране в полза на по-ефективни и конкурентоспособни производства. При реализиране на прогнозираните темпове градът и общината ще достигнат равнище на развитие около 60% от средното за Европейския Съюз към 2025 г. Сегашното равнище е около 37%.

Предвидените структурни промени в развитието на икономиката на община Варна, обхващащи всички сектори и сфери на дейности, ще се отразяват и върху развитието на икономиката на територията на агломерационния ареал. Предвижда се и досега диверсифицираният характер на икономиката на община Варна, представен от многообразни икономически функции, да продължи да се обогатява. Прогнозираната структура на икономиката на общината по показателя приходи от продажби е ориентирана към доминиращо развитие на третичния сектор, но при запазване, дори увеличаване на силната роля на вторичния сектор. Според прогнозните оценки вторичният сектор достига дял в общата структура на

икономиката през 2025 г. около 19%, което го определя като център със силно развитие на услугите. Третичният сектор достига прогнозни оценки по отношение на произведената продукция, характерни за градове от ранга на Варна със силни туристически, транспорти и логистични функции – около 80%. Първичният сектор, включително селско стопанство и риболов, е с незначителен дял за развитието на икономиката на общината, но все пак един резерв за хранителната промишленост и ресторантьорството. Характерната повишена инвестиционна атрактивност на територията, водеща до нарастване на икономическата активност, ще продължи да привлича население и работна сила. Разработените два варианта на прогнозата на наетите лица (тенденциален и силно урбанизационен) предвиждат увеличение на броя на наетите лица от 114 хиляди през 2005 г. на 175 хил. – респективно при тенденциалния и близо 189 хил. – при варианта, основаващ се на засилена урбанизация. Планираното увеличение е в рамките на 50–65%, което е изключително високо при демографската ситуация в страната. Това нарастване на заетостта се базира както на прогнозно нарастване на населението, основно чрез привличане на население в трудоспособна възраст, така и на трудови пътувания. Нарастването на броя на заетите в туризма, макар и с много по-ниски темпове, ще засили проблема с високата сезонна заетост в общината. **Третичният сектор се очертава като най-перспективен за развитието на икономиката на ареала. Това се определя от функциите в сферата на услугите и на инфраструктурното развитие. Преструктуриране на третичния сектор е ориентирано към засилване на услугите, свързани с развитието и трансфера на технологии, образованието и квалификацията, бизнес услугите, услуги в областта на здравеопазването, високодоходен туризъм, транспортни и логистични дейности.** Вторичният сектор намалява своя относителен дял в структурата на заетите лица (от 28 на 25%), но абсолютно увеличава техния брой. При прогнозиране на приходите от дейност се залага ускорена динамика в сравнение с останалите сектори и производства в общината, което се обосновава с очаквани високоефективни вътрешноотраслови промени. На тази основа се предвижда дялът на вторичния сектор да нараства от 20% през 2005 г. на 22% през 2025 г. Промените във вътрешноотрасловата структура на този сектор са **ориентирани към развитие на отрасли, повлияни от икономиката на знанието.** В това отношение положително въздействие ще окаже развитието на нови отрасли на третичния сектор и тяхната връзка чрез подходяща инфраструктура с вторичния сектор и преди всичко с преработващата промишленост. Качеството на работната сила ще бъде един от ограничителите на бъдещото развитие на икономиката в града, което е проблем за цялата страна. Това налага **изпреварващи дейности, свързани с повишаване на квалификацията и потенциала на човешките ресурси.**

Стратегически направления на икономическото развитие на територията на агломерационния ареал

Промисленост

Характерна особеност на прогнозираната отраслова структура е нейната промяна. Преструктурирането на промишлеността е на основата на умножаване на промишлените дейности, които “изтеглят” структурното преустройство към средно и високотехнологични производства и фирми.

Прогнозата за структурата на промишленото развитие отразява приетите хипотези за целеви структурни промени, които се извеждат на базата на **качествени аспекти:**

- ускорено развитие на високотехнологични, ефективни и конкурентноспособни производства;
- развитие на традиционни за града, но перспективни производства – корабостроене, кораборемонт и др.;
- обвързване на науката с производството и създаване на потенциални ядра на нови дейности (технологичен парк, инкубатори);
- привличане на високотехнологични производства;
- изграждане на зона за бърз технологически растеж;
- изграждане на регионални “кълъстери” и мрежи, в които да се обхванат малките и средни предприятия;
- ограничаване на трудоемките и неспецифични производства и дейности.

Предвижда се преработващата промишленост да увеличи дела си в структурата на приходите от продажби от 8.8% през 2005 г. на 11% през 2025 г. в резултат на предвидената висока динамика на развитието ѝ.

Промените във вътрешноотраслово равнище и в областта на продуктите структури са свързани с развитието на нови производства и продукти, на основата на търсене на пазарно перспективни, високотехнологични и иновативни производства и покриване на перспективни “ниши”, подкрепени от активна структурна политика на държавата и общината, осигуряване на по-пълно използване на местния потенциал и възможностите на Структурните фондове. Очаква се делът на наукоемките производства в структурата на промишлеността на общината, които сега са 4.1% да се увеличат на 23-25%.

В този смисъл предмет на реалната устройствена проблематика е локализирането на технологичен парк, бъдещите логистични, научно-изследователски и образователни центрове и др. Това води до създаването на условия за повишаване на технологичното равнище и развитие на високотехнологични производства и за развитие на предприемачеството и частния бизнес.

В основата на прогнозираното развитие на промишлеността е изграждането на нови предимно малки и средни предприятия.

Строителство

Строителството ще продължи да бъде важен отрасъл в икономиката на общините от агломерацията и през прогнозния период. Предвижда се слабо намаляване на неговия дял в структурата на заетостта и произведената продукция, но при абсолютно нарастване на заетите лица и реализираните приходи. Основанията за това нарастване са свързани с:

- инвестиционния интерес за ново строителство върху територията;
- очакваното засилено инфраструктурно строителство и особено очакваното строителство по линия на оперативните програми и усвояване на средства от Структурните фондове и Кохезионния фонд,
- преструктурирането, ремонта и реновирането на съществуващите материални активи в общината, една значителна част от които са остарели и некачествени.

Динамиката на пазара на недвижими имоти, растящите цени, туристическата и курортна атрактивност на ареала, ипотечното кредитиране на граждани и повишеното търсене на курортни и престижни жилищни площи създава силни пазарни стимули в сектора.

На трудовия пазар става все по-трудно да се намерят квалифицирани специалисти за различните дейности, както и инженерен състав. Като цяло потребностите от неквалифициран персонал се удовлетворяват чрез ежедневна и сезонна миграция на работници.

Третичен сектор

Очаква се увеличаване на заетите и нарастване на конкурентноспособността на отраслите от третичния сектор, базирано на:

- Тенденциите на нарастваща конкурентноспособност на отраслите, които го съставят – здравеопазване, образование, наука, култура, туризъм, бизнес услуги и др.;
- Нарастване на изискванията към качествата на трудовия ресурс чрез повишаване на образователното и професионално равнище на населението;
- Развитие на научни изследвания с приложен характер;
- Разработване и внедряване на нови технологии, ориентирани към икономиката на общината, националния и международен пазар;
- Развитие на оздравителния и медицински клъстер, който да доведе до утвърждаване на гр. Варна, а от там и на ареала, като международно, национално и регионално медицинско, лечебно-възстановително и балнеоложко средище.

Туризъм

Туристическия бизнес в общините е с много добри показатели и големи перспективи за развитие, при наличието на благоприятна инвестиционна среда.

Прогнозните равнища на всички показатели и в перспектива бележат растеж. Този растеж е значително по-забавен по отношение на абсолютния прираст на заетите лица. Основанието за определянето на прогнозираните равнища на развитие на туризма в разглежданите общини са свързани с:

- нарастване на туристическия поток;
- подобряване на сезонността в използване на туристическата база;
- значително подобряване на обслужването и квалификацията на заетите в туризма;
- развитие на нови форми като яхтен туризъм, разширяване на дела на културно-историческия и балнеоложки туризъм;
- изграждане на агресивна маркетингова политика за целеви групи по възраст, доходност, културно-познавателни интереси и хоби;
- поддържане на качествено туристическо предлагане във всички аспекти: продукт, хора, услуги, информация, опит;
- увеличаване броя на чуждестранните туристи с привличане на отвъдокеански пазари / САЩ, Канада, Япония и др./, с развитие на конгресен и балнеотуризъм.

Очаква се към 2025 г. заетите лица в туризма да бъдат около и над 20-22 хил.души. Допълнителната свързана заетост с развитието на туристическите услуги се очаква около 5-6 хил.души и повече през 2025 г. Привлеченото население в ареала в резултат от развитие на туризма се очаква годишно да надхвърли общата численост на постоянното население.

Транспорт, складиране и съобщения

Община Варна ще запази, разшири и развие на ново равнище функциите си на международен европейски, национален и регионален транспортен и логистичен център. Това е секторът, в който се очакват най-много инвестиции

през прогнозния период, ще се извършат мащабни преустройства и се предвижда висока динамика в реализираните работи и приходи от пристанищна и превозваческа дейност на пътници и товари. Очаква това да се отрази положително и на развитието на сектора в общините от агломерационния ареал. Търговско-складовите предприятия и зони постепенно се трансформират в комплексни търговски специализирани центрове с концентрация на търговскообслужващ персонал, посетители и товари, което поражда редица градоустройствени проблеми, както вътре в тях, така също и в контактните им зони.

В устройствения план на община Варна новото логистично развитие на града е решено чрез резервиране на терени в западно и южно направление.

Селско стопанство

Първичният сектор (селско, горско стопанство, риболов) за община Варна намалява непрекъснато своя дял в структурата на заетостта и продукцията, като в рамките на прогнозния период се очаква да участва в структурата на заетостта и икономическата структура с 0,5-0,3%. За останалите общини от агломерационния ареал обаче селското стопанство е от важно значение за развитието им, още повече че значителна част от земеделските земи се предлагат при определен инвестиционен интерес да сменят своето предназначение за по-доходоносни дейности.

В заключение на основата на еднопосочността на резултатите от „Актуалното състояние и общественоекономическата ситуация на агломерационния ареал”, представени в т.3, „Анализа на общите показатели на общинските планове за развитие на общините Варна, Аврен, Белослав, Девня, Долни чифлик и Провадия за периода 2007-2013 г.”, от т.4, проведените кръгли маси по проекта по ОПРР „Установяване на дългосрочно междурегионално сътрудничество и пренасяне на съвременни добри практики в сферата на регионалното управление”, на предвижданията на Проекта на ОУП на община Варна и направените прогнози във връзка с тях се налага безспорният извод, че съществуват връзки и взаимозависимости между седемте общини Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Девня, Долни чифлик и Провадия. Като най-интензивни връзки и в най-много на брой общественоекономически сектори съществуват между общините Варна, Аврен, Аксаково, Белослав и Девня. *Тези 5 общини Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Девня естествено формират агломерационния ареал независимо от техния разнообразен облик и самобитен характер. На следващ етап към тази група общини могат да се включат и общините Провадия и Долни чифлик.*

С разработването на бъдещата Районна устройствена схема, на ареала около Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Девня ще се допринесе за реализиране не само на приоритета, посочен от всички общини в агломерацията, а именно, постигане на привлекателна среда и добро качество на живот, но и на останалите заложи в общинските планове за развитие приоритети, за осъществяване на интеграция, чрез която да се постигне устойчивост и ефективност на всички дейности, извършвани в отделните общини и в агломерационния ареал.

6. НЕОБХОДИМИ УСТРОЙСТВЕНИ МЕРКИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНИТЕ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ТЯХНАТА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ.

За да бъде агломерационният ареал на Варна с високо качество на живот, основано на устойчиво социално-икономическо развитие, неизменно икономиката трябва да се променя динамично. Високото качество и стандарт на живот се гарантират в основна степен от добрата конкурентоспособност на произвежданите в областта стоки и услуги на вътрешния и международните пазари, която осигурява заетост и професионална реализация на населението.

6.1 Икономическо развитие

6.1.1. Промишленост

Динамиката на конкурентоспособността гарантира в дългосрочна перспектива устойчивото социално-икономическо развитие, което е от особено значение за баланса в ареала между икономическо развитие и опазване на околната среда, както и на взаимовръзката между висок икономически растеж и висока заетост.

От направения анализ на общинските планове за развитие и от дискусиите на проведените кръгли маси се вижда че под една или друга форма основният приоритет за постигане на устойчив, ускорен икономически растеж и стабилност е:

ПРИОРИТЕТ: ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ОСНОВАТА НА ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО

Основните дейности, предвидени в общинските планове, могат да се групират най-общо като:

- Насърчаване на развойната дейност и внедряването на иновации в предприятията;
- Развитие на благоприятна про-иновационна среда в подкрепа на бизнеса;
- Модернизация на технологиите и управлението в МСП;
- Осигуряване на по-достъпни и качествени консултантски и информационни услуги за бизнеса;
- Защита на индустриалната собственост на българските предприятия и изследователски организации;
- Намаляване на енергоемкостта и разнообразяване на енергийните източници;
- Укрепване на производствения капацитет и достъпа до пазари чрез използване на предимствата на бизнес кооперирането;
- Повишаване обема и икономическия ефект от привлечените инвестиции.

От изключителна важност е да се насърчават екологично чисти, ниско емисионни, енергоспестяващи производствени технологии и възобновяеми енергийни източници, с цел значително намаляване на енергийната интензивност, негативните екологични въздействия, като това допринася за устойчиво развитие на икономиката. Като резултат от този технологичен поврат, освен чисто екологичния полезен ефект, също така ще бъдат значително подобрени ефективността и производителността на използваните от предприятията технологии.

От съществено значение е да се подобри средата в която работят предприятията, както и тяхната управленска култура. Подкрепата за създаване и функциониране на подкрепяща бизнеса организация, която да предоставя такива услуги, ще допринесе значително за подобряването на пазарното представяне на предприятията, включително на стартиращите такива, както и за разширяване на управленските знания и умения на предприемачите.

С цел стимулиране на регионалното развитие и иновациите и подобряване на бизнес средата и конкурентоспособността на предприятията ще бъде използван клъстерен подход.

Клъстерите са в състояние да постигнат общ напредък в предприемачеството и са двигател за развитието на активите, новите технологии, бизнес инфраструктурата, привличането на инвестиции и специализирани услуги, което индивидуални предприятия не са в състояние да направят.

Представено е едно обобщение на специфичните цели и мерки, залегнали в обинските планове:

Специфична цел 1: Стимулиране на публично-частното партньорство и на сдружаването чрез мрежи/клъстери

Мярка 1.1. Стимулиране на публично-частни партньорства и инициативи за решаване на важни проблеми на обществено-икономическото развитие.

Мярка 1.2. Насърчаване на междуфирменото сътрудничество и подкрепа за създаване на бизнес-мрежи, клъстери и други начини за сдружаване за развитие на икономиката.

Мярка 1.3. Разширяване и оптимизиране на връзките между бизнеса, браншовите и професионални структури и общинската администрация, осигуряващи ефективно използване на трудовите и финансови ресурси и ноу-хау, трансфер на технологии и добри практики от ЕС.

Мярка 1.4. Разработване на програми за подпомагане развитие на клъстерните структури в местната икономика с приоритет на туристическия сектор, морската индустрия, занаятите и други.

Мярка 1.5. Изграждане на нови аграрно-производствени структури.

Специфична цел 2: Повишаване на изследователския, технологичния и иновативен потенциал на местната икономика

Мярка 2.1. Разработване на иновационна стратегия на ареала.

Мярка 2.2. Създаване на съвет по "Иновации и европейска интеграция", който да организира управлението на агломерационната иновативна система, обезпечаваща предимствено нарастване на услугите с висока принадлежна стойност, изследователската работа и иновативните компании.

Мярка 2.3. Насърчаване използването на изследователската дейност и технологиите от бизнеса с цел увеличаване трансфера на знания към бизнеса и за бизнеса.

Мярка 2.4. Стимулиране сътрудничеството между университетите и бизнеса в изследователската дейност, развитие на уменията, намиране на техническа помощ и нови пазари.

Мярка 2.5. Подкрепа за създаване и развитие на технологични бизнес-инкубатори и изграждане на Високотехнологичен парк в град Варна.

Мярка 2.6. Стимулиране развитието на иновационната култура.

Мярка 2.7. Повишаване на нивото на научното обслужване и въвеждането на съвременни технологии в селското стопанство

Мярка 2.8. Поощряване на иновациите в енергийната ефективност и възобновяемите енергийни източници и опазване на околната среда.

Специфична цел 3: Стимулиране на предприемачеството и развитието на МСП.

Мярка 3.1 Подпомагане на предприемачеството за създаването на нови работни места и стартиращ бизнес.

Мярка 3.2 Стимулиране на предприемаческата култура и нагласа в гражданското общество.

Мярка 3.3. Развитие на отрасли с потенциал - текстилна и шивашка промишленост, хранително-вкусова промишленост, мебелна промишленост.

Мярка 3.4. Подпомагане развитието на МСП в областта на преработката на суровини от селско и горско стопанство.

Мярка 3.5. Стимулиране на предприемачеството сред жените.

Мярка 3.6. Стимулиране на технологичното / индустриалното предприемачество сред ученици и студенти с техническо образование

Мярка 3.7. Подпомагане създаване на групи риболовци и рибарски общности за осъществяване на дейности от колективен интерес.

Специфична цел 4: Привличане, задържане и разширяване на „високотехнологични“ инвестиции в местната икономика

Мярка 4.1. Разработване на стратегия за маркетинг на агломерацията.

Мярка 4.2. Подкрепа на общински центрове за привличане на инвестиции.

Мярка 4.3. Подкрепа за създаване и развитие на индустриални и бизнес зони.

Мярка 4.4. Подпомагане на инвестициите, които решават приоритетните социални и икономически проблеми на ареала, чрез осигуряване на инфраструктура и други улеснения.

Мярка 4.5. Подобряване на системата за административно-техническо обслужване на инвестиционни инициативи.

Специфична цел 5: Стимулиране развитието на информационното общество

Мярка 5.1. Изграждане на местната инфраструктура на информационното общество.

Мярка 5.2. Изграждане на общинска училищна информационна мрежа и локални училищни информационни мрежи.

Мярка 5.3. Подобряване достъпа до и развитието на он-лайн публични и бизнес услуги.

Мярка 5.4. Въвеждане на информационни и комуникационни технологии във всички нива на образованието.

Мярка 5.5. Изграждане на публичен портал с възможности на достъп до цялата публична информация от различните сфери на обществения живот.

Мярка 5.6. Изграждане на ширококолентови комуникационни мрежи.

Мярка 5.7. Подпомагане на бизнеса, в т.ч. малките и средни предприятия за възприемане и ефективно използване на информационните и комуникационни технологии.

Мярка 5.8. Изграждане на ширококолентови комуникационни мрежи.

Специфична цел 6: Европейска интеграция и международно сътрудничество

Мярка 6.1. Провеждане на активно международно лобиране за създаване на ефективни партньорства и привличане на чуждестранни инвеститори за реализиране на проектите заложи в Общинските планове за развитие.

Мярка 6.2. Разширяване сътрудничеството с европейските региони чрез коопериране с местни и регионални власти в рамките на ЕС, за ефективно интегриране на ареала в ЕС.

Мярка 6.3. Развитие на капацитет и партньорства за участие в международни проекти по европейските програми и фондове, включително 7РП, СІР, Interreg IV, SEE, JESSICA, Световната банка и др.

Мярка 6.4. Използване потенциала на действащите клъстери, целевите групи и международните пазари за увеличаване на преките инвестиции и обема на износа.

Мярка 6.5. Обезпечаване развитието на икономика на знанието в изпълнение на Лисабонската стратегия, чрез стратегически международни партньорства в научно-техническия и изследователски сектор, за насърчаване на изследванията, технологиите, иновациите в различни аспекти от обществения и социално-икономическия живот.

Мярка 6.6. Съдействие на местните предприемачи за установяване на контакти и създаване на бизнес отношения с партньори от ЕС.

Мярка 6.7. Участие в мрежи и развитие на икономически сътрудничества за успешно позициониране в европейската и международна икономическа среда.

Мярка 6.8. Насърчаване създаването на международни консорциуми за съвместни изследвания, технологично развитие и технологичен трансфер.

6.1.2. Строителство

От направения анализ на редица програмни документи, като Общинските планове за развитие, Регионалната иновационна стратегия за Североизточния район на България, приоритетите, залегнали в Националната стратегия за регионално развитие на Република България, Стратегията за развитие на област Варна, както и от направения анализ настоящото състояние в сектор "Строителство" на територията на Общините, включени в настоящата концепция за икономическото развитие на Районната устройствена схема, са изведени следните приоритети за постигане на устойчив, ускорен икономически растеж и стабилност в сектор Строителство:

I. ПРИОРИТЕТ: ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ОСНОВАТА НА ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО

За да може секторът да преодолее трудностите, които понастоящем изпитва, да продължи да бъде двигател на икономическото развитие в агломерацията предприятията трябва да бъдат подготвени и да се адаптират към бързо променящите се условия на националния и международните пазари, повишавайки своята конкурентоспособност. За целта са зададени следните специфични цели и мерки, чрез които те да бъдат постигнати:

Специфична цел 1: Стимулиране на публично-частното партньорство и на сдружаването чрез мрежи-клъстери в сектор Строителство.

Мярка 1.1. Насърчаване на междуфирменото сътрудничество в сектор Строителство, подкрепа за създаване на бизнес-мрежи, клъстери и други начини за сдружаване.

- Повишаване на интензивността на икономическите връзки между общините в Районната устройствена схема в сектор Строителство.

- Създаване на клъстер, който да обхваща предприятия както от индустриалния център Варна-Девня-Белослав, така и от по-периферните общини.

Мярка 1.2. Разширяване и оптимизиране на връзките между бизнеса, браншовите и професионални структури и общинската администрация, осигуряващи ефективно използване на трудовите и финансови ресурси, ноу-хау, трансфер на технологии и добри практики от ЕС.

- Изграждане на регионална мрежа за информационен обмен, трансфер на технологии и разработване на съвместни иновационни проекти и участие в програмите на ЕС.

- Стимулиране сътрудничеството между университетите и бизнеса в изследователската дейност, развитие на уменията, намиране на техническа помощ и нови пазари.

- Стимулиране сътрудничеството между бизнеса, администрацията и неправителствения сектор с цел повишаване квалификацията на работещите в областта на строителството.

Мярка 1.3. Повишаване на изследователския, технологичния и иновативен капацитет на фирмите от сектор Строителство.

- Въвеждане на нови прогресивни технологии, съвременно оборудване и суровини при всички видове строителни дейности, извършвани в района.

- Разработване на стратегии за мениджмънт и развитието на човешките ресурси, прилагане на принципа "обучение на работното място" чрез програми за професионално обучение.

- Привличане и разширяване участието на инвестиционни фондове и стратегически български и чуждестранни инвеститори в строителството, конкурентноспособността, обема и качеството на сектора в икономиката на агломерацията, региона и страната.

- Подобряване на достъпа на строителните фирми до кредитни инструменти за инвестиции във високи технологии и иновации.

- Повишаване информираността на фирмите от сектора и насърчаване на кандидатстването им по Оперативните програми.

II. ПРИОРИТЕТ: ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА И ПОДОБРЯВАНЕ НА ГРАДСКАТА СРЕДА

Инвестициите, свързани с местната инфраструктура влияят благоприятно и върху развитието на сектор Строителство в общините, включени в Районната устройствена схема, осигурявайки поръчки на фирмите в сектора и увеличаване на заетостта в общини с висока безработица, чрез пряка заетост в строително-ремонтните дейности и косвена заетост в съпътстващите дейности.

Спадът при сградното строителство през последните 2 години, насищането на пазара от строителството на жилища, хотели, търговски центрове и офис сгради повлия отрицателно на отрасъла. Бъдещото развитие на този сектор се изразява в по-малко като обем строителство на сгради, но с по-качествено изпълнение и по-добри енергоспестяващи характеристики, както и повишаването на енергийната ефективност на вече съществуващия сграден фонд.

Мярка 2.1. Разработване и прилагане на стратегии и планове за интегрирано развитие на територията (с осигурено гражданско участие) за подобряване условията на живот.

- Приемане на Общ устройствен план, създаващ условия за интеграция на община Варна в националното и европейско пространство и изграждането ѝ като регионален център в полицентричната структура на европейските градове.

- Осигуряване на актуална планова и кадастрална основа за развитие на населените места и селищните образувания.

- Изработване на подробни устройствени планове за отделните микрорайони, териториални единици, селищни образувания и населени места.

Мярка 2.2. Възстановяване, обновяване и развитие на градските райони в общините, включени в Районната устройствена схема.

- Естетизиране на общественото пространство и оптимизиране средата за отдих.

- Рехабилитация, обновяване и благоустрояване на жилищни квартали.

- Реставрация и естетизиране на архитектурно-историческото наследство в градската среда.

Мярка 2.3. Повишаване на експлоатационните качества и енергийната ефективност на съществуващия сграден фонд и новото строителство.

- Насърчаване на инвестициите в саниране на жилищни и обществени сгради.

- Поощряване на внедряването на нови енергоефективни материали при строителството.

- Прилагане на нормативи за ниско-енергийни (пасивни) жилища при новото строителство и въвеждане на нормативни разпоредби за високоефективни топлоизолационни материали.

III. ПРИОРИТЕТ: РЕХАБИЛИТАЦИЯ, МОДЕРНИЗАЦИЯ И ДОИЗГРАЖДАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА, ОСИГУРЯВАЩА УСЛОВИЯ ЗА УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ

Мярка 3.1. Гражданско-инженерното строителство като потенциал за устойчиво развитие на сектора.

- Рехабилитация и модернизация на общинските и републикански пътища.

- Благоустройство на населените места, създаване или подобряване на публичните блага като водоснабдяване и канализация, улици и тротоари, паркове и градини.

- Реконструкция и модернизация на железопътната инфраструктура, база и съоръжения. Развитие и модернизация на пристанищната инфраструктура.

- Преструктуриране, рехабилитация и технологично обновяване на стари производствени зони в градовете в районите на растеж и в районите в индустриален упадък.

- Осигуряване на прозрачност при провеждане на обществени поръчки, търгове и конкурси

6.1.3 Селско стопанство

Аграрният сектор не е част от приоритетите за развитие на някои от общините от агломерационния ареал на Варна, както се вижда от резултатите от проведено проучване чрез въпросници на проведена Кръгла маса за обсъждане на обща визия за развитие на общините около град Варна, които да бъдат препоръчани за включване в Районна устройствена схема. В актуализирания план

за развитие на община Варна не са предвидени конкретни мерки в областта на селското стопанство. На база анализ на текущото състояние на сектор „Селско стопанство“, се открояват следните мерки с надобщинско значение, свързани с развитието на сектора и подредени по степен на същественост за ареала:

ПРИОРИТЕТ ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТНОСПОСОБНОСТТА НА ОСНОВАТА НА ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО

Специфична цел 1: Развитие на селското стопанство

Мярка 1: Създаване на предпоставки за развитие на селското стопанство чрез подобряване на информираността и изграждане на инфраструктура

- Организиране и поддържане на информационен ресурс в общинската администрация относно възможностите за финансиране в селското стопанство и регулярно разпространение на актуална информация и изграждане на информационно звено за обслужване и подпомагане на селскостопанските производители;
- Подобряване на съществуващата и изграждане на нова инфраструктура в региона, свързана със селското стопанство;
- Изработване на земеустройствени и комасационни проекти за подобряване структурата на земеползването в общините;
- Разработване на програма за промяна в структурата на културите и заетите площи;
- Осигуряването на стимули (както от държавата, така и от общините) за създаване на научно-приложни продукти в сферата на селското стопанство. Тези нови стопански структури могат да се превърнат в потенциални ядра на нови дейности (например био-технологии , опитни полета, способни да доведат до значително нарастване на работните места, създаващи висока добавена стойност);
- Привличане на високотехнологични производства чрез активната политика на местната власт – даване на преференции за изграждане на предприятия в сферите на растеж;
- Ускорено преминаване през административните процедури при регистриране, строителство и стартиране на дейността;
- Предоставяне на услуги от бизнес подкрепящите организации, търсене на партньори, пазари, маркетингова информация;
- Организиране на обучение за селскостопански производители;
- Насърчаване въвеждането на нови технологии в селското стопанство – по-тясна връзка с професионалните гимназии по селско стопанство;
- Съдействие при сертификация на селскостопански производители.

Мярка 2: Стимулиране на вертикалните интеграционни процеси между интензивните производства и съответните преработващи единици с цел затваряне на веригата “земя - краен продукт”, развитие на регионални клъстери и сдружения

Мярка 3: Развитие на екологично селско стопанство

- Създаване и инвестиране в бази за екологично чисто производство;
- Създаване на фамилни ферми, малки мандри и млекосъбирателни пунктове.

Мярка 4: Подобряване реализацията на селско стопанска продукция.

- Изграждане пазари на едро за животните;
- Изграждане на борси за селскостопанска продукция;
- Изграждане на цехове за преработка на селскостопанската продукция.

Мярка 5: Проучване на възможности за развитие на нетрадиционни доходоносни отрасли от селското стопанство

- Търсене и проучване на възможностите за отглеждане на етерично-маслени култури (лавандула), бубарство, ферми за охлюви и др.

Мярка 6: Създаване на малки предприятия за преработка на селскостопанска продукция

Мярка 7: Развитие на животновъдството чрез създаване на съвременна животновъдна база.

Чрез тази мярка се цели специализиране на различните райони в съответни сектори на животновъдството с оглед обективните дадености и традиции.

- Създаване на съвременна животновъдна база – кравеферми в районите на Аврен, Казашка река, Равна гора и Царевци, свинеферми край Болярци и Приселци, отглеждане на зайци – в Бенковски и Синдел.

- Стимулиране отглеждането на пчелни семейства от населението. Екологично чистия район в общините Провадия, Аврен и наличието на разнообразна флора ще допринесат за доброто качество на пчелния мед.

Мярка 8: Развитие на горското стопанство.

- Опазване и залесяване на горите;
- Стимулиране на дейностите на горските стопанства в тази насока и стимулиране на дърводобивната и дървообработващата промишленост.

6.1.4. Услуги

Агломерацията има ключово географско местоположение за развитие на търговията и услугите. Съществено е нейното отваряне към страната и света през последните години, както и по-тясно сътрудничество със съседни общини. Дейността на голяма част от малките и средни предприятия е съсредоточена в сферите на търговията и услугите, поради тази причина повечето общини считат, че това е полезен отрасъл, който създава работни места, но не генерира особено висок доход. Въпреки всичко секторът на услугите и най-вече търговията е един от отраслите, на който се отдава най-голям приоритет за развитие на агломерационния ареал.

I. ПРИОРИТЕТ: ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ОСНОВАТА НА ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО

Специфична цел 1: Повишаване на конкурентоспособността на предприятията в сектор услуги

Мярка 1. Повишаване на изследователския, технологичния и иновативен капацитет на фирмите от сектор Строителство.

- Повишаване на изискванията към качеството на мениджмънта на предприятията в сектора, включително и подобряване на квалификацията на кадрите.

- Подобряване качеството на обслужване на клиентите.

Въвеждане на нови технологии и нови продукти и финансови операции в подсектора "финансово посредничество", които да могат да се „напасват“ точно на индивидуалните нужди и характеристики на клиентите.

- Разширяване гамата от банкови услуги, извършени по електронен път през Интернет.

- Подобряване на финансовата достъпност на основните застрахователни продукти.

- По-добро усвояване на техническата помощ от ЕС към банките за разработка на нови продукти.

- Разработване на специализирани финансови инструменти от страна на банките за улеснен достъп до капитал за развитие на малки и средни предприятия чрез инициативите JEREMIE и JASMINE.

Специфична цел 2: Услугите – фактор за повишаване на заетостта и генератор за икономически растеж в агломерацията.

Мярка 1. Насърчаване на търговията в общините с аграрен облик с цел създаване на условия за оставане на повече добавена стойност за местните производители.

Мярка 2. Стимулиране на предприемачеството и развитието на МСП

- Насърчаване на местния бизнес и търговия чрез обучение за предприемачи и стартиращ бизнес.

- Подпомагане по различни програми на микро- и малките предприятия, за да се осигури нарастваща маса от положителни примери за предприемачески успех.

- Подпомагане на бизнеса, в т.ч. малките и средни предприятия за възприемане и ефективно използване на информационните и комуникационни технологии.

- Стимулиране на нови дейности, които преди не са заемали толкова важно място в общинските икономики – професионални дейности и научни изследвания, проектиране и консултантска дейности.

II. ПРИОРИТЕТ: ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА И ПОДОБРЯВАНЕ НА ГРАДСКАТА СРЕДА

Специфична цел 1: Преодоляване на дисбаланса в развитието на сектор "Услуги" на територията на общините, влизащи в Районната устройствена схема

Мярка 1. Повишаване на транспортните и комуникационни връзки вътре в агломерацията

- Разширение на връзките и търговския стокообмен с други общини, области и градове в страната и чужбина.

- Разработване, поддържане и разпространение на разширена база данни на информационен ресурс в общинските администрации относно всички търговски обекти, които могат да бъдат отдадени под наем или

продадени с цел привличане на инвестиции в съответните общини.

- Изграждане търговски комплекси, които да обслужват няколко населени места.
- Подобряване достъпа до и развитието на он-лайн публични и бизнес услуги в по-малките и периферни общини.
- Развитие на нови адекватни на пазарното търсене в по-малките общини банкови и застрахователни продукти.

6.1.5 Туризм

Туризмът е един от основните отрасли в структурата на икономиката на повечето общини от Ареала, като същевременно е един от най-развитите в региона и продължава да увеличава дела си в общия ръст на икономиката. Общините Варна, Аврен, Девня и Долни чифлик имат изработена стратегия за развитие на туризма. Мерки за развитието на сектора са набелязани в Общинските планове на Аксаково и Провадия. На база анализ на плановете на останалите общини, анализа на текущото състояние на сектор „Туризм“, се открояват следните цели и мерки с надобщинско значение в тази сфера:

Специфична цел 1. Устойчиво развитие на туризма

Мярка 1.1.: Съхраняване, опазване и възстановяване на природното и културно – историческото наследство.

Примерна дейност за постигане на тази мярка е Валоризиране на архитектурно-историческото наследство (естетизиране и реставрация). В повечето стратегически документи са заложили дейности по ремонт и реставрация на паметници на културата и архитектурни забележителности.

Мярка 1.2.: Подобряване на съществуващата и изграждане на нова материална среда

Дейности по тази мярка са Подобряване на туристическите атракции и подобряване на туристическата инфраструктура.

Мярка 1.3.: Подобряване на свързаната с туризма инфраструктура

Дейностите, които биха допринесли за реализирането на мярката са:

- Развитие и модернизация на транспортната инфраструктура
- Развитие и подобряване на В и К инфраструктурата в туристическите зони
- Подобряване на енергийната инфраструктура Енергийни мрежи, подобряване на енергийната ефективност, и развитие на възобновяеми енергийни източници в туристическите места;
- Развитие и подобряване на комуникационната инфраструктура в туристическите зони;

Специфична цел 2: Оптимизиране на системите за насърчаване, управление и контрол на туризма.

Оптимизирането на системите за насърчаване, управление и контрол на туризма да се осъществи чрез следните дейности:

- Контрол на взаимодействието на свързаните с туризма дейности;
- Усъвършенстване на системата за регулиране на дейностите в туризма.

Специфична цел 3. Увеличаване на туристическия потенциал (намаляване на сезонността)

Мярка 3.1.: Маркетинг на ареала като туристическа дестинация (Промотиране на регионален туристически продукт)

Дейностите по тази мярка трябва да са насочени към Създаване на интегриран туристически продукт на територията на общините от ареала

Мярка 3.2: Развитие на алтернативен туризъм

Общините посочват като приоритетен за региона сектор развитието на морския туризъм и наистина това е основното конкурентно предимство на региона. За преодоляването на някои от слабите страни на този вид туризъм (най-вече подчертаната сезонност) и за създаването на интегриран туристически продукт между общините е необходимо да се търсят алтернативи за пълноценното и устойчиво използване на природните и културно-исторически забележителности на ареала. Дейност, подпомагаща развитието на алтернативен туризъм е Разработване на програма за алтернативен туризъм включваща както стратегически документи за развитие на алтернативния (еко, селски, здравен, познавателен, културен туризъм, екстремни спортове и др.) туризъм на надобщинско ниво така и конкретни туристически маршрути, включващи няколко общини.

Специфична цел 4. Повишаване на конкурентоспособността на ареала като туристическа дестинация на базата на икономика на знанието

Мярка 4.1:Подобряване качеството и структурата на услугите в туризма
Програма за професионална квалификация

Мярка 4.2:Стимулиране на предприемачеството и иновациите в туризма, насърчаване участието в бизнес мрежи и клъстери

- Насърчаване на предприемачеството
- Подкрепа на съществуващи или създаване на нов Туристически клъстер на територията на общините от ареала

Специфична цел 5. Международно сътрудничество и европейска интеграция

Мярка 5.1.:PR и международна реклама, включване в международни мрежи

Мярка 5.2.: Инвестиционен маркетинг за създаване на нови високотегорийни туристическите комплекси и ваканционни селища и обслужваща инфраструктура

Мярка 5.3.:Международно сътрудничество с морските региони за интегрирано териториално развитие

Мярка 5.4: Въвеждане на международни и европейски стандарти

6.1.6. Транспорт, съобщения и складова дейност

Устойчивото и конкурентоспособно развитие на сектор "Транспорт, съобщения и складова дейност" е приоритет на всички общини от агломерацията. Същественото подобряване и развитие на комуникационно-транспортната инфраструктура, подобряване на качеството на транспортните, складовите и комуникационните услуги е залегнало в общинските планове, тъй като това е предпоставка да се постигне визията на общините, както и визията за цялата агломерация като привлекателно място за живот, икономически растеж и инвестиции с чиста околна среда и добре развит туризъм. Почти всички общини, влизащи в Районната устройствена схема имат на своята територия транспортно-

техническо съоръжение, което има уникален характер и предопределя съществен сегмент от тяхното развитие: три от общините имат специализирани пристанища, на територията на община Аксаково има голямо летище, а на Аврен – железопътен възел с национално значение. Едно от важните условия за изграждане на конкурентен профил на агломерацията е достъпът до информационни и комуникационни технологии. Липсата на достъп до подходящи телекомуникационни услуги представлява сериозна пречка в развитието на всички райони.

На база на направения икономически анализ на сектора са изведени следните приоритети за неговото развитие:

I. ПРИОРИТЕТ: ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ОСНОВАТА НА ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО

Специфична цел 1: Стимулиране на публично-частното партньорство и на сдружаването чрез мрежи-кълъстери

Мярка 1.1: Насърчаване на междуфирменото сътрудничество в сектор "Транспорт, съобщения и складова дейност", подкрепа за създаване на бизнес-мрежи, кълъстери и други начини за сдружаване.

- Изграждане на регионална мрежа за информационен обмен, трансфер на технологии и разработване на съвместни иновационни проекти и участие в програмите на ЕС.

- Осигуряване на високо качество на предоставяните логистични услуги, включително предоставяне на нови, свързани с групиране, препакетиране, междинна обработка, логистика от врата до врата, създаване на логистични транспортни възли във вътрешността на страната.

- Популяризиране на възможностите и перспективите за развитие на нашите пристанища и морски транспортни фирми за поемане на по-голяма част от транспортния поток от Европа към Близкия и Средния Изток.

Мярка 1.2: Разширяване и оптимизиране на връзките между бизнеса, браншовите и професионални структури и общинската администрация, осигуряващи ефективно използване на трудовите и финансови ресурси, ноу-хау, трансфер на технологии и добри практики от ЕС.

- Включване на местни фирми в нови структури за създаване центрове за трансфер на технологии в морския транспорт и в пристанищната дейност.

- Стимулиране сътрудничеството между университетите и бизнеса в изследователската дейност, развитие на уменията, намиране на техническа помощ и нови пазари.

- Стимулиране сътрудничеството между бизнеса, администрацията и неправителствения сектор с цел повишаване квалификацията на работещите в областта на транспорта и съобщенията.

Мярка 1.3. Повишаване на изследователския, технологичния и иновативен капацитет на фирмите от сектор "Транспорт, съобщения и складова дейност".

- Разработване и прилагане от фирмите на конкурентна тарифна политика за покриване на целия спектър от услуги (уникални транспортни схеми), които се търсят от клиентите и за пробиване на нови пазари.

- Поддържане на високо ниво на квалификацията на мениджърския състав

и на изпълнителските кадри чрез внедряване на най-новите постижения в образователния процес с цел сертифициране на техните знания и постигане на пълно признаване на документите в чужбина.

- Подобряване на достъпа на фирмите от сектора до кредитни инструменти за инвестиции във високи технологии и иновации.

- Подкрепа на фирмите чрез осигуряване на информация за възможности за участие в Оперативните програми, Европейски програми и фондове;

II. ПРИОРИТЕТ: ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА И ПОДОБРЯВАНЕ НА ГРАДСКАТА СРЕДА

Специфична цел 1: Преодоляване на дисбаланса в развитието на сектор "Транспорт, съобщения и складова дейност" на територията на общините, влизащи в агломерационния ареал.

Мярка 2.1. Повишаване на транспортните връзки вътре в агломерацията, както и разширение на връзките с други общини, области и градове в страната и чужбина

– Осигуряване на достъп до всички населени места на територията на агломерацията.

– Използване на географското положение на агломерацията за привличане на инвестиции в транспорта;

– Възползване от увеличението на пътничкопотока във връзка с развитието на туризма и увеличаването на търговския стокообмен;

– Насърчаване на използването на ЖП транспорта в превоза на пътници и товари.

– Подобряване на комуникациите на територията на агломерацията и осигуряването на интернет достъп за всички населени места за навлизане на информационните и комуникационни технологии.

– Изграждане на инфраструктура на информационното общество на територията на всички общини от агломерацията .

– Подобряване достъпа до и развитието на он-лайн публични и бизнес услуги в по-малките и периферни общини.

III. ПРИОРИТЕТ: РЕХАБИЛИТАЦИЯ, МОДЕРНИЗАЦИЯ И ДОИЗГРАЖДАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА, ОСИГУРЯВАЩА УСЛОВИЯ ЗА УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ

Специфична цел 1: Доизграждане и модернизиране на транспортната инфраструктура в основните видове транспорт.

Мярка 3.1. Доизграждане и модернизиране на транспортната инфраструктура в автомобилния транспорт:

- Подобряване изградената пътна инфраструктура на обходни пътища на големите градове.

- Изграждане и довършване на общински пътища и пътища от републиканската пътна мрежа, които са важни за регионалната и национална икономика.

- Подобряване на условията за ползване на междуградски автобусен транспорт.

Мярка 3.2. Доизграждане и модернизиране на транспортната инфраструктура в железопътния транспорт:

- Изграждане на интермодален терминал във Варна, който да осигури интегрирането на сухоземния, въздушен и морски транспорт и превръщането на агломерацията в опорен пункт на Общоевропейския транспортен коридор №8.

- Подобряване техническите параметри на някои основни ж.п. линии, минаващи на територията на агломерацията.

- Изграждане на нови жп гари, бази и съоръжения.

- Въвеждане на нови технологии в товаро-разтоварните дейности за постигане на конкурентни предимства пред автомобилния транспорт.

- Постигане на оперативна съвместимост на основните железопътни артерии с трансевропейската железопътна система, както и свързване на основната железопътна мрежа на Република България с тази на съседните страни и включването им като продължение на Общоевропейските транспортни коридори от европейско значение.

- Привличане на средства от фондовете на ЕС за развитие на ЖП инфраструктура.

Мярка 3.3. Доизграждане и модернизиране на транспортната инфраструктура в морския транспорт

- Подмяна на остарялото пристанищно оборудване на пристанищата на територията на агломерацията и развитие на инфраструктурата, изграждане на специализирани терминали и съвременни логистични и информационни системи за оптимизиране на дейността и създаване на възможност за посрещане на предстоящо нарастване на обемите от товари.

- Модернизация на товаро-разтоварната техника, строителство и преоборудване на пристанищни мощности в специализирани терминали.

- Изграждане на пътническо-яхтено пристанище на територията на пристанище Варна-изток за развитие на морския, круизния и яхтен туризъм.

Използване на географското положение на страната, като част от европейския транспортен коридор за привличане на инвестиции в транспорта и в пристанищните дейности, в т.ч. концесионери, способни да осигурят транзитни товари и на първо място – оператори на световни контейнерни линии.

- Привличане на средства от Структурните фондове и по европейски програми за модернизация и развитие на пристанищната инфраструктура.

Мярка 3.4. Доизграждане и модернизиране на транспортната инфраструктура във въздушния транспорт

- Модернизация и разширение на летищен комплекс Варна, включително изграждане на косата писта и увеличаване на пропускателната му способност.

- Осъвременяване на комплекса с цел да поеме нарастналия поток туристи, които посещават региона и намаляване на шумовото натоварване.

Специфична цел 2: Развитие на устойчив и екологично чист транспорт

Мярка 3.5. Оптимизиране на транспортната инфраструктура и насърчаване на екологично чист транспорт

- Прилагане на нови транспортно-комуникационни решения, увеличаващи пропускателната способност в градската среда.

- Изграждане в общинските центрове на шумозащитни екрани и растителни пояси; тунели и автоподлези.
- Обезпечаване на общественото паркиране в централната градска част на общинските центрове.
- Стимулиране на използването на нови енергийни източници и енергоспестяващи технологии за компенсиране на повишаването на цените на горивата и поддържане на конкурентна цена на транспортните услуги
- Модернизация на обществения автопарк и насърчаване използване на екологични горива.
- Подновяване и модернизация на автопарка за международни превози съгласно изискванията на ЕС за вредни емисии на шум.
- Увеличаване на превозите на масови товари използвайки конкурентните предимства на ЖП транспорта: големи обеми на доставките, които е невъзможно да бъдат осъществени с автомобилен транспорт, ниска себестойност на услугите, придвидимост на сроковете за изпълнение на доставките; екологично чисти и безопасни доставки в сравнение с другите видове транспорт.
- Усвояване на средства от Оперативните програми и европейските фондове за подобряване на екологичните показатели в сектор Транспорт и устойчивото му развитие .

6.2 Инженерна инфраструктура.

Многообразието и сложността на процесите, свързани с развитието и доизграждането на инженерно-техническата инфраструктура, налагат да се акцентира главно върху нейното кооперирано изграждане. Основната цел е постигане на на максимално интегрален ефект – икономически, социален и екологичен за агломерационния ареал, с отчитане на специфичните условия и особености на отделните общини. Обективна основа за кооперираното изграждане на инфраструктурната база като цяло и отделно инфраструктурните елементи са интеграционните връзки, които съществуват между общините, дейностите, подотраслите и отраслите в територията.

Техническа инфраструктура включва цялата съвкупност от технически системи, които са свързани с доставката на входящи потоци ресурси, вода и енергия и отделяне и обезвреждане на изхода на отпадъците и отработените води и газове на изхода.

От анализа на проведените по проекта кръгли маси и общинските планове за развитие може да се изведе като общ приоритет за агломерацията:

ПРИОРИТЕТ РЕХАБИЛИТАЦИЯ, МОДЕРНИЗАЦИЯ И ДОИЗГРАЖДАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА, ОСИГУРЯВАЩА УСЛОВИЯ ЗА УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ И ЗАЕТОСТ.

Основните дейности са насочени към:

- енергопреносни системи – електрпроекти, топлопроекти, нефтопроекти и газопроекти, различни видове отводи – газоотводи, термоотводи, продуктопроекти и др.
- водоснабдителни и канализационни системи хидротехнически системи и съоръжения – язовири, канали, пристанища и др.
- транспортно – комуникационни системи – транспортна мрежа, телефонизация, улична мрежа, телекомуникация и радиофикация, база за електрификация, газификация и т.н.

Формулираните специфични цели и мерки в общинските планове са:

Специфична цел 1: Развитие и модернизация на транспортната инфраструктура

Мярка 1.1. Подобряване и развитие на комуникационно-транспортната инфраструктура на град Варна с макроструктурата на агломерацията.

Мярка 1.2. Проектиране и изграждане обходни пътища за изнасяне на транзитното автомобилно движение в периферните части на населените места.

Мярка 1.3. Рехабилитация на общинските пътища. Развитие и модернизация на пътната мрежа до територии на общината с потенциал за развитие.

Мярка 1.4. Рехабилитация на републиканските пътища и модернизация на връзките към тях.

Мярка 1.5. Подобряване на условията за ползване на междуградски автобусен транспорт.

Мярка 1.6. Реконструкция и модернизация на железопътната инфраструктура.

Мярка 1.7. Преструктуриране на пристанища в т.ч. пристанище „Варна – Изток” и обособяването на старата част като екологично чист район с комплекс за посрещане на туристически кораби, яхтено пристанище с прилежащата към тях инфраструктура.

Мярка 1.8. Модернизация и разширение на летищен комплекс Варна, включително изграждане на коса писта и увеличаване на пропускателната му способност.

Мярка 1.9. Изграждане на пътища за движение на земеделска и горска техника.

Мярка 1.10. Инвестиции, обезпечавщи достъпа до територии с потенциал за развитие и природен потенциал – пътища четвърти клас.

Мярка 1.11. Строителство на нова и рехабилитация на локална пътна мрежа, свързана с подобряване достъпа до културни и исторически обекти.

Мярка 1.12. Създаване на нова горска инфраструктура: горски пътища и съоръжения за предотвратяване на ерозията.

Мярка 1.13. Изграждане на шумозащитни екрани и растителни пояси; тунели и автоподлези.

Специфична цел 2: Изграждане и подобряване на инженерната инфраструктура

Мярка 2.1. Осигуряване на стабилно подаване на достатъчно количество вода с добро качество чрез рехабилитация на съществуващата водопроводна мрежа и изграждане на нови водопроводи.

Мярка 2.2. Проектиране и изграждане на системи за икономия, двустепенно и обратно ползване на водата.

Мярка 2.3. Подобряване събирането на отпадъчните води на територията на общината посредством рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова канализация.

Мярка 2.4. Подобряване обезвреждането на отпадъчните води на територията на общината чрез реконструкция, модернизация и разширяване на ПСОВ, изграждане на нови ПСОВ и канални помпени станции.

Мярка 2.5. Проектиране и изграждане на съоръжения за улавяне и преработка на нефтопродукти от отпадните води, приемни и пречиствателни съоръжения и нефтоуловители в местата, където се работи с масла, бензини, мазут и др. нефтопродукти.

Мярка 2.6. Подобряване управлението и обезвреждането на отпадъците чрез изграждане на съоръжения за обработка на твърди битови отпадъци, рециклиране на строителни отпадъци, преработка и оползотворяване на органични отпадъци, ликвидиране на опасни отпадъци и поетапно закриване на старите инсенератори.

Мярка 2.7. Ликвидиране на нерегламентираните сметища на територията на ареала.

Мярка 2.8. Въвеждане на системи за следене и управление качеството на въздуха.

Мярка 2.9. Поетапно газифициране на общинските предприятия, социални и здравни заведения, училища, детски градини, културни институти и др. обекти.

Мярка 2.10. Възстановяване и модернизиране на напоителните системи и хидромелиоративните съоръжения

Специфична цел 3: Развитие на енергийните мрежи, подобряване на енергийната ефективност и използване на възобновяеми енергийни източници

Мярка 3.1. Подкрепа за модернизацията или изграждането на нови съоръжения, осигуряващи подаването на енергия като подстанции, трафопостове, въздушни електропроводи, кабелни линии, колектори и др. подобни, както и за осигуряването на площадки за изграждане, обслужващи пътища, трасета, сервитутни зони и др. необходимо за тяхното функциониране.

Мярка 3.2. Разработване и прилагане на обща стратегия и програма за енергийна ефективност, включващи намаляване на разхода, когенерация на енергия и горива, газификация и енергийно ефективно управление на всички обекти на територията на общината.

Мярка 3.3. Разработване и прилагане на стратегия и програма за енергийна ефективност, отнасяща се за общинския сграден фонд и публични общински обекти, включваща:

- Санитаране на сгради - приоритетно училища, детски градини и ясли, социални и здравни заведения и административни сгради;
- Изграждане на енергоефективно осветление в приоритетните общински сгради;
- Подмяна на осветителните тела за улично осветление с енергоефективни и прилагане на компютризирана система за управлението му;
- Насърчаване на изграждането на съоръжения за използването на възобновяеми енергийни източници: геотермалната енергия; енергията от биомасата; енергията от вятъра, слънцето и водата.

Мярка 3.4. Повишаване на управленския капацитет на заинтересованите страни и подобряване информирането на населението за програмите за енергийна ефективност и възможностите за дофинансиране чрез:

- Изграждане и поддържане на информационна система за енергоспестяващи технологии и изделия, за предприятията, извършващи съответните услуги и др.;
- Местна образователно- информационна кампания за населението, браншовите организации и бизнеса;
- Партньорство с висшите учебни заведения, лаборатории и научно изследователски центрове и други по проблемите на енергийната ефективност;

– Насърчаване обмяна на опит, знания, специалисти и споделяне на добри практики с международни партньори за постигане на модерна и функционална инфраструктура, включително комуникационна, транспортната, подобряване на енергийната ефективност и развитие на възобновяеми енергийни източници, развитие на местна бизнес и посредническа – инфраструктура.

Специфична цел 4: Изграждане и развитие на общинска бизнес-инфраструктура

Мярка 4.1. Изграждане на бизнес-инфраструктура, индустриални зони, бизнес-центрове и бизнес инкубатор за обслужване на инвеститори, изложбени зали и експозиционни съоръжения.

Мярка 4.2. Рехабилитация, обновяване и създаване на нова физическа среда в съществуващи индустриални зони.

Приоритетна ос 1 на ОП „Регионално развитие” е насочена към широк кръг от интервенции с цел подобряване на конкурентоспособността на градовете и градските територии и по-специално - осигуряване на условия за развитието на успешни и устойчиви градски райони, свързани помежду си, които създават възможности едни на други и на прилежащите им извънградски територии. По този приоритет от особена важност е да се повиши привлекателността и конкурентоспособността на градовете, да се осигури добро качество на живот и достъп до основни услуги в тях, като се има предвид опазването на екологичния им потенциал. Публичните инвестиции са насочени към обновяване и разширяване на основната градска инфраструктура, която поддържа градските райони, като центрове за сближаване и растеж.

Развитието на големите градове допринесе за увеличаването на възможностите им за насърчаване на развитието, чрез интегриране на заобикалящите ги територии и по-слабо урбанизираните области и ускоряване на реализацията на техния икономически, социален, териториален и екологичен потенциал. Процесите на концентрация следва да се управляват така, че да се достигнат задоволителни резултати, свързани с устройство на територията, обща конкурентоспособност и сближаване на регионите.

От анализа на проведените по проекта кръгли маси и общинските планове за развитие може да се изведе обща приоритет за общините от агломерацията:

ПРИОРИТЕТ: ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ТЕРИТОРИЯТА И ПОДОБРЯВАНЕ НА ГРАДСКАТА СРЕДА

Основните дейности, предвидени в общинските планове, са насочени към:

- Социална инфраструктура и жилищна политика;
- Териториално планиране на икономическите дейности;
- Системи за устойчив градски транспорт.

Представено е обобщение на специфичните цели и мерки, залегнали в общинските планове:

Специфична цел 1: Разработване и прилагане на стратегии за интегрирано развитие на територията за подобряване условията на живот.

Мярка 1.1. Изработване на Обща устройствена схема (ОУС), създаваща условия за интеграция на агломерацията в националното и европейско

пространство и изграждането ѝ като регионален център в полицентричната структура на европейските градове.

Мярка 1.2. Преструктуриране и доразвитие на функциите на агломерацията като многофункционален център с национално, и международно значение, отговарящи на ранга му в селищната мрежа на България и контрабаланс на столицата в Източна България и източна граница на Европейския Съюз.

Мярка 1.3. Развитие на ареала, свързано с географското местоположение на брега на Черно море, за превръщането му в район-врата, основен логистичен и комуникационен център с национално и международно значение.

Мярка 1.4. Развитие на туристическия сектор в самостоятелен структуроопределящ елемент и превръщането на района в национален и международен световен туристически обект.

Мярка 1.5. Ефективно, балансирано и репродуктивно използване на пространствените ресурси.

Мярка 1.6. Балансирано териториално и функционално насочване и обособяване на нови полифункционални територии със смесени функции – курортно-жилищни, производствено-жилищни, спортно-рекреационни;

Мярка 1.7. Преструктуриране и обновяване на старите монофункционални територии – зони и комплекси (жилищни, курортни, промишлени) и превръщането им в полифункционална градска среда.

Мярка 1.8. Преструктуриране на съществуващата моноцентрична структура на района (гр. Варна) в полицентрична и обединение на смесените центрови структури в единна пространствена мрежа, ориентирана към зоната на активното влияние на гр. Варна към общините и региона.

Мярка 1.9. Постигане на качествена балансирана и устойчива жизнена среда.

Мярка 1.10. Разработване и реализиране на концептуална схема за балансирано териториално развитие на ареала за оптимално използване на неговия потенциал, в т.ч. и Варненското езеро.

Мярка 1.11. Органично и функционално обвързване на гр. Варна с макроструктурата на агломерацията.

Мярка 1.12. Формиране на „буферни зони“ в околградските район и зоните на активно влияние за насочване на нови инвестиции.

Мярка 1.13. Устойчиво развитие на крайбрежните риболовни зони и доизграждане на инфраструктурата за повишаване конкурентноспособността на рибния сектор и инвестиции в рибарски пристанища, лодкостоянки и рибарски селища.

Мярка 1.14. Изработване на специализирани кадастрални карти (карти за устройствено планиране), в т.ч. и на подземната инфраструктура и включването им в информационна система.

Мярка 1.15. Изработване (актуализация) на специализирани устройствени планове за райони с богат потенциал: запазени природни територии и територии за включване в НАТУРА 2000, планове за замърсени и нарушени територии.

Мярка 1.16. Изработване на подробни устройствени планове на територии за развитие на бизнеса и инвестиции на “зелена поляна”.

Мярка 1.17. Разработване на програма от мероприятия и система за управление реализацията на ОУС.

Специфична цел 2: Възстановяване, обновяване и развитие на градските райони

Мярка 2.1. Опазване, възстановяване и обогатяване на зелената система.

Мярка 2.2. Естетизиране на общественото пространство и оптимизиране средата за отдих.

Мярка 2.3. Рехабилитация, обновяване и благоустрояване на жилищни квартали.

Мярка 2.4. Реставрация и естетизиране на архитектурно-историческото наследство.

Специфична цел 3: Оптимизиране на транспортната инфраструктура и насърчаване развитието на екологично чист градски обществен транспорт

Мярка 3.1. Развитие на транспортни схеми за оптимално разпределение на транспортните потоци и управление на движението.

Мярка 3.2. Подобряване на системата на обществения транспорт за градските и крайградски линии.

Мярка 3.3. Развитие и внедряване на съвременни интелигентни платформи и системи за оптимизиране, регулиране и контрол на обществения транспорт.

Мярка 3.4. Проучване и развитие на алтернативен (вкл. релсов) и екологосъобразен градски транспорт.

Мярка 3.5. Изграждане на „Синя зона” в централната част на град Варна.

Мярка 3.6. Изграждане на единна информационно-обслужваща (билетна) система за всички видове транспортни комуникации и връзки.

Мярка 3.7. Изграждане на многоетажни паркинги в основно в град Варна и туристическите комплекси.

6.3 Третичен сектор (здравеопазване, образование, наука култура и др.).

На база анализа на общественоекономическото състояние на агломерационния ареал на Варна се открояват няколко мерки важни за всички общини, които са с надобщинско значение в сферата на социалната инфраструктура:

ПРИОРИТЕТ: ПОСТИГАНЕ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНА СРЕДА И ДОБРО КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ **Специфична цел 1: Повишаване на грижите за жителите на общините**

Мярка 1: Подобряване на здравните услуги

Подобряването на здравните услуги да се извърши чрез следните дейности:

- Инвестиции за развитие и подобряване на предоставянето на здравните услуги;
- Реконструкция, модернизация и съоръженост на специализираната здравна инфраструктура, в т.ч. модерна апаратура и оборудване.
- Оптимизиране на стационарната база на лечебните заведения с оглед на нейното рационално използване и насищане с високоспециализирани дейности;
- Внедряване на системи за профилактика и здравословен живот;
- Стимулиране на иновациите в здравеопазването чрез обмен и достъп до информация, популязиране на добри практики и партньорски програми;
- Подкрепа за професионално обучение, обмен и достъп до информация в медицината;

– Мобилност на здравните услуги за намаляване на дефицита им в отдалечени населени места. Оптимизиране на системата за неотложна помощ и нейната техническа обезпеченост.

Мярка 2: Развитие на спорт и младежки дейности

Развитието на спорта и младежките дейности да се извърши чрез следните дейности:

- Подобряване на съществуващата и изграждане на нова материална среда;
- Предприемане на конкретни мерки за стопиране тенденцията за рушене и промяна на предназначението на откритите спортни съоръжения и спортни площадки;
- Увеличаване на броя на гражданите занимаващи се системно със спорт;
- Подпомагане на спортните организации при осъществяване на дейността им;
- Финансово подпомагане при провеждането на традиционни масови спортни прояви в национален мащаб;
- Обогаляване на спортните прояви на регионално и национално ниво, включени в националната програма за физическа активност на българското население;
- По-голяма информираност на младежите за инициативи на национално и международно ниво;
- Финансово обезпечаване и кадрова подкрепа на младежите в организирането и участието им в младежки инициативи на регионално и национално ниво;

Мярка 3: Развитие на социално подпомагане и осигуряване, насочено към потребностите на жителите на общините

Развитието на социално подпомагане и осигуряване, насочено към потребностите на жителите на общините да се постигне чрез създаване на условия за социална интеграция на лица и групи в неравнотойно положение, а именно:

- Подкрепа за осигуряване на достъп до обучение и социални услуги за лица в неравнотойно положение;
- Създаване на заетост за групи в неравнотойно положение на пазара на труда;
- Жилищна политика;
- Подобряване на социалната политика;
- Повишаване административния капацитет на местните институции насочен към потребностите на обществото;
- Подобряване на достъпа до обществените сгради;
- Създаване на дневни центрове, домове за възрастни хора и др.;
- Провеждане на информационни кампании.

Мярка 4: Подпомагане на културното развитие на общините

Подпомагането на културното развитие на общините да се извърши чрез следните дейности:

- Развитие на висока професионална култура и подпомагане на професионалните творчески институти чрез обновяване и осъвременяване на

материалната среда, завишаване на общинската субсидия и оптимално използване на наличните пространства и възможности за културни прояви;

- Подобряване на съществуващата и създаване на нова материална база за провеждане на културни дейности;
- Опазване на културно-историческото наследство и популяризирането му в национален и международен мащаб;
- Създаване на условия за развитие на нови форми за развитие и обогатяване на дейностите в сферата на културата;
- Въвеждане на трайна система за популяризиране на културно-историческото наследство и дейности в културата;
- Увеличаване на присъствието и въздействието на културните дейности и изкуствата в образованието и средите на децата и младежите за приобщаване към нравствените добродетели, духовните ценности и естетическия вкус;
- Запазване и подобряване на между-културния диалог;
- Подкрепа на местните културни институции за съхранение на културната идентичност и запазване на местните традиции;
- Осигуряване на бюджетни и алтернативни източници за финансиране на дейностите в направление “Култура”.

Специфична цел 2: Повишаване на образователното равнище на населението

Мярка 1: Подобряване на образователното обслужване на населението, чрез ремонти и доставка на ново оборудване

Подобряването на образователното обслужване на населението се постига чрез реконструкция на съществуващи и изграждане на нови учебни центрове, училища, университети и др., ремонт и доставка на ново оборудване за образователни цели.

Мярка 2: Подобряване на качеството на образователната система.

Подобряването на качеството на образователната система се извършва чрез следните дейности:

- Повишаване квалификацията на кадрите в системата на образование;
- Партньорски програми за обмен на преподаватели, студенти, стажанти и други инициативи с европейски университети;
- Приоритетна компютързация на образователните институти, въвеждане на информационни и комуникационни технологии в обучението и ползването на съвременни информационни продукти;
- Подобряване на материалната среда на образователната система;
- Намаляване броя на преждевременно напусналите училище и повишаване достъпа до начално, целево и третично образование с подчертан акцент към групите в неравностойно положение;
- Разработване на отворени системи за обучение, регулиращи професионалната подготовка според нуждите на регионалния пазар на труда, съвместно със социално икономическите партньори;
- Създаване на условия за непрекъснато професионално обучение;
- Изграждане на информационна система за насочване на работната сила
- Промени в образователната система и привеждането и към европейските стандарти;

- Разработване на отворена система за обучение, регулираща професионална подготовка, според нуждите на общинската икономика;
- Обновяване транспортните средства, превозващи ученици до средишните училища;

6.4. Околна среда

Специфичните цели и мерките за постигането им по отношение на околната среда за агломерационния ареал на Варна са формулирани въз основа на силните и слаби страни на състоянието на околната среда в общините от ареала. Мерките съответстват на предложенията на общините, на изискванията на националното и европейско екологично законодателство /Директива 91/271/ЕЕС относно пречистване на отпадъчните води от населени места, Директива 99/31/ЕС за депониране на отпадъци, Наредба №6 от 9.11.2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водните обекти, Наредба № 8 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци/.

Съвместното постигане от общините на специфичните цели би довело до постигането на поставените стратегически цели за целия ареал.

ПРИОРИТЕТ: ПОСТИГАНЕ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНА СРЕДА И ДОБРО КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ

Специфична цел 1: Осигуряване опазването на здравето и живота на хората и материалната среда при природни бедствия, възникнали от климатичните промени, аварии и в условия на кризи.

Мярка 1: Подобряване на превантивната дейност и управлението при бедствия и кризи.

- Подобряване на Общинските системи за управление /като подсистеми на националната система за управление/ за намаляване въздействието и ликвидиране на последствията при бедствия и аварии, за осигуряване опазването на живота, здравето и имуществото на хората, околната среда, културните и материални ценности на територията на общината.

- Повишаване на информираността и обучението на различни възрастови и социални групи за идентифициране на рискове и правилно поведение и действие при бедствия, аварии и катастрофи.

- Подготовка на сили за реагиране при проява на бедствия и аварии и в условия на кризи.

- Създаване обучение и подготовка на доброволни формирования за действия и ликвидиране на последствията при бедствия и аварии и в условия на кризи.

Специфична цел 2: Възстановяване, обновяване на общественото пространство в селищата на ареала

Мярка 1: Поддържане на зелените системи в ареала

- Увеличаване на зелените площи за обществено ползване и извънселищната зеленина

- Насищане на съществуващите площи с растителни видове с висока степен на толерантност и устойчивост към замърсяване;
- Изграждане на зелени зони между промишлените и жилищни райони, градски паркове и зони за спорт с внимателен подбор на дървесни и храстови видове
- Изграждане на широки коридори и открити пространства в зелените насаждения за осигуряване на въздушни течения
- Естетизиране на общественото пространство и оптимизиране средата за отдих.

ПРИОРИТЕТ: РЕХАБИЛИТАЦИЯ, МОДЕРНИЗАЦИЯ И ДОИЗГРАЖДАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА, ОСИГУРЯВАЩА УСЛОВИЯ ЗА УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ И ЗАЕТОСТ.

Подобряване качеството на инфраструктурните услуги на цялата територията на ареала в съответствие с европейските изисквания и осъществяване на дейности съобразени с климатичните промени за устойчиво енергийно развитие.

Специфична цел 1: Оптимизиране на транспортната инфраструктура и насърчаване развитието на екологично чист градски обществен транспорт в големите общини на ареала

Мярка 1: Оптимизиране на движението в населените места

- Развитие на транспортни схеми за оптимално разпределение на транспортните потоци и управление на движението.
- Отклоняване на част от движението от централните градски части
- Подобряване на системата на обществения транспорт за градските и крайградски линии.
- Развитие и внедряване на съвременни интелигентни платформи и системи за оптимизиране, регулиране и контрол на обществения транспорт.
- Проектиране и изграждане обходни пътища за изнасяне на транзитното автомобилно движение в периферната част на селищата

Мярка 2 : Намаляване вредните емисии и шума от транспорта

- Проучване и развитие на алтернативен и екологосъобразен обществен транспорт.
- Реконструкция и модернизация на железопътната инфраструктура, включително изграждане на нова Товарна гара "Тополи", база и съоръжения.
- Преструктуриране на пристанище „Варна – Изток” и обособяването на старата част като екологично чист район с комплекс за посрещане на туристически кораби, яхтено пристанище с прилежащата към тях инфраструктура.
- Модернизация и разширение на летищния комплекс, включително изграждане на косата писта и увеличаване на пропускателната му способност.
- Изграждане на „Синя зона” в централната част на най - голямата община от ареала – Варна както и на многоетажни паркинги в нея и в туристическите комплекси.
- Поддържане на зелените площи със защитни функции и допълнително озеленяване на площите около натоварените пътни артерии.

Мярка 3: Запазване на нормалната радиационна обстановка

- Ежедневно измерване на радиационния фон в ареала
- Контрол на параметрите на монтираните в населените места антени на GSM операторите и др.

Специфична цел 2: Изграждане и подобряване на инженерната инфраструктура

Мярка 1: Подобряване управлението на водите и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води.

Основните интервенции са насочени към подобряване техническото състояние на ВиК инфраструктурата (в изпълнение на Директива на Съвета 2000/60/ЕС и Директива на Съвета 91/271/ЕЕС и съответстващото национално законодателство). В сферата на водоснабдителната инфраструктура целта е да се повиши нивото на устойчиво използване на водите, да се подобрят ефикасността на водоползването и условията за съхранение на водата, като се минимизират загубите при пренос и водопотребление. В резултат на модернизирването ще се осигури подобряване качеството на подаваната питейната вода, което ще се отрази върху здравните рискове сред населението в ареала.

Другият акцент е върху изпълнението на Директива 91/271/ЕИО за отпадъчните води и има пряка връзка Конвенцията за биоразнообразието. Необходимостта от пълна изграденост на канализационните системи насочва усилията към изграждане на нови, разширяване и реконструкция на съществуващи канализационни мрежи и довеждащи колектори.

Дейности:

- Осигуряване на стабилно подаване на достатъчно количество вода с добро качество чрез рехабилитация на съществуващата водопроводна мрежа и изграждане на нови водопроводи.
- Проектиране и изграждане на системи за икономия, двустепенно и обратно ползване на водата.
- Изграждане на пречиствателни станции за питейни води
- Подобряване и модернизирване на външните и вътрешни водопроводни мрежи в ареала
- Изграждане на съоръжения и мрежи за допълнително водоподаване
- Подобряване събирането на отпадъчните води на територията на общината посредством рехабилитация и модернизация на съществуващата и изграждане на нова канализация.
- Подобряване обезвреждането на отпадъчните води на територията на общината чрез реконструкция, модернизация и разширяване на ПСОВ, изграждане на нови ПСОВ и канални помпени станции.
- Изграждане на малки пречиствателни системи за селските и туристическите зони
- Проектиране и изграждане на съоръжения за улавяне и преработка на нефтопродукти от отпадните води, приемни и пречиствателни съоръжения и нефтоуловители в местата, където се работи с масла, бензини, мазут и др. нефтопродукти.
- Корекция на деретата.
- Възстановяване на напоителните системи

Мярка 2: Подобряване на системата за управление на отпадъците.

Усилията са насочени към въвеждане на интегрирана система за управление на отпадъците. Предварителното третиране и вторичната преработка на отпадъците имат основно значение за подобряване качеството на околната среда, чрез намаляване на количествата депонирани отпадъци и осигуряване на чиста и здравословна среда за местното население. Трябва да бъдат достигнати националните цели по отношение управление на отпадъците - до 2013 г. най-малко 33% от всички битови отпадъци трябва да бъдат рециклирани и до 35% да бъде увеличено оползотворяването и повторната употреба на строителните отпадъци. До 2013 г. 54,9% на отпадъците от опаковки трябва да са рециклирани и 56% оползотворявани. Разделното събиране на отпадъци трябва да бъде въведено във всички населени места до 5 000 жители.

Наличието на нерегламентирани сметища/замърсявания на територията на ареала, налага предприемане на адекватни мерки за тяхното затваряне и рекултивация в съответствие с Директива 1999/31/ЕС и националното законодателство.

В срок до 2010г. 75% от количествата биоразградимите отпадъци трябва да бъдат намалени спрямо общото тегло биоразградими отпадъци, образувани през 1995г. На територията на всяка община от ареала трябва да се изгради открита площадка за компостиране на разделно събраните "зелени отпадъци" от паркове и градини.

Дейности:

- Проектиране и изграждане на регионално депо за твърди битови отпадъци /ТБО/ в гр. Провадия
- Закриване на общинските депа за отпадъци в предвидените за обслужвани от регионалното депо общини
- Изграждане на площадки за третиране на ТБО преди тяхното транспортиране до регионалното депо.
- Изграждане на площадки за компостиране на утайки от пречиствателните станции за отпадъчни води в общините.
- Рекултивация на кариери с изчерпан капацитет
- Оптимизиране на организираното събиране и транспортиране на ТБО с цел намаляване на финансовите разходи, вредните емисии в атмосферата и шума.
- Оптимизиране разположението, броя и капацитета на съдовете за смет
- Закриване на нерегламентирани сметища.
- Прилагане на пилотно домашно компостиране в малките общини
- Изграждане на компостни площадки на местата на селските сметищата.
- Въвеждане на разделно събиране на битови отпадъци, включително отпадъци от опаковки и ефективно използване на тези системи
- Организиране и прилагане на система за разделно събиране на излезлите от употреба луминесцентни и други лампи, съдържащи живак.
- Инвентаризация на наличните количества отпадъци, представляващи риск за околната среда.
- Осигуряване на контролирано временно съхранение на отпадъците, представляващи риск за околната среда.
- Контрол срещу изоставянето, нерегламентираното изхвърляне и неконтролираното обезвреждане на отпадъците.
- Почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване.
- Създаване и поддържане на база данни за отпадъците, образувани на територията на общините.

Мярка 3: Запазване на нивата на атмосферните замърсители под долните оценъчни прагове съгласно Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух

- Въвеждане на системи за следене и управление качеството на въздуха.
- Подобряване опазването на чистотата на атмосферния въздух посредством подкрепа за въвеждане на нови технологии и производства, предпазващи от замърсяване, вкл. намаляване на прахоотделянето при индустриалните и строителни процеси.
- Реализиране на проекти за доизграждане на зелената система на общините, насочени към подобряване качеството на атмосферния въздух.

Мярка 4: Подобряване инфраструктурата за предотвратяване на наводнения и свлачища

- Разработване и реализация на програма за възстановяване и стабилизиране на плажните ивици.
- Борба с бреговата ерозия
- Почистване и укрепване на речните корита и каналите на овражно-речната система
- Отстраняване на последствията от природни бедствия, аварии и катастрофи
- Контрол и поддържане на инфраструктурата (диги, подпорни стени и други укрепващи съоръжения)
- Разработване и реализация на програми за стабилизиране и превенция на свлачищата и локализиране на районите с активни геодинамични процеси.

Специфична цел 3: Опазване и възстановяване на природните дадености и биологичното разнообразие

Освен нормативните документи, Националната стратегия за околна среда 2009-2018, са взети предвид и резултатите от експертната консултация, проведена на 26.08.2009 във Варна, за определяне на препоръчителната конфигурация от общини, за включване в обща РУС. По време на втората сесия с 6 заседания са оценени особеностите на отделните общини и е извършена експертна оценка на съществуващите обществено - икономически връзки между тях, включително и за сектор Околна среда - Отпадъци, Бедствия и аварии. Обработката на попълнените от представителите на оценяваните общини въпросници, за този сектор, показва, че общините разполагат със защитени територии с уредени маршрути и пунктове за наблюдение, които представляват интерес за хора, външни за общината и са източник за доход за нея.

Мярка 1: Опазване на земите и горите, преодоляване на проблемите с ерозията и деградирането, рекултивация на увредените терени.

- Ограничаване деградацията и замърсяването на почвите
- Поддържане на регистър на замърсените с отпадъци места.
- Саниране на стари замърсявания и недопускане възникването на нови.
- Рекултивация на замърсени и увредени земи.
- Изграждане на площадки за временно депониране на градински отпадъци и остатъци от селскостопанска продукция и включването им в графици за събиране и извозване на ТБО или компостиране
- Насърчаване прилагането на екологосъобразни практики в селското стопанство и развитието на биологично земеделие чрез разпространяване на

информация сред земеделските производители, провеждане на обучения на заинтересовани лица, организиране на демонстрационни земеделски стопанства и др.

- Устойчиво управление на горското стопанство
- Подобряване на хидрологичните функции на горските екосистеми, засилване на техните защитни, рекреационни и други екологични функции
- Залесяване на ерозирани терени, неземеделски земи и нископродуктивни или изоставени земеделски земи

Мярка 2: Опазване на ценни видове и хабитати, възстановяване на биологичното разнообразие в ареала

- Нарастване на защитените територии
- Създаване на информационни звена за мониторинг и оценка на биоразнообразието
- Засилване контрола на държавата за опазване от изчезване на редки видове от дивата флора и фауна
- Поддържане на екопътеките и създаване на нови маршрути и пунктове за наблюдение на природни феномени
- Изграждане на система за валоризация и социализация на природното наследство
- Планиране на дейности за опазване на екосистемите, за осигуряване на устойчивото им ползване и опазване на ресурсите и разнообразието
- Подобряване качеството на водите във Варненско и Белославско езеро, реките Камчия, Девня и Провадийска – поява на рибни популации.
- Избор и регламент на територии, които не са защитени, но изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на ресурсите в тях
- Подобряване контрола в ловните стопанства с цел да не се допусне намаляване на ловните видове и количествата ловни животни

Мярка 3: Повишаване на информираността на населението относно състоянието на околната среда и възможностите, които тя предлага за развиване на устойчиви икономически дейности

- Периодично информиране на населението за състоянието на околната среда и евентуалните рискове за здравето чрез средствата за масова информация и други средства.
- Периодично информиране на населението за изпълнението на мерките от Общинските програми за опазване на околната среда, както и за реализацията на различни други проекти с екологична насоченост, свързани с национални кампании и местни инициативи, чрез средствата за масова информация и други средства.
- Организиране и провеждане на местни и международни инициативи, свързани с опазването на околната среда и честване по подходящ начин на дати от екологичния календар.
- Включване на децата в различни програми за екологично образование и възпитание.
- Развитие и укрепване на връзките на общинските администрации с неправителствените организации и гражданите чрез включването на техни представители в общински съвети и комисии и при разработване на проекти в областта на околната среда и здравето.
- Откриване на "Зелен телефон" за получаване на информация за екологични замърсявания на територията на общините.

- Създаване на посетителски информационни центрове, екопътеки, маркировка в защитените територии.
- Провеждане на обучения съвместно с НПО за новостите в областта на туризма, селското и горското стопанство и др.
- Информирание на обществеността за възможностите за финансиране на проекти за развиване на биологично земеделие, селски и екотуризъм.

Специфична цел 4: Развитие на енергийните мрежи, подобряване на енергийната ефективност и използване на възобновяеми енергийни източници

Насърчаването на използване на възобновяеми източници на енергия, в съчетание на повишаване на енергийната ефективност води до подобряване на екологичната и социална обстановка, но оказва силно влияние и върху икономическия интерес. Инвестициите в технологии за енергийна ефективност позволяват да се намалят разходите за енергия, да се повиши конкурентно-способността на компаниите от ареала и да нарасне сигурността на енергоснабдяването. Стимулирането на изграждане на съоръжения използващи алтернативни източници на енергия спомага за внедряване на високи технологии за пълноценно използване на енергийно-горивните ресурси.

Мярка 1: Разработване и прилагане на стратегии и програми за енергийна ефективност, отнасяща се за общинския сграден фонд и публични общински обекти.

- Саниране на сгради - приоритетно училища, детски градини и ясли, социални и здравни заведения и административни сгради
- Изграждане на енергоефективно осветление в приоритетните общински сгради
- Подмяна на осветителните тела за улично осветление с енергоефективни и прилагане на компютъризирана система за управлението му
- Търсене на възможности за по-широко използване на ВЕИ (възобновяеми енергийни източници) като геотермална вода и енергия от слънчеви колектори

Мярка 2: Повишаване на управленския капацитет и подобряване информирането на населението за програмите за енергийна ефективност и възможностите за дофинансиране.

- Изграждане и поддържане на информационна система за енергоспестяващи технологии и изделия, за предприятията, извършващи съответните услуги и др.
- Местна образователно-информационна кампания за браншовите организации и бизнеса
- Партньорство с висшите учебни заведения, лаборатории и научно изследователски центрове и други по проблемите на енергийната ефективност.
- Популяризиране на резултатите от вече реализирани проекти за повишаване на енергийна ефективност на сгради чрез изготвяне и разпространяване на информационни материали (брошури и листовки) сред населението.

ПРИОРИТЕТ: МЕЖДУНАРОДНО   СЪТРУДНИЧЕСТВО   И   ЕВРОПЕЙСКА
ИНТЕГРАЦИЯ

Развитие потенциала на ареала, чрез международно сътрудничество, за активно интегриране в ЕС

Специфична цел 1: Международно сътрудничество за интегрирано териториално развитие

Мярка 1: Международно сътрудничество с морски региони

- Подкрепа участието на най- голямата община в ареала в Черноморската зона.
- Развитие на сътрудничество морски общини от други държави.
- Насърчаване на международните контакти и партньорства за постигане на ново качествено ниво на морския туризъм в ареала.
- Стимулиране и подкрепа за включването пристанищата в ареала като дестинация за провеждането на престижни международни регати по ветроходство.

Мярка 2: Международно сътрудничество за технологичен трансфер

- Насърчаване създаването на международни консорциуми за съвместни изследвания, технологично развитие и технологичен трансфер.

7. РАЗРАБОТВАНЕ НА ПРОЕКТИ, ФИНАНСИРАНИ ОТ СТРУКТУРНИТЕ И КОХЕЗИОННИЯ ФОНД ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПЛАНОВОТО РАЗВИТИЕ НА АГЛОМЕРАЦИОННИЯ АРЕАЛ.

7.1. Икономическо развитие

7.1.1. Промисленост

Оперативната програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013 г.” е една от седемте оперативни програми, които се финансират от Структурните фондове на Европейския съюз. След присъединяването на Република България към ЕС. Програмата действа на територията на цялата страна без секторни и регионални ограничения за периода от 2007 до 2013 г.

Оперативната програма е насочена за решаване на основните проблеми и бариери в икономическото развитие на страната и предвижда мерки и дейности, които да спомогнат за тяхното преодоляване и успешното справяне с предизвикателствата на Общия европейски пазар, както и развитие на силните страни на българската икономиката.

Общата цел на ОП „Конкурентоспособност” е развитие на динамична икономика, конкурентоспособна на европейския и световен пазар. За изпълнението на тази цел са стимулирани икономиката на знанието и иновациите, развитието на конкурентоспособни предприятия, увеличаването на инвестициите и експорта и създаването на благоприятна бизнес среда. Бенефициенти по програмата са българските предприятия. Общините имат подкрепящи функции и не са преки участници с проекти в програмата. Те имат възможност да се включат като партньори по проекти в подкрепа на бизнеса по Приоритет 1:

Приоритет - 1 - Развитие на икономика базирана на знанието и иновационни дейности

1.2. Подобряване на про-иновативната инфраструктура

Целта на тази дейност е да се подобри разпространението на иновациите, предоставянето на информация, трансфера на технологии и други иновативни маркетингови познания, директно към икономическите субекти, както и да се възстановят ефективните връзки между научните организации и бизнеса чрез:

- Създаване на система от иновационни посредници - високотехнологични инкубатори, центрове за технологичен трансфер, технологични паркове и др., които да предоставят специфична комплексна подкрепа за иновативни предприятия за изпълнението на собствени проекти за разработване и въвеждане в производство на иновативни продукти, за придобиване на най-подходящите технологии и оборудване.
- Създаване или доразвиване на изследователската база на организации за научноизследователска и развойна дейност също да бъдат сред целите за въздействие по тази дейност.
- Изграждане на високо скоростна широколентова връзка и създаване на единна иновационна база данни за обмяна на опит и добри практики между отделните институции на про-иновативната инфраструктура.

Общините от агломерационния ареал могат да обединят усилията си за изграждането на про - иновативната инфраструктура за да могат да се подпомогнат предприятията, работещи на техните територии.

Към настоящия момент няма данни за разработени и подадени проекти в това направление с участие на общините от ареала.

7.1.2. Строителство

Инвестициите, свързани с местната инфраструктура са основен фактор за регионална конкурентноспособност, за повишаване мобилността на населението от периферните общини на агломерацията, за увеличаване на трафика на товарни и пътнически превозни средства в района и подобряване качеството на живот. Прилагането на публично-частното партньорство в модернизацията и рехабилитацията на техническата и комунална инфраструктура, на физическата среда и жилищния фонд са добра предпоставка за развитие на сектор Строителство, като все повече компании се преориентират от жилищно-сградно към инфраструктурно сторителство.

1. Одобрени проекти касаещи рехабилитация и модернизация на транспортната инфраструктура, строителство, реконструкция и рехабилитация на ВК системи и управление на отпадъците.

ОП Регионално Развитие 2007-2013

Приоритет 2. Регионална и местна достъпност

„Подкрепа за устойчиво и интегрирано местно развитие чрез рехабилитация и реконструкция на общинска пътна мрежа“. Общините от агломерацията, които понастоящем са бенефициенти по приоритетна ос 2 "Регионална и местна достъпност", са Аксаково и Варна (Таблица 7.2.1 от т. 7.2.). Инфраструктурни проекти по тази операция, които чакат одобрение са на общините Аврен, Аксаково и Провадия (Таблица 7.2.2 от т.7.2.).

ОП Околна Среда 2007 - 2013

Приоритетна ос 1 - "Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2000 екв.ж. и в населени места с под 2000 екв.ж. попадащи в градски агломерационни ареали".

По настоящем бенефициенти по тази приоритетна ос са общините Аврен, Аксаково, Белослав, Девня, Варна, Долни Чифлик (Таблица 7.4.1 от т.7.4.1.)

Приоритетна ос 2 - "Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци"

По настоящем бенефициенти по тази приоритетна ос са общините Варна, и Провадия (Таблица 7.4.1. от т. 7.4.1)

Подадените и чакащи одобрение проекти по ОПОС са на общините Аксаково и Провадия (Таблица 7.4.1. от т. 7.4.1)

2. Възможности за кандидатстване за национално и европейско финансиране с цел изпълнение на специфичните цели, мерки и дейности за подобряване на икономическото развитие на сектор Строителство

1. Оперативна Програма Регионално Развитие 2007-2013.

Приоритетна ос 1 "Устойчиво и интегрирано градско развитие"

Операциите по Приоритетна ос 1 на ОП Регионално развитие финансират дейности, които също косвено са свързани с развитието на отрасъл Строителство "Устойчиво и интегрирано градско развитие", осигурявайки поръчки на строителните фирми за извършване на дейности по подобряване и реконструкция на съществуваща или изграждане на нова инфраструктура, свързана с бизнеса, изграждане, възстановяване и създаване на зони за обществен отдых, като паркове, детски площадки и др.

Операция 1.1. Социална инфраструктура

По тази операция се финансират дейности за реконструкция, ремонт и оборудване на образователни институции, лечебни заведения и институции, предоставящи социални услуги, и на бюра по труда. Общините могат да бъдат бенефициенти за обекти общинска собственост: училища, детски градини и ясли, здравни, културни, социални заведения и др.

Операция 1.2. Жилищни сгради

По тази операция се финансират дейности за обновяване на многофамилни жилищни сгради и съществуващи сгради, собственост на публични власти или на сдружения с нестопанска цел, с оглед предоставяне на съвременни социални жилища, които биха могли да обезпечат част от мерките по приоритетите и специфичните цели, определени за развитието на този сектор.

Операция 1.3 Организация на икономическите дейности

Допустими дейности са:

- Подобряване и реконструкция на съществуваща или изграждане на нова техническа инфраструктура, свързана с бизнеса (например комуникационни връзки, строителство/ реконструкция/ рехабилитация на улици или на малки участъци от местни пътища, осигуряващи достъп до и в индустриалните и бизнес зони, електроснабдяване, улично осветление, връзки към газоснабдителна, водоснабдителна и канализационна мрежа, поставяне на указателни знаци и

табели до или в рамките на бизнес зоните и терените и др);

- Обновяване, рехабилитация, реконструкция и ремонт на съществуващи индустриални зони, незасегнати от екологични замърсявания;

Бенефициенти са общини (включително в партньорство с частен/ни инвеститор/и), сдружения на общини, неправителствени организации с участието на общински власти.

Операция 1.4. Подобряване на физическата среда и превенция на риска

Допустими дейности са:

- Рехабилитация и реконструкция на улични мрежи, зони за обществен отдых, подобряване на градската среда и др.

2. Оперативна програма Околна среда 2007-2013(ОПОС)

Друга Оперативна програма, по която се обезпечават мерките и дейностите за развитие на отрасъл Строителство е Оперативна програма Околна среда (ОПОС)

Приоритетна ос 1 "Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2000 жители и в населени места с под 2000 жители попадащи в градски агломерационни ареали" .

Приоритетна ос 2 "Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци".

3. Оперативна програма Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013

Изпълнението на Приоритет I Повишаване конкурентоспособността на основата на икономика на знанието може да се обезпечи с кандидатстване за безвъзмездна помощ по ОП Конкурентоспособност и някои европейски програми.

Приоритетна ос 1 "Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационни дейности"

Област на интервенция -1.1. - „Подкрепа за иновационни дейности в предприятията”

Схема 1.1.1. „Подкрепа за създаване и развитие на стартиращи иновативни предприятия”

Схема: 1.1.3. „Развитие на стартиращи иновативни предприятия чрез подкрепа за внедряване на иновативни продукти, процеси и услуги”

Тук бенефициенти са микро и малки предприятия, създадени до 3 години от отварянето на схемата.

Приоритетна ос 2 "Повишаване ефективността на предприятията и развитие на благоприятна бизнес среда"

По приоритетна ос 2 се финансират дейности свързани с технологичното обновление на предприятията и покриване на международно признати стандарти, което е от съществено значение за фирмите в бранша.

Област на интервенция - 2.1. - „Подобряване на технологиите и управлението в предприятията”

Схема: 2.1.6. “Технологична модернизация в малки и средни предприятия

Схема: 2.1.7. “Технологична модернизация в големи предприятия

Схема: 2.1.8. “Покриване на международно признати стандарти

Схема: 2.4.01. „Подкрепа за развитието на клъстерите в България”

По тази схема може да се обезпечи създаването и развитието на клъстери в областта на Строителството на територията на агломерацията.

По първите три схеми бенефициенти са предприятия (малки, средни и големи), а по четвъртата, освен предприятия, и други организации, както и държавната администрация.

Приоритетна ос 3 "финансови ресурси за развитие на предприятия", по ОП Конкурентоспособност

Подкрепа за създаване на гаранционни фондове, фондове за микро кредитиране, дялов капитал и за създаване на мрежа от бизнес ангели са залегнали като дейности, които да бъдат финансирани по тази приоритетна ос .

4. Програма за развитие на селските райони 2007 - 2013

Достъпността и развитието на селските райони се ограничава от лошото качество на общинските пътища и комунално-битовата инфраструктура. За целта Програмата за развитие на селските райони предвижда мерки за подобряване привлекателността за развитие на бизнес в селските райони, чрез подобряване на пътната инфраструктура и уличната мрежа, ВиК системите, рехабилитация и реконструкция на улични мрежи, зони за обществен отдых, тротоари, площади и др., което е добра предпоставка за развитието на сектор Строителство в тези райони.

Тези дейности се финансират по **мерки 321 и 322**. Бенефициенти по тази програма са общини, читалища, неправителствени организации. Общините, които могат да кандидатстват по тази програма и по-специално по тези 2 мерки са указани в Анекс 6. От агломерацията единствено община Долни Чифлик е допустима.

5. Европейски програми

Други възможности за директно участие на фирми за получаване на безвъзмездна помощ под формата на грантове е участието им в някои европейски програми. За фирми от сектор Строителство и особено за такива, които залагат и инвестират в научно-изследователска и развойна дейност и внедряване на иновации, подходящи програми са Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP), и по-специално програмата Ecoinnovations, чийто приоритети са разработване и внедряване на екологични и енергоефективни строителни материали, както и 7 Рамкова Програма на Европейската Комисия.

7.1.3. Селско стопанство

Въпреки, че земеделието се оказва най-малко засегнатия от кризата сектор в националната икономика, оскъпеният кредитен ресурс, непредвидимостта на климатичните условия, бавещата се комасация, продължаващото разпадане на старите напоителни системи и липсата на нови хидромелиоративни съоръжения, както и несигурността при изкупуване на земеделската продукция, продължават да го правят силно рисково производство.

Фонд „Земеделие“ продължава да предоставя нисколихвени инвестиционни заеми по проекти в областта на растителство, животновъдство и покупка на земеделска техника, но лихвата се вдига от 3% на 6%. Причината е в изтичането на 3 годишния гратисен период за предоставяне на държавна помощ в селското стопанство, а лихвата от 3%, която е под референтните прагове на ЕС се смята именно за такава. Предвиденият за 2010г. кредитен ресурс е на стойност 80 млн.лв.

Обучението на селскостопанските производители, като част от постигане на мярката за създаване на предпоставки за развитие на селското стопанство може да бъде финансирано от Програмата за развитие на селските райони, мярка 111 „Професионално обучение, информационни дейности и разпространение на научни знания“.

Развитието на екологично селско стопанство е актуална тема. Покрай дебата по промените в Закона за генномодифицираните организми на дневен ред излезе въпросът за развитието на биоземеделieto. Специална мярка от Програмата за развитие на селските райони – 214 „Агроекологични плащания“, предоставя средства за биоземеделие. До м. 04/2010г. са усвоени под 2% от предвидените 450 млн.лв. Според Националния план за развитие на биологично земеделие в България до 2013 г. 3% от всички продавани хранителни продукти трябва да бъдат биологично произведени, а 8% от земеделските земи трябва да бъдат обработвани по биологичен начин.

Млечният сектор традиционно получава финансова подкрепа от ДФ „Земеделие“. По данни на Министерството на земеделието и храните (МЗХ) през 2008г. са изплатени преки помощи de minimis за закупуване на фураж за изхранване на животни млечно направление на обща стойност за страната 42 199 млн.лв, което обхваща 10 953 броя получателя. След промени в наредбата за реда и условията за отпускане на средства по мярка „Модернизиране на земеделските стопанства“ по Програмата за развитие на селските райони производителите на мляко, които кандидатстват с проекти за инвестиции във фермите си, имат право на 50% субсидия, докато при всички останали случаи субсидиите се намалява на 40%. Увеличава се и авансовото плащане от 30% на 50%. Целта е да се подпомогнат онези ферми, в които се произвежда неотговарящо на изискванията на ЕС мляко и за които тече двугодишна отсрочка за съобразяване с изискванията.

Рискът от загуба на продукция в резултат на природни бедствия и неблагоприятни климатични условия винаги е съществувал, но застрахователната култура в земеделието си остава на много ниско ниво. По някои оценки под 20% от земеделската продукция се застрахова и то главно заради изискванията при предоставяне на средства по европейските програми. В подкрепа на земеделските производители беше разработена схема за съфинансиране на застрахователните премии при застраховане на селскостопанска продукция. Тази схема за предоставяне на държавна помощ в размер на 36 млн.лв. за период от 4 години, е одобрена от Европейската комисия през февруари 2010г. Фонд „Земеделие“ ще финансира 80% от разходите по сключване на полицата. От схемата могат да се възползват производителите на плодове и зеленчуци, тъй като рискът при това производство е най-голям. Застраховането на лозя се подпомага от Националната програма за лозаро-винарския сектор.

Лозарите и винопроизводителите могат да кандидатстват за финансиране по Националната програма за подпомагане на лозаро- винарския сектор в България. Програмата финансира инвестиции, свързани с лозята и отглеждането на гроздето, като засаждане на нови винени сортове, създаване на капково

напояване и други. Трите мерки на лозаро-винарската програма - „Преструктуриране и конверсия на винени лозя”, „Застраховане на реколтата” и „Промоция в трети страни” ще бъдат отворени за прием през периода 2010/2011 г. Бюджетът за „Преструктуриране и конверсия на винени лозя” е близо 17.77 млн. евро, за „Застраховане на реколтата” са предвидени 2.050 млн. евро, а за „Промоция в трети страни” – 2.200 млн. евро.

Развитието на нетрадиционни доходоносни отрасли от селското стопанство може да се постигне чрез търсене и проучване на възможностите за разработване на проекти осигуряващите финансиране за отглеждане на етерично-маслени култури, бубарство, ферми за охлюви и др.

Създаването на съвременна животновъдна база се финансира от Програмата за развитие на селските райони, като част от подобряване на инфраструктурата. Общините Аврен и Провадия имат готовност за предоставяне на терени и/или сгради за създаването на кравеферми и свинеферми, а зайци се предвижда да бъдат отглеждани в домашни условия и малки фамилни ферми.

В условията на криза Европейската комисия взе решение за въвеждане на нова схема за подпомагане на производителите на краве мляко. Разпределената за България сума е в размер на 3.6 млн.лв., като помощта ще се отпуска на фермери с индивидуална млечна квота, които са предоставили на мандрите или за директна продажба най-малко 20 хил.кг. краве мляко през стопанската 2008-2009 година. Проектите, по които млечните животновъди ще получават 75% субсидия ще са за модернизация на ферми и повишаване контрола на работния процес и качеството на продукцията. В проектите ще има и изисквания за хуманно отношение към животните и еко-съобразност.

Финансиране за стимулиране отглеждането на пчелни семейства се осигурява от Европейския фонд за гарантиране в земеделието по изпълнение на дейности по Националната програма за пчеларство. Кандидатите могат да подават проекти по пет от мерките, сред които покупка на пчелни майки, разработване на стандартизационни документи за контрол на качеството на пчелните продукти, лабораторни анализи и др. Основна цел на Националната програма за пчеларство е повишаване ефективността на производството, качеството и конкурентоспособността на българския пчелен мед и пчелни продукти, както и осигуряване на по-добра заетост и по-високи доходи на пчеларите.

Развитието на горското стопанство се предвижда да се извърши чрез опазване и залесяване на горите, стимулиране на дейностите на горските стопанства в тази насока и стимулиране на дърводобивната и дървообработващата промишленост. Конкретните източници за финансиране на дейностите са мерки 223 „Първоначално залесяване на неземеделски земи” и 226 „Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности” от Програмата за развитие на селските райони. Преструктурирането и модернизиране на технологичната база и насърчаване на иновациите в горското стопанство може да бъде финансирано от мерки 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти” и мярка 122 „Подобряване икономическата стойност на горите” от същата програма.

7.1.4. Услуги

Развитието на сектор Услуги и търговия е функция от развитието на други сектори, като индустрия, туризъм, транспорт, селско стопанство, третичен сектор и най-вече инфраструктура. Развитието, рехабилитацията и модернизцията на транспортната и комуникационна инфраструктура са от съществено значение за

развитието на сектора. По-добрата достъпност и мобилност означава по-голям търговски стокообмен вътре в агломерацията, а също и с останалите общини и региони, както и достъп на гражданите до различен вид услуги. Ето защо, за осъществяването на специфичните цели и мерките за развитието на сектора, особено голямо значение имат инфраструктурните проекти, финансирани по ОП Регионално Развитие, ОП Околна Среда и Националната програма за развитието на селските райони.

1. Одобрени проекти по Оперативните програми за общините в агломерацията.

Одобрените проекти по ОП "Регионално Развитие" са в Приоритет 2. Регионална и местна достъпност, „Подкрепа за устойчиво и интегрирано местно развитие чрез рехабилитация и реконструкция на общинска пътна мрежа". Общините от агломерацията, които понастоящем са бенефициенти по приоритетна ос 2 "Регионална и местна достъпност", са Аксаково и Варна (Таблица 7.2.1 от т. 7.2.1). Инфраструктурни проекти по тази операция, които чакат одобрение са на общините Аврен, Аксаково и Провадия (Таблица 7.2.2 от т. 7.2.). Одобрените проекти по ОП "Околна среда" са в приоритетните оси 1 – Води и 2 – Отпадъци (Таблица 7.4.1 от т. 7.4.1.)

2. Възможности за кандидатстване за национално и европейско финансиране с цел изпълнение на специфичните цели, мерки и дейности за подобряване на икономическото развитие на сектор Услуги

1. Оперативна Програма Регионално Развитие 2007-2013.

По **Приоритетна ос 2 "Регионална и местна достъпност"** операциите, които в най-голяма степен влияят за развитието на сектор Услуги и могат да обезпечат мерки, свързани с неговото развитие са операции 2.1. Регионална и местна пътна инфраструктура и 2.2. информационна и комуникационна мрежа.

Операция 2.1: Регионална и местна пътна инфраструктура

Подобряването на достъпността до основните транспортни дестинации в рамките на районите за планиране чрез реконструкция и подобряване на второкласните и третокласните пътища ще намали значително времето за пътуване и в същото време ще разшири полето за действие на регионалните центрове чрез предлагане на качествени услуги. Ще се подобри достъпът на периферните и икономически слаборазвитите територии до регионалните пазари на стоки и услуги, както и до големите индустриални икономически центрове. Тази операция подпомага инвестициите в подобряването на:

- пътища, които обслужват вътрешнорегионални връзки и осигуряват възможности за развитие на техния специфичен икономически потенциал;
- пътища, осигуряващи достъп до райони с потенциал за развитие на туризъм;
- общински пътища в агломерационните ареали за по-добра интеграция и достъпност на териториите около големите градски центрове.

Операция 2.2: Информационна и комуникационна мрежа.

Въвеждането на нови информационни и комуникационни технологии е и важно средство за предотвратяване на отрицателните промени в демографската структура чрез създаване на възможности за привличане на

висококвалифицирани хора, занимаващи се с нововъведения и консултантски услуги в прилежащите крайградски и селски райони.

Тази операция финансира завършването на модернизацията на преносната телекомуникационна мрежа, разширяването на местната телекомуникационна мрежа в граничните и слабо населени територии и бъдещата цифровизация на тази мрежа.

Списък с примерни дейности за подкрепа:

- Развитие на критична, защитена, сигурна и надеждна обществена инфраструктура, изграждане на широколентови връзки към градските периферии и по-слабо урбанизираните територии и селски райони;
- Създаване на обществени сървърни паркове за съхранение на обществени информационни системи и данни;
- Въвеждане на мерки и системи за осигуряване на данни и безопасност на комуникациите, съгласно европейските стандарти и изискванията на бизнеса;
- Подкрепа за общинските ИКТ инфраструктурни проекти.

Бенефициенти

Държавната агенция за информационни технологии и съобщения, конкретен бенефициент за изграждането на нова държавна ИКТ мрежа. Общините са бенефициенти за общинските ИКТ инфраструктурни проекти.

2. Програма за развитие на селските райони 2007 - 2013

Влошеното качество и ограничения достъп до инфраструктура и услуги за населението и икономиката оказват негативно влияние върху конкурентоспособността на селските райони. Анализът показва, че нивата на услугите в селските райони са значително по-ниски от тези в урбанизираните територии и далече от средните нива за ЕС. Тези дейности се финансират по **мерки 321 и 322**. Бенефициенти по тази програма са общините, които са указани в Анекс 6 към програмата, като от разглежданата агломерация единствено община Долни Чифлик е допустима.

Други мерки, които допринасят за развитието на сектор услуги в селските райони са:

Мярка 311 Разнообразяване към неземеделски дейности. Мярката подпомага дейности, свързани с инвестиции на земеделски производители за развиване на неземеделски дейности, като селски туризъм, занаятчийство, социални услуги, търговия, производство и продажба на възобновяема енергия.

Мярка 312 Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия, която има за цел да насърчи растежа и създаване на нови работни места в неземеделски микропредприятия в селските райони.

Мярка 313 Насърчаване на туристическите дейности.

3. Оперативна програма Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013

Приоритетна ос 3 "финансови ресурси за развитие на предприятия", по ОП Конкурентоспособност

Цел на тази приоритетна ос е повишаване на инвестиционната активност и предприемачеството. Предвидените интервенции ще предложат нови възможности за МСП за достъп до рисков капитал във финансови ниши, където

традиционното банково финансиране липсва или е недостатъчно. Интервенциите по тази приоритетна ос са фокусирани върху пазарните недостатъци при финансирането на МСП, причинени от недостиг на микрофинансиране, кредитни гаранции и рисков капитал. Специално внимание е отделено на осигуряването на благоприятна среда за предприятията, ниски такси за обработка на документи, дългосрочна самостоятелна устойчивост, подходящи обучения и мониторинг, както и засилено сътрудничество между всички заинтересовани страни, включително банковия сектор.

Област на въздействие 3.1. Подобряване на достъпа до финансиране на микро-, малки и средни предприятия чрез използване на инструментите на финансовия инженеринг. Инструментите на финансов инженеринг ще се изпълняват чрез създаването на Холдинг фонд, ръководен от Европейския инвестиционен фонд, в рамките на инициативата на Европейската инвестиционна банка – JEREMIE.

Инициативата JEREMIE (Съвместни европейски финансови ресурси за МСП (Joint European Resources for Micro and Medium Enterprises JEREMIE)). JEREMIE представлява съвместна инициатива на Европейската комисия, Европейския инвестиционен фонд и Европейската инвестиционна банка. Нейната цел е подобряване на достъпа до финансиране на микро до средните предприятия, и по-специално чрез инвестиции на рисков капитал или гаранции, както и други форми на иновативно финансиране. Поставен е специален акцент върху подкрепата за наскоро регистрирани компании, трансфера на технологии, фондовете за технологии и иновации и микрокредитирането. Инициативата JEREMIE е управлявана като неразделен елемент на програмите по линия на Европейския фонд за регионално развитие, като селекцията на проектите на финансовите посредници се осъществява на съответното национално и регионално равнище.

Инициативата JASMINE (Съвместно действие за подкрепа на институциите за микрофинансиране в Европа – JASMINE). JASMINE представлява съвместна инициатива на Европейската комисия и Европейския инвестиционен фонд в сътрудничество с Европейската инвестиционна банка, която е допълнение към инициативата JEREMIE. Тя цели подобряване предлагането на микрокредити в Европа посредством две основни дейности: чрез предоставяне на техническа помощ на институциите за микрофинансиране с цел укрепване на надеждността им като финансови посредници и по-лесното получаване на капитал; както и чрез финансиране на дейностите на небанковите финансови институции с цел осигуряване на възможност за предоставянето на по-голям брой кредити. Целта на програмата е подобряване на достъпа до финансиране на малки предприятия, безработни или все още незаети лица, които биха желали да осъществяват дейност като самостоятелно заети лица, но нямат достъп до традиционните банкови услуги. Началото на тази програма бе поставено през 2009 г. с тригодишна пилотна фаза и първоначален капитал от 50 милиона евро.

7.1.5. Туризм

В Таблица 7.1.5. са представени проекти в сферата на туризма, за които са сключени договори с бенефициенти по програма ФАР и ОП Регионално развитие

Таблица 7.1.5. Одобрени проекти и сключени договори по ОП Регионално развитие и програма ФАР

№ на Договор	Община	Наименование на проекта	Стойност	Програми
BG161PO001/1.1-01/2007/046	Варна	„Музеите на Варна – ремонт и модернизация”	4 925 811,14	ОПРР
BG 0102.03.03.002	Варна	BG 0102.03- 043 Grant contract Cultural Tourism	209 650,03	ФАР
BG004-937.11.03-01.22	Аврен	Discovery of inland Avren natural treasures	171 360,00	ФАР
BG161PO001/1.4-02/2008/012	Белослав	„Белослав – промяна на физическата и жизнена среда за жителите му, привлекателен за туристи и инвеститори	5 284 233,84	ОПРР

Възможности за кандидатстване по Оперативна програма "Регионално развитие"

ОП Регионално развитие, Приоритетна ос 3, Устойчиво развитие на туризма
Операция 3.1: Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура

Схема: Подкрепа за развитието на природни, културни и исторически атракции

Цел: възстановяване, обновяване на природни, културни и исторически атракции в 161 общини

УПРАВЛЯВАЩ ОРГАН / ДИРЕКЦИЯ: Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Краен срок: 14 януари 2011

Общия размер на схемата е 173 777 324 лв.

Безвъзмездната помощ е макс. 95%

Избираеми са общини с население над 10 000 жители, като програмата е разделена на два компонента според това дали общината е с традиционно развит туризъм (Компонент 1, избираема община по този компонент е община Варна) или Общини с население над 10 хиляди жители (избираеми по Компонент 2 са общините Аксаково, Белослав и Провадия).

По тази покана може да се кандидатства с проекти по Специфична цел: Съхраняване, опазване и възстановяване на природното и културно-историческото наследство.

Примерни проекти по тази покана са

Проект 1: Реконструкция и обновяване на архитектурно-историческото наследство в община Аксаково (Реконструкция на историко-археологически ценности - Крепостта „Михлюз кале” и отломък от римска стена в местността „Калето” и превръщането им в туристическа атракция)

Проект 2: Подобряване на туристическите атракции в общините Аксаково, Белослав и Провадия (Избираеми по ОП Регионално развитие, Приоритетна ос 3, Операция 3.1.)

По ОП Регионално развитие Схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ: „Подкрепа за междурегионално сътрудничество и обмен на

най-добри практики” могат да бъдат подавани проекти по Приоритет Международно сътрудничество и Европейска интеграция.

Освен ОП Регионално развитие, друга програма, подкрепяща конкретно дейности в сферата на туризма е Програмата за развитие на селските райони (ОПРСР). В случаите, когато бенефициентите са общини, размерът на безвъзмездната помощ достига 100 %, като от януари 2010 г. Размерът на авансовото плащане по одобрените проекти за общини е увеличен от 20 на 50 %.

ОПРСР, Мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони”.

Примерен проект по мярката е

Проект 1. Реконструкция и обновяване на културни и исторически забележителности в община Долни чифлик

По Мярка 313 “Насърчаване на туристическите дейности” избираеми общини са Девня и Аврен.

По Мярка 313 може да се кандидатства с проекти за осъществяване на следните следните дейности:

1. Изграждане или обновяване на туристическа инфраструктура, съоръжения и/или атракции за посетителите:

а) Атракции за посетителите и места за отдих и развлечения: посетителски центрове за представяне и експониране на местното природно и културно наследство; изграждане на малки по размер атракции на открито и закрито, малки по размер центрове за изкуство и занаяти, както и центрове за временни изложения с туристическа цел;

б) Съоръжения и места за спорт и отдих: туристически и колоездачни пътеки; инфраструктура и съоръжения за рафтинг, пешеходен туризъм, планински туризъм и други спортове;

в) Съоръжения за обществената инфраструктура – информационни пунктове,

информационни табла и пътепоказатели за туристическите места и маршрути, заслони и съоръжения за безопасност и т.н.

2. Разработване и маркетинг на туристически продукти:

а) разработване на туристически маркетингови стратегии на местно ниво и информационни материали;

б) изграждане на електронни системи на местно ниво за резервации в селските райони.

Други мерки, по които могат да се финансират проекти за селски туризъм са по Мярка 312 „Създаване и развитие на микропредприятия” и Мярка 311 „Разнообразяване към неземеделски дейности” , но бенефициенти по тях са земеделски производители, за разлика от Мярка 321, където бенефициенти са общините.

Възможности за финансиране на дейности, свързани с лова и риболова (като алтернатива на традиционния морски туризъм) представя и Оперативна програма Рибарство.

По приоритет Повишаване на конкурентоспособността, Специфична цел 1 Стимулиране на предприемачеството и иновациите в туризма, най-много възможности предлага ОП Конкурентоспособност. Примерен проект е Създаване на туристически клъстер на територията на общините Варна, Аврен, Аксаково, Белослав, Девня, Долни чифлик и Провадия.

Друг примерен проект по ОП Конкурентоспособност ОП Конкурентоспособност: Процедура BG161PO003-2.1.08 "Покриване на

международно признати стандарти" е Въвеждане на международен стандарт за туристическа дестинация на ареала.

По ОП Човешки ресурси може да се осъществяват проекти за повишаване квалификацията на кадрите в туризма.

Проект: Усъвършенствуване на квалификацията на кадрите и участието им в нови образователни програми по културен мениджмънт, маркетинг и реклама на културния продукт и чуждоезиково обучение

7.1.6. Транспорт, съобщения и складова дейност

Одобрени проекти касаещи рехабилитация и модернизация на транспортната инфраструктура.

Общините Варна и Аксаково от агломерацията понастоящем са бенефициенти по ОП Регионално Развитие и по-точно, по приоритетна ос 2 "Регионална и местна достъпност", касаещи рехабилитация и реконструкция на общинската пътна мрежа (Таблица 7.2.1 от т. 7.2.). Различни инфраструктурни проекти чакат одобрение (Таблица 7.2.2 към т. 7.2.). Някои от малките общини, в селските райони, които не могат да бъдат бенефициенти по ОП Регионално Развитие и имат изготвени проекти по Програма за развитие на селските райони - Мярка 321 „Основни услуги на населението и икономиката в селските райони“. Дейностите, които се финансират по тази мярка са строителство, реконструкция и рехабилитация на съществуващи общински пътища и мостове, водоснабдителни системи и съоръжения, канализационни системи и съоръжения

Възможности за кандидатстване за национално и европейско финансиране с цел изпълнение на специфичните цели, мерки и дейности за подобряване на икономическото развитие на сектор Транспорт, съобщения и складова дейност.

1. Оперативна Програма Регионално Развитие 2007-2013.

ОП Регионално развитие е един инструмент за постигане на специфичните цели и мерките за развитие на този сектор. Приоритети 1 "Устойчиво и интегрирано градско развитие" и 2 "Регионална и местна достъпност" финансират дейности свързани с подобряване на състоянието на пътната мрежа, на второкласните и третокласни пътища, които най-често свързват големия град с останалите селища в агломерационния ареал.

Информационните и комуникационни технологии (ИКТ) предлагат нови възможности за регионите като оказват влияние върху териториалното разпределение на икономическите дейности. С тяхна помощ могат да се преодолеят „барьерата на разстоянията“ и проблемите на отдалечените региони. Мерките в това направление могат да се реализират чрез кандидатстване за финансиране по ОП Регионално развитие, приоритет 2, операция 2.2. "Информационна и комуникационна мрежа". Бенефициенти по тази операция могат да бъдат и общините, за реализиране на общински ИКТ инфраструктурни проекти.

Интервенциите по тези приоритетни ос могат да се реализират чрез привличане на допълнителни финансови средства, използвайки инициативата JESSICA, която е насочена към публично-частните партньорства и други генериращи приход проекти, свързани с градското развитие.

2. Оперативна Програма Транспорт 2007 - 2013.

Приоритетна ос – Развитие на пътната инфраструктура по Транс-европейските и основните национални транспортни оси

По тази приоритетна ос се финасират големи инфраструктурни обекти, свързани с автомобилния транспорт. Докато Оперативна програма „Регионално развитие” се фокусира върху подобряването на пътната инфраструктура от регионално и местно значение, то Секторна оперативна програма Транспорт се концентрира върху транспортната инфраструктура от национално, Транс-гранично и европейско значение. На територията на агломерацията би могъл да се реализира Проект за рехабилитация на пътната настилка и ремонти на първокласни пътища по протежение на Европейски транспортен коридор 8.

Приоритетна ос - Развитие на железопътната инфраструктура по Транс-европейските и основните национални транспортни оси

По тази приоритетна ос се финансират следните дейности:

- Модернизация, рехабилитация и електрификация на железопътни участъци по Транс-европейските транспортни оси и
- Модернизация, рехабилитация и електрификация на железопътни участъци, свързващи основната железопътна мрежа на Република България с основните железопътни мрежи на съседните страни.

Приоритетна ос – Подобряване на условията за корабоплаване по морските и вътрешно-водни пътища

Допустима операция по тази приоритетна ос, която касае региона е Изграждане и развитие на навигационните информационни системи. Може да се финансира "Проект за подобряване на управлението трафика на плавателните съдове в българските морски пространства".

Информационната система за управление на трафика на плавателни съдове е система за хармонизирани информационни услуги за морския превоз. Нейната цел е подобряването на безопасността при плаването на корабите и опазване на околната среда. С финансовата подкрепа на програма ФАР са осъществени два проекта за създаване на системата. Предвижда се трета фаза на проекта, която допълнително ще развие установената инфраструктура. Тя ще подобри ефективността на системата, покритието на региона на българското черноморско крайбрежие и ще бъде повишен обхвата на информационните услуги за корабоплаването.

3. ОП Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013

Изпълнението на Приоритет I Повишаване конкурентоспособността на основата на икономика на знанието цели инвестиции и разходи, необходими за развитието на бизнеса на фирмите в дълготрайни и недълготрайни материални активи, в оборотни средства, обучение на персонала и др. като това може да се постигне чрез подобряване на достъпа на фирмите до различни финансови инструменти /заеми, гаранции, инвестиции/, осигуряване на рисков капитал за високотехнологични фирми, както и кандидатстване за безвъзмездна помощ по ОП Конкурентоспособност и някои европейски програми.

Приоритетна ос 1 "Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационни дейности"

Област на интервенция -1.1. - „Подкрепа за иновационни дейности в предприятията”

Схема 1.1.1. „Подкрепа за създаване и развитие на стартиращи иновативни предприятия”

Схема: 1.1.3. „Развитие на стартиращи иновативни предприятия чрез подкрепа за внедряване на иновативни продукти, процеси и услуги”

Приоритетна ос 2 "Повишаване ефективността на предприятията и развитие на благоприятна бизнес среда"

По приоритетна ос 2 се финансират дейности свързани с технологичното обновление на предприятията и покриване на международно признати стандарти, което е от съществено значение за фирмите в бранша.

Област на интервенция - 2.1. - „Подобряване на технологиите и управлението в предприятията”

Схема: 2.1.6. „Технологична модернизация в малки и средни предприятия

Схема: 2.1.7. „Технологична модернизация в големи предприятия

Схема: 2.1.8. „Покриване на международно признати стандарти

Схема: 2.4.01. „Подкрепа за развитието на клъстерите в България”

По тази схема може да се обезпечи създаването и развитието на клъстери в областта на Транспорта, съобщенията и складовата дейност на територията на агломерацията.

Приоритетна ос 3 "финансови ресурси за развитие на предприятия", по ОП Конкурентоспособност

Подкрепа за създаване на гаранционни фондове, фондове за микро кредитиране, дялов капитал и за създаване на мрежа от бизнес ангели са залегнали като дейности, които да бъдат финансирани по тази приоритетна ос.

4. Програма за развитие на селските райони 2007 - 2013

Достъпността до селските райони се ограничава от лошото качество на общинските пътища, които са важни за връзките между населените места вътре в общините. За целта Програмата за развитие на селските райони предвижда мерки за подобряване мобилността на работната сила и привлекателността за развитие на бизнес в селските райони, чрез подобряване на пътната инфраструктура и уличната мрежа, тротоари и площади. Тези дейности се финансират по **мерки 321 и 322**. Бенефициенти по тази програма са общини, читалища, неправителствени организации. Общините, които могат да кандидатстват по тази програма и по-специално по тези 2 мерки са указани в Анекс 6 към програмата, като от разглежданата агломерация единственообщина Долни Чифлик е допустима.

Заслужава да се спомене, че по тези мерки интензитетът на помощта достига до 100% от общите допустими разходи за проекти за общините и читалищата и юридически лица с нестопанска цел негенериращи приходи.

5. Европейски програми

За развитие на научно-изследователска и развойна дейност, както и на внедряването на иновации може да се кандидатства както по ОП Конкурентоспособност, Приоритетна ос 1 "Развитие на икономика, базирана на знанието и иновационни дейности", така и по различни Европейски програми, като СІР, Програма Марко Поло II(2007-2013) за постигане на ефикасна и устойчива

транспортна система, “Интегрираната програма за обучение през целия живот (Integrated Action Programme in Lifelong Learning 2007 – 2013) и 7 Рамкова програма.

7.2. Инженерна инфраструктура

Рехабилитация, модернизация и доизграждане на инженерната инфраструктура се финансира основно по ОП „Регионално развитие”.

Възможности за общините по ОП „Регионално развитие”

Приоритет 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие

Операция 1.1 Социална инфраструктура

За обекти общинска собственост: училища, детски градини и ясли, здравни, културни, социални заведения и др.

Операция 1.2 Жилищна политика

Публични власти или сдружения с нестопанска цел.

Операция 1.3 Организация на икономическите дейности

1. Общини (включително в партньорство с частен/ни инвеститор/и).
2. Сдружения на общини.
3. Неправителствени организации с участието на общински власти.

Операция 1.4 Подобряване на физическата среда и превенция на риска

1. Общини.
2. Сдружения на общини.
3. Неправителствени организации в сътрудничество с общини.

Операция 1.5 Системи за устойчив градски транспорт

Общини (включително в партньорство с публични компании за обществен транспорт).

Приоритет 2. Регионална и местна достъпност

Операция 2.1 Регионална и местна пътна инфраструктура

Общини за общински пътища.

Операция 2.2 Информационна и комуникационна мрежа

Общини.

Приоритет 3. Устойчиво развитие на туризма

Операция 3.1 Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура

1. Общини.
2. Сдружения на общини.

Операция 3.2 Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите

1. Общини.
2. Сдружения на общини.

Приоритет 4. Местно развитие и сътрудничество

Операция 4.2 Междурегионално сътрудничество

1. Общини.
2. Областна администрация.
3. Сдружения на общини.
4. Еврорегиони и НПО в партньорство с общини или областни администрации.

От така представените възможности се вижда, че общините имат добри възможности за сдружаване и спечелване на проекти с надобщинско районно значение.

По данни от Областна администрация и от интернет страницата на ОП „Регионално развитие” в агломерационния ареал на Варна са реализирани следните проекти и/или са подписани договори за нови (Таблица 7.2.1 и Таблица 7.2.2).

Таблица 7.2.1. Одобрени проекти по ОП „Регионално развитие”

Бенефициент	Година	No	Проект	Стойност
Приоритет 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие				
Община Аврен	2008	58131-31-31	Реконструкция и модернизация на ГПСОВ, канализационната и водоснабдителна мрежа и водоснабдяване на к.к. Камчия	1 487 955,32 лв.
Община Аксаково	2008	58131-73-73	Доизграждане на битови канализационни клонове и подмяна на част от водоснабдителната мрежа в с. Игнатиево	410 400,00 лв.
Община Варна			„Бъдеще за нашите деца – пълно енергийно саниране на детски заведения на територията на община Варна”	5 950 802,16 лв.
Община Варна			„Ремонт на социален учебно-професионален център „Анастасия д-р Железкова” гр. Варна”	5 642 317,00 лв.
Община Девня	2008	58131-46-46	„Разширение и модернизация на пречиствателна станция за отпадъчни води - Девня”	919 200 лв.
Община Провадия			„Създаване на привлекателна, достъпна и ефективна образователна инфраструктура в община Провадия”	5 920 126,37 лв.
Приоритет 2. Регионална и местна достъпност				
Община Аксаково			„Ремонт и рехабилитация на общински пътища: VAR 1023 - /Аксаково – Игнатиево – Припек - Слънчево/ и VAR 1020 - /Слънчево до пътен възел за магистрала „Хемус”/”	4 972 980,37 лв.
Община Варна			„Рехабилитация на пътни отсечки в Община Варна”	5 793 216,45 лв.

Таблица 7.2.2. Подадени и чакащи за одобрение по ОП „Регионално развитие”

Бенефициент	Година	No	Проект	Стойност
Приоритет 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие				
Община Аврен			„Рехабилитация на улични мрежи и зони за обществен одих в с.Аврен и с.Приселци”	6 972 179,68 лв.
Община Провадия			„Разширение, реконструкция и модернизация на пречиствателна станция за отпадни води – гр.Провадия”	15 815 443,11 лв.
Община Провадия			„Облагородяване на градската среда и повишаване на сигурността в гр. Провадия”	9 377 181.18 лв.
Приоритет 2. Регионална и местна достъпност				
Община Аврен			“Рехабилитация на пътен участък Равна гора – Бенковски, част от общинската пътна мрежа в община Аврен”	4 310 831,00 лв.
Община Аврен			„Рехабилитация на улични мрежи и зони за обществен одих в с.Аврен и с.Приселци”	6 972 179,68 лв.
Община Аксаково			„Рехабилитация и реконструкция на главни улици и прилежащи зони за обществен одих в гр.Аксаково”	676 312,05 лв.
Община Аксаково			„Подобряване на градската инфраструктура за питейни и отпадъчни води в град Аксаково”	
Община Провадия			„Рехабилитация на път VAR1215/III-208/Провадия-Добриня-Манастир-Граница община (Провадия-Девня) – Девня I-2 км 0+000 до км 6+645”	4 979 251.94 лв.

7.3. Третичен сектор (здравеопазване, образование, наука култура и др.).

Здравеопазването е отрасъл с голям потенциал за развитие поради различни причини. Демографското развитие на населението сочи, че постепенно се увеличава очакваната продължителност на живота на населението, макар и в по-бавни темпове в сравнение със страните от ЕС. Увеличава се необходимостта от качествени медицински грижи. Възрастта за пенсиониране постепенно се увеличава, а това ще генерира необходимост от по-високи разходи за здравеопазване и съответно – от по-високо ниво и разнообразие от медицински грижи. За всички общини от ареала най-важна е специфичната цел за повишаване на грижите за жителите. Въпреки това към настоящият момент няма одобрен или чакащ за одобрение проект във връзка с подобряване на здравната инфраструктура на общините от ареала по ОП Регионално развитие. Информация за проектите, обезпечавачи образователната, социалната и културната инфраструктура е представена в Таблица 7.3.

Таблица 7.3 Одобрени и чакащи за одобрение проекти по оперативните програми, обезпечаващи образователната, социалната и културната инфраструктура на общините от РУС

Бенефициент община	ОП	компонент/ операция	наименование на проект	стойност
Одобрени проекти по оперативните програми				
Аврен	РР*	3 "Културна инфраструктура"	Подобряване на културната инфраструктура на община Аврен чрез ремонт и оборудване на читалища на територията на общината	2 925 326.60 лв
Аксаково	РР	1 "Образователна инфраструктура"	Обновяване и преобразуване на образователната инфраструктура на територията на община Аксаково	5 705 974.02 лв
Варна	РР	1 "Образователна инфраструктура"	Бъдеще за нашите деца - пълно енергийно саниране на детски заведения на територията на община Варна	5 950 802.16 лв
Варна	РР	2 "Социална инфраструктура"	Ремонт на социален учебно-професионален център "Анастасия д-р Железкова" гр. Варна	5 642 317.00 лв
Варна	РР	3 "Културна инфраструктура"	Музеите на Варна - ремонт и модернизация	4 925 811.14 лв
Варна	ЧР**		Всички заедно на училище	
Провадия	РР	1 "Образователна инфраструктура"	Създаване на привлекателна, достъпна и ефективна инфраструктура в община Провадия	5 920 126.37 лв
Подадени и чакащи за одобрение проекти по оперативните програми				
Аврен	РР	1 "Образователна инфраструктура"	Ремонт, обновяване, оборудване и прилагане на мерки за енергийна ефективност в ЦДГ "Радост" в с. Аврен, СОУ "Св.св. Кирил и Методий", с. Синдел, ОУ "Петър Берон", с. Приселци, община Аврен	2 691 654.00 лв
Аврен	РР	3 "Културна инфраструктура"	Ремонт, обновяване, оборудване и прилагане на мерки за енергийна ефективност в 4 читалища в община Аврен	3 129 402.00 лв
Аврен	РР	1.4. "Подобряване на физическата среда и превенция на риска"	Рехабилитация на улични мрежи и зони за обществен отдиш в с. Аврен и с. Приселци	6 972 179.68 лв
Аврен	ЧР		Ръка за ръка, децата променят света	204 448.10 лв
Аксаково	РР	3 "Културна инфраструктура"	Обновяване и преоборудване на културна инфраструктура на територията на община Аксаково	967 258.05 лв
Долни чифлик	РР		Училищен комплекс за съвременно обучение и спорт към ОУ "Хр. Смирненски" с. Гроздьово	992 559.97 лв
Долни чифлик	ЧР		Помощ за възрастните чрез създаване на нова професия "Домашен помощник", община Долни чифлик	96 356.17 лв
Провадия	РР	1 "Образователна инфраструктура"	Създаване на привлекателна, достъпна и ефективна образователна инфраструктура в община Провадия	5 998 847.33 лв
Провадия	ЧР		Подкрепа за социално включване на уязвими групи от община Провадия	118 769.77 лв
Провадия	ЧР		Подкрепа за самостоятелен живот на деца и младежи от ДДЛРГ в община Провадия, чрез комплексни социални услуги	103 418.62 лв
Класирани проекти, но без финансиране, поради изчерпване на ресурс от оперативната програма				

Белослав	РР	1 "Образователна инфраструктура"	Ремонт и саниране сградата ПГ „Св.Димитър Солунски” и ОУ”Св.Патриарх Евтимий” гр.Белослав”, ”Ремонт и саниране на сградата на ОУ”Св. Св. Кирил и Методий” с.Езерово, община Белослав”, ”Ремонт и саниране сградата на ОДЗ „Първи юни” гр.Белослав” и ”Ремонт и саниране сградата на ОДЗ ”Щастливо детство” гр.Белослав	5 346 726.18 лв
Девня	РР	3 "Културна инфраструктура"	Ремонт и оборудване на културни средища в Община Девня: НЧ "Просвета", НЧ "Отец Паисий", НЧ "Христо Ботев", Младежки Дом	2 357 675.84 лв

РР* - ОП Регионално развитие

ЧР** - ОП Развитие на човешките ресурси

ОП Регионално развитие дава възможност за изпълнение на дейностите по мярка Подобряване на здравните услуги. Чрез Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие”, операция 1.1. „Социална структура”, се осигурява възможност за финансова подкрепа за реконструкция, ремонт и оборудване на лечебни и здравни заведения за спешна помощ, специализирана извънболнична и болнична помощ, на лечебни рентгенологични заведения за онкологични заболявания. В списъка на потенциалните бенефициенти по тази ос са включени общините Аврен, Аксаково, Белослав, Варна, Девня и Провадия. Финансовият ресурс на тази операция е на стойност 280 млн. евро, което е 33,40% от цялата приоритетна ос 1. Община Долни чифлик е включена в списъка на потенциалните бенефициенти за обновяване, реконструкция и оборудване на публичните здравни и лечебни заведения в съответствие с Националната здравна карта по приоритета ос 4 „Местно развитие и сътрудничество”, операция 4.1. „Дребномащабни местни инвестиции”. Финансовият ресурс на тази операция е на стойност 83 млн. евро, което е 92,86% от цялата приоритетна ос 4. Възможност за постигане на тази мярка за големите частни болници е ОП Конкуретноспособност, приоритета ос „Технологична модернизация на големи предприятия”.

В съответствие с „Националната стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2010-2020 г.” и с действащата нормативна уредба в областта на физическото възпитание и спорта, Министерството на физическото възпитание и спорта ежегодно финансира спортни клубове под формата на участие в различни програми, като програма „Развитие на спорта за всички”, програма „Научи се да плуваш”.

Създаването на зони за обществен отдих, като паркове, детски площадки, изграждането на велосипедни пътеки, алеи и подлези за велосипедисти, се финансира от ОП Регионално развитие , приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие”, операция 1.4 „Подобряване на физическата среда и превенция на риска”, като финансовия ресурс по тази схема е на стойност 239 млн. евро, което е 28,44% от цялата приоритетна ос 1. Бенефициенти по тази схема могат да бъдат общини Аврен, Аксаково, Белослав, Варна и Девня.

Развитието на лова и спортния и любителски риболов, зависи от състоянието на околната среда (предпазване от възникване на пожари, залесяване, зарибяване на сладководни водоеми, поддържане на чисти водоеми,), засилване охраната на дивеча и защитата му от браконieri. В ОП за сектор „Рибарство” е предвидена мярка, по която общините са потенциални бенефициенти, а именно по приоритетна ос 3 „Мерки от общ интерес”, мярка 3.2.

„Мерки предназначени за опазване и развитие на водната флора и фауна”. Общата стойност на мярката е в размер на 1 600 хил. евро. Финансирането е 100%. Целта на мярката е да се изградят защитни рифове, чрез които да се опази биологичното разнообразие в Черно море.

Проучвателни дейности и разработване на местни стратегии стратегии за развиване на специфичен вид риболовен туризъм се финансират от същата оперативна програма, но по приоритетна ос 4 „Устойчиво развитие на рибарските области”. Общините Аврен и Долни чифлик попадат в обхвата на потенциалните бенефициенти по тази приоритетна ос. Общия размер на финансовата подкрепа за приоритетна ос 4 е в размер на 12 млн.евро.

Инициативата JESSICA е подход в ЕС за подпомагане на устойчивото и интегрирано градско развитие чрез структурните фондове чрез използване на нови финансови инструменти, като предоставяне на дялово участие, заеми или банкови гаранции. Капиталът на холдинговия фонд на Европейската инвестиционна банка е разпределен във фондове за градско развитие за седемте големи града в България, включително и град Варна. Чрез тях ще се финансират публично-частни партньорства и други градски проекти, които са част от интегриран план за градско развитие. Допустимите дейности са разнообразни и включват изграждане на спортна инфраструктура. Заложеният револвиращ механизъм позволява на вложеният финансов ресурс от Европейския фонд за регионално развитие да продължи да се използва за финансиране на проекти за градско развитие дори след края на програмния период през 2013 г.

Министерството на труда и социалната политика подпомага интегрирането на хората в неравностойно положение чрез Национална програма за заетост и обучение на хора с трайни увреждания, Национална програма „Асистенти на хора с увреждания”. Потенциални бенефициенти по програмите са местните власти – общински администрации.

Фонд „Социално подпомагане” към МТСП финансира с предимство проекти, свързани със социалното включване и подобряване качеството на живот на посочените в проекта целеви групи, и създаващи възможност за предоставяне на нов вид социални услуги в общността; подобряване условията на живот в специализираните институции, в т.ч. и материалната база; деинституционализация на социалните услуги. ОП Регионално развитие подпомага строителство, реконструкция, обновяване и доставка на ново оборудване на социални институции.

ОП Регионално развитие дава възможност за изпълнение и на дейностите по мярка Подпомагане и културно развитие на общините. Чрез Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие”, операция 1.1. „Социална структура”, се осигурява възможност за финансова подкрепа за развитие на инфраструктурата в сферата на културата чрез реконструкция, ремонт и оборудване на културни центрове, театри, читалища, библиотеки и други свързани с културния живот. Съгласно индикативната програма за 2010г на ОП Регионално развитие до края на 2010г., ще бъдат отворени покани за:

- Подкрепа за създаване и промотиране на иновативни културни събития с общ размер на схемата в размер на 10 млн. евро;
- Подкрепа за развитието на природни, културни и исторически атракции с общ размер на схемата в размер на 98,85 млн.евро;

Финансовите инструменти на холдинговия фонд по инициативата JESSICA са предвидени за подпомагане на различни дейности, включително и изграждането и развитието на културни институции.

Друга специфична цел за изграждане на качествена жизнена среда и повишаване на привлекателността на общините за инвестиции и местоживеење е свързана с повишаване на образователното равнище на населението. Възможности за подобряване на материалната среда на образователните институции, чрез извършване на реконструкция, ремонт и оборудване (например учебни зали, библиотеки, лаборатории, учебни корпуси, интернет връзки) предоставя ОП Регионално развитие, операция 1.1. Социална инфраструктура. Подобни дейности се финансират и от операция 1.4 Дребномащабни инвестиции.

7.4. Околна среда

7.4.1. Проекти по Оперативна програма “Околна среда” 2007-2013, Приоритетни оси 1, 2 и 3.

Оперативна програма "Околна среда 2007 - 2013" (ОПОС) определя стратегическите цели и приоритети на страната в сектор "околна среда", които ще се финансират от европейските фондове и е насочена към реализация на поетите ангажименти в сектора по време на преговорния процес и постигане на съответствие с екологичните изисквания на Европейския съюз. Двата фонда, които предоставят средства в областта на околната среда са:

- Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР) - с основна цел да засили икономическото и социално сближаване в Европейския съюз, като възстанови нарушеното равновесие между регионите.
- Кохезионен фонд (КФ) - целта на фонда е да подпомага по-слабо развитите държави-членки да намалят своето икономическо и социално изоставане и да стабилизируют икономиката си.

В Таблица 7.4.1. са представени проектите, за които са сключени договори с бенефициенти:

- по процедура за Техническа помощ – Води
- по процедура за Строителство – Води
- по процедура на директно предоставяне - Басейнови дирекции

Таблица 7.4.1. Одобрени проекти по ОПОС за седемте общини

Бенефициент	Година	№	Проект	Стойност
Приоритетна ос 1- Води				
БДЗБР Благодеевград БДЧР Варна- партньор	2009	DIR 58126-1-1	Разработване на планове за управление на речните басейни	36 048 000,00лв
Община Аврен	2008	58131-31-31	Реконструкция и модернизация на ГПСОВ, канализационна и водоснабдителна мрежа и водоснабдяване на К.К. Камчия	1 487 955,32лв
Община Аксаково	2009	5831-73-73	Доизграждане на битови и канализационни клонове и подмяна на част от водопроводната мрежа в с. Игнатиево	410 400,00лв
Община Белослав	2009	58111-28-219	Изграждане канализационна мрежа и колекторна система към съществуващата ГПСОВ Белослав	21 127 709,00лв
Община Варна	2008	58131-82-82	Техническа помощ за подготовка на инвестиционни проекти по приоритетна ос 1 но ОПОС за обекти в община Варна	9 134 620,00лв.
Община Девня	2009	58131-46-46	Техническа помощ за подготовка на инвестиционен проект „Разширение и модернизирание	919 200,00лв

			на ПСОВ Девня	
Община Долни Чифлик	2008	581155-155	Техническа помощ за подготовка на инвестиционен проект „Интегрирано управление на водите на гр.долни Чифлик”	1 965 524,00лв
Община Долни Чифлик	2008	58131 156-156	Техническа помощ за подготовка на инвестиционен проект „Интегрирано управление на водите на с. Старо Оряхово, Ново Оряхово и Шкорпиловци”	4 895 312,00лв
Община Долни Чифлик	2008	58131 157-157	Техническа помощ за подготовка на инвестиционен проект „Интегрирано управление на водите на с. Гроздьово”	1 354 414,00лв
Приоритетна ос 2 - Отпадъци				
Община Варна	2008	8231-20-324	Техническа помощ за изработване на морфологичен анализ на количеството и вида на генерираните отпадъци на територията на агломерационен ареал Варна	220 000,00лв.
Община Провадия	2008	58231-5-309	Мерки за управление на отпадъците в регион Провадия	436 800, 00лв
Приоритетна ос 3 - Биоразнообразие				
ПП „Златни пясъци”	2009	58301-11-431	Варненска инициатива за поддържане и възстановяване на ПП „Златни пясъци”	889 143,02лв.

Подадените и чакащи одобрение проекти по ОПОС са:

- Община Аксаково - „Подобряване на градската инфраструктура за питейни и отпадъчни води в град Аксаково”
- Община Провадия - „Разширение, реконструкция и модернизация на пречиствателна станция за отпадни води – гр.Провадия” на обща стойност 15 815 443. 11 лв.

7.4.2. Възможности за кандидатстване по Оперативна програма "Регионално развитие" и подадени и чакащи одобрение проекти.

ПРИОРИТЕТ: Приоритетна ос 1: „Устойчиво и интегрирано градско развитие”

Операция 1.4: „Подобряване на физическата среда и превенция на риска”

УПРАВЛЯВАЩ ОРГАН / ДИРЕКЦИЯ: Министерство на регионалното развитие и благоустройството

НАЧАЛЕН СРОК: август 2010 г.

КРАЕН СРОК: 1 ноември 2010 г., 16.00 ч

СУМА НА ФИНАНСИРАНЕ: 95 %

- Компонент 1: до 1 000 000 лв.;
- Компонент 2: до 500 000 лв.;
- 5% - собствен принос.

Таблица 7.4.2. Размер на съфинансиране и собствен принос по Компонент 1

Индикативна алокация	Общ размер на схемата (100%)	Размер на безвъзмездната финансова помощ (95%)		Финансов принос на кандидатите (5 %)
		Съфинансиране от ЕФРР (85%)	Финансиране от националния бюджет (10%)	

Компонент 1	7 000 000,00 лева	5 950 000,00 лева	700 000,00 лева	350 000,00 лева
	3 579 044,00 евро	3 042 187,40 евро	357 904,40 евро	178 952,20 евро

КОНКРЕТНИ БЕНЕФИЦИЕНТИ: 36 общини – центрове на агломерационни ареали:

Компонент 1: Общини на 7-те големи града, центрове на агломерационни ареали: София, Пловдив, Стара Загора, Бургас, Варна, Русе и Плевен

Общините от ареала могат да кандидатстват по Компонент 1.

Компонент 2: 29 общини на средно големите градове, центрове на агломерац. ареали

– Непреките разходи не трябва да надвишават **2%** от стойността на преките допустими разходи по проекта;

– разходите за независим финансов одит могат да бъдат до **1%** от общите допустими разходи по проекта;

– разходите за информираност, публичност и визуална идентификация на проекта не трябва да надвишават **2%** от преките допустими разходи по проекта;

– разходите за изготвяне на формуляра за кандидатстване не следва да надвишават сумата от **10 000 лв.**

ОПИСАНИЕ: Основната цел на настоящата схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е изработване на интегрирани планове за градско развитие, насочени към устойчиво и трайно преодоляване на високата концентрация на икономически, природни и социални проблеми в 36 града, центрове на агломерационни ареали.

Основен резултат от схемата ще бъде изработването на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие за 36 града – центрове на агломерационни ареали, включващи една или повече зони за въздействие.

Съответствието с Интегриран план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) ще бъде задължително условие за финансиране на проекти за устойчиво градско развитие по линия на Структурните и Кохезионния фондове на ЕС за периода 2014-2020 г.

Времевият хоризонт за изпълнение на интегрираните планове за градско възстановяване е до 2020 г.

Едни от **основните изисквания към ИПГВР са:**

- ИПГВР трябва да осигури обвързаност и ефект върху хоризонталните въпроси - Устойчивост, равен достъп, околна среда.
- ИПГВР трябва да бъде съпроводен от преценка за необходимостта от екологична оценка (ЕО) и оценка за съвместимост (ОС), съгласно ЗООС, ЗБР и подзаконовите нормативни актове.

Зони за въздействие: В зависимост от административния капацитет и потенциала на съответния град за развитие, ИПГВР могат да включат една или повече **зони за въздействие**, в смисъла на обособена градска територия с определено основно функционално предназначение, със сходни характеристики и състояние на физическата среда, социална и етническа структура на населението и характер и структура на основните фондове. Допуска се определяне на зони за въздействие със смесено функционално предназначение, които съдържат публични функции с висока обществена значимост.

Зоните за въздействие са обединени в три групи от следните типове:

- **Зона с преобладаващ социален характер** е градска територия с преобладаващи жилищни функции.

- Зони с потенциал за икономическо развитие
- Зони на публични функции с висока обществена значимост (могат да бъдат зони за обществен отдиш)

Предложените проекти трябва да:

- допринасят за устойчивото и интегрирано развитие на градовете – центрове на агломерационни ареали;
- допринасят за подобряване на качеството на живот, на жизнената и на работната среда;
- повишават привлекателността на региона за посетители и инвеститори;
- допринасят за развитието на бизнеса и привличане на нови инвестиции или намаляване на социалните различия, или за запазване на културната идентичност в градовете.

Продължителност на проектите: до 24 месеца.

Таблица 7.4.3. Операция 1.4: Подобряване на физическата среда и превенция на риска

Наименование на схемата	Цел на схемата	Дата на Обявяване на схемата	Краен срок за подаване на проектни предложения	Допустими бенефициенти	Общ размер на схемата в евро	Общ размер на Схемата в лв.	Максимален % на публично съфинансирание	Минимален и максимален размер на безвъзмездната финансова помощ в лв	Срок на изпълнение на схемата	Индикатори
Подкрепа за интегрирани планове за градско възстановяване и развитие	изработване на интегрирани планове за градско развитие в 36 общини в агломерационни ареали	30/07/2010	01/11/2010	36 общини центрове на агломерационни ареали	23 224 892	45 423 941	100%	Компонент 1: НП – 1 000 000 Компонент 2: НП – 500 000	2010-2013	разработени интегрирани планове за градско развитие
Подкрепа за дребномащабни мерки за предотвратяване на наводнения	инфраструктура за предотвратяване на наводнения в 86 общини в агломерационни ареали	01/07/2010	01/11/2010	86 общини в агломерационни ареали	21 176 471	41 417 577	100%	Компонент 1: 500 000 – 2 000 000; Компонент 2: 300 000 - 1 000 000	2010-2013	укрепена дребномащабна инфраструктура за предотвратяване на наводнения

Подадените и чакащи одобрение проекти по Оперативна програма Регионално Развитие (ОПРР), свързани с подобряване на енергийната ефективност, физическата среда, обществените зони за отдиш и превенция на риска са в Таблица 7.4.4.

Таблица 7.4.4. Подадени и чакащи одобрение проекти по ОПРР

Община	Входящ № на проекта	Проект	Стойност
Приоритетна ос 1: Устойчиво и интегрирано градско развитие			
Община Аврен	BG161PO 001/1.1-01/2007/NE-015	„Ремонт, обновяване, оборудване и прилагане на мерки за енергийната ефективност в ЦДГ с. Аврен, СОУ „Св.Св.Кирил и Методий“ с.Синдел, ОУ „П.Берон“с.Приселци, община Аврен”	2 691 654,00лв
Община Аврен	BG161PO 001/1.1-01/2007/NE-047	„Ремонт, обновяване, оборудване и прилагане на мерки за енергийната ефективност в 4 читалища в община Аврен”	3 129 402,00лв
Община Аврен	BG161PO 001/1.4-02/2008	„Рехабилитация на улични мрежи и зони за отдиш в с.Аврен и	6 972 179,68лв

		с.Приселци, община Аврен”	
Община Аскаково		„Рехабилитация и реконструкция на главни улици и прилежащи зони за обществен одих в гр.Аскаково”	676 312,05лв
Община Провадия		„Облагородяване на градската среда и повишаване сигурността в гр.Провадия”	9 377 181,18лв

ЛИТЕРАТУРА

1. Агенция по геодезия, картография и кадастър към Министерството на регионалното развитие и благоустройството;
2. Аграрен доклад, 2009, Министерство на земеделието и храните, дирекция „Агростатистика и стратегии”;
3. Актуализиран документ за изпълнение на РПР на СИР – юни 2009г., ЕИСУРР, МРРБ, www.nrrb.government.bg;
4. Българска агенция за инвестиции, www.investbg.government.bg;
5. Българска народна банка, www.bnb.bg;
6. Дирекция "Регионална служба по заетостта" – Варна <http://www.rsz-varna.hit.bg>;
7. Добри холандски практики в устройственото планиране (извадка от холандската нормативна база);
8. ДФ "Земеделие" - <http://www.dfg.bg>;
9. Изпълнителна агенция „Морска администрация” <http://www.marad.bg>;
10. Капитал Топ 100, 2010г.;
11. Летище Варна, www.varna-airport.bg;
12. Министерство на земеделието и храните www.mzh.government.bg;
13. Министерство на икономиката и енергетиката и туризма www.mi.government.bg;
14. Министерство на регионалното развитие и благоустройството, www.mrrb.government.bg;
15. Министерство на труда и социалната политика, www.mlsp.government.bg;
16. Министерството на културата - <http://www.mc.government.bg>;
17. Министерството на образованието, младежта и науката <http://www.minedu.government.bg>;
18. Министерството на физическото възпитание и спорта - <http://www.youthsport.bg/cgi-bin/s.cgi>;
19. Национален план за развитие на биологично земеделие в България; МЗХ;
20. Национален стратегически план за развитие на рибарството и аквакултурите 2007-2013 и Оперативна програма за развитие на сектор рибарство 2007-2013 www.oprsr.government.bg;
21. Национална стратегическа референтна рамка и ОП Регионално развитие, Околна среда, Транспорт, Административен капацитет, Развитие на човешките ресурси, Конкурентоспособност на Българската икономика, Техническа помощ за периода 2007 – 2013, други документи и регламенти на ЕС, www.eufunds.bg;
22. Национална стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта в Република България 2010-2020 г., МФВС;
23. Национална стратегия за регионално развитие 2005-2015 МРРБ, www.mrrb.government.bg;
24. Обобщение на въпросниците, формулярите и резултатите от проведената Консултация с експерти от Областна администрация и общините около град

- Варна, и с участието на външни специалисти, за определяне на препоръчителна конфигурация от общини, за включване в обща Районна устройствена схема.;
25. Общински план за развитие за периода 2007-2013г. на Община Аврен;
  26. Общински план за развитие за периода 2007-2013г. на Община Аксаково;
  27. Общински план за развитие за периода 2007-2013г. на Община Белослав;
  28. Общински план за развитие за периода 2007-2013г. на Община Д. Чифлик;
  29. Общински план за развитие за периода 2007-2013г. на Община Девня;
  30. Общински план за развитие за периода 2007-2013г. на Община Провадия;
  31. Общински план за развитие на Община Варна 2007 – 2013, 2005 г.;
  32. Оперативна програма на Община Варна 2007-2013 г, 2007 г.;
  33. Оперативна програма Околна среда 2007-2013г.;
  34. Оперативна програма Регионално развитие 2007-2013;
  35. Оперативна програма Транспорт 2007-2013г.;
  36. Оперативна програма Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013г.;
  37. План за управление на водите в Черноморския басейнов район 2010-2015г.;
  38. Предварителен прокет на ОУП на Община Варна, м.май 2009г. www.varna.bg;
  39. Пристанищна администрация <http://www.port.bg/bg/>.;
  40. Програма за развитие на селските райони 2007 – 2013;
  41. Програма за устойчиво развитие на туризма в община Варна – 2007 – 2014г.;
  42. Проект "Конвенциите от Рио" www.rioconventions.org;
  43. Проект "Установяване на дългосрочно междурегионално сътрудничество и пренасяне на съвременни добри практики в сферата на регионалното управление" и материали и документи, публикувани на сайта на проекта www.varnaregio.eu;
  44. Проект за "Районна устройствена схема на общините Пловдив, "Родопи", "Марица", "Куклен" и "Садово", област Пловдив, www.pd.government.bg;
  45. Проект на актуализиран документ за изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2009-2015г., МРРБ, www.mrrb.government.bg;
  46. Протокол от кръгла маса на тема "Перспективите за развитие на общините, които ще бъдат предложени за включване в бъдещата обща Районна устройствена схема.";
  47. РАПИВ, Актуализация на Общински план за развитие на Община Варна 2007 – 2013, 2008 г.;
  48. РАПИВ, Икономически профил на Община Варна, 2008 г.;
  49. Регионален план за развитие на СИРП 2007-2013, МРРБ, www.nrrb.government.bg.;
  50. Регионална агенция за предприемачество и иновации-Варна (РАПИВ) , собствени изследвания.;
  51. Регионална иновационна стратегия на Североизточен район за планиране, 2008г., РАПИВ, www.nebg-ris.net.;
  52. Справочни данни за 2009г на Национално ловно рибарско сдружение „Съюз на ловците и риболовците в България” - <http://slrb.org/>;
  53. Статии и материали, публикувани на сайта на Stroitelstvo.Info и в."Строителство Градът" online, www.stroitelstvo.info.;
  54. Статистически годишник 2007, Национален статистически институт.;
  55. Статистически годишник 2008, Национален статистически институт.;
  56. Статистически годишник 2009, Национален статистически институт.;
  57. Стратегически план за развитие на културния туризъм в България, Неапол-София 2009;

58. Стратегия за развитие на туризма на община Аврен.;
59. Стратегия за развитие на културата в община Девня за периода 2008-2011г.;
60. Стратегия за развитие на област Варна 2005-2015г.;
61. Туризмът в област Варна 3/2009, Териториално статистическо бюро – Варна.;
62. Център за икономическо развитие, www.ced.bg.;
63. The Land Development Act, Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment.

„Този документ е създаден в рамките на проект „Установяване на дългосрочно междурегионално сътрудничество и пренасяне на съвременни добри практики в сферата на регионалното управление“ № BG161PO001/4.2-01/2008/042, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Регионално развитие“ 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския фонд за регионално развитие. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Институт за екологична модернизация“ и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.“

ПРИЛОЖЕНИЕ 1.1.

Стратегически наднационални програмни документи, свързани с управлението на ресурсите и опазването на околната среда

Европейската конвенция за ландшафта, подписана от 18 страни, между които и нашата, (Венеция, 2000 г.) застъпва въпросите за повишаване на отговорността не само на правителствените органи, но и на регионалните и местни власти и на обществото в опазването и възстановяването на ландшафта. Страните, подписали конвенцията са задължени да разглеждат в законовата си уредба ландшафта като съществен компонент на жизнената среда и да развиват знанието в областта на политиката, защитата, управлението и планирането на ландшафта. Конвенцията е отговор на идеята на Световния съюз за опазване на природата (IUCN) от 1995 г. за създаване на защитени зони в Европа и предлага учредяването на награда на Съвета на Европа за ландшафт, която да се присъжда на местни и регионални власти, на групи общини в трансгранични зони или на неправителствени организации за политики и мерки за защита, управление и планиране на ландшафта с дългосрочна стойност, служещи за пример. (чл. 11.)

Международните документи за опазване на биологичното разнообразие обхващат европейски директиви и международни конвенции, ратифицирани от Р България или транспонирани в българското законодателство. Изготвянето на дадена районна устройствена схема следва да се съобразява с постановките на най-важните от тях, а именно:

- Конвенция за опазване на дивата Европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска), ратифицирана на 25.01.1991 г., в сила за Р България от 01.05. 1991 г., обн. дв, бр. 23/1995 г.;
- Конвенция за биологичното разнообразие, ратифицирана на 29.02.1996 г., в сила за Р България от 16.07.1996, обн. ДВ, бр.19/1999 г.;
- Конвенция по влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбивы птици (Рамсарска), ратифицирана, в сила за Р България от 24.01.1976 г., обн. ДВ, бр. 56/10.07.1992 г.;
- Конвенция за защита на мигриращите видове (Бонска), ратифицирана със закон - ДВ, бр. 69/1999 г., обн. в ДВ, бр. 16/2000 г., в сила от 01.11.1999 г.;
- Конвенцията на ООН за борба с опустиняването (КООНБО, ратифицирана от Р България през 2001);
- Конвенция за промените в климата (РКОНИК, ратифицирана от българското правителство през 1995)
- Директива 92/43/ЕЕС относно съхранението на природните местообитания и на дивата флора и фауна 31992L0043;
- Споразумение за опазване на прилепите в Европа, ратифицирано със закон - ДВ, бр. 69/1999 г., обн. в ДВ, бр. 16/2000 г., в сила от 9.12.1999 г.

Според първата от посочените директиви - **92/43/ЕИО от 21.05.1992 за запазването на природните местообитания и на дивата флора и фауна** в срок 6 години след публикуването на документа държавите предлагат територии, които да бъдат поставени под защита, ако там обитават защитени видове от приложените списъци към нея. Те стават част от европейската мрежа от защитени територии НАТУРА 2000.

Конвенцията за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания, известна още като Бернска, и подписана от 45 страни от Европа и Азия, опазва застрашените растения и животни от списъците в приложенията към документа. Тя предвижда още разширяване на мрежата от защитени места НАТУРА 2000 извън границите на ЕС с мрежата ЕМЕРАЛД.

Конвенцията за биологичното разнообразие, обединяваща 184 страни и подписана в Рио де Жанейро през 1992 г. отчита, че *“фундаментално изискване за опазване на биологичното разнообразие е опазването ин-ситу на екосистемите и естествените местообитания и поддържането и възстановяването на жизнените популации от видове в техните естествени местообитания”*. Тя осигурява рамката за опазването на биологичното разнообразие, чрез разработване на политики, които държавите трябва да следват. Към нея са разработени критерии и индикатори за оценка на биоразнообразието и за извършване на мониторинг. България има изготвена Национална стратегия и Национален план за опазване на биологичното разнообразие и система за обмен на информация, в съответствие с изискванията на конвенцията, а постановките ѝ са отразени в Закона за биологичното разнообразие.

Конвенцията за опазване на мигриращите видове диви животни, известна като Бонска обединява 80 страни, подписана е през 1979 г. и има за цел опазването на всички видове мигриращи животни, включени в списъците на нейните приложения – птици, бозайници, риби, безгръбначни. Основните ѝ постановки са транспонирани в Закона за защитените територии и Закона за биологичното разнообразие.

Конвенцията за влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбивы птици (Рамсарска) е първият документ с такъв характер, подписан от Р България през 1974 г. (в сила от 1976 г.) и е първи международен договор за защита на местообитанията и биологичното разнообразие в света. Към декември 2002 г. мрежата от влажни зони с международно значение включва 1263 Рамсарски обекти с обща площ около 107,5 милиона ha, от които 10 са български. В границите на проучваната територия няма влажни зони, защитени по силата на тази конвенция, но нейните най-нови постановки за *“разумно използване”*, предполагат еднакво отношение към всички влажни зони, независимо от техния статут.

Цитираните по-горе документи са от особено значение за опазване на биоразнообразието на проучваната територия в обхвата на дадена районна устройствена схема, поради наличието на реки, влажни и защитени зони.

Конвенцията за промените в климата (РКОНИК, ратифицирана от българското правителство през 1995)⁸ има за цел *“да постигне стабилизация на концентрациите на парникови газове в атмосферата на ниво, което би предотвратило опасни антропогенни въздействия върху климата. Такова ниво трябва да бъде достигнато в период от време, който да е достатъчен за естественото приспособяване на екосистемите към изменението на климата, да не застрашава производството на храни и да дава възможност за осъществяване на устойчиво икономическо развитие.”*

България ратифицира Протокола от Киото на 15 август 2002 г. и пое ангажимент да намали своите емисии с 8% за периода до 2012 г. в сравнение с базовата 1988 г. Сферите, най-пряко обвързани с целите на РКОНИК са: устойчиво развитие на транспортната инфраструктура; управление на отпадъците; прилагане на практики, свързани с устойчивото развитие и устойчивото управление на някои елементи на околната среда като земи и гори.

Със сравнително скорошното ратифициране на **Конвенцията на ООН за борба с опустиняването** (КООНБО, 2001 г.) България се изправя пред предизвикателството да се справи преди всичко с подценяването на проблема и последствията от него. Земните ресурси на страната (в т.ч. почвени, водни, растителни и животински) формират съществен потенциал за икономическото ѝ развитие. Същевременно обаче към настоящия момент са налице редица симптоми на неустойчивост при управлението им. Сред причините, освен природно обусловеното задълбочаване на деградационните процеси, се установяват съществени проблеми и от социално-икономическо естество, които могат да намерят решение в рамките на устройственото планиране. Конкретно по отношение на КООНБО една от подцелите е насочена към **“интегриране на целите на Конвенцията в секторни и отраслови политики, **планове, стратегии и програми за развитие**”**. Анекс V на конвенцията относно ограничаване на опустиняването и смекчаване на последствията от сушата е насочен към страните от Централна и Източна Европа и има за цел ограничаване на неблагоприятните въздействия на сушата върху почвените функции и плодородие. Конвенцията адресира основната част от задачите към общинското ниво и предлага демократичен подход в условия на сътрудничество и партньорство на всички нива на управление.

Устройствените планове са посочени сред основните планови документи за реализиране целите на Конвенцията, в които трябва да се предложат адекватни мерки и дейности за борба с опустиняването и за смекчаване на последствията от сушата.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1.2.

Информация за Оперативните програми

ОП „ОКОЛНА СРЕДА” е важен източник на финансиране на общински дейности, по-специално за тези от сферата на опазване и възстановяване на околната среда. Тя е развита в три приоритетни оси, както следва:

Приоритетна ос 1: **Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2000 екв.жители и в населени места с под 2000 екв.жители, попадащи в градски агломерационни ареали**

Основните дейности, които ще бъдат финансирани като **първи приоритет**, са: 1/ Строителство/ реконструкция/ модернизация на пречиствателни станции за отпадъчни води, включително въвеждане на третично пречистване, където е необходимо, за агломерации от населени места с население повече от 10000 екв.ж. и 2/ строителство/ разширение/ реконструкция на канализационни мрежи в рамките на същите агломерации.

Като **втори приоритет** в рамките на тази приоритетна ос ще се финансира следното: (1) строителство/ реконструкция/ модернизация на пречиствателни станции за отпадъчни води, където е необходимо, за агломерации от населени места с **население 2000 - 10000 екв.ж.** и (2) строителство/ разширение/ реконструкция на канализационни мрежи в рамките на същите агломерации. Там, където съществува доказана необходимост за подобряване качеството и/или количеството на доставяната питейна вода, тези интервенции могат да бъдат допълвани със съответните компоненти (съгласно конкретните нужди на същите тези агломерации) за строителство/реконструкция/ разширение на водоснабдителните мрежи, нови резервоари за питейна вода, основни водопроводи, свързващи водоснабдителната мрежа на населеното място с водоизточника за осигуряване на необходимото количество и/или качество на водите, помпени станции, както и строителство/реконструкция/ модернизация на пречиствателни станции за питейни води, както и необходимите рехабилитационни дейности с оглед минимизиране на загубите при водопреноса и съхранението.

Като **трети приоритет** в рамките на тази приоритетна ос финансиране могат да получат операции (проекти), които съдържат само част(и) от следните компоненти:

- Строителство/ реконструкция/ модернизация на пречиствателни станции за отпадъчни води, както и разширение/ реконструкция на канализационни мрежи в агломерации от населени места (1) с повече от 10000 екв. ж. и (2) с 2000 – 10000 екв. ж.

- Строителство/ реконструкция/ разширение на водоснабдителни мрежи, нови резервоари за питейна вода, основни водопроводи, свързващи водоснабдителната мрежа на населеното място с водоизточника, за осигуряване на необходимото количество и/или качество на водите, помпени станции, както и строителство/ реконструкция/модернизация на пречиствателни станции за питейни води в агломерации от населени места (1) с повече от 10000 екв. ж. и (2) с 2000 – 10000 екв. ж.

Като **четвърти приоритет** в рамките на приоритетна ос 1 финансиране могат да получат: (1) строителство/ реконструкция/ модернизация на пречиствателни станции за отпадъчни води, включително въвеждане на третично пречистване, където е необходимо, **за населени места с население под 2 000 екв.ж. попадащи в градски агломерационни ареали** и (2) строителство/ разширение/ реконструкция на канализационни мрежи в рамките на същите агломерации. Там, където съществува доказана необходимост за подобряване качеството и/ или количеството на доставяната питейна вода, тези интервенции могат да бъдат допълвани със съответните компоненти (съгласно конкретните нужди на същите тези населени места) за строителство/ реконструкция/ разширение на водоснабдителните мрежи, нови резервоари за питейна вода, основни водопроводи, свързващи водоснабдителната мрежа на населеното място с водоизточника за осигуряване на необходимото количество и/ или качество, помпени станции, както и строителство/ реконструкция/ модернизация на пречиствателни станции за питейни води, както и необходимите рехабилитационни дейности с оглед минимизиране на загубите при водопреноса и съхранението. Финансиране могат да получат операции (проекти), които съдържат само част(и) от гореспоменатите компоненти.

По тази приоритетна ос ще се финансират и дейности, свързани с:

- доставката на оборудване за откриване и измерване на течове, както и осигуряване на съоръжения за третиране на утайките от селищните пречиствателни станции за отпадъчни води. Тези дейности ще бъдат финансирани само в рамките на проекти за изграждане на нови и/или разширение, реконструкция и модернизация на съществуващи канализационни мрежи, включително СПСОВ.

- разработване и актуализиране на планове за управление на речните басейни. В рамките на този вид дейност ще се подготвят плановете за управление на речните басейни, необходими за всяка една от четирите дирекции за управление на речните басейни. Специално внимание ще бъде отделено на превантивни дейности за защита от природни бедствия. Плановете за управление на речните басейни ще бъдат интегрирани с плановете за защита от бедствия (оперативна защита от негативни влияния от води). Интегрирането ще включва въвеждането на модерни информационни системи, целящи управление в реално време на водните обекти в страната.

- подготовка на инвестиционни проекти за последващо финансиране в рамките на приоритетна ос 1 от ОП "Околна среда 2007 – 2013 г."

За тази приоритетна ос са определени 71,3% от общия бюджет на оперативната програма.

Приоритетна ос 2: Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци

По този приоритет ще бъдат подкрепяни дейности, свързани с управлението на отпадъците, при даване на приоритетност при финансирането им в посочената последователност:

доизграждане на системи от 23 регионални съоръжения/инсталации за обезвреждане на битови отпадъци с достатъчен капацитет за нуждите на страната в 54-те региона за управление на отпадъците (например регионални депа и претоварени станции);

изграждане на съоръжения за предварително третиране, включително за компостиране, сортиране и сепариране на отпадъци, едновременно с въвеждането в експлоатация на новоизграждащите се регионални депа за битови отпадъци;

изграждане на центрове за рециклиране на отпадъци, едновременно с въвеждането в експлоатация на новоизграждащите се регионални депа за битови отпадъци;

изграждане на инсталации за оползотворяване на отделените газови емисии (метан) от депата за битови отпадъци, чрез производство на електрическа енергия;

изграждане на регионални съоръжения за рециклиране на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаването на сгради;

поетапно прекратяване на експлоатацията и последващо закриване на съществуващи депа за битови отпадъци, които не отговарят на изискванията на нормативната уредба и съвременните технически стандарти.

разработване/преглед и актуализация на регионални/общински планове за управление на отпадъците;

подкрепа за изпълнението на инвестиционни проекти в рамките на приоритета, вкл. необходимите проучвания за оценка на техническите и управленски нужди;

подготовка на инвестиционни проекти за последващо финансиране в рамките на приоритета.

За тази приоритетна ос са определени 20,4% от бюджета на оперативната програма.

Приоритетна ос 3: Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие

Тя предвижда разнообразни финансирането на разнообразни организационно-управленски и инвестиционни дейности, свързани с развитието на националната екологична мрежа НАТУРА 2000. За нея са предвидени 5,8% от бюджета на програмата.

Пред вид характера на дейностите по ОП "Околна среда", като основни получатели на финансирането (бенефициенти) са предвидени общините, техни сдружения, както и общински дружества от ВиК сектора (за дейностите по Приоритетна ос 1).

Към Оперативна програма «Околна среда» е разработен индикативен списък с т.нар. "големи проекти". В този списък е включен само един проект, имащ отношение към Област Варна и касае Община Варна - индикативен комплексен проект по приоритетна ос 2 за създаване на регионално депо за битови отпадъци и за други свързани дейности в сферата на третирането и оползотворяването.

ОП **„АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ“** е развита в три основни приоритетни оси, а именно:

Приоритетна ос I **„Добро управление“**.

По нея са предвидени разнообразни дейности по укрепване на капацитета на централната и местна администрация, чрез дейности и проекти за: въвеждане на по-ефективна структура на администрациите; постигане на прозрачност и ефективност в административната дейност; обучение и въвеждане на принципите на стратегическото планиране и управление на политиките, вкл. междусекторно разработване и изпълнение на стратегии и политики; мерки за ефективно сътрудничество на администрацията с бизнеса, вкл. чрез методическа помощ при разработването и прилагането на публично-частното партньорство; укрепване капацитета на администрацията да изпълнява процедурите за възлагане на обществени поръчки; обмяната на опит и прилагане на добри практики от други държави-членки на ЕС, и пр.

Приоритетна ос II **„Управление на човешките ресурси“** / в държавната администрация, съдебната система и структурите на гражданското общество /

По този приоритет ще се подпомагат дейности/проекти, свързани с: подобряване на управлението на човешките ресурси в администрацията, подобряване на квалификацията и компетентността на служителите чрез разнообразни обучения, както и подобряване на уменията на структурите на гражданското общество за партньорство и диалог с администрацията.

Приоритетна ос III **„Качествено административно обслужване и развитие на електронното управление“**.

Тя има за своя цел повишаване качеството на административното обслужване на гражданите и бизнеса. По нея ще се финансират дейности, свързани с: въвеждане на интегрирани административни услуги, информационни технологии и електронно управление с цел подобряване на административното обслужване; за оптимизиране на процесите в администрацията и интегриране на услуги (интегриране и взаимодействие на съответните информационни системи), с особен акцент върху по-широкото прилагане на принципите „едно гише“ и „единен фиш“; за създаването на контролни механизми за получаване на обратна връзка за качеството на предоставяните услуги и измерване на удовлетвореността на гражданите и бизнеса, както и да се въведат надеждни системи за работа с жалби, предложения и сигнали; за въвеждането на системи за управление на качеството на административното обслужване; за адаптиране на административно обслужване на граждани в неравностойно положение; за развитие на е-услуги, вкл. места за електронен публичен достъп до услуги, развитието на високоскоростен централен портал за предоставяне на административни услуги, създаване на информационно-комуникационна среда за по-добро административно обслужване на гражданите и бизнеса, и др.под.

Общинските администрации са основен бенефициент по ОП „Административен капацитет“, като могат да иницират и получат финансиране за най-разнообразен набор от дейности и проекти, свързани с повишаване на капацитета на администрацията и оптимизиране на структурата ѝ, повишаване на компетентността на служителите чрез различни форми на обучение, подобряване на административното обслужване, вкл. чрез дейности от вида на „едно гише“ и „електронно управление“, и пр. Конкретният обхват на възможните проекти зависи изключително от конкретните потребности на общинската администрация, и от уменията ѝ да планира в „проектен“ вид формите на необходимата ѝ подкрепа.

ОП **„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“** предвижда разнообразни дейности в сферата на развитието на човешките ресурси, развитието на пазара на труда и създаването на нови работни места, професионалната квалификация, подобряването на качеството на услугите в сферата на образованието, здравеопазването и социалните услуги, както и капацитета на институциите, които ги предоставят, подпомагане на социалната интеграция на лицата в неравностойно положение, и др.под. Доколкото дейностите по ОП «Развитие на човешките ресурси» са съсредоточени върху институциите на пазара на труда, както и върху институциите в сферата на образованието, здравните и социалните услуги, **тя има сравнително ограничено приложно поле спрямо общините**. В частност, общините са възможни ползватели на финансиране (бенефициенти) по индикативна операция 5.2. Социални услуги за превенция на социалното

изключване и преодоляване на неговите последици по отношение на дейности, свързани с предоставянето на социални услуги към лица в неравностойно положение и в риск от социално изключване, респ. по операция 6.2. Укрепване на капацитета на институциите за социално включване и за предоставяне на здравни услуги по отношение на дейностите на общинската администрация, свързани с управлението и предоставянето на социални услуги.

ОП „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА 2007 - 2013” предвижда разнообразни дейности, свързани с: насърчаване на иновациите и развитието на икономика на знанието; подкрепа за повишаване на ефективността на предприятията и подобряване на бизнес-средата, чрез схеми за инвестиционна и консултантска помощ за предприятията, създаване на национална Мрежа от организации в подкрепа на бизнеса и изграждане на система от регионални бизнес-инкубатори, подкрепа за бизнес-кооперирането и свързването в клъстери на регионален или секторен признак, подкрепа за подобряването на енергийната ефективност и използването на възобновяеми енергийни източници от предприятията; създаването и капитализирането на специализирани финансови инструменти за подобряване на достъпа до финансиране на МСП, като гаранционни фондове, фондове за рисков капитал и фондове за микрофинансиране; подкрепа за насърчаване на инвестициите и на износа, разработени под формата на многогодишни институционални проекти държавните институции, изпълняващи политиките в съответната сфера.

Подкрепата по ОП „Конкурентоспособност” е съсредоточена в следните приоритетни оси:

Приоритетна ос 1 „РАЗВИТИЕ НА ИКОНОМИКА БАЗИРАНА НА ЗНАНИЕТО И ИНОВАЦИОННИ ДЕЙНОСТИ”

ЦЕЛИ

Основната цел на Приоритетна ос 1 е подобряване на Българската иновационна система чрез подкрепа за иновационна дейност и подобряване на про-иновативната инфраструктура.

Специфичните цели на приоритета включват:

1. Насърчаване на развойната дейност и внедряването на иновации в предприятията;
2. Защита на индустриалната собственост на българските предприятия и изследователски организации;
3. Развитие на благоприятна про-иновационна среда в подкрепа на бизнеса.

ОБЛАСТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Дейностите по тази приоритетна ос ще бъдат съсредоточени върху следните интервенции:

1.1. Подкрепа за създаване и внедряване на иновации в предприятията и защита на правата на индустриалната собственост

Създаване на стартиращи иновативни предприятия

1.1.2. Подкрепа за разработване на иновации от предприятия и внедряването им в икономиката.

1.1.3. Подкрепа за увеличаване на заетостта на изследователи в предприятията

1.1.4. Защита на индустриалната собственост

1.2. Подобряване на про-иновативната инфраструктура

1.2.1. Създаване на нова и укрепване на съществуваща проиновативна инфраструктура

1.2.2. Подкрепа за обновяване на оборудването за приложни цели

1.2.3. Създаване на национална иновационна мрежа

Управляващият орган на ОП „Конкурентоспособност” се ангажира да участва в инициативата „Региони за икономическа промяна” на ЕК за партньорството между региони и градове посредством следните действия:

- Възможност за включване в ОП на операции, свързани с иновациите и повишаване на иновативния потенциал на предприятията, които да се базират на добри практики в мрежите за регионално сътрудничество.

- Съдействие на Комитета за наблюдение да получава редовно актуална информация относно мрежата/мрежите, в които са включени региони на страната.
- Преместване на точка в дневния ред на Комитета за наблюдение поне веднъж годишно за оценка на дейността на мрежата за регионално сътрудничество и дискутиране на подходящите предложения, които могат да бъдат включени в ОП.
- Включване в годишния доклад за изпълнението на ОП на предприети действия в региони, които са се включили в инициативата „Региони за икономическа промяна“.

Приоритетна ос 2 „ПОВИШАВАНЕ ЕФЕКТИВНОСТТА НА ПРЕДПРИЯТИЯТА И РАЗВИТИЕ НА БЛАГОПРИЯТНА БИЗНЕС СРЕДА”

ЦЕЛИ

Специфичните цели на тази Приоритетна ос са:

1. Модернизация на технологиите и управлението в предприятията.
2. Предоставяне на лесно достъпни и качествени консултантски и информационни услуги на бизнеса.
3. Намаляване на енергийната интензивност и диверсификация на енергийните източници използвани от предприятията.
4. Увеличаване на ефективността на производството и пазарното представяне на предприятията използвайки предимствата на клъстерите и бизнес мрежите.

ОБЛАСТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Тематичните области на въздействие са:

- 2.1. Подобряване на технологиите и управлението в предприятията

Индикативните дейности по тази област ще бъдат съсредоточени върху:

- 2.1.1. Технологично обновление в предприятията
- 2.1.2. Въвеждане на нови технологии и продукти в предприятията
- 2.1.3. Покриване на международно признати стандарти

- 2.2. Създаване на инфраструктура в подкрепа на бизнеса

Индикативните дейности по тази област ще бъдат съсредоточени върху:

- 2.2.1. Създаване на мрежа от организации, предоставящи консултантски и информационни услуги за предприятията
- 2.2.2. Създаване на регионални бизнес-инкубатори

- 2.3. Въвеждане на енергоспестяващи технологии и използването на възобновяеми енергийни източници

- 2.3.1. Въвеждане на енергоспестяващи технологии в предприятията

- 2.3.2. Въвеждане на възобновяеми енергийни източници

- 2.4. Насърчаване на бизнес кооперирането и клъстерите

Приоритетна ос 3: ФИНАНСОВИ РЕСУРСИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА

Обосновка на тази приоритетна ос:

Цел на приоритетната ос е повишаване на инвестиционната активност и предприемачеството чрез развиване на специални финансови инструменти за финансиране от МСП.

Предвидените интервенции ще предложат нови възможности на МСП за достъп до рисков капитал във финансови ниши, където традиционната банково финансиране липсва или е недостатъчно.

Ограниченият достъп до финансиране на МСП в България се счита за една от пречките за тяхното развитие. Големи групи МСП в България изпитват сериозни проблеми в достъпа да банково финансиране, например микро предприятия, стартиращи предприятия, иновативни предприятия, МСП без кредитен рейтинг или дълга кредитна история, МСП, които изпитват затруднения с обезпеченията. В същото време се счита, че тези предприятия са важен фактор за икономическото развитие.

Интервенциите по тази Приоритетна ос ще бъдат фокусирани върху пазарните недостатъци при финансирането на МСП, причинени от недостиг на микрофинансиране, кредитни гаранции и рисков капитал. В допълнение на създаването на мрежа от алтернативни финансови източници с подкрепата на ЕФРР, специално внимание ще бъде отделено на осигуряването на благоприятна среда за предприятията, ниски такси за обработка на документи, дългосрочната самостоятелна устойчивост, подходящи обучения и мониторинг, както и засиленото сътрудничество между всички заинтересовани страни, включително банковия сектор.

Предоставянето на подобрен и улеснен достъп до допълнително финансиране, подкрепено от подходящи финансови инструменти, би следвало да стимулира развитието на по гъвкава иновативна среда за МСП и да насърчи иновативните дейности, които обикновено се считат за твърде рискови за банково финансиране. Разработената система за микрокредитиране ще финансира първоначално стартиращи и микро предприятия.

ЦЕЛИ

Специфичните цели на интервенциите са:

1. Подобряване на условията за достъп до финансиране на микро-, малки и средни предприятия;
2. Осигуряване на финансиране за високорискови инвестиции, основно за иновационни дейности.

ОБЛАСТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

3.1 Подобряване на достъпа до финансиране на микро-, малки и средни предприятия чрез използване на инструментите на финансовия инженеринг

Индикативни дейности:

- 3.1.1 Подкрепа за предоставяне на гаранции
- 3.1.2 Подкрепа за предоставяне за микро-кредитиране
- 3.1.3 Подкрепа рисковото инвестиране в МСП

Холдинговият фонд ще подкрепя рисковото инвестиране чрез подкрепа за фондовете за рисков капитал чрез дялово участие в избрани чрез тръжна процедура фондове.

Инвестициите в фондове за рисков капитал ще бъдат в следните форми: предоставяне на дялов капитал или кредитни инструменти на съществуващи фондове за рисков капитал по споразумение за второ фондово ниво, специализирани гаранции върху дялови инвестиции, включително върху портфейл от такива, осъществени от фондовете за рисков капитал и заеми.

Бенефициенти: Фондове за рисков капитал, инвестиращи в МСП

3.1.4 Подкрепа за създаване или разширяване на дейността на мрежи от бизнес ангели в България

Мрежата ще предоставя услуги за намиране на подходящ партньор и свързването на МСП с бизнес ангели – високо платени професионалисти, които имат намерение да инвестират средствата си в нови рискови дейности. Тази операция ще покрива оперативните разходи на мрежата, включително цената на услугата по свързването, консултирането и обучението на МСП.

Бенефициенти: организации, управляващи мрежа от бизнес ангели

За да се осигури максимален ефект от дейностите по този приоритет, ще бъде търсена допълняемост с другите приоритети на ОП, чрез използването на интегриран подход:

- подкрепа за малки рискови, гаранционни или кредитни фондове, опериращи като филиали на високотехнологичните бизнес инкубатори, подкрепяни по Приоритет 1 и фокусирани върху иновативни МСП;

- подкрепа за мрежа от бизнес ангели, включително високотехнологичните бизнес инкубатори (подкрепяни по Приоритет 1), организациите в подкрепа на бизнеса (подкрепяни по Приоритет 2) с цел улесняване на отношенията между бизнес ангелите и МСП;

- създаване на Съвместна Гаранционна Асоциация от групи МСП, организации в подкрепа на бизнеса и/или търговски палати, понякога в партньорство с банки, които да предоставят гаранции или кредити, както и бизнес консултации за МСП, базирани на опита и капацитета на членовете си.

При подобряването на достъпа до финансиране чрез инструментите на финансов инженеринг се търси повишаване на ефективността на тези инструменти чрез синергия с инициативата JEREMIE.

Приоритетна ос 4 „УКРЕПВАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ ПАЗАРНИ ПОЗИЦИИ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА”

ЦЕЛИ

1. Увеличаване на обема привлечени инвестиции и икономическия ефект от тях;
2. Улесняване достъпа до външни пазари на българските предприятия чрез цялостни услуги за предприятията и актуална информация за износа;
3. Осигуряване на съответствие на българските продукти с международните стандарти за качество.

ОБЛАСТИ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Дейностите по приоритета ще бъдат концентрирани в следните индикативни проекти:

- 4.1. Популяризиране на предимствата за инвестиране в България
- 4.2. Подкрепа за успешното представяне на българските предприятия на международните пазари
- 4.3. Подкрепа за националната инфраструктура по качеството

ОП „**ТРАНСПОРТ**” няма пряко отношение към дейностите с общински обхват. ОП “Транспорт” финансира в Североизточен район, в.т.ч. в Област Варна, един проект „Информационна система за управление на морския трафик VTMISS – Фаза 3 – “Окончателно разширение на системата за цялата брегова ивица, интегриране в единна национална система и общоевропейските структури. Изграждане на две нови трафик кули в Бургас и Варна” с бюджет – 3.85 млн. Евро с бенефициент Държавно предприятие “Пристанищна инфраструктура” .

ОП „**ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ**” също няма пряко отношение към дейностите с общинско значение. ОП Техническа помощ и насочеността на проектите засяга сферата, отнасяща се до повишаване на административния капацитет на централната администрация, отговорна за управлението на средствата от ЕС.

НАЦИОНАЛНИЯТ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА РИБАРСТВОТО И АКВАКУЛТУРИТЕ се финансира от Европейския фонд за рибарството. На негова основа бе разработена ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕКТОР “РИБАРСТВО” 2007 – 2013 г., която конкретизира условията и изискванията за финансиране на съответните дейности и дава ясна представа за обхвата и съдържанието на предоставяната помощ. Оперативната програма съдържа четири приоритетни оси, а именно:

Приоритетна ос 1: Мерки за приспособяване на българския риболовен флот

Мерките за приспособяване капацитета на българския риболовен флот ще бъдат прилагани в рамките на план (планове) за приспособяване на риболовното усилие, последващи приемането на консервационни мерки за запасите от риба в Черно море (цаца, калкан и други). В скоро време прилагане на планове за възстановяване не се предвижда. Въпреки това 20 процента от средствата по тази ос ще бъдат заделени за изпълнение на планове за възстановяване на запасите. ИАРА възнамерява да изготви план за управление на капацитета на българския риболовен флот, който следва да бъде издаден от министъра на земеделието и продоволствието и консултиран със всички заинтересовани страни. Ще се прилагат пет мерки, финансирани от Европейския фонд по рибарство

- Мярка 1.1. Постоянно прекратяване на риболовни дейности
- Мярка 1.2. Временно прекратяване на риболовни дейности
- Мярка 1.3. Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност
- Мярка 1.4. Дребно-машабен крайбрежен риболов
- Мярка 1.5. Социално-икономически дейности за управлението на флота

Приоритетна ос 2: Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура

Следните мерки ще се подпомагат по Приоритетна ос 2:

- Мярка 2.1 Производствени инвестиции в аквакултурата;
- Мярка 2.2 Аква-екологични мерки;
- Мярка 2.3 Мерки за опазване здравето на потребителя;
- Мярка 2.4 Мерки за опазване здравето на животните;
- Мярка 2.5 Риболов във вътрешни водоеми;
- Мярка 2.6 Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура

Приоритетна ос 3: Мерки от общ интерес

Основният подход при мерките по Приоритетна ос 3 е подкрепа прилагането на Приоритетни оси 1 и 2, чрез:

- По-добро структуриране на сектор «Рибарство»;
- Модернизация и реконструкция на инфраструктурата и оборудването, свързани с осъществяването на риболовна дейност;
- Подпомагане организацията на сектора, чрез развитието на пазара и осъществяване на дейности от общ интерес.

Мерките, които ще бъдат застъпени по тази Приоритетна ос са както следва:

- Мярка 3.1. Колективни дейности
- Мярка 3.2. Мерки, предназначени за опазване и развитие на водната фауна и флора
- Мярка 3.3. Инвестиции за реконструкция и модернизация на рибарски пристанища, места за разтоварване и закрити лодкостоянки
- Мярка 3.4. Разкриване на нови пазари и промоционални кампании
- Мярка 3.5. Пилотни проекти
- Мярка 3.6. Пренасочване на риболовни кораби към дейности извън риболова

Приоритетна ос 4: Устойчиво развитие на рибарските области

Само една мярка е представена в Приоритетна ос № 4: Мярка 4.1. Развитие на рибарските области. Мярката е разделена на две подмерки:

- Подпомагане изпълнението на интегрираните местни стратегии и покриване на текущите разходи на рибарските групи;
- Подпомагане реализирането на съвместни проекти

ПРОГРАМАТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ, финансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, разработена въз основа на **Националния стратегически план за развитие на селските райони**, съсредоточава дейността си върху 231 „селски общини”, класифицирани като такива въз основа на приложимата национална класификация. Програмата предвижда реализацията на целите да бъде постигната чрез 30 мерки, изпълнявани през програмния период 2007-2013 г. Община Варна, единствена от общините в Област Варна, не влиза в тази категория, и не е допустим бенефициент по програмата.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2.1.

**ПРИМЕРНО СПОРАЗУМЕНИЕ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА МЕЖДУОБЩИНСКО
СЪТРУДНИЧЕСТВО ЗА СЪВМЕСТНО ПЛАНИРАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА**

ПРОЕКТ!

СПОРАЗУМЕНИЕ

ЗА МЕЖДУОБЩИНСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Днес, ... 2009г., в гр....., на основание чл.59-61
от Закона за местното самоуправление и местната администрация, между:

1. ОБЩИНА....., представлявана от
....., с административен адрес:
.....;
2. ОБЩИНА....., представлявана от
....., с административен адрес:
.....;
3. ОБЩИНА....., представлявана от
....., с административен адрес:
.....;
4. ОБЩИНА....., представлявана от
....., с административен адрес:
.....;
5. ОБЩИНА....., представлявана от
....., с административен адрес:
.....;

като взеха предвид, че:

- Компетентност на общините е да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, свързани с устройството и развитието на територията на съответната община и на населените места в нея и по-конкретно: благоустрояването и комуналните дейности, опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси, поддържането и опазването на културните, историческите и архитектурните паметници, културата, образованието и здравеопазването, социалните услуги, развитието на спорта, отдиха и туризма;
- Собствените средства на общините и техния кадрови капацитет не са достатъчни да осигурят обслужване на територията на самостоятелната община с оглед нарасналите нужди на населението в нея;
- Налице е необходимост и желание за обединяване усилията на общините с цел правилното насочване на ресурсите на всяка община от гледна точка както на общия интерес, така и предвид специфичните нужди на всяка самостоятелна административно-териториална единица;
- В резултат на проведени работни срещи и дискусии с представители на общините бяха очертани основните проблеми в областта на устройственото планиране, правилното решаване на които е от съществено значение за развитието на всички тук договарящи се страни,

се споразумяха за следното:

Глава I. Общи разпоредби

Чл.1. (1) Настоящото споразумение дефинира по договорен път ангажиментите, които страните поемат относно съвместното планиране на територията на участващите общини и определя предмета, обхвата и целта на междуобщинското сътрудничество, формите на сътрудничество, правилата за свикване на заседания на страните по споразумението и за вземане на решения, както и финансовите ангажименти.

(2) Участието на общините в споразумението е на доброволен принцип. Същото е отворено за присъединяване и на други общини, които имат желание за това или включването, на които е от значение за реализиране на целите и задачите на споразумението.

Глава II. ПРЕДМЕТ, ОБХВАТ И ЦЕЛ НА МЕЖДУОБЩИНСКОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Чл.2. Предмет на настоящото споразумение е регламентиране на дейностите, свързани с активното участие на страните за правилното определяне на нуждите на самостоятелните общини и на целия район от актуализация на устройствените инструменти, както и обединяване на техните усилия с цел изготвяне на районна устройствена схема (РУС). Обхватът на РУС ще бъде определен по решение на участващите общини след отчитане спецификите на района.

Чл.3. В обхвата на така определения предмет на споразумението за междуобщинско сътрудничество могат да бъдат включени следните примерно изброени дейности и проекти:

1. Информационно обслужване на участващите общини, изразяващо се в създаване и поддържане на регионална база данни за състоянието на:

а) транспортната и инженерна инфраструктура с регионално и местно значение;

б) природните и антропогенните ресурси на територията на всяка участваща община;

в) икономическото развитие на региона и на общината, структурата на икономиката, заетост и безработица.

2. Координиране на дейностите на общините с цел намаляване на разходите.

3. Техническото осигуряване участието на страните.

4. Експертно подпомагане чрез възлагане и изготвяне на проучвания и анализи в областите с пряко приложение за изготвянето на районната устройствена схема.

5. Извършване на финансови проучвания и изготвяне на финансови анализи;

6. Извършване на проучвания относно възможностите за финансиране.

7. Подготовка на документи, свързани с дейностите по настоящето споразумение.

8. Други, свързани с целта на споразумението за междуобщинско сътрудничество.

Глава III. ЦЕЛИ

Чл. 4. Целите на това споразумение са:

1. Устойчиво развитие на всяка от общините при правилно и ефективно разпределение на природните и антропогенни ресурси и при спазване на изискването за опазване и подобряване на околната среда;
2. Намаляване на регионалните и вътрешно регионалните различия в степента на икономическото, социалното и териториалното развитие;
3. Създаване на условия за ускорен икономически растеж и високо ниво на заетост;
4. Развитие на териториалното сътрудничество;
5. Интегриране на финансовия и кадровия потенциал на общините в региона при различните нива на планиране;
6. Обединяване на приетите от общините стратегии и планове за развитие на съответните територии с европейската политика за развитие на местните общности;
7. Планиране на транспортната и техническата инфраструктура от регионално значение;
8. Правилно насочване и разходване на водните, горските и други природни ресурси;
9. Създаване на условия на всяка от общините самостоятелно или заедно с други общини да кандидатства за субсидии от държавния бюджет за изпълнение на устройствени дейности, както и за кандидатстване за финансиране на проекти в областта на транспортната и техническата инфраструктура от европейски фондове и програми.
10. Постигане на прозрачност при устройственото планиране за региона и поемане на отговорности от участващите общини в тази насока.

Глава IV. ФОРМИ НА СЪТРУДНИЧЕСТВО

Чл.5. За осъществяване на своите цели участващите в това споразумение общини може да сключват договори за сътрудничество с държавни и местни органи и специализирани администрации, както и с трети физически или юридически лица.

Чл. 6. Участващите в споразумението общини могат, по решение на всеки от общинските съвети, да учредят сдружение с нестопанска цел в обществена полза за изработване на районната устройствена схема или за реализация на един или повече от специализираните или рамкови програми, стратегии и проекти, предвидени в нея.

Глава V. УЧАСТИЕ

Чл.7. В споразумението могат да участват както вече подписалите го общини, така и тези, които имат интерес и желаят да дадат своя принос за целесъобразното планиране на региона или чието развитие зависи от въпросите, решавани с районната устройствена схема.

Чл.8.(1) Участието в споразумението е на доброволен принцип. Всяка община, която декларира интерес към предмета и обхвата му, може да се присъедини към него, съответно да прекрати участието си при липса на интерес.

(2) Междуобщинският съвет може да отправи предложение до общинския съвет на съседна община за присъединяване към споразумението, когато въз основа на направените предварителни проучвания се установи, че е целесъобразно територията на тази община да се включи в обхвата на районната устройствена схема.

Чл.9.(1) Желанието за присъединяване към споразумението се заявява писмено от надлежен представител на съответната община с кратко изложение на мотивите за това и приложен заверен препис от решението на съответния общински съвет, с което участието в споразумението за междуобщинско сътрудничество се одобрява.

(2) Заявлението за участие се отправя до председателя на междуобщинския съвет, а решението се взема от страните по споразумението при явно гласуване с обикновено мнозинство.

Чл.10.(1) Прекратяването на участието се заявява от надлежно оправомощен представител на общината с излагане на причините за това. Подаването на заявление за прекратяване на участието не освобождава съответната община от вече поетите и неизпълнени от нея задължения по споразумението за междуобщинско сътрудничество.

(2) Заявлението за прекратяване на участието се отправя до председателя на междуобщинския съвет, а решението се взема от страните по споразумението при явно гласуване с обикновено мнозинство.

Чл.11. Всяка участваща в споразумението община има право:

1. Да участва активно в дейностите – предмет на това споразумение, предприети от общините и/или от нейни експертни и представителни органи;
2. Да участва в избора на експертни и представителни органи на общността като предлага представители от своя страна, съответно гласува по вече направените предложения;
3. Да участва в работни срещи и заседания при обсъждане, дефиниране на проблемите на общините от устройствена гледна точка и определяне на задачите, които трябва да реши районната устройствена схема;
4. Да иска информацията относно дейностите по това споразумение;
5. Да прави предложенията относно рационализиране на дейността на общините по това споразумение;

Чл.12. Всяка участваща община е длъжна:

1. Да запознае звената на местната власт с предмета, целите, задачите и ползите на споразумението и на районната устройствена схема с оглед нормативното изискване на ЗМСМА участието на общините в споразумението за сътрудничество да бъде одобрено с решение на съответния общински съвет;
2. Да посочи надлежно оправомощен представител – делегат, за участие в органите на междуобщинския съвет с правото да гласува за съответната община;
3. Да предоставя пълната информация, с която разполага, относима за изготвянето на заданието за изработване на районната устройствена схема – състояние на транспортната и техническата инфраструктура, екологични, исторически и социални особености на населените места, демографски фактор, икономическа структура, заетост, културно-историческо наследство и др.;
4. Да се ангажира с мерки за публичност сред местната общност;

5. Да участва във финансирането на дейностите на общините по това споразумение, чиято цел и размер ще се определят от участващите общини чрез гласуване.

Чл.13. В случай на административно-териториална промяна, в резултат на която община, участваща в споразумението бъде закрыта, на нейно място встъпва общината/общините, в чиито граници изцяло или частично попада закрытата община.

Чл.14.(1) При извършване на действия от страна по споразумението, чрез които системно се нарушават приетите правила за работа на общините и/или добрите нрави, участващите общини имат право да прекратят участието на съответната община с решение на междуобщинския съвет.

(2) Решението за това се взема с мнозинство две трети от всички участващи общини с явно гласуване.

(3) За грубо нарушение ще се счита и неизпълнението на финансови задължения на общините по това споразумение, като същите не се погасяват и след прекратяване на участието на съответната община по реда на този член.

(4) За нарушение ще се счита и системното неучастие на община в работните срещи.

Глава VI. ПРЕДСТАВИТЕЛНИ И ЕКСПЕРТНИ ОРГАНИ

Чл.15. (1) С оглед оперативното управление на общността страните се договарят, че се създава междуобщински съвет.

(2) Броят на членовете на междуобщинския съвет е ..... – по един представител на всяка участваща община (делегат). При присъединяване на община, броят на членовете съответно се увеличава.

(3) Отношенията между делегата в междуобщинския съвет и посочилата го община се определят по правилата на вътрешно служебните им отношения.

Чл.16. Междуобщинския съвет обсъжда и решава въпросите, свързани с:

1. присъединяване на други общини към споразумението;
2. прекратяване участието на община в споразумението, съответно изключване на община от участие;
3. размера на финансовите средства, която всяка участваща община осигурява за обезпечаване дейността на междуобщинския съвет и помощните ѝ органи. Финансовите средства покриват действително направените разходи и се разпределят между общините с оглед на тяхната територия и брой население;
4. вътрешните правила за работа на междуобщинския съвет и помощните органи;
5. избора на председател и секретар на междуобщинския съвет и определяне на възнаграждението им;
6. определяне на възнаграждението на експертната комисия;
7. определяне числеността и размера на възнаграждението на техническите сътрудници към междуобщинския съвет;
8. приемане на отчета на председателя по разходване на финансовите средства на съвета; вида на изходните данни, които общините следва да предоставят;

9. определяне на общините, които е препоръчително да участват организационно, технически и финансово при изготвяне на районната устройствена схема;
10. прави предложение за определяне на териториалния обхват на районната устройствена схема;
11. други.

Чл.17. Членовете на междуобщинския съвет избират измежду тях председател, който:

1. представлява междуобщинския съвет пред трети лица;
2. насрочва работните срещи на междуобщинския съвет и информира общините за датата, часа, мястото на провеждане и дневния ред;
3. организира и обезпечавя провеждането на работните срещи и тяхното протоколиране;
4. назначава, организира и обезпечавя работата на експертната комисия;
5. води и съхранява кореспонденцията на междуобщинския съвет;
6. съхранява събраните изходни данни за нуждите на това споразумение;
7. осъществява и други организационно-технически функции.

Чл.18. В своята дейност председателят на междуобщинския съвет се подпомага от секретар.

Чл.19. Председателят и секретарят се избират от страните при явно гласуване с обикновено мнозинство.

Чл.20. (1) Към междуобщинския съвет се създава като консултативен орган експертна комисия с цел анализиране на проблемите по устройственото планиране за региона, получените изходни данни и мерките, необходими за преодоляване на проблемите, както и формулиране на задачите, които районната устройствена схема следва да реши.

(2) Експертната комисия се състои от по ..... представител/и на всяка община.

(3) Заседанията на комисията се председателстват от един председател, излъчен измежду тях с обикновено мнозинство и явно гласуване.

(4) Предложенията на комисията следва да бъдат мотивирани и имат препоръчителен характер. Крайното решение се взема с обикновено мнозинство.

Глава VII. РЕД ЗА СВИКВАНЕ НА РАБОТНИ ЗАСЕДАНИЯ НА УЧАСТВАЩИТЕ ОБЩИНИ И ЗА ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ

Чл.21. (1) Инициатива за свикване на заседание на междуобщинския съвет има всяка община, както и председателя на съвета.

(2) Когато община направи предложение за свикване на междуобщинския съвет, тя трябва да отправи искане за това до председателя й, като изложи проблемите, за обсъждането на които следва да се организира работното заседание.

Чл.22. (1) Председателят изпраща покани до представителите на всички общини, с които посочва датата, часа, мястото и дневния ред за провеждане на заседанието.

(2) Поканите следва да бъдат връчени най-малко седем дни преди датата на работното заседание.

(3) Заседанието се насрочва не по-късно от 15 дневен срок от получаване на искането. Когато решаването на поставените въпроси изисква експертно становище, за което е нужно повече време, срокът е един месец.

(4) Ако председателят не насрочи работното заседание в указаните срокове, общината, която е направила предложение, може да стори това при спазване на изискванията на предходните алинеи.

Чл.23. (1) Заседание може да бъде редовно проведено, ако на същото присъстват повече от половината от общините.

(2) При липса на кворум заседанието се отлага за друга дата при същия дневен ред. Дневният ред може да бъде изменен, само ако се изпрати нова покана при спазване на срока по чл.22, ал.2.

Чл.24. Заседанието се провежда по предварително обявения дневен ред. Обсъждането на въпроси, невключени в дневния ред, е възможно, ако присъстват делегати на всички общини и изразят съгласие за това.

Чл.25. (1) Преди провеждане на заседанието председателят на междуобщинския съвет проверява легитимността на делегатите и кворума, след което подлага на обсъждане поставените в дневния ред въпроси.

(2) За заседанието се води протокол, който се подписва от председателя и секретаря на съвета и отразява накратко всички предложения, обсъждания и взети решения.

Чл.26. (1) Решенията се взимат при явно гласуване с обикновено мнозинство от присъстващите делегати.

(2) В решението се определя и срока за неговото изпълнение.

Чл.27. Решенията на съвета са задължителни за всички страни.

Чл.28. По всеки поставен за разглеждане въпрос експертната комисия представя предварително становище.

Чл.29. При необходимост, междуобщинския съвет може да възлага на външни експерти да дадат своето становище по конкретен проблем, както и да участват в работата на експертната комисия.

Глава VIII. ФИНАНСОВИ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ

Чл.30. (1) Всички решения, с които общините се задължават да участват с парични средства, се вземат с мнозинство две трети от присъстващите делегати. Решенията влизат в сила след одобряването им с решение на съответния общински съвет.

(2) В решенията по предходната алинея задължително се посочва целта на набираните финансови средства. Същите могат да се разходват само целево, за което се води необходимата отчетност. За правилното им разходване междуобщинския съвет може да избере един или повече проверители.

(3) На всеки шест месеца председателят на междуобщинския съвет представя на общините отчет на набраните и разходвани средства и предлага корекции в размера.

(4) За неизпълнение на финансовите ангажименти, възложени на общините с решение на междуобщинския съвет, неизправната страна, освен реално изпълнение, дължи и неустойка в размер на 20 % от дължимата сума.

(5) Средствата, които остават след прекратяване действието на настоящото споразумение, следва да бъдат върнати на общините в съотношението, по което са формирани (според територията и населението на всяка една община).

Чл.31. За изпълнение на дейностите по това споразумение междуобщинския съвет може да кандидатства и да получи финансиране по национални и европейски програми и проекти. В случай, когато това е предпоставка за усвояване на такива средства, междуобщинския съвет може да предложи на общините да учредят сдружение с нестопанска цел в обществена полза.

IX. ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл.32. Промени в настоящото споразумение могат да бъдат правени само в писмена форма при съгласие на всички страни по него, потвърдено с решение на съответния общински съвет.

Чл.33. Всички спорове относно тълкуването и прилагането му следва да бъдат разрешавани между страните, а при невъзможност за това – спорът ще бъде отнесен за разрешаване пред компетентния български съд.

Настоящото споразумение за сътрудничество между представляваните общини се подписва от техни надлежни представители въз основа на нарочно взето за целта решение на всеки общински съвет.

.....
.....
.....
.....

ПРИЛОЖЕНИЕ 2.2.

ДОБРИ ХОЛАНДСКИ ПРАКТИКИ В УСТРОЙСТВЕНОТО ПЛАНИРАНЕ (Извадки от холандската нормативна база)

1. Принципи на функционирането на Регион Хага – Холандия

Обединението е изградено на базата на националното законодателство и се основава на споразумение за сътрудничество между 9-те града в региона, подпомагани заинтересованите обществени (област Южна Холандия, централното правителство, граничните общини и региони) и частни (изследователски институти, компании, групи за натиск, фондации) организации, опериращи на местно, регионално, национално и международно ниво. От една страна сътрудничеството е от особено значение, тъй като самият регион е кохезионна територия в много аспекти, с единен трудов и жилищен пазар, тясно свързани с единна пътна мрежа и разполагаща със зелена система. В реално изражение това означава, че 78% от работещото население на региона работи тук или с други думи 70% от всички премествания се извършват в рамките на същия този регион, т.е. тази единна система се използва за разполагане на жилищни комплекси за цялото население. От друга страна законодателството също изисква сътрудничество между общините. Сътрудничеството в рамките на градския регион предоставя възможности за прилагане на координирана политика в различни сектори, един от най-важните от които е устройственото планиране. Това е особено важно, тъй като регионът е гъсто заселен и трябва да балансира между градското развитие и развитието на извънградските зони. Управлението на водите е друг важен аспект. С оглед поддържане на жизнеността на региона, властите трябва да опазват зелените открити пространства, като едновременно подпомагат запазване качеството на ландшафтите и икономическата динамика. Друго важно направление е развиването на рекреационните дейности и опазването на културното наследство.

Регион Хага е обединение от 9 града/общини, според формулировката на холандското национално законодателство (т.нар. WGR+региони). Това законодателство прави възможно сътрудничеството и съвместната работа на по-малките общини по конкретни въпроси на обществената политика. То дори регулира прехвърлянето на отговорности към по-висшите органи като обществения транспорт или младежките дейности.

Политическата структура на Регион Хага като орган за управление и държавната структура на Холандия предполагат работа на организациите в мрежи за правене на политики. Деветте общини в Регион Хага са ядрото на тази мрежа и формално са равни една на друга. Те постигат общи решения само чрез тясно сътрудничество и ако има някаква йерархия при тях, това е само поради конкретната политическа обстановка, тежестта на съответните експерти, икономическите и демографските отношения или общественото развитие.

Регионът е политическа организация. Основните отговорности за взимане на решения принадлежат на Общия борд/съвет (GB). Всички, участващи общини са представени в този орган. Броят на местата, които те заемат зависи от броя на

тяхното население. Общинските съвети назначават представителите в борда. Ежедневните задължения за взимане на решения принадлежат на Изпълнителния съвет - Executive Board (ЕВ). Всяка община притежава едно място в този съвет. Освен това кметът на Хага е и председател на съвета. Представителите в този орган също се назначават от Общинските съвети. Всеки член на изпълнителния съвет е и експерт по определен обществен сектор, за който отговаря. Разбира се, тези експерти не могат да оперират самостоятелно, те се нуждаят от подкрепата и одобрението на деветте общини.

В политическо отношение, това се постига с регулярни срещи с деветте политически избрани представители (the aldermen), които на местно ниво отговарят за същите сектори, както и регионалните отговорници. Ако на тези срещи се постигне решение по дадени аспекти на регионалната обществена политика, това решение се предлага на Изпълнителния съвет за официално одобрение и след това се превръща в регионална политика.

Регионът разполага с 6 административни отдела: Устройствово планиране, Трафик и транспорт, Жилищна политика, Икономически въпроси, Детски грижи и Екологични въпроси. Общото управление е в ръцете на главен секретар и ръководен екип.

2. Изготвяне на Регионални устройствени планове (РУП) и на политики в Регион Хага с участието на заинтересовани страни, работещи на различни нива (multi-actor multi level governance)

Регион Хага изготвя своя РУП през 2004 г, който е одобрен през 2008 г. Идеята на РУП е да обедини всички визии за регионално развитие (не само устройствените такива). Процесът на изготвянето му приложи метода за сътрудничество с различни заинтересовани страни, работещи на различни нива. Бяха организирани дискусии с участието на деветте града, други обществени и частни организации, а жителите на региона можеха да участват в дискусията чрез интернет. Реакциите и изводите в резултат от тази дискусия бяха включени в плана, като в процеса на окончателното му подготвяне се организираха регулярни срещи и консултации върху съдържанието с общите и заинтересованите лица.

След одобрението на РУП от Генералния борд, планът влиза във фаза политическо изпълнение, като започва разпределение на функциите между различните звена за управление. Отделът за устройствово планиране подготвя Програма за приложение на РУП, в която се извършва мониторинг на най-важните регионални проекти. Програмата се състои от не по-малко от 100 проекта, които са обект на обсъждане от страна на политически лица, местните и регионалните отговорници за определени сектори.

Сектор „Дейности по планиране на зелените зони“ разработва подробна концепция за приложението на РУП по отношение на зелените системи. Той формулира конкретен план за целия регион със своя собствена програма за изпълнение и фонд. И тук организацията не работи сама, а е в постоянен контакт с експерти от деветте общини, НПО, други държавни организации и частни компании. Програмата за изпълнение посочва кои проекти трябва да бъдат

изпълнени, за да се постигнат целите, заложи в Политическия план, който може да бъде финансово подкрепен със създаването на регионален зелен фонд.

Друго направление на Отдела за устройствено планиране е управлението на водите, в рамките на което, чрез ПЧП тясно си сътрудничат Регион Хага, Водният борд на Делфланд (органът, отговарящ за управлението на водите в региона), Провинция Южна Холандия, общини от Регион Хага, Министерство на транспорта и водите, изследователски институти и частни компании. Те работят заедно по проекти и инициативи за борба с климатичните промени, водните заплахи и бреговите проблеми, използвайки ноу-хау и практики от региона, страната и цяла Европа.

3. Принципи и законова база за сътрудничество между общини в рамките на градските региони в Холандия

Градските региони са най-важните градски обединения от общини в Холандия. В тези региони живеят и работят много хора. В Холандия съществуват седем градски региона, които са възникнали на доброволен принцип, но в настоящия момент тяхното сътрудничество вече е определено със закон и има регламентиран характер, т.е. то повече не е доброволно. Това са следните градски региони:

- Регионален Орган Амстердам (РОА) или градски регион Амстердам;
- Градски регион Хагланден (Хага);
- Градски регион Роттердам;
- Управленски регион Утрехт;
- Градски регион Арнем Неймехен;
- Регион със законна обвързаност Ейндховен;
- Регион Твенте;
- Паркстад Лимбурх.

Взети заедно – тези региони играят много важна роля на катализатор на националната икономика и през изминалите години те са доказали предимствата си в областта на регионалното планиране и икономическото развитие, жилищното строителство и мобилността.

В началото на 2006 година холандският парламент прие видоизменения Закон за регламентираната съвместна дейност. Този закон дава на градските региони ясна и стабилна база и поставя основата на регламентираната и почиваща на определени задължения съвместна дейност, както и на задължителното изпълнение на определени от закона задачи и дейности.

Градските региони работят въз основа на определени от закона компетенции. Тези техни компетенции са:

- градоустройственото планиране, зелените и водните системи;
- жилищното строителство;
- икономическото развитие;
- околната среда;
- транспорта и инфраструктурата.

Отделните общини, включени в даден Регион, могат да прехвърлят някои свои дейности на Региона. Провинциалните власти (Холандия е разделена на 12 провинции) също могат да прехвърлят дейности и задачи на градските региони. Седемте градски региона се различават по обхвата на дейности, с които са натоварени. Но всички те са регламентирани от закона.

Градските региони имат Общ управителен (регионален) съвет, в който участват представители от общинските съвети, кметове и заместник кметове. Членовете на този съвет се избират от различните общински съвети. Всеки градски регион има и Изпълнителен съвет (или борд), чиито членове имат определено портфолио (отговарят за определен ресор). Членове на Изпълнителния съвет могат да участват и в Общия управителен съвет. Контролната и изпълнителната власт не са стриктно разделени. Всеки от регионите определя сам колко члена ще наброява Общия му управителен съвет, в зависимост от големината на региона (броя на жителите). В повечето случаи за председател на Общия управителен съвет се избира кмета на най-голямата община от региона. Но има и изключения, когато за председател се избира лице отвън.

4. Пакет от задължителни компетенции, определени от закона

Градско планиране, зелени и водни системи

Това включва изготвянето на Регионален Структурен План. Този план представлява кадъра (рамката) за общинските градоустройствени планове. Политиката за зелените и водните системи в региона също се изготвя в отделите на градското планиране.

Жилищно строителство

Териториалното разпределяне на жилищните зони по определени принципи и планирането на жилищните обеми регионално – това са инструменти, чрез които се постига равномерно (балансирано) разпределение на различните групи от доходи в различните жилищни квартали.

Транспорт и инфраструктура

Организацията на обществения транспорт и субсидирането на инфраструктурните мерки са предадени на градските региони по закон. Сумите за инфраструктура варират в различните региони и са максимум 225 млн. евро за регион. Градските региони съставят регионалните планове за движение и транспорт.

Икономическа дейност и работна заетост

Работещите съвместно общини изготвят периодично стратегия за регионалното икономическо развитие. Те изготвят и политиката по отношение на бизнес парковете, промишлените зони, офисите и магазините, които са от регионално значение. Те разработват и политиката по отношение на привличане на фирми и организации, които да се установят в региона. Изготвят и политиката по отношение на свободното време и туризма.

Опазване на околната среда

Това включва разработване на мерките по опазване на околната среда, както и по нови енергийни и топлинни източници. В този пакет от компетенции е включено търсенето на адекватни отговори на въздействията върху околната среда, свързани с промените в климата, които са от значение за региона.

5. Междубщинско сътрудничество

При формирането на междубщински сдружения за сътрудничество е важно от самото начало да се дефинират основните принципи и механизми. Освен това тъй като тези сдружения са политически по своя характер изниква въпросът и за определянето на съотношението и разпределението на тежестите вътре в сдружението, като се гарантират баланс и да отчитане на интересите на всяка една община, независимо от големината ѝ. Всяка община трябва да се чувства въввлечена в процеса, да има своя роля, определена от нейните специфики (икономика, култура, история, демография, общество). Такъв подход е приложен в Градски Регион Хага, който представлява обединение от девет града. Задача на всяка община е да определи 4 свои уникални черти, които я отличават от останалите и които биха могли да я направят атрактивна за външния свят. Тези уникални характеристики не трябва да се конкурират, а да се допълват, за да може да се осигури единно развитие на целия регион. Именно избора на тези уникални характеристики позволява на общините да се отличават една от друга, и едновременно с това, да формират общи продукти например в туризма или иновациите, като по този начин възможността за привличане на интерес нараства още повече.

Идеята за спецификите на общините поставя началото и на избора на приоритетни проекти в рамките на Регионалните устройствени схеми, като така предоставя на всяка община нейна собствена сфера на интерес и контрол. По този начин се постига едновременно въвличане на общините в процеса на общото развитие на региона и се предоставя важен инструмент за поддържане на тяхното единство.

6. Законът за земеползване (Land development act) на Холандия

Законът е подготвен от Холандското министерство на жилищната политика, устройственото планиране и околната среда и предоставя на общините, провинциите и централното правителство възможност да изиграят своята роля в териториалното развитие. Този закон е допълнение към Закона за устройственото планиране и представлява опростена, практически ориентирана регулация за разпределението на разходите за земеползване. Той позволява на общините да отправят искания, свързани с подготвянето на застрояването на дадена локация, за изграждане на обществени комплекси, за планирането на откритите пространства и специфичните жилищни категории.

Водещите принципи при подготовката на този закон са децентрализацията, дерегулацията и прякото приложение, постановки, основни и за Националната стратегия за устройствено планиране и свързаната с нея програма за приложение. Мотото на закона е *«действия на местно ниво, където това е възможно, действия за централно ниво, където това е необходимо»*, т.е. прокарва се идеята за приложение на правилната отговорност на съответното ниво (общините на местно ниво, провинциите и държавата – на провинциално и национално). Новият закон се стреми да въвежда опростени, кратки процедури, които да намалят бюрократизма, като отделя повече внимание на рационализирането на

приложението, вместо на въвеждането на нови и нови политики. Целите, които законът си поставя са следните – по-ефикасен процес на взимане на решения и подобро приложение на законодателството.

Важен елемент на закона е ясното разграничаване между политиката за устройствено планиране от една страна и (законовото) приложение на тази политика от друга. По силата на новия закон за устройствено планиране общините, провинциите и националното правителство трябва да изложат принципите на своята политика в една или повече структурни визии, които могат да бъдат характеризирани като стратегически политически документи. Те съдържат в себе си основните принципи на политиката на устройствено планиране и как тя ще бъде приложена. Основен инструмент в общинското териториално планиране се явява схемата за зонироване, която е задължителна за всички общински земи. Ако за дадената локация не се предвижда устройствено развитие, общините могат да изберат да създадат регулация за управление вместо схема за зонироване, която фиксира настоящото положение на локацията. Провинциите и правителството имат възможността да изготвят интеграционен план, който да бъде координиран със схемите за зонироване на общините. Тези схеми трябва да бъдат обновявани регулярно (на десет години).

Законът се явява и база за формиране на публично-частни партньорства (ПЧП). Преди приемането на този закон тези партньорства се формираха доброволно, поради взаимната нужда на публичните и частните актьори едни от други за развитие на дадена локация. Но при един конфликт общините нямаха кой знае какви възможности за защитаване на интересите си. Друг проблем бяха ползвателите на вече изградените съоръжения – частни собственици, които се възползват от изградената инфраструктура, без да са допринесли за нейното финансиране.

Новият закон урежда споразуменията между общини и частни актьори и най-вече предоставя постановки за разпределението на разходите, според спецификите на определената локация. Предвидени са мерки в случай на нужда от компенсация, извън първоначалния план, като например съфинансиране на регионалните зелени зони. Всички споразумения обаче трябва да се вписват в рамката на общата структурна визия. Всяка община трябва да подготви свой план за развитие и всеки проект трябва да спазва предвиденото в плана; ако е налице конфликт с постановките на плана за развитие, общината може да откаже разрешение за строеж.

Планът за развитие трябва да съдържа обща визия и регулации за разпределението на средства по различните категории. Разпределението на средствата се прави според цените на земята, според пазарните стойности, установени от общината. Ако това е нужно, планът за развитие съдържа и специфични изисквания за дадена локация по отношение на подготвянето на земята за строителство, изграждане на обществени сгради и за оформяне на общия облик и планиране на публичните пространства. Може да бъдат включени и постановки за изискванията по отношение на фазирането на приложението на плана и взаимовръзките между отделните елементи, например, кога може да бъде стартиран даден план за строителство. Чрез плана за развитие общината може да предвиди и обхване по адекватен начин програмите за жилищна политика, в него могат да се зложат постановки за трите специфични категории жилищно

строителство – социални жилища, които ще се дават под наем, такива, които ще се продават и свободен фонд за частна собственост. В плана може да се включи процент за всяка категория.

Важен момент в изготвянето на тези планове е включването на мненията на всички заинтересовани страни, които могат да участват чрез консултации и дискусии. Земеползването е динамичен процес, ето защо плановете за развитие трябва да се ревизират ежегодно. Друг стратегически момент е въпроса за развитието на зоните, прилежащи към повече от една община, за тях може да се изготвят общи съгласувани планове.

Новият закон отделя специално внимание и на разпределението на средствата. Най-общо разходите за земеползване са следните:

- разходи за подготовка на земята за строителство;
- разходи за зелени и водни площи;
- разходи за екологични археологични изследвания;
- разходи за прочистване, обезпаразитяване на земята;
- разходи за евентуални вреди върху земята, причинени от дадени план;
- разходи за земеползване на ниво градски регион, които са полезни за оперативната фаза;
- разходи за компенсации за загубата на природни зони, зелени и водни площи в района.

При изготвяне на плана се извършва проверка на тези разходи според три критерия, залегнали в новия закон – печалба, отговорност и пропорционалност. Печалбата се изразява в това доколко земеползването извлича полза от предвидените съоръжения и мерки. Отговорността се преценява според това доколко разходите ще бъдат извършвани на база на плана, например чрез използването на тарифи за ползването на газ, вода и електричество. Пропорционалността се прилага, ако няколко локации се възползват от дадена обществена услуга, тогава разходите се разделят поравно между тях.

За разлика от България, в Холандия съществува законово изискване за поетапно развитие и застрояване на отделните градски зони, които в устройствения план имат еднакво функционално предназначение (напр. жилищно, рекреационно или друго). Това е важен начин за осигуряване на финансиране за изпреварващо изграждане на инфраструктурата в тези зони, което предотвратява създаването на съвременни «гета», пълни с (понякога) скъпи сгради, но без пътища, канализация и нормално електроснабдяване.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3.1.

ОКОЛНА СРЕДА И ЕКОЛОГИЧНИ РИСКОВЕ – ТАБЛИЦИ.

Таблица 3.5.1.Източници на замърсяване на въздуха

Причини	Варна	Аврен	Аксаково	Белослав	Девня	Д.Чифлик	Провадия
Промислен а зони	Юг, Север, Запад			ДПКомплек с, Гореща точка: Варна-Девня	ДПКомплекс, Горещи точки: Варна-Девня-Провадия/Ч. море	Алфа ООД, 7 незаконн и обекта за дървени въглища	Асфалтоват а база на “Пътища и мостове” ЕООД
Локални отоплителн и инсталации	ТУ, ВВМУ, Почивка, Галатекс , Хлебоза вод 2			ТЕЦ Варна	ТЕЦ Девен, ТЕЦ Девня		
Автотрансп орт	Централ на част		Варна – Добрич, Варна-София	Вн-Девня	Вн-Девня-Провадия,	Вн-Бургас, Ст. Оряхово-Провадия	третокласе н път № 701 “Айтос–Провадия – Тервел”
Битово отопление	V		V	V	V	V	V
строителств о	V				V		V
Малки предприяти я			V				Незначител ни промишлен ите източници на замърсяван е
ферми			V			V	
С. Стоп. дейност		V			V		V
Пренос отвън	ДПК, ТЕЦ Варна		ДПКомпле кс, летище	Гореща точка: Варна-Девня-Ч.море, ТЕЦ Варна	ТЕЦ Варна		
Недостатъч но хигиенизира ни пътища	V		V	V	V		V
Депа отпадъци					Падина – неузаконено, сгурошламоо твал		откритите площи с насипни материали (депа, кариери, сметища и др.).
Недостатъч				V	V		V

но зелени площи							
Висока влажност	V						
Лоша проветривост	Център, Победа				Повеляново		

Таблица 3.5.2. Фактори за замърсяване на въздуха

Община/фактори	Варна	Аксаково	Белослав	Девня	Д.Чифлик	Провадия
Над ПДК						
Азотен O ₂				V ↓		
Серен окис			V	V		
Азотен окис			V	V		
CO ₂	V		V	V		
ФПЧ	V	V	V	V		
сероводород			V	V		
хлор				V		
хлороводород				V		
флуориди				V		
Около ПДК						
Серен O ₂			V	V		
Азотен окис			V	V		
амоняк				V ↓		
Под ПДК						
Серен O ₂		V	V		V	0.4-0.999 т/км ² /година
Азотен O ₂		V	V ↓		V	< 0.1 т/км ² /година
амоняк		V				
CO					V	
Серен O					V	
ФПЧ		V			V	< 0.1 т/км ² /година
РВ аерозоли	V ↓				V	

Таблица 3.5.3. Повърхностни води – източници на замърсяване.

Повърхностни води	Антропогенна дейност	Заустване на отпадни води	Води от вливащи се дерета	Води от вливащи се реки и езера	Води от вливащи се облицовани дерета
Община Варна:					
Акватория северно от заустване на канал Шокъра		ПСОВ Чайка, Слънчев ден, Св. Константин, гранд хотел Варна и Евксиноград			
Акватория от Вълнолома до нос Галата	Корабен транспорт			Белославско и Варненско езеро	
Акватория	КЗ, КРЗ, „Петрол“ и		Отпадни води	Белославско	Шокърски

около Южна Промислена Зона "Остров а" и Пристанище "Варна-Изток	танкерно пристанище,- стар канал, Брегова кораборемонтна база на УПМКАП- нов канал, Военно-морската база; "Корабно машиностроене"; "Топлострой"- по двата канала и на сушата, Корабен транспорт		от битов, фабричен и селскостопански производ.	езеро	канал и Максуденско дере
Акваторията от "Карантината" до нос Галата		от фабрика "Галатекс".		Белославско и Варненско езеро	
северен бряг на Варненско езеро, Пристанище Леспорт	Девненски промишлен комплекс, ТЕЦ "Варна", Корабен транспорт	ГПСОВ-Варна, ПСОВ "Метал" и ПСОВ "Елпром"	Елпромско и Налбантско		
Южен бряг на Варненско езеро		ПСОВ- Аспарухово и двете дерета – "Звездишкото" и дерето, западно от летище "Чайка"	Звездишко и дере западно от летище "Чайка"	Белославско езеро, реки Девненска и Провадийска	
Община Аврен				Реки Камчия и Провадийска	
Община Аксаково			Харамийско и Игнатиевско дерета	Реки Батова, Суха и Осеновска.	
Община Белослав – Белославско езеро	Девненски промишлен комплекс, ТЕЦ "Варна", ТЕЦ "Девня", канал на шламоотвал "Падина", Корабен транспорт	ГПСОВ-Варна, ГПСОВ-Девня	Харамийско, Бялата вода, Белославско	реки Девненска и Провадийска, част от Варненско езеро	
Община Девня	Девненски промишлен комплекс, ТЕЦ "Варна", ТЕЦ "Девня", ТЕЦ "Девен", канал на шламоотвал "Падина", Корабен транспорт	ПС на шламоотвал Падина, ПС на Солвей Соди АД и Агрополихим		реки Девненска и Провадийска, Белославско езеро	каналы
Община Долни Чифлик – река Камчия	Летище с.Пчелник				
Община Провадия – Поречие река Провадийска – река Девненска	отпадни битови и промишлени води от гр.Каспичан и гр.Нови пазар, шламоотвал "Падина", "Провадсол" АД.	ПСОВ- Провадия, директни зауствания от предприятия в града		река Главница	

Таблица 3.5.4. Повърхностни води – фактори на замърсяване.

	Замърсители	Замърсители над нормата
Община Варна:		
Акватория северно от заустване на канал Шокъра	Повишени концентрации на амониеви и фосфатни йони, ХПК и БПК ₅ , влошени микробиологични показатели	
Акватория нос Галата-Паша дере – най-чиста за общината		
Акватория от Вълнолома до нос Галата	азотсъдържащи йони и неразтворени вещества	
Акватория около Южна Промислена Зона“Острова” и Пристанище “Варна-Изток	тежки метали, нефтопродукти, азотни и фосфорни съединения, недостатъчно пречистени битово-фекални води, замърсени дъждовни води; токсични вещества от бояджийски операции	Висока степен на еутрофикация в Стария канал, за което свидетелства високото съдържание на биогенни елементи – концентрациите на амониевия азот, на нитратния азот и на общия фосфор превишават ПДК Повишена концентрация на органични вещества във водите и на нефтени въглеводороди в дънните утайки в района между КРЗ, КЗ и танкерен кей на “Петрол”
Води на Шокърски канал и Максуденско дере	4 до 50 mg/l азот и от 3 до 30 mg/l фосфор	
Води в долни течения на деретата	азот, фосфор, нефтопродукти	
Акватория от “Карантината” до нос Галата	високи концентрации на биогени (азотни и фосфорни съединения), органични вещества и детергенти действащи непрекъснато	
Северен бряг на Варненско езеро- Пристанище Леспорт – ЮПЗ Острова – най-силно замърсена от всички акватории	12 kg мъртва биомаса на денонощие или 4.4 t годишно и топлинно влияние на охлаждащите води на ТЕЦ Варна, тонове органична маса при антиобрастателната термична обработка на изходните тръбопроводи на ТЕЦ Варна	Концентрациите на амониевите и нитратни йони надвишават съществено допустимите норми за приемник II категория Биогенните елементи и йоните на тежки метали , отпадащи при промишлената дейност, внасяни от ГПСОВ Варна. ГПСОВ приема пречистени отпадни води от ПСОВ Метал и ПСОВ Елпром, без да прилага технология за очистка от метали
Южен бряг на Варненско езеро	262 t органични вещества, 7 t амониев азот и 13 t фосфати годишно от ПСОВ Аспарухово	
Община Аврен	Органични вещества, замърсяване от селско стопанство и населени места без канализация	
Община Аксаково	По физико-химичен състав водите на деретата са хидрокарбонатни-калциево-магнезиеви, пресни и твърди. Плаващите наноси са от 1 до 3 кг/м ³ . За реките Батова Осеновска и Суха плаващите наноси са съответно 2 кг/м ² , 1-2 кг/м ² и 1,3 кг/м ²	
Община Белослав – Белославско езеро	Влошен кислороден режим, замърсяване със съединения с неорганичен	Високо над установената норма: амониев и нитратен азот, фосфорни съединения, тежки метали (мед, олово, цинк, арсен),

	произход (фосфати, нитрати, сулфати, калциеви и магнезиеви съединения) в разтворена и суспендирана форма от Девненския комплекс, натрупани и недрагирани карбонатни и пиритни угарки, разливи от нефтопродукти и при аварийни ситуации – разливи от опасни товари на пристанище “Варна –запад”.	нефтопродукти от водите на ПСОВ на сгуроотвала на ТЕЦ Варна (20 л/сек) след механическо пречистване и от сгуроизвоза на ТЕЦ Варна, съвместно с отпадъчните води от ГПСОВ.
Община Девня – реки Провадийска и Девненска, Белославско езеро	Реките се замърсяват от: производството на разсол – с хлориди и нефтопродукти. Повишение на стойностите на хлорни йони и свободен хлор. Рядка бяла карбонатна утайка по брегове и дъно (река Провадийска)	Превишаване на нормите за разтворени вещества над допустимите за 3-та категория води и на концентрациите на нитритен азот. Концентрациите на амониев азот , спрямо нормата за 3-та категория води (канал Падина) и концентрациите на разтворени вещества и на хлоридни йони над нормата за 3-та категория води (Бял канал).
Община Долни Чифлик – река Камчия	Органични съединения, замърсяване от селско стопанство и населени места без канализация	азот и фосфор
Община Провадия – Поречие река Провадийска – река Девненска	Органични съединения, замърсяване от селско стопанство и населени места без канализация	Наднормено замърсяване главно с неразтворени вещества, разтворени вещества, хлорни йони, амониев азот, нитритен азот и нитратен азот

Таблица 3.5. 5. Основни водоизточници на общините

	Бр. Изходища/ Проектен обем	Хидрогеоложки те параметри на водоносния хоризонт	Хидравлич ен характер	Химичен състав	Потенциални източници на замърсяване
Община Варна					
Група Девненски извори	25, почти всички каптирани	Дебит 3400 l/s.	Възходящи, напорни и с повишена температура (средно 18 градуса).	Хидрокарбонатн о-магнезиево- калциеви, пресни, твърди до много твърди	за питейно и промишлено водоснабдява не и за напояване.
Язовир “Камчия” – на река Луда Камчия деривация”Китка- Варна”	228 мил m ³	4 млн.m ³ за Варна Дебит 1800 l/s			агрохимичната обработка на земята площи в границите на водосборната област
Водоснабдителна система “Батова”	40 бр. Каптажи , събирателни шахти, шахтови кладенци и централна помпена станция	Дебит 95-100 l/s, средният коэффициент на филтрация 218 m/d и водопроводимост – 286 m/d	пукнатинно- карстови и се влияят от падналите атмосферни валежи.	Хидрокарбонатн о-калциево- магнезиеви, пресни, средно до много твърди, температура – 12 градуса.	Агрохимичнат а обработка, битови и отпадни води, сметища, торища и животновъдни ферми, както и селищата без канализация, разположени във водосборната

					област
Водоснабдителна система "Паша дере"	8 броя сондажи с дълбочина 60 – 130 m	самоизлив на сондаж с дебит от 1.5-12 l/s, среден дебит на водоносен хоризонт 22 l/s, водопроводимост $t = 90 \text{ m}^2/\text{d}$; среден коефициент на филтрация – 1.5 m/d		хидрокарбонатно-калциеви, пресни с обща твърдост 7.8 mgеq/l; рН – 7.2; температура – 13.5 градуса	агрехимичната обработка, битови и отпадни води, сметища, торища и животновъдни ферми, разположени във водосборната област.
Община Аврен					
	26 по-значителни водоземни съоръжения – дренажи, сондажи, шахтови и тръбни кладенци		не напорни, порово-пукнатинни	студени, алкални, твърди до много твърди	агрехимичната обработка, битови и отпадни води
Шест от населените места (Дъбравино, Казашка река, Юнак, Царевци, Тръстиково, Синдел), КК „Камчия“	водопровода „Китка – Варна“				
Община Белослав					
	четири сондажа	общ дебит 161 l/s		пресни до слабо минерализиран и с преобладаване на калциев и магнезиев хидрокарбонат	Индустриални източници
гр. Белослав, с. Страшимирово и с. Езерово	Водопровод Девня – Варна II етап	дебит 140 l/s			
Село Разделна	сондажни кладенци при помпена станция Повеляново 1, 4 каптажа	20 l/s общ дебит 1.5 l/s			
Община Девня					
град Девня, село Кипра и селищата покрай магистралните водопроводи Варна – Девня II и III етап до гр. Варна. Село Падина	Девненски извори деривация "Китка – Варна".				Индустриални източници
Община Долни Чифлик	5 водоизточника				
Населени места Кривини,	магистрален водопровод				

Гроздъво, Пчелник, Долни чифлик, Детелина, Старо Оряхово, Шкорпиловци, Ново Оряхово, Рудник и Юнец Населени те места Булаир, Голица, Солник, Венелин, Горен чифлик и Бърдарево	“Камчийски пясъци” местни водоизточници				
Община Провадия	Басейн на р. Провадийска: общи естествени ресурси на подземни води експлоатационни те	4000-4100 l/s 2800 l/s (88.10 ⁶ m ³ /a			

Таблица 3.5.6. Съществуващи мрежи и съоръжения в община Д. Чифлик

№ по ред	показатели	Количество	2002 г.	2003 г.	2004 г.	налични	в експлоатация
1	Абонати	Бр.	7493	7533	7586	7586	
2	Дължина на водопроводната мрежа	М.	360563	360643	360788	360788	
3	Подземни водоизточници	Бр.	31	29	29	29	7
4	Помп. станции	Бр.	15	15	15	15	10
5	резервоари	Бр.	26	26	26	26	16
6	Вътрешна водопроводна мрежа	М.	195419	195499	195644	195644	
7	Външна водопроводи	М.	165144	165144	165144	165144	
8	Водопроводни отклонения	Бр.	7493	7533	7586	7586	
9	Подадена вода	Хил.м3	1669	1580	1408		
10	Инкасирана вода	Хил.м3	644	731	637		
11	Канализационна мрежа	М.	4845	4845	4845		
12	Пречиствателни станции	Бр.	1 бр. Към «Алфа УУД»				

Таблица 3.5.7. Разпределение на изградените водоеми в общините

Община	Брой водоеми	Общ обем
Варна	51	130 620 куб.м
Аврен	35	8 617 куб.м
Аксаково	29	3 282 куб.м
Белослав	14	2 535 куб.м
Девня	12	6 350 куб.м
Долни чифлик	28	9 126 куб.м
Провадия	38	4 900 куб.м

Таблица 3.5.8. Водоеми в община Аксаково

№	Язовир и населено място	Захранващи източници	Залята площ дка
1	“Крумово” – с. Крумово	Дере – приток на река Суха	30
3	“Засмяно” – с. Засмяно	<u>Приток на река Суха</u>	246
4	“Осеново” – с. Осеново	Река Осеновска	23
5	“Л. Каравелово” – с. Л.	Приток на река Суха	104

	Каравелово		
6	“Ботево” – с. Ботево	Река Суха	350

Таблица 3.5.9.Разпределение на ПСОВ в района

ПСОВ	Технология на пречистване	Капацитет на ПСОВ м3/ денонощие	Басейн
Девня	Биологично	15 500	Река Провадийска
Провадия	Механично	3 200	Река Провадийска
Белослав	Биологично	3 400	Река Провадийска
Варна	Биологично	158 000	Река Провадийска
К.К. „Камчия”, Долни Чифлик	Биологично	12 500	Река Камчия
К.К. „Златни пясъци”	Биологично	15 000	Крайбрежни морски води
К.К. „Слънчев ден”,	Механично	1500	Крайбрежни морски води
„Гранд хотел Варна”, Евксиноград, Прибой			Крайбрежни морски води
Кв. Аспарухово - Варна	Механично	3 400	Крайбрежни морски води

Таблица 3.5.10. Разпределение на товарите от ГК, ПСОВ и индустриални източници

	Река Камчия	Река Провадийска	Крайбрежни води
Брой Емитери - %			
ГК	19	4	19
ПСОВ	20	22	68
Индустриални източници	6	74	13
Количество отпадни води - %			
ГК	46	39	15
ПСОВ	1	40	59
Индустриални източници	8	88	4

Таблица 3.5.11 – Генериране и третиране на отпадъците по видове

	Варна	Аксаково	Аврен	Белослав	Девня	Д.Чифлик	Провадия
ТБО -Тенденции	Намаляване - Хартиени, Кухненски	Намаляване органични				18-20 % по-високо през лятото	
Организирано сметосъбиране и сметоизвозване	√	√	√	√	√ само в гр .Долни чифлик и КК ”Шкорпиловци”, селски сметища, обслужвани 2 пъти годишно	√	√ Обхванато е 65 % от населението
Необхванати зони	Вилни зони	Вилни зони		Вилни зони			Вилни зони
Ползвано Депо за ТБО	С.Въглен, община Аксаково реконструирано	С.Въглен, община Аксаково	Гр. Провадия	”Дълбок дол” и в ”Чакмак баир	”Матеева чешма”		
Специални технологии за третиране ТБО	не	не	не	не	не	не	не
Нерегламентирани сметища	С. Кичево и др.	√	√	√	√	√ площ	√ 20 бр.

РАПИВ Концепция за икономическо развитие на общините, предложени за включване в Регионалната устройствена схема

A-35

						29 дка	
Производствен и отпадъци	Ръст 50%			шлам, фосфогипс, сгурия, циментов прах, отпадъци от хлоралкална електролиза, метали от ремонтната дейност и др.			
Депозита за производствени отпадъци				сгуроотвал на ТЕЦ Варна, депозит на "Белопал" АД и събирателна площадка на Керамична фабрика	депозит за утайки от ДПК - шламоотвал Падина		
Количество строителни отпадъци	~ 270 000t.						
Депозит за строителни отпадъци	Няма-рекултивират стари кариери			Падина депозит- Езерово; сгуроотвал-Езерово	депозит за фосфогипс на "Аглополихим"-Сая дере		
Количество драгажни маси	~ 80 000 m ³ /y						
Депозит за драгажни маси				бухта "Налбанка"	депозити "IVa", "IVб" и "IVв", до "Фериботен комплекс - Варна"		
Опасни отпадъци:						бивше летище при с. Пчелник.	кариера "Ерека"-нерегламентирано
промишлени	отпадъчен калциев хидроксид - 386÷788 t/a, емулсии от маслено - водна сепарация - 13 342 t/a; от почистване на резервоари, съдържащи масла - 12 442 t/a.						
медицински	320-350 t/a 3 инсинератора						1 инсинератор
пестициди		Склад с. Крумово	Склад Аврен, Синдел				с. Житница, който е ремонтиран, съхранява 56000 t твърди и 14000 t течни препарати
азбест				сгуроотвал Езерово	"Полимери" АД		
От бита					пункт за временно съхранение		

Таблица 3.5.12. Защитени територии по чл.5 от Закона за защитените територии

№ по ред	Наименование на защитените територии	Местоположение община (землище)	Площ (ха)
I. Резервати			
1.	Камчия	общ. Долни Чифлик (с.Ново Оряхово)	842,1
II. Природни забележителности			
1.	Горна и долна капладжа	гр.Белослав	8,0
2.	Находище на бял оман	общ.Долни чифлик (с.Детелина)	2,0
III. Поддържани резервати			
1.	Вълчи проход	общ. Долни Чифлик (с.Гроздьово)	43,9
2.	Киров дол	общ. Долни Чифлик (с.Бърдарево)	51,5
IV. Природни паркове			
1.	Златни пясъци	общ. Варна (гр. Варна) общ. Аксаково (с.Осеново) общ. Балчик (с. Кранево)	1320,7
V. Защитени местности			
1.	Ракитник	общ.Варна (гр.Варна)	2,2
2.	Петрича	общ.Белослав (с.Разделна)	126,9
3.	Славейкова гора	общ.Провадия (с.Славейково)	73,5
4.	Ятата	общ.Белослав (гр.Белослав)	154,0
5.	Аладжа манастир	общ.Варна (гр.Варна)	17,0
6.	Снежанска кория	общ.Провадия (с.Градинарово)	81,0
7.	Орлов камък	общ.Долни Чифлик (с.Горен Чифлик)	0,4
8.	Побити камъни	общ.Белослав (гр.Белослав)	253,3
9.	Лиман	общ.Аврен (с.Близнаци)	5,2
10.	Казашко	общ.Варна (с.Казашко, с.Тополи)	125,2
11.	Голямата канара	общ.Провадия (с.Петров дол)	33,0
12.	Камчийски пясъци	общ.Долни Чифлик (с.Ново Оряхово)	372,6
13.	“Екопарк - Университетска ботаническа градина - Варна”	гр.Варна	16,2

Таблица 3.5.13. – Описание на зоните с природозащитно значение в община Варна

Вид защитена зона	Описание
Природен парк “Златни пясъци”	Обхваща част от източните склонове на Франгенското плато в зоната между скалния ръб на платото и морския бряг. Понастоящем има площ 1320.2 ha, от които в “Горско стопанство” - Варна – 1294.5 ha. Защитата е установена от 1943 г. с цел запазване на растителните и животински съобщества и характерните ландшафтни форми в района; със Заповед № РД-580 от 14 август 2001 г. на Министъра на околната среда и водите паркът е прекатегоризиран от народен в природен парк. Паркът обхваща и източната част на община Аксаково. Представлява ефективна природна територия разположена между скален венец и курортния комплекс “Златни пясъци”, заета от обширни гори. Отвесни скални венци маркират границата между свлачищните терени и платото. В южната част на парка се намират няколко естествени заблатени водни площи (мочури). Те се подхранват постоянно от подпочвените води, поради което и през най-горещите летни месеци не пресъхват. Средната надморска височина е 110 м, а най-високата точка в района на парка е 269,3 м. На територията на природния парк са разработени пет

	туристически маршрута с различна сложност и продължителност, които преминават през стари чешми, кътове за отдих, места с очарователен изглед към морето.
Местност "Аладжа манастир"	Намира се в землището на квартал "Виница" с площ 17 ha, покрита с горски масиви
Местност "Казашко"	С обща площ 1251.25 dka, която включва тръстиков масив, пясъчни коси и острови, влажни и мочурливи ливади и акватория от Варненското езеро. Целта на защитния режим, установен през 1995 г., е запазване на естествените местообитания на застрашени видове птици и растения
Местност "Ракитника"	Намира се на 800 m южно от хижа "Черноморец" с обща площ 2.2 ha - пясъчни дюни с плажова ивица и крайбрежна влажна зона - местообиталище на редица защитени видове растения, птици и бозайници. Обявена е за природна забележителност през 1978 г.
Лиман "Паша дере"	Намира се на 7 km от кв. "Галата" и на 1 km от хижа "Черноморец". Защитен режим е наложен през 1978 г. с цел опазване на характерната блатна флора и фауна.

Таблица 3.5.14. Обхват на Първа крайбрежна защитена зона в община Варна

№	Вид на зоната	Описание
1.	Зона навътре в акваторията на морските води	Има ширина до 200 m. Предназначена е за водоползване за целите на туризма и лечението – от границата с Община Аксаково на юг по дължината на бреговата линия – КК "Зл. Пясъци", КК "Св.Св. Константин и Елена", резиденция "Евксиноград", градските плажове, туристическите пристани и яхтени пристанища до вълнолома на Пристанище Варна, и от плавателен канал № 1 на юг до границата с община Аврен, градските плажове, туристическите пристани и яхтени пристанища, част от зона на отдих "Прибой" включително плаж "Фичоза", зоната за "Зелен туризъм" и зона за отдих "Черноморец", защитена местност "Ракитника" и плажовете.
2.	Зона навътре в акваторията на Варненско езеро	Има ширина до 200 m и е по протежение на северния му бряг - от Корабостроителния завод до с. Казашко, и по протежение на южния му бряг - от плавателен канал № 1 до летище "Чайка" и от летище "Чайка" до границата с Община Белослав.
3.	Участък от сушата	Ограничава се на запад от Морската градина, на изток - от резиденция "Евксиноград", на север - от пътя Варна-Златни пясъци.
4.	Участък от сушата	Разполага се по южното черноморско крайбрежие на Варна между кв. "Галата" и вилна зона "Прибой" (без самата вилна зона), на юг до границата с Община Аврен; тук са включени курортни гори, плажовете, защитената местност "Ракитника".
5.	Участък от сушата	Разполага се по северния бряг на Варненското езеро, ограничена на запад от с. Казашко, на север - от ж.п. линията Варна-София, на изток - от границата по общия градоустройствен план на Варна; тук са включени заблатени земи с тръстики и земеделски земи.
6.	Участък от сушата	Разполага се по южния бряг на Варненското езеро, ограничена на запад от границата с Община Белослав, на изток - от летище "Чайка"; тук са включени курортни гори, мери, земи за земеделско ползване.

Таблица 3.5.15. Обхват на Втора крайбрежна защитена зона в община Варна

№	Вид на зоната	Описание
1.	Зона навътре в акваторията на морските води	Има ширина до 500 m. Разполага се и по дължина на бреговата ивица от границата с Община Аксаково на север до границата с Община Аврен, от двете страни на съответния плаж
2.	Участък от сушата	Разполага се от границата с Община Аксаково, на запад - до границата с община Аксаково, на юг - до горските площи по Франгенските възвишения; тук са включени Природния парк "Златни пясъци", курортни гори, курортните комплекси и вилни зони, кв. "Виница", селскостопански земи
3.	Участък от сушата	Ограничава се на запад от Морската градина, на изток - от резиденция "Евксиноград", на север - от пътя Варна-Златни пясъци.
4.	Участък от сушата	Обхваща кварталите "Аспарухово" и "Галата", лесопарк "Боровец", зона за отдих "Прибой", вилни зони, селскостопански земи (предимно лозя), курортни и защитни гори.

Таблица 3.5.16. Разпределение на редките и застрашените от изчезване растителни видове по местообитания

Местообитания	Видове
Горски	Anemone sylvestris L., Anthemis verescens Vel., Cercis siliquastrum L., Galanthus nivalis L., Primula vulgaris Huds. ssp. sibthorpii (Hoffm.) Smith et Forest., Senecio doria L., Trachystemon orientalis (L.) D. Don., Veronica euxina Turrill.
Влажни	Apium nodiflorum (L.) Lag., Cirsium alatum (S.G. Gmelin) Bobrov, Inula spiraeifolia L., Juncus ranarius Song. et Perr., Pastinaca umbrosa Stew. ex DC., Plantago cornutii Gouan, Polycnemum heuffelii Lang., Serratula bulgarica Acht. et Stoj., Sison amonum L., Sonchus palustris L., Tetragonolobus maritimus (L.) Roth., Trachomitum venetum (L.) Woodsson
Влажни засоленни	Limonium gmelinii (Willd.) O.Kuntze, Taraxacum bessarabicum (Horn.) Hand.-Mazz., Triglochin maritima L.
Водни	Lemna gibba L., Thelypteris palustris Schott., Wolffia arrhiza (L.) Hork. ex Wimmer
Суши тревисти	Agropyron varnense (Vel.) Hayek, Buglossoides arvensis (L.) I.M.John. ssp. siphthorpiana (Grieseb.) R.Fern., Carduus uncinatus Bieb.
Пясъчни	Artemisia pedemontana Balbis, Artemisia pontica L., Astrodaucus litoralis (Bieb.) Drude, Calystegia soldanella (L.) R. Br., Centaurea arenaria Bieb. ex Willd., Centaurea varnensis Vel., Corispermum nitidum Kit., Crambe tatarica Sebeok, Eryngium maritimum L., Euphorbia paralias L., Euphorbia peplis L., Hippophae rhamnoides L., Hypecoum ponticum Vel., Lactuca tatarica (L.) C.A.Mey, Lepidotrichum uechtritzianum (Bornm.) Vel., Lupinus albus L., Minuartia mesogitana (Boiss.) Hand.-Mazz., Saccharum ravennae (L.) Murray, Secale sylvestre Host., Silene euxina Rupr., Stachys maritima Gouan
Скалисти	Artemisia lerchiana Weber., Bupleurum baldense Turre, Centaurea kamciensis Kocev et Gancev, Crithmum maritimum L., Dianthus nardiformis Janka, Diplachne bulgarica Bornm., Erodium hoefftianum C.A.Mey, Gypsophilla trichotoma Wend., Ruta graveolens L.

Таблица 3.5.17. Сведения за защитените зони в община Аврен.

Вид защитена зона	Описание
Резерват „Камчия“	Има площ от 842 ха, разположени по двата бряга на реката в землището на селата Ново Оряхово, Старо Оряхово и Близнаци от община Аврен.. Първоначално създаден през 1951 г. на площ от 63 ха, територията му е разширявана два пъти – през 1962 и 1980 г.. В началото на 80-те години резерватът е включен в списъка на биосферните резервати на ЮНЕСКО. Днес резерватът представлява компактна гора
Буферна зона на резерват „Камчия“	Обявена е в началото на 80-те години и обхваща площ от 70 ха горски площи и 160 ха поземлен фонд. В зоната се допуска се паша и традиционно ползване на земеделските земи.
Защитена местност „Камчийски пясъци“	Обхваща крайбрежната пясъчна ивица и преходната зона между нея и заливната гора и има обща площ 373.6 ха. Тук са установени почти всички ендемитни растения, характерни само за Понтийската флора, а комплексът е включен в списъка на орнитологично важните места в Европа.

Таблица 3.5.18. Защитени зони в община Долни Чифлик

Вид на зоната	Описание
Поддържан резерват „Киров дол“	Има площ 51,5 ха. Намира се в землището на с. Солник. Заема обширна горска площ – типични коренни благуново-церово-букови гори, разпространени масово на Балканския полуостров през миналото и значително намалели през ХХ век. Горите в резервата са запазени от антропогенно въздействие. Резерватът е труднодостъпен за автомобилен транспорт.

Поддържан резерват “Вълчи преход”	Има площ 43,9 ха. Намира се северно от село Голица. Заема обширни гори – типични буково-дъбови, буково-благунови и благуново-габъррови гори, възрастни, от естествен произход, с растителност в отлично състояние. Горите на резервата са изцяло запазени от овтропогенно въздействие. Резерватът е недостъпен за автомобилен транспорт – до него се стига по горски път.
Защитена местност “Орлов камък”	Има площ 0,4 ха. Намира се в землището на с. Горен чифлик. Представлява специфичен ландшафт с двустепенен водопад на р. Армера и височина на пада 3 метра.

Таблица 3.5.19. Защитени зони в община Провадия

Вид на зоната	Описание
Защитената местност “Славейкова гора”	Обявена със заповед № РД-810/23.08.2002. Тя е с площ 73.50 ха и е защитена поради факта, че предоставя възможности за местообитания на редки грабливи птици по смисъла на Закона за биоразнообразието. Предоставя възможности за местообитания на малък креслив орел, осояд, обикновен мишелов, голям ястреб, малък ястреб. В територията могат да се наблюдават и други защитени видове като кълвач, голям пъстър кълвач, обикновена чинка, голям синигер, жълтоглаво кралче, черен дрозд и др.
Защитената местност “Снежанска кория”	Обявена със заповед № РД-814/23.08.2002. Нейната площ е 81.00 ха и е защитена вековна дъбова гора с възраст над 150 години
Защитената местност “Голямата канара”	Обявена със заповед № РД-213/05.04.1979. Тя е с площ 33.00 ха. Преставлява голям карстов каньон наситен с местообитания на птици. В местността има останки от скални манастири. В района на обекта е забранено провеждането на всякакви дейности, с които се изменя естественият ландшафт, ловът и безпокоенето на птиците и вземането на яйцата и малките им. Наситена е с местообитания на белоопашатия мише лов, египетския лешояд, скален орел, обикновен мишелов, черношипа ветрушка, вечерна ветрушка и др.

Таблица 3.5.20. Вид на зелените площи в гр. Варна по предназначение

Вид на зелените площи по предназначение	Количествени характеристики	
	дка	Обезпечение кв.м./на жител
1. Обществени зелени площи активно ползвани от населението*	3765	10,62*
1. Обществени зелени площи в границите на урбанизираната територия	3565	10.05
1.1. Градски паркове, районни и микрорайонни паркове	2802,5	7,9
1.2 Градини и скверове	174.5	0.5
1.3. Улично и транспортно озеленяване	588	1,66
1.4.Природни паркове и горски паркове с инфраструктура за достъп	4600	12,97
1.4.а. В т.ч. територия в природни и горски паркове активно използвани за отдих*	200*	0,56
Обществени зелени площи с пълната площ на извънселищни горски паркове с инфраструктура за достъп	8165	23,02
2.Специализирани зелени площи	63209.8	176.7
2.1. Допълващи зелената система	12902	34.92
2.1.1. В жилищните комплекси	6631	
2.1.2. В Курортни комплекси	1000	
2.1.3. В спортни комплекси	740	

2.1.4. Към обществени и произв.сгради	947	
2.1.5. кове със специално предназначение	1926	
2.1.6. Защитно озеленяване	530	
2.1.7. Разсадници	1128	
2.2. Други категории в извънселищната зона	50307.8	141.8
2.2.1. Защитени територии	286.8	
2.2.2. Курортни гори	38517	
2.2.3. Защитни и противоерозионни гори	11184	
2.2.4. Дерета	320	
Общо	50307.8	

*показателят е пресметнат с 10% от териториите на крайградските зелени зони – достъпни и активно ползвани /много малка част от ПП Зл.пясъци, малки части от гори над Винаца и Аспарухово/.

Таблица 3.4.21. Състояние на елементите на зелената система в гр. Варна

Вид елементи	Състояние
Градски паркове:	
1. Приморски парк	в местността Салтанат в ~ 50% от територията си е изгубил предназначението си ,
2. Аспарухов парк	наситен със спортни площадки
3. Парк “Жеравен връх”	нуждае се от паркоустройство, осигуряващо активно ползване и отдих
Улично озеленяване:	
1. Входно–изходните и транзитни артерии от първи клас	обезпечени в голямата си част с широки лентовидно разположени зелени полета
2. Общоградските артерии с непрекъснат режим на движение II клас	в ~75% от трасетата си са с масирано разположена растителност в компактни лентовидни зелени полета, играеща роля на защитни екрани
3. Общоградски артерии с прекъснат режим на движение втори клас	35% от тях са със зелени полета и/или разделителни ивици с растителност, а ~80% от цялата им дължината е с алейно разположени дървета
4. Пешеходни зони	Много добро, с изградени скверове, оформени групи от дървета, храсти и цветя.
5. Улиците от трети клас в градското ядро	~72% озеленени с алейно разположени дървета

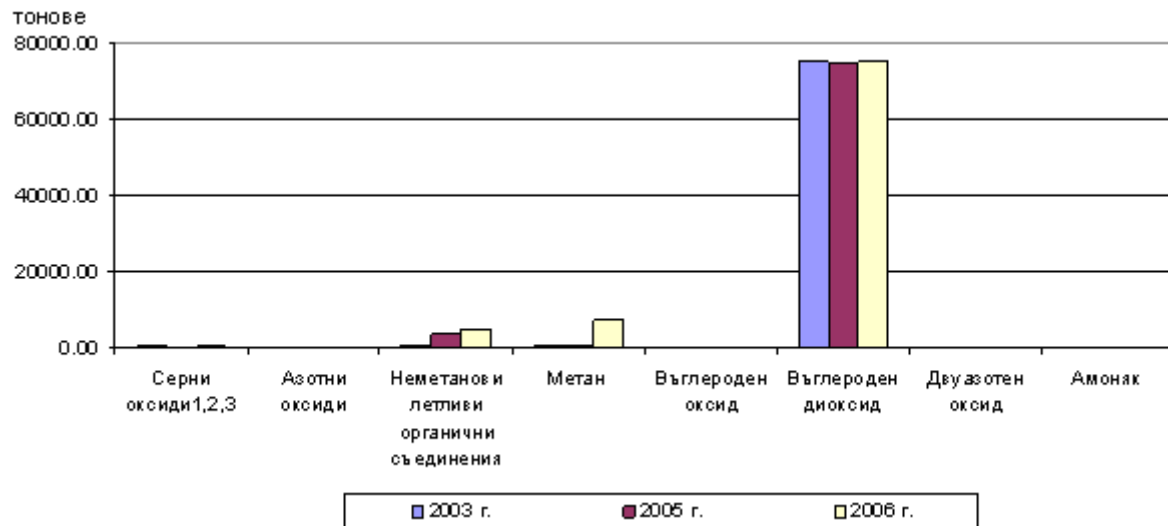
Таблица 3.4.22. Видове зелени площи в община Белослав

Видове площи	Обща площ	Характеристики
1. Обществени зелени площи	~ 35,6dka	С предимно парков ландшафт, обхващащ територията на централни и квартални градинки. В тях изцяло е запазен скелета от трайна декоративна растителност – дървета и храсти. Растителността заема средно – 20 - 40 % от общата територия. Тревните площи с малки изключения са в лошо състояние като почти липсват цветя.
- Зелени площи в сервитута на канала	~28,4 dka	Състоянието им е средно и задоволително, с почти липсващо поддържане. Растителността заема средно – 15-30% от общата територия групирана произволно в чисти и смесени групи от дървета.
- Зелени площи в сервитута на деретата	~10,45 dka	Разположени са по протежение на деретата в Белослав, като в регулацията на град Белослав
- Улично и транспортно	~ 97,7 dka	Зеленината, следваща транспортните потоци е лентово

озеленяване в рамките на населените места		разположена край: ЖП - линията Варна – Синдел, край главните транспортни артерии, както и около подстъпите към ферибота. Останалата придружаващата транспорта зеленина носи следните характеристики: Дължина на уличната мрежа с разположени алейно дървета: за Белослав – 6 163m ; за Езерово – 750 m; за Страшимирово - 6000m ; Булевардно озеленяване - за Белослав - 1166 m
2. Обслужващите зелени площи	~ 41,6 dka ~ 81,6 dka	-мелиоративно озеленяване в промишлените зони, -озеленяване на спортни обекти и съоръжения промишлените зони,
3.Извънселищна зеленина	12919,4 dka 860 dka	специални гори стопански гори

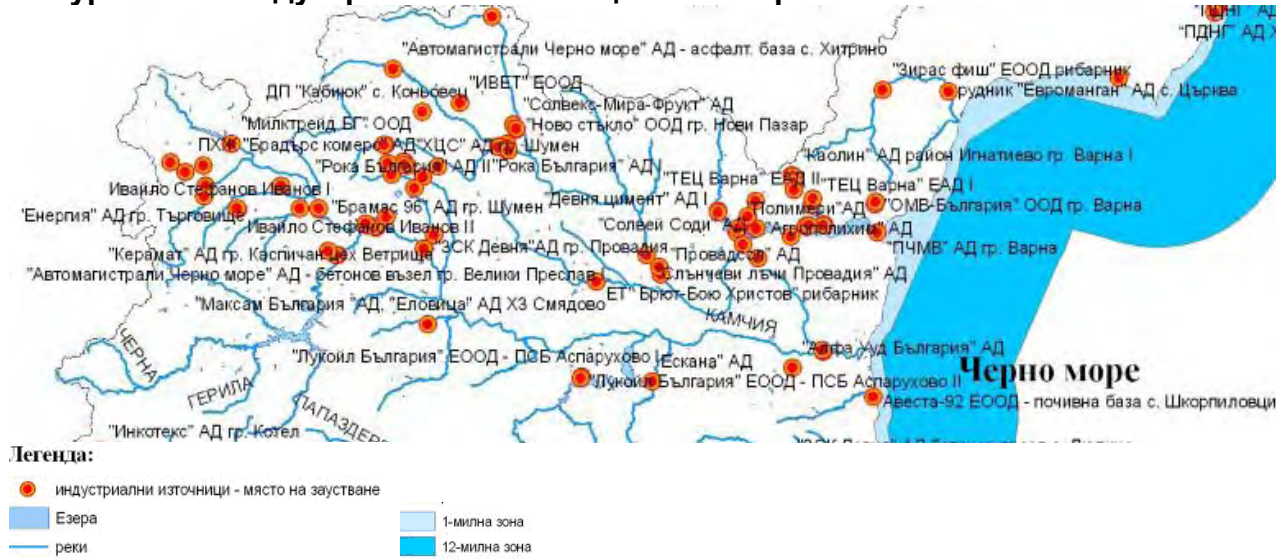
Таблица 3.5.23. Видове зелени площи в община Провадия.

Видове зелени площи	Обща площ	Характеристики
1.Обществени зелени площи – паркове и градини	около 85-87 dka	Крайградски лесопарк “Провадия” Локални градски паркове, свързани с обществени обекти (автогара, ж.п. гара, джамията, общината и др).Скелетът на насажденията е от възрастна ефектна растителност, заемаща около 64% от територията им.
2.Специализирани зелени площи – паркове и градини		организираните зелени структури, с тясно специализирани функции като спортни паркове, зоопарк, гробищни паркове, мемориални паркове, църковни и музейни градини, декоративни разсадници, цветопроизводни стопанства, паметници на парковото и градинско изкуство.
3.Санитарно-защитно и транспортно озеленяване	25dka	Ветрозащитните пояси с полезащитни функции, транспортното озеленяване край основните градски магистрали
4.Обслужващи зелени площи		В промишлените зони - 10 –12 % от общата площ на производствена зона е обхваната от територии с насаждения, дървесна растителност, храсти и тревни пространства.
5. Горски територии	86726 dka 1720 dka 476 dka 895 dka	Горският фонд с около 85-90 % пълнота на насажденията. - защитни гори - курортни гори - лесопаркове

ПРИЛОЖЕНИЕ 3.2.**ОКОЛНА СРЕДА И ЕКОЛОГИЧНИ РИСКОВЕ – ФИГУРИ****Фигура 3.4.1. Вредни емисии от индустрията на община Варна****Фигура 3.4.2. Дифузни източници на замърсяване – депа за отпадъци**

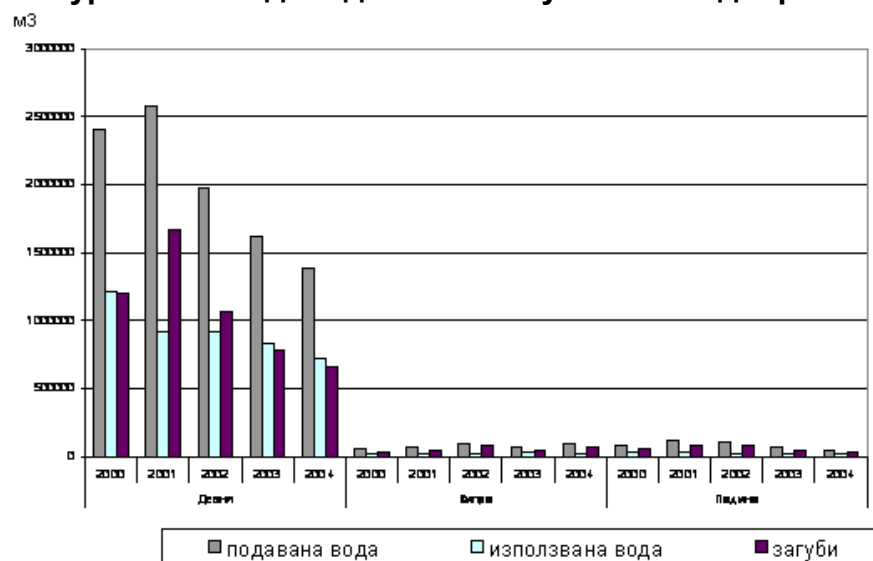
Фигура 3.4.3. Индустриални източници на замърсяване

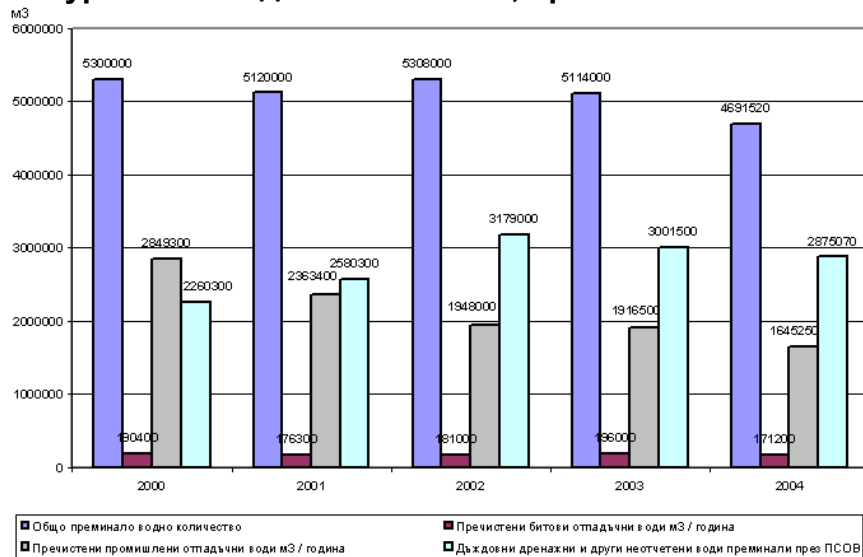
Фигура 3.4.4. Водопопзване от повърхностни води

Фигура 3.4.5. Водоподаване и загуби във водопреносна мрежа община Девня

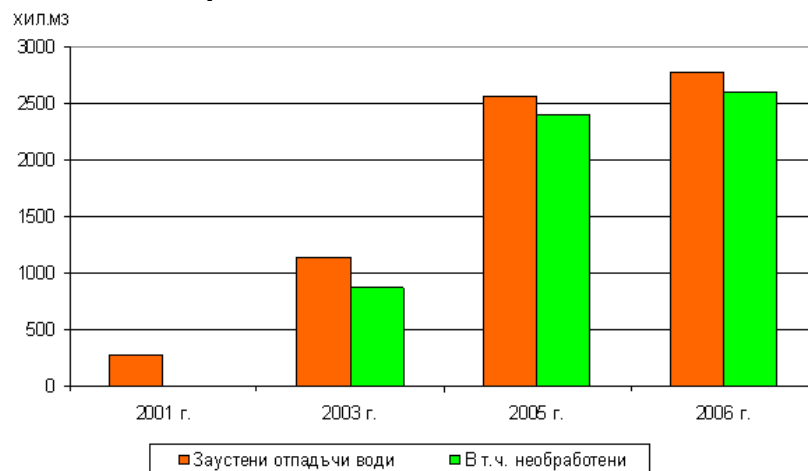
Фигура 3.4.6. Водни количества, пречистени от ПСОВ Девня

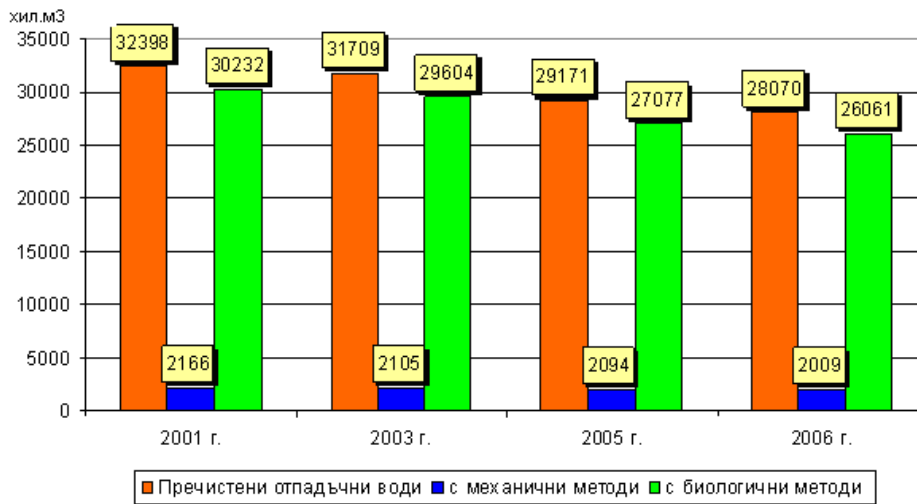
Фигура 3.4.7. Градски пречиствателни станции за отпадни води (ПСОВ)

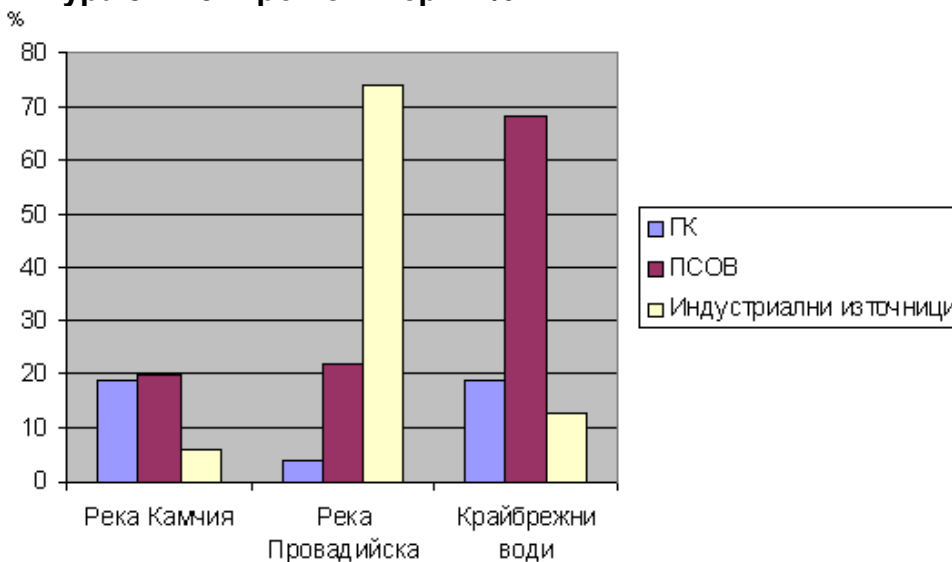
Фигура 3.4.8. Заустени отпадъчни води от наблюдаваните стопански единици в община Варна

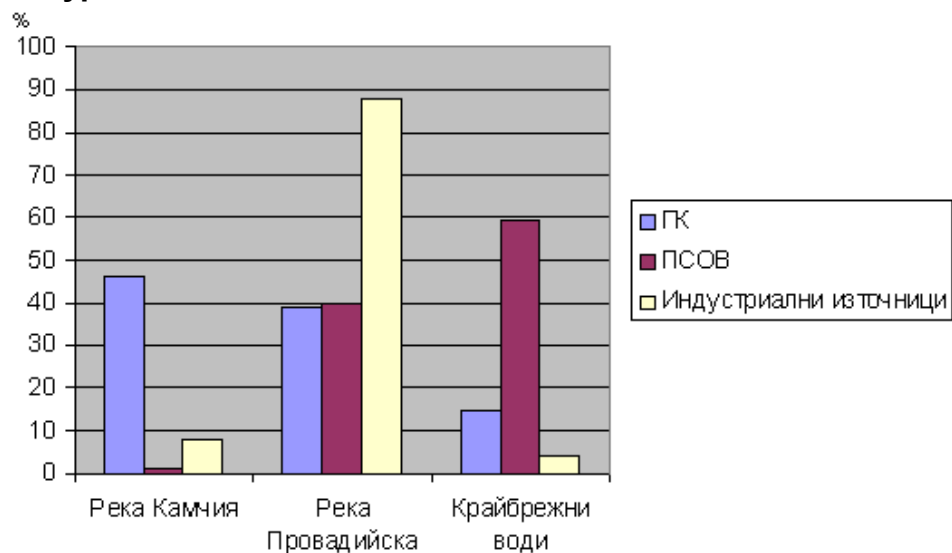
Фигура 3.4.9. Пречистени от ПСОВ отпадъчни води в община Варна

Фигура 3.4.10. Брой емитери - %

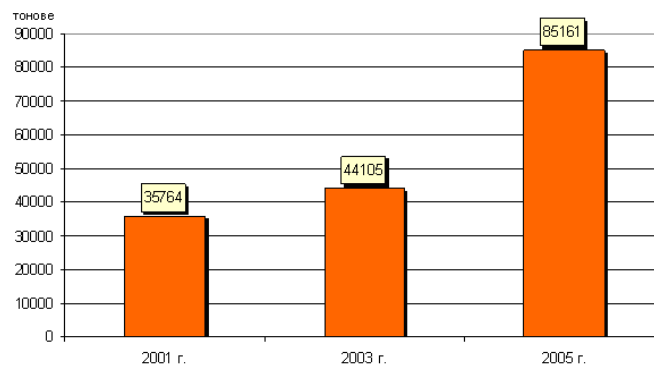
Фигура 3.4.11. Количество отпадни води - %

Фигура 3.4.12.Податливост на почвите на ерозиране

Фигура 3.4.13.Производствени неопасни отпадъци генерирани в община Варна

Фигура 3.4. 14. Защитени територии по НАТУРА 2000 – местообитания и дейности, оказващи въздействие

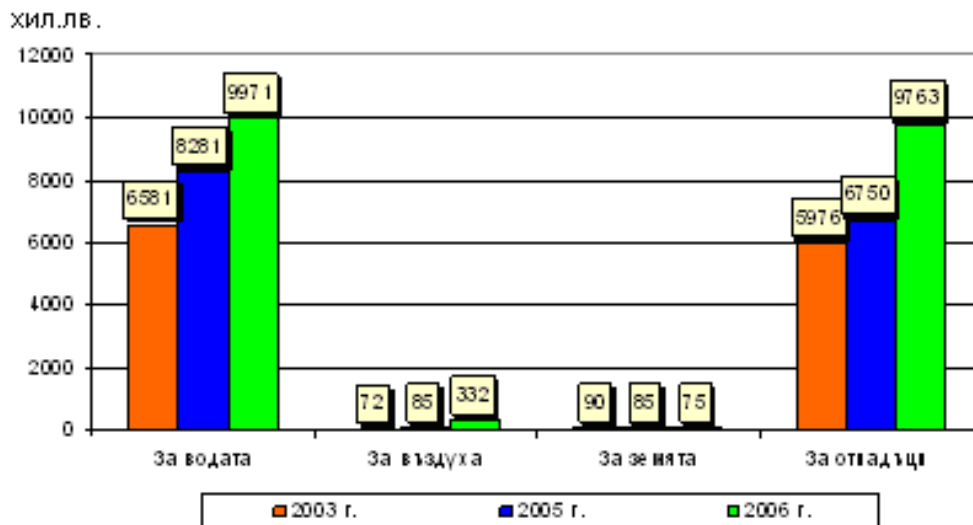

Фигура 3.4.15. Защитени територии по НАТУРА 2000 – птици и дейности, оказващи въздействие

Фигура 3.4.16. Разходи за опазване и възстановяване на околната среда по направления

Фигура 3.4.17. Повърхностни водни тела – оценка на риска

